

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİLLET KÜTÜPHANESİ
ALİ EMİRİ MANZUM 717 NUMARADA KAYITLI MECMÛ'A-YI EŞ'ÂR
(50^b-75^a)
(İnceleme-Metin-Çeviri ve MESTAP'a Göre Tasnif)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİLGE SENA KARATAŞ

İstanbul 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİLLET KÜTÜPHANESİ
ALİ EMİRİ MANZUM 717 NUMARADA KAYITLI MECMÛ'A-YI EŞ'ÂR
(50^b-75^a)
(İnceleme-Metin-Çeviri ve MESTAP'a Göre Tasnif)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİLGE SENA KARATAŞ

Tez Danışmanı:
PROF. DR. HAKAN TAŞ

İstanbul 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖN SÖZ	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	V
KISALTMALAR VE İŞARETLER	VI
1. GİRİŞ.....	1
2. İNCELEME.....	4
2.1. Mecmû'a-yı Eş'âr'ın Fiziksel Özellikleri	4
2.2. Mecmû'a-yı Eş'âr'ın 50 ^b -75 ^a Varaklarının İncelenmesi	5
2.3. Mecmuanın İmla Özellikleri.....	16
2.4. Mecmuada Karşılaşılan Problemler	17
2.5. Metin Tesisinde İzlenilen Yol.....	17
3. METİN.....	19
SONUÇ	167
AÇIKLAMALAR	168
MESTAP'A GÖRE MECMUANIN TASNİFİ	181
KAYNAKLAR	196
TIPKIBASIM.....	205

ÖN SÖZ

Arapça “cem” (toplama, bir araya getirme) sözcüğünden gelen mecmua kelimesi “toplanmış, bir araya getirilmiş şey” anlamına gelmektedir. Türk Edebiyatı sahası için vazgeçilmez birer kaynak olan mecmuaların edebiyat tarihine pek çok katkıları bulunmaktadır. Tertip edildiği dönemin şiir zevkini yansıtan mecmualarda şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerine, kaynaklarda adı geçmeyen şairlere rastlanılabildiği gibi mecmualarda dönemin siyasi, sosyal ve kültürel yaşantısının izleri de görülebilir.

Bu çalışmanın konusunu Ali Emiri Manzum 717 numarada kayıtlı olan Mecmûa-yı Eş’âr’ın 50^b-75^a varakları oluşturmaktadır. Söz konusu varaklarda bulunan manzumeler okunup transkripsiyonlu bir şekilde aktarılmış ve günümüz Türkçesine çevirilmiştir. Bununla birlikte mesul olduğumuz varakların incelemesi yapılmış ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi’ne uygun bir tablo ile araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Bu çalışmanın her safhasında ve lisansüstü eğitimim boyunca benden tecrübesini, değerli vaktini ve ilmini esirgemeyen danışmanım, kıymetli hocam Prof. Dr. Hakan TAŞ’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarım sırasında karşılaştığım müşküllerin çözülmesinde bana yardım eden, destek olan ve bilgilerinden istifade ettiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Abdullah AYDIN ve Doç.Dr. Ümran AY SAY’a teşekkürü borç bilirim.

Bilge Sena KARATAŞ

İstanbul 2023

ÖZET

Bu çalışma Ali Emiri Manzum 717 numarada kayıtlı olan Mecnûa-yı Eş'âr'ın 50^b-75^a varaklarını içermektedir. Söz konusu çalışma divan şairlerinin yayımlanmamış şiirlerini edebiyatımıza kazandırmayı amaçlamaktadır. Çalışma üç ana kısımdan meydana gelmektedir. Giriş kısmında mecmua kelimesinin kökeni, edebiyat tarihi için önemi ve mecmua tasniflerine yer verilmiştir.

İnceleme kısmında söz konusu mecmuanın fiziksel özellikleri incelenmiş ve mesul olunan varaklarda yer alan şiirlere ait bilgiler verilmiştir. Ayrıca kullanılan vezinler hakkında bilgi verilip metnin imlası, metin tesisinde takip edilen yol ve karşılaşılan problemlere de yer verilmiştir.

Üçüncü kısmı oluşturan Metin bölümünde mecmuada yer alan şiirler transkripsiyonlu bir şekilde ve günümüz Türkçesine çevirilerek araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Söz konusu varaklarda 167 şiir yer almaktadır. 167 şiir içerisinde gazel, rûbai ve müfred nazım şekillerini oluşturan 105 Farsça ve 6 Arapça beyit bulunmaktadır.

Açıklamalar kısmında şiirlerin çevirisinde açıklanılması gereken kavramlar hakkında bilgi verilmiş ve tıpkıbasım ile çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mecmua, gazel, kaside, şiir.

ABSTRACT

This study includes 50b-75a leaves of Mecmua-yı Eş'âr registered in Ali Emiri Manzum number 717. The study consists of three main parts. In the introduction, the origin of the word "mecmua", its importance for the history of literature and the classification of journals are given.

In the analysis part, the physical features of the magazine in question were examined and information about the poems in the responsible leaves were given. In addition, information is given about the meters used and the spelling of the text, the way followed in the text creation and the problems encountered are also given.

In the text section, which constitutes the third part, the poems in the journal were translated into contemporary Turkish and presented to the attention of researchers. There are 167 poems in these leaves. There are 105 Persian and 6 Arabic couplets forming the ghazal, rubai and müfred verse forms in 167 poems.

In the explanations section, information was given about the concepts that need to be explained in the translation of the poems and the study was concluded with the facsimile.

Key words: Journal, ghazal, eulogy, poetry.

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا	A, a, Ā, ā, E, e
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Z, z, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, ŋ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	O, o, Ō, ō ; Ū, ū, U, u; Ŭ, ŭ; V, v
ه	A, a, E, e, H,
ی	Ē, ē, I, i, Ĭ, ĭ, Ī, ī, Ĵ, ĵ
ء	’

KISALTMALAR VE İŞARETLER

?	Emin olunamayan kısım
[]	Düzeltilme veya ekleme yapılan kısım
/	Veya
< >	Çıkarılması gereken kısım
a.g.e	Adı geçen eser
AE	Ali Emirî
AGD	Âgâh Divanı
APND	Ahmed Paşazade Naşid Divanı
BMSÖNE	Bir Mutasavvıf Şâir Ömer Nüzhet ve Eserleri
C.	Cilt
EFD	Enderunlu Fazıl Divanı
G.	Gazel
HAD	Hâmî Ahmed Divanı
İAPD	İzzet Ali Paşa Divanı
K.	Kaside
LFND	Lalîkizade Feyzullah Nafiz Divanı
MEBD	Mehmet Emin Belîğ Divanı
MÜBD	Müştak Baba Divanı
ND	Nedim Divanı
NDC	Nihali Divançesi
ÖND	Ömer Nüzhet Divanı:
Ör.	Örnek
RAD	Refî Ahmet Divanı:
RPD	Koca Ragıp Paşa Divanı
s.	Sayfa
SMND	Seyyid Mehmed Nesib Divanı
sy.	Sayı
TAH.	Tahmis
TAR.	Tarih
TCB	Terci-i Bend
y.	Yıl
YTD	Şeyhülislam Yahya Tevfik Divanı

1. GİRİŞ

Arapça asıllı olup “toplama, yığma”¹ anlamlarına gelen *cem*’ sözcüğünden türeyen “mecmua” kelimesi, “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi.”²; “icmâl, ser-defter”³; “cem: mecâmî; toplanılup birikdirilmiş ve tanzim ve tertib edilmiş şey’ler hey’eti; eş’âr ve sâ’ir âşâr-ı münteḥabe cem’ ve kayd ile ḥâşıl olmuş risâle, bu gibi âşâr -ı münteḥabenün kaydına maḥşûş cüz’dân”,⁴ gibi anlamlara gelmektedir.

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmûatü’l-ehâdis, mecmûa-i fetâvâ, mecmûa-i ed’iye, mecmûatü’r-resâil, mecmûa-i eş’âr, mecmûa-i tevâriḥ, mecmûa-i fevâid gibi. Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilâç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevâriḥ) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.⁵

Türk Edebiyatı sahası için vazgeçilmez olan mecmualar üzerine pek çok çalışma yapıldığı gibi bu mecmuaların önemi ve tasnifine dâir de çalışmalar yapıla gelmektedir. Özellikle yazıldıkları dönemin şiir zevkini ortaya koyma hususunda mühim kaynaklar olan mecmuaların edebiyat tarihine katkıları ve önemi hakkında Mehmet Fatih KÖKSAL’ın söylediklerinin başında şunlar gelmektedir; mecmualarda unutulmuş yahut kaynaklarda adı geçmeyen şâirlere rastlanılabilir, şâirlerin divanında yer almayan şiirler bulunabilir, şâirlerin elde olan şiirlerinin farklı biçimlerine tesadüf edilebilir, mecmuaların içerisinde var olduğu bilinen fakat elde bulunmayan yahut var olduğu bilinmeyen eserlerle karşılaşılabılır, var olduğunu bilmediğimiz yahut kullanılmayan

¹ Ferit DEVELLİOĞLU, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2015, s. 148.

² DEVELLİOĞLU, a.g.e., s.689.

³ Mertol TULUM, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 1212.

⁴ ŞEMSEDDİN SÂMÎ, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2007, s. 1293.

⁵ Mustafa İsmet UZUN, “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2003, s. 265.

vezinlere, nazım şekillerine, nazım türlerine vb. rastlanılabilir, şâirlerin hayatı hakkında yeni bilgiler elde bilebilir.⁶

Nazım türü, nazım şekli, tertibi vb. pek çok hususa göre sınıflandırılabilen mecmuaların ilk tasnifini yapan Agâh Sırrı Levent'in sınıflandırması şu şekildedir :

- a) Nazîreler mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.⁷

Son dönemlerde mecmualar üzerine yapılan çalışmalarda bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmaların yanı sıra yeni mecmualar da gün yüzüne çıkmıştır. Bu durum mecmualar için daha kapsamlı bir tasnife ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Son zamanlarda yapılan tasniflerden Atabey KILIÇ'ın "Mecmûa Tasnifine Dâir" ve Mehmet GÜRBÜZ'ün "Şiir Mecmûaları Üzerin Bir Tasnif Denemesi" çalışmalarını zikretmek yerinde olacaktır. KILIÇ'ın tasnifi şu şekildedir;

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından
2. Şekil bakımında
3. Dil bakımından
4. Muhteva bakımından
5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar⁸

Biz KILIÇ'ın tasnifinin beş ana maddesini vermekle yetindik fakat KILIÇ her bir maddeyi de pek çok alt başlığa ayırmıştır. (bkz. KILIÇ, 2012) Bu bilgiler ışığında çalışmamızın konusu olan mecmuanın da mürettibin şahsi zevkine göre seçilmiş şiirlerle tertip edilmiş bir mecmua olduğunu söyleyebiliriz.

⁶ M. Fatih KÖKSAL, "Şiir mecmualarının önemi ve "Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP)", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul. 2012, s.417-421.

⁷ Agâh Sırrı Levent, *Türk Edebiyatı Tarihi-I.Cilt Giriş*, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara-1984, s.166-167.

Gelenek içerisinde yetişen ve mecmuaların malzemeleri olan şairlerin sahiplerinin de elbette “mecnua” hakkında söylecek sözleri olmuştur. Şairlerinde mecnua sözcüklerine yer veren şairler bu sözcüğü günümüzdeki gibi edebî bir terim olmaktan ziyâde derleme eser olarak kullandıkları gibi mecnua sözcüğünü de beyit içerisinde farklı anlamlara gelebilecek şekilde işlemişlerdir.⁹

Gül yüzü mecmuasından diledim defter düzem
Gül hasedden yile varıp gonca yırttı câmeyi (ALİ G 167/ 2)¹⁰

“Sevgilinin gül yüzünün mecmuasından bir defter yapmak istediğim zaman gül kıskançlıktan kendini yele verdi, goncada elbisesini yırttı.”

Altunlu şemse yazmaz idi cild-i çarha şems
Mecmûa-i zamâne eş'ârım olmasa (Revânî G 322/2)¹¹

“Eğer devrin mecmuasında Revânî'nin şairleri olmasaydı güneş, feleğin cildine altınlı bir şemse işlemezdi.”

Örnek verilen beyitlerde de görülebileceği gibi şairler mecnua kelimesini iki kapak arasındaki eser/eserle, defter vb. anlamlarında kullanmakla beraber bu sözcüğü beyitler içerisinde farklı farklı unsurlara benzeterek de çeşitli hayaller kurmuşlardır.

⁸ Atabey KILIÇ, “Mecmûa Tasnifine Dâir”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul. 2012, s.75-96.

⁹ Cemal KURNAZ, Halil ÇELTİK, “Şairlerin Gözüyle Mecmua”, *Turkish Studies*, C.VIII, sy. 1, s .23.

¹⁰ KURNAZ, ÇELTİK, a.g.e. s.23.

¹¹ KURNAZ, ÇELTİK, a.g.e. s.30.

2. İNCELEME

2.1. Mecmû'a-yı Eş'âr'ın Fiziksel Özellikleri

Çalışmamızın konusunu oluşturan eser, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 717 numarada kayıtlı olan *Mecmû'a-yı Eş'âr*'dır. Eserin 1^b-25^a varakları yüksek lisans tezi olarak (2020) Gülhan ÇAPŞEK YILDIZ, 25^b-50^a varakları ise Mehriban DEMİR tarafından yüksek lisans tezi (2022) olarak çalışılmıştır. Mecmuanın müstensihi/mürettibi, istinsah/ tertib yeri ve tarihi bilinmemektedir fakat mecmuada şiirleri yer alan şâirlerin umumiyetle XVIII. yüzyılda yaşamaları sebebiyle eserin en erken XVIII. yüzyılda hazırlandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte mecmuanın muhtevasını oluşturan şiirler incelendiğinde belirli şahıslar için yazılan kasideler, tarihler vb. de mecmuanın yazıldığı dönem hakkında ipucu vermektedir. Örneğin çalışmamızdaki ilk şiir, I. Abdülhamit'in eşi Altıncı Kadın Şeb-i Safa'nın, şehzadesi Mehmed'in ölümü üzerine yaptırdığı İstanbul Fatih'de bulunan Şebsafa Hatun camiisine Yahya Tevfik tarafından yazılan bir manzumedir.

Mecmua 151 varaktan meydana gelmektedir. İçerinde tezhip ve minyatür bulunmayan mecmuanın cildi bulunmamaktadır. Üst kapağa bağlı olan zahriye sayfasında mühürler ve fevâid kayıtları bulunmaktadır.

Mühürler:

Fevaid kayıtlarında birkaç beyit yer almaktadır, beyitlerden biri şu şekildedir:

*Gönül nâmında bir dîvânımız kalmışdı âlemde
O da vardı ser-i kûy-ı dilârâda vatan dutdı*

Çalışmamızın konusu olan varaklar üç sütun şeklinde cetvelsiz olarak yazılmakla birlikte eserin ilk 29 varağı iki sütun olarak yazılmıştır. Mecmuada umumiyetle talik hat kullanılmıştır, 141^a sayfasından sonra celi talik hat kullanılmıştır.

Eserde ekseriyeti siyah mürekkep olmakla birlikte yer yer kırmızı mürekkebe de yer verilmiştir. Şiirlerde başlık olarak şâir isimleri kullanılmış eğer aynı şâirin birden fazla şiirine yer verilmişse de bu şiirlerden önce “*ve-lehu*” başlığı atılmıştır ve şiirlerin tertibinde belli bir sıra gözetilmemiştir.

2.2. Mecmû'a-yı Eş'âr'ın 50^b-75^a Varaklarının İncelenmesi

Çalışmamızı konusu olan 50^b-75^a varaklarında toplam 167 şiir bulunmaktadır. Şiirler içersin de gazel, rubai ve müfred olmak üzere 105 Farsça beyit ve 6 Arapça beyit yer almaktadır. Farsça beyitler transkripsiyonlu bir şekilde verilmiş ve günümüz Türkçesine çevirilmiştir. Arapça beyitler ise olduğu gibi verilmiştir.

Eserde yar alan bazı şiirlerin “*kaside, gazel, tahmis, müstezat*” başlıkları ile nazım şekilleri belirtilmiştir. Mecmuada bulunan şiirlerin nazım şekillerinin dağılımı şu şekildedir: 89 gazel, 6 kaside, 60 müfred, 4 rubai, 1 terci-i bend, 1 terkib-i bend, 1 mesnevi, 1 müstezad, 2 tahmis ve 1 kıt'a.

Tablo 1. Mecmû'a-yı Eş'âr'da (50^b-75^a) Yer alan Şiirlere Ait Bilgiler

Şiir Numarası	Başlık	Kafiye ve Redif	Divanında Var/Yok	Kullanılan Vezin
1	Ve-lehu	-ā	Var	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
2	Vezîr Râğîb Pâşâ	-es istemez	Var	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
3	Nazîre-i Sâtî' Kâdî ' Asker	-es istemez	? ¹	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
4	Nazîre-i Nüzhet-i Bağdādî	-es istemez	Var	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
5	Nazîre-i Nâfiz Kâdî ' Asker	-es istemez	Var	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
6	Müştaş-ı Bitlîsî	-āne bigū	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün</i>

¹ Yıldız (*) ile belirtilen şiirler, divanı daha önce yayımlanmamış yahut yayımlandı ise divanı tespit edilememiş şairlerin şiirlerini ifade eder. Çift yıldız (**) divanı yayımlanan ancak söz konusu olan şiirlere şairin divanında rastlanmadığını ifade eder. Soru işareti (?) söz konusu şiir ile ilgili belirlenemeyen bilgiyi ifade eder.

				<i>fe'ilātün fe'ilün</i>
7	Belîg-i Yenîşehrî	-ûlar	Var	<i>Mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün</i>
8	Nüzhet 'Ömer-i Yenîşehrî	-âsı var	**	<i>Mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün</i>
9	Nazîf-i Şöhretî	-âm	?	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
10	Sâlim-i Şehrî	-âr	*	<i>Mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün</i>
11	Nesîb-i Şöhretî	âr	Var	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün</i>
12	'İzzet-i Kādîm-i Şehrî	-il birdür	**	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
13	Ve-lehu	-û seni	Var	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün</i>
14	Ahmed Pâşâ-zâde Nâsîd	-âra yêr	Var	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün</i>
15	Ve-lehu	-er bir ben- miyem	Var	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün</i>
16	Ve-lehu	-el güzel	**	<i>Mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün</i>
17	Ve-lehu	-tdür baña	**	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün</i>
18	Zülâlî-i Buḥārî	-eng	?	<i>Mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün</i>
19	Ve-lehu	-ân müşkil	?	<i>Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün</i>
20	Şâh Mecnûn-ı Buḥārî	-âb mî-gerded	?	<i>Mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün</i>
21	Ve-lehu	-ün nîst	?	<i>Mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün</i>
22	Ve-lehu	-eng zed	?	<i>Mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün</i>
23	Ve-lehu	-â-râ	?	<i>Mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün</i>
24	Ve-lehu	-âle şüd	?	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün</i>
25	Ve-lehu	-er bilmişem	?	<i>Fâ'ilātün fâ'ilātün</i>

				<i>fā'ilātün fā'ilün</i>
26	Ve-lehu	āh	?	Rubai
27	Tercî'-bend Ve-lehu	-mışam	?	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
28	Ve-lehu	-ānem kerd	?	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
29	Ref'î Āmidî	-āh seni	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
30	Ve-lehu Der-naẓîr-i Şevket	-ānem-rā	**	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
31	Ve-lehu	-ül den	Var	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
32	Ve-lehu	-n nāzik	Var	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
33	Ve-lehu	ām	**	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
34	?	-b	?	<i>Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün</i>
35	Kāmil Ḥasan Ṭāhir 'Ömer-zāde eş- Şāmî	-m şimdi	Var ²	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
36	Ve-lehu	-üş eyledüm	Var	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
37	Ve-lehu	-şra	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
38	Ve-lehu	-ā benden	Var	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
39	Ve-lehu	-ā hoş geldün	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
40	Ve-lehu	-üs oldı	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
41	Ve-lehu	-āṭ olsa	Var	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
42	Ve-lehu	-er est	Var	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
43	Ve-lehu	-et söyler	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün</i>

² Bkz.: KESİK, Beyhan: "Enderunlu Kāmil ve Şiirleri", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2019, 5.C., 1. sy, 71-93. s. 57-110.

				<i>fe'ilātün fe'ilün</i>
44	Ve-lehu	uşanduk	Var	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
45	Ve-lehu Taḥmīs-i Ġazel-i 'Arif	-āndur	Var	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
46	Ve-lehu	-āl	Var	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
47	Fāzıl-ı Şāmī Ṭāhirü'l-'Ömer- zāde	-iyyetün	Var	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
48	Müstezad	-āndur -eş	**	<i>Fe'ilātün fe'ilātün /fe'ilün</i>
49	Ve-lehu		**	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
50	Ve-lehu	-āre	**	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
51	Ve-lehu	-ādedür	Var	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
52	Ve-lehu	-eti görmiş geçürmüşüz	Var	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
53	Ve-lehu	-ān lāzım saña	Var	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
54	Ve-lehu	-b hoş geldiñ	**	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
55	Ve-lehu Ḥammāmiyye	Mesnevi	?	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
56	Māhir-i Şehrī	-āya	?	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
57	Ve-lehu	- üşdüklerimiz	?	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
58	Ve-lehu	-ār pīç-ā-pīç	?	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
59	Ġālib-i Arnabūdī	-āre ben	?	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
60	Ḥamdullāh Şehrī	-men başed	?	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
61	Ve-lehu	-āz	?	<i>Mefā'ilün fe'ilātün</i>

	Tārīḥ-i Tīr-endāhten Mīr-Meḥemmed ‘Arif pūr-i pūr-zūr-i Vezīr-i A‘zam Ḥalīl Ḥamīd Paşa 1197			<i>mefā‘ilün fe‘ilün</i>
62	Āgāh-ı Buhārī	ālī bellidür	Var	<i>Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün</i>
63	Ve-lehu	-eb görünür	Var	<i>Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün</i>
64	Ve-lehu	-ām oldı	Var	<i>Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün</i>
65	Ve-lehu	-ağına	Var	<i>Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün</i>
66	Ve-lehu	-ābdadur	Var	<i>Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün</i>
67	Ḥāmī-i Āmedī	- āb ètdün beni	Var	<i>Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün</i>
68	Ve-lehu	-āl olmış saña	Var	<i>Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün</i>
69	Nedīm Üstād	-āl olmış saña	Var	<i>Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün</i>
70	Naẓīm	ānuḡ-mı var	?	<i>Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün</i>
71	Ve-lehu	- beş yaş	?	<i>Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün</i>
72	Neş‘et Mārrü’z-zıkr	-ā küsdüm saña	Var	<i>Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün</i>
73	Nihālī-i Ḥalebī	-ūşuz	** ³	<i>Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün</i>
74	Ve-lehu	-eli	**	<i>Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün</i>
75	Ve-lehu	-ehen açmaz	Var	<i>Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün</i>
76	Ve-lehu	-āda gezer	Var	<i>Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün</i>
77	Ve-lehu	-ābı neylersin	**	<i>Mefā‘ilün fe‘ilātün</i>

³ Bkz.: KAPLAN, Yunus: “18. Yüzyıl Şâirlerinden Nihâlî ve Dîvânçe”, *Selçuklu Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2011, 29. sy.,

				<i>mefā'ilün fe'ilün</i>
78	Ve-lehu	-āz hevāsıdur	**	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
79	Şafder	-ūsdan	?	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
80	Ve-lehu	-ānındadır	?	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
81	Ve-lehu	-atmadın	?	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
82	Ve-lehu	-ndīdür	?	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
83	Vaḥdet	-ā bended	?	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
84 ⁴	Şāḥib-i Rehāvī	-ddür	?	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
89	Cāmī	-āyet mī- küned	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
90	Ve-lehu	-	*	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
91	Ve-lehu	-āl-i menest	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
92	-	-ālest	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün</i>
93	-	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
94	-	-āne-i mā	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
95	-	-anī	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
96	-	āna	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
97	-	-ül	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
98	-	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
99		- er	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>

⁴ 85, 86, 87 ve 88. Manzumeler Arapçadır. Söz konusu manzumeler olduğu gibi metne eklenmiştir.

100	-	- eyleyelüm senünle biz	*	<i>Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün</i>
101	-	-ıl	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
102	-	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
103	-	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
104	Meḥemmed Efzūn Bin Pehlevān el- H'arizmī	- ān bihter	?	Rubai
105	-	-āhī	?	Rubai
106	Ḳudsī-i Rehāvī Müftī-yi Haleb	-tüm benüm	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
107	Ve-lehu	-āde mi	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
108	Ve-lehu	-rāḥ	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
109	Ve-lehu		*	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>
110	Ve-lehu	-ārıḡa ḳurbān olayım	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
111	Ve-lehu	- ĩd	*	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>
112	Ve-lehu	-ül biter	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
113	-	-emek	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
114	Es'ad-ı Bağdādī Fahri-zāde	-ānlı güzel	?	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
115	Vezīr Pīrī Muṣṭafā Paşa	-t gelmez	?	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
116	İsmā'il Paşa-zāde İşmet İbrāhīm Beg Efendi Ḳazā-yı Haleb ile be-kām olduḡda Āsitāneden Ḳazā-yı mezbūra azīmet edüp	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>

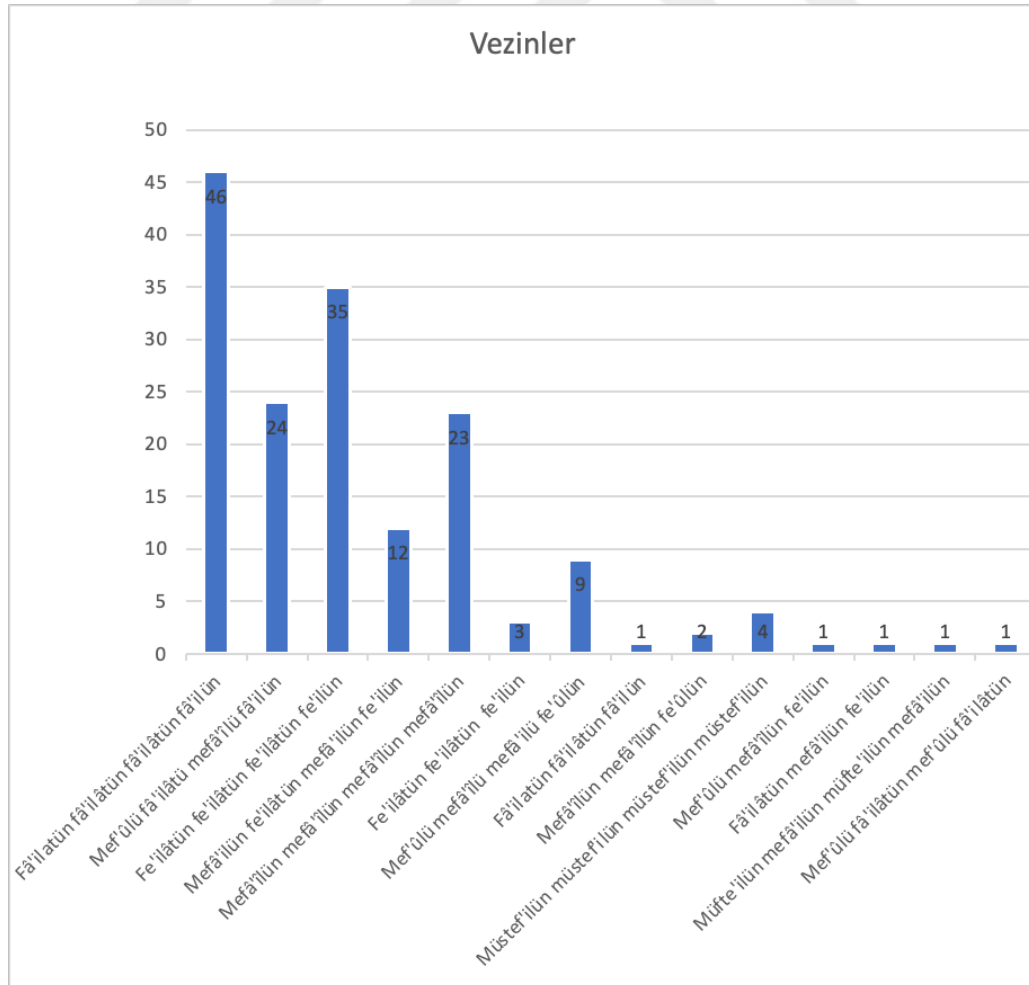
	Halebe varınca olan merāḥil ve konaḳların isimlerini manzūm-ı silk-i nizām olınarak eyledikleri ebyāt-ı bedī' ü'l- insicāmdur Kartal			
117	Pendik	-	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
118	Gegbūze	-	*	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ilün</i>
119	Dil	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
120	Hersek ve Kız Derbendi	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
121	Lefke	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
122	Vezir Hāmı	-	*	<i>Mef'ülü mefā'ilün fe'ilün</i>
123	Süküt	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
124	Eskişehir	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
125	İñönü	-	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
126	Seyyid-i Ğāzī	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
127	Bardaḳlı	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
128	Hüsrev Paşa	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
129	Bayat	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
130	Bolvadin	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
131	Şāhın Kayası	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>

132	İshāklı	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
133	Akşehir	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
134	Arkad	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
135	Ilgın	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün</i>
136	Kadın Hânı	-	*	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>
137	Lādik	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
138	Konya	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
139	Esmeyl	-er	*	<i>Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün</i>
140	Kara Pınar	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
141	Eregli	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
142	Hortu	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
143	Uluğışla	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
144	Şeker Pınarı	-	*	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>
145	Yayla-yı İbn-i Ramazân	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
146	Kız Oluğı	-	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
147	Çakıt	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
148	Adana ve Cihân Şuyı	-	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
149	Meses	-	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>

150	Ḳurd Ḳulağı	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
151	Payas	-	*	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
152	Bêlen	-	*	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
153	Ḳaramut	-	*	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
154	Anṭakiyye	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
155	Ermenāz	-	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
156	Hān Tuman	-āz êtdi	*	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>
157	Haleb	-āya	*	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i>
158	Māhir Ḥalīl el-zıkr	-āda olursa 'aceb-midür	*	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i>
159	Şafder	-eyse	?	<i>Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün</i>
160	Ve-lehu Ḥazret-i Şeyhü'l- islām Şerīf Efendi- zāde	ā-rā	?	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>
161	Ḳaşıde-i Mergübe-i Mīr Fāzıl Ṭahirü'l- Ömer-zāde Der- sitāyiş-i Şeyḥ Murād Efendi-zāde el-Seyyid Muḥammed Ḥalīl Efendi Müfti-i Şām- i Şerīf	-eri	**	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i>
162	Ve-lehu	-ün bād	Var	<i>Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i>
163	Ve-lehu 'İydiyye Der-Sitāyiş-i Efendi Meşārü'n-ileyh	-ān	**	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i>

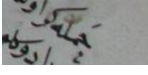
164	Ġazel-i Mūzeyyel Der-Sitāyīş-i Ġalīl Efendi ‘Alī-cāh	-īd eder	Var	<i>Meḥ’ulū fā’ilātū meḥ’ilū fā’ilūn</i>
165	Ve-lehu	-ām sām	Var	<i>Fā’ilātūn fā’ilātūn fā’ilātūn fā’ilūn</i>
166	Ḳasīde-i Refī‘ Āmedī Ḥafīd-i Lebīb Der-sitāyīş-i Müftī-i Şām es- Seyyīd Muḥammed Ġalīl Efendi Şeyḥ Murād-zāde- Zādehullāhu Ta‘ālī Ḳadren ve Faḍlen	Terci’-i Bend	**	<i>Fe’ilātūn fe’ilātūn fe’ilātūn fe’ilūn</i>
167	Ve-lehu Tārīḥ-İ Terbrīk-i Ūftāy Efendi Müşārū’n- ileyh	-īr	**	<i>Fe’ilātūn fe’ilātūn fe’ilātūn fe’ilūn</i>

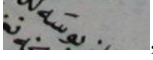
Tablo 2. Mecmû’a-yı Eş’âr’da (50^b-75^a) Kullanılan Vezinler ve Sayıları

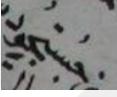
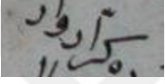

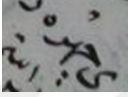
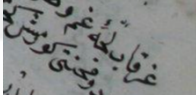
2.3. Mecmuanın İmla Özellikleri

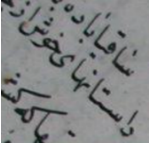
Çalışmamızın konusu olan şiir mecmuasında dikkat çeken imla özelliklerinin başında Arap ve Fars alfabelerindeki “ج” “چ”, “ح”, “خ” harflerinin birbirleri ile karıştırılma ihtimalini önlemek için bazı yerlerde “ح” harfinin altına aynı harfin müstakil olarak ve daha küçük bir şekilde yazılması gelmektedir. Örneğin 46. şiirin 13.

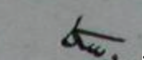
beytindeki “hamle-ger” ifadesinin altına “ح” harfinin yanlış okunmaması için işaret konulmuştur.

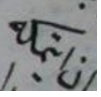
Mecmuanın kimi kısımlarında kolay okunmayı sağlamak adına bazı sözcükler harekelenmiştir. A/e seslerini göstermek için üstün (Ör.: 3/ 7): , u/ü

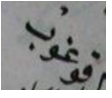
seslerini göstermek için ötre (Ör.: 60. /24b) , çift ünsüzü göstermek için şedde (Ör.: 46/ 13) , kendinden önce gelen ses ile sonraki sesin bir hece olacağını

göstermek için cezmi (Ör.: 2/ 7) ; izafet kesresini göstermek için “ğark-āb-ı lüce-i ğam” (51 /7) ifadesinde olduğu gibi “ه” sesi ile bitenlerden sonra

hemze ve “dāstānhā-yı hoş” (6/ 1) ifadesindeki gibi “ل” sesi ile biten sözcüklerden sonra “ی” harfi kullanılmıştır.

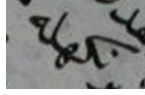
Söz konusu metinde genellikle “a/e” sesi “saḡa” örneğinde olduğu gibi iç hecelerde değil son hecede gösterilmiştir. (Ör.: 52 /1.) .

Kapalı e sesi “ی” sesi ile gösterilmiştir. (Ör.: 1/ 6)

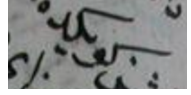
Eski Anadolu Türkçesinde görülen yuvarlaklaşma temayülünün bir neticesi olarak -Up gerindium ekinde u/ü sesi “و” harfi ile belirtilmiştir. (Ör.: 10/ 3)

Mecmuada k ve g seslerinin yazımında ayrılık gözetilmeyip iki ses de “ک” harfi

ile yazılmıştır. Bu özelliğe (3 / 2)

“nigeh” ve (Ör.: 15 / 2)

“kuyunda” sözcükleri birer örnektir.

2.4. Mecmuada Karşılaşılan Problemler

Çalışmanın konusunu oluşturan 50^b-75^a varaklarını okurken bazı problemlerle karşılaştık. Bu problemlerin başında yanlış yahut eksik yazılan sözcüklerin sebep olduğu vezin bozukluğu gelmektedir. Bu gibi durumlarda eksik olan sözcük eğer varsa şâirin yayımlamış divanından ya da divanın başka bir nüshasından karşılaştırılarak [] işareti içerisinde metne eklenmiştir ve eklenen kısmın kaynağı da dipnotta belirtilmiştir. (Ör.: 4.ş/ 6. b) Eğer mısranın vezninin bozuk olması yanlış sözcüklerden ileri geliyorsa da bunu da dipnotta “*vezin bozuk*” ifadesi ile belirttik.

Mecmuada şiirler verilmeden evvel şiirin kime ait olduğu ve bazan da nazım şekli ile ilgili bilgiler başlıklarda verilmiştir. Eğer aynı şâirin birden fazla şiiri varsa bu şiirler “*ve-lehu*” başlığından sonra art arda yazılmıştır fakat *Refi*’ ye âit olan 33. şiirin mahlas beyitinden sonraki aynı sayfada bulunan sütunda başka bir başlık atılmadan aynı şiir devam ediyormuş gibi aktarılmıştır fakat devam eden beyitlerin vezni ve kafiyesi söz konusu şiirden farklıdır. Dolayısıyla bu şiirin, mahlasının da bulunmaması sebebiyle, kime ait olduğunu tespit edemedik.

2.5. Metin Tesisinde İzlenilen Yol

Çalışmamızı oluşturan mecmuanın 50^b-75^a varakları okunurken metin transkripsiyon alfabesi ile verilmiştir. Her şiir numaralandırılmış ve şiirin yer aldığı varak dipnotta gösterilmiştir. Metni oluşturan mecmucadaki bir varanın ön yüzü a ve arka yüzü b olarak isimlendirilmiştir (Ör. 65^a-65^b).

Şiirlerin numaralarından sonra varsa o şiire ait başlık koyu bir şekilde verilmiş ve ardından şiirin vezni eklenmiştir. Çalıştığımız varaklarda *rubai* ler bulunmaktadır. Rubai nazım şeklinin özelliğinden ileri gelen her mısraın ahrep ve ahrem kalıplarının farklı vezinleri ile yazılabilmesi özelliğinden dolayı bu şiirlerin vezinleri verilmemiş sadece rubai oldukları belirtilmiştir.

Şiirlerin beyitleri tek sayılardan oluşacak şekilde numaralandırılmıştır (Ör.: 1.b, 3.b, 5.b) ve her beyite ait dil içi çeviri dipnotta verilmiştir.

Şiirde eğer şairin mahlası geçiyorsa mahlasın koyu olarak verilmesi tercih edilmiştir. Özel isimler ise büyük harf ile yazılmıştır.

Eğer beyitlerde vezinle ilgili bir problem varsa bu dipnotta “*vezin bozuk*” şeklinde belirtilmiştir. Yine vezin ve mana gereği çıkarılması gereken sözcükleri < > işaretleri arasında ve eklenmesi gereken sözcükleri de [] işaretleri arasında yazılmıştır.

Vezin gereği “Ne” ve “ki” ile yapılan hece düşmelerini de “ ‘ “ işareti ile belirtilmiştir(Ör.: 32 / 3 “ N’ola bî-kıymet”).

Söz konusu şiirlerin şairlerinin çalışılmış ve ulaşabildiğimiz eserlerinde aynı şiiri bulabildiysek bunu varak numarasının yanında gösterdik.

Mecmuada bazan “mX” soru edatı ve “+dA” bağlacı vb. kendinden önceki sözcükle bitişik olarak yazılmıştır. Biz bunları ayrı değil bitişik olarak yazdık fakat “-” işareti ile gösterdik (Ör.: 15.ş. /1. b “ bir ben-miyem”).

3. METİN

1.

Ve-lehu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Pādşāh-ı müttakī ' Abdü'l-ḥamīd ḥān-ı velī
Ḥāmī-i şer' -i mübīn sulṭān-ı manşūru'l-livā
Ol şehenşeh kim ebu'l-ḥayrātdur zevcātı-da
Ümmehāt-ı ḥayr u iḥsān oldu bī-reyb ü riyā
3. Şāhzāde ḥazret-i sulṭān Meḥemmed māderi
Fāṭıma altıncı kadın Şeb Şafā fāḥru'n-nisā
04. 4. Yaptı bir cāmi' -i maḥal lāyıkında bī-bedel
Étdi zuḥr-ı āḥiret maḳbūl ola rūz-ı cezā
5. Öyle cāmi' -kim ḥulūş-ı ḳalb ile būnyād ola
Ka' betullāh gibi anda müstecāb olur du' ā
Mekteb-i pākīzesi ta' līm-i şıbyān étmege
Bir ḳafesdür murğ-ı Ḥaḳ Kur'ān éder anda şadā
7. Bāb-ı cāmi' de iki çeşme zebān-ı lüleden
Fīhimā ' aynānı tecriyān okur şubḥ u mesā

1

AE:50^b, YTD: TAR.113

1

Takva sahibi padişah, apaçık şeriatın koruyucusu, zafere ulaşan bayrağın sultanı, Allah'ın sevgili kulu Abdülhamit Han.

2

O şahlar şahı hayırlı işlerin babasıdır, şüphesiz ve iki yüzlülük olmaksızın (onun) eşleri de hayırların ve bağışların anneleri olmuşlardır.

3

Sultan hazretlerinin şehzadesi Mehmet'in annesi, kadınların övüncü, altıncı kadın (I. Abdülhamit'in eşi) Şeb Safa Fatıma.

4

(Şeb Safa Fatıma) münasip, paha biçilmez bir cami yaptı, (camiyi) ahirete sakladı, mahşer gününde makbul olsun.

5

Onun gibi kalp temizliği ile inşa edilen camide Kabetullah'da olduğu gibi dualar kabul olur.

6

(Caminin) temiz mektebi çocukları eğitmek için bir kafestir, Allah'ın kuşları onda Kur'an okur.

7

Caminin kapısında iki çeşme lülelerinin dilinden "fihima aynani tecriyan" ayetini sabah akşam okurlar.

İkisinde de akıp giden iki kaynak vardır: (Rahman 55/50)

Çaşı bu kim hissemend edüp şevâbından tamâm
Rûh-ı pâkin şâd ede şehzâde merhûmun Hudâ

9. Dedi Kâdî-‘askeri **Tevfîk** bir beyt-i tamâm
Ëtdi her mısrâ‘ da târîh-i tekmîlin edâ
Lâ-yu‘ ad ecr ü şevâb ede Kerîmu’llâh aña
Kıldı altıncı kadın bir câmi‘ -i zibâ bînâ

2.

Vezîr Râgıb Pâşâ

Mef’ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
Muzâri‘ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Harf-i niyâz-ı ehl-i mahabbet ses istemez
Râz-ı derûn-ı ‘âşıka mahrem kes istemez
Mânend-i âfitâba yeter perçem-i siyâh
Muğ-peçegâna tarz-ı cezâ’ir fes istemez
3. Târ-ı nigâhı bende haţ-ı tâze-res gerek
Rûy-ı nigâr âyineveş emles istemez
4. Menkûrîdür meğâ’ir-i tab‘ı her âdemün
Kim keslik etse kendüye de nâkes istemez

⁸ (Şeb Safa Fatıma’nın) niyeti (caminin) sevabına (şehzadenin) ortak olması ve Allah’ın merhum şehzadenin temiz ruhunu şad etmesidir.

⁹ Kazasker Tevfik eksiksiz bir beyit söyledi, her mısra da mükemmel tarihini söyledi.

¹⁰ Altıncı kadın (Şeb-i Safa) süslü bir cami yaptırdı, Kerimullah ona sonsuz sevap versin.

² AE: 50^b, RPD: G.87

¹ Muhabbet ehlinin yalvarışının yazısına ses gerekmez, âşığın yüreğindeki sırta sırdaş gerekmez.

² (Yüzü) güneş gibi olan (sevgiliye) siyah perçem yeter; (o sevgiliye) o meyhaneci çırağına Cezair tarzında fes gerekmez.

³ Bakış yayının girişini bağlamak için taze çıkan ayva tüyü gerekir, sevgilinin yüzünün ayna gibi pürüzsüz olması gerekmez.

⁴ Her insanın mağarasının yaratılışı oyulmuştur öyleki (birine) insalık etse/iyilik yapsa kendine de yapılmasını ister.

5. Ḳoymaz raḳīb-i div-sirişti derinde yār
 Çārüb éderse rīşini de üskes istemez
 Bülbül semender āteşi güldür bu gülşenün
 Ṭarḥ-ı esās-ı ḥānesi ḥār u ḥas istemez
7. Tāb-āver olmıyor o perī-çehre **Rāḡībā**
 Bundan ziyāde sūzişi besdür pes istemez

3.

Nazīre-i Sāṭī‘ Ḳāḍī ‘Asker
Mef’ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri‘ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Tenhā-nişīn-i ‘uzleti her bir kes istemez
 Maḥbūbı gelse yanına ḡayrı kes istemez
 Nāzikdür ol-ḳadar gül-i rüyı ki incinür
 Ḳoḳmak degül ḥarīr-i nighle mes istemez
3. Baḳ cebhede o ṭurraya kim nefḥa-baḥş iken
 Perçem gibi nihān olacak bir fes istemez
 İşrāḳıyūna perver olur gelse bezme yār
 Ḡüfti şinīd ḳalb-iledür hiç ses istemez

⁵ Sevgili, şeytan tabiatlı rakibi kapısına yaklaştırmaz, (rakib) sakalını süpürge etse dahi (onu) kesinlikle istemez.

⁶ Bu gül bahçesinin ateşi güldür, semenderi ise bülbüldür; yuvasının temelini yapmak için çalı çırpı gerekmez. (çünkü bunlar yanıp gider)

⁷ Ey Râḡıp! O peri yüzlü dayanamıyor, bu kadar yandığı yeter, kâfi!

³ AE: 50^b

¹ Herkes yalnızlık köşesinde oturmayı istemez; sevgilisi yanına gelse başkasını istemez.

² Yüzünün gülü o kadar nazikdir ki değil koklanmayı, ipek bakışla dokunulmasını dahi istemez, incinir.

³ O alındaki saç lülesine/ saçağa bak ki güzel koku bahşediyor (yayıyor), (bu hâliyle o turreye) perçemde olduğu gibi altına saklanacak bir fes gerekmez.

⁴ Sevgili meclise gelse İşrāḳıyūn’u besler, sözü işitmek kalp iledir, hiç ses gerekmez.

5. Ol serve cāme tār-ı regi gülden eyleme
Rengîn çiçeği sebz-i kabā atlas istemez
Āgūşa bir Hıṭāyī güzel almak isteyen
Nāzik-de olsa cāriye-i Çerkes istemez
7. Āgāz būselikde çıkar evce Sātī'ā
Şehnāz édince nağme-i muṭrib pes istemez

4.

Nazīre-i Nüzhet-i Bağdādī

Mef'ūlū fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Terk ét niyāz-ı vuşlatı nālūṅ pes istemez
Rām oldı ol perī bize ğayrı kes istemez
Ḥācet ne tār-ı zūlfūṅe bend étmege dili
Murğ-ı şikeste-bāl ü pere maḥbes istemez
3. Da' vet éderseṅ ol şanemi bezme ey gönül
Bir cām u bir de bāde vü ğayrı kes istemez
Nāzikdür el uzatma meded örselenmesün
Kālā-yi ḥüsni ol büt-i nāzuṅ mes istemez

⁵ O servinin (sevgilinin) elbisesini gül damarlarının ipliğinden yapma, onun renkli çiçeğine (cismine) atlas kumaştan yeşil bir cüppe gerekmez. (sevgilinin bedeni bunlardan çok daha değerlidir.)

⁶ Kucağına Hitālī bir güzeli almak isteyen nazik de olsa Çerkes bir cariyeye istemez.

⁷ Ey Satı! Būseliğe başlayınca evc makamına çıkarsa çalgıcının ezgisi şehnaz makamında olunca pes(ses) istemez.

⁴ AE: 51^a, BMŞÖNE: 167.s.

¹ Vuslat yalvarmasını terk et, (senin) neyin pes(ses) istemez; o peri bize boyun eğdi, başka ses istemez.

¹^b bize BMŞÖNE: bir AE.

² Gönül saçının teline bağlamaya ne gerek var? Kanadı kırık kuşa hapishane gerekmez.

³ Ey gönül! O putu meclise davet edersen bir kadeh ve bir de şaraptan başkası gerekmez.

⁴ O nazik put güzellik kumaşına dokunulmasını istemez; (o kumaş) nazikdir, aman el uzatma, eskimesin!

5. Tıflân-ı hürde-sâl ile zâhid yaya düşüp
Bir dil-rübâda görse haţ-ı nev-res istemez
Lezzet-bağş-ı [nevâl-ı] kanâ‘ at olan kesân
H‘ân-ı felekden eţi‘ me-i enfes istemez
7. Tefvîz eden umûrını tağdîre Nüzhetâ
Her kârda te‘emmül-i pîş ü pes istemez

5.

Nazîre-i Nâfiz Kâdı ‘Asker
Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
Muzâri‘ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Cânânesin rakîb ile hîç bir kes istemez
Dâmân-ı gülde bülbülü hâr u has istemez
Neyler nühüfte râzımı izhâr gayrıya
Çaldı nefesle gönlümi muṭrib ses istemez
3. Şeb-reng zülfî oldı ‘arağçîn o goncaya
Gelse kenâr-ı bezme şarâbî fes istemez
Pîrân-ı ‘ışk tâzelenür nev-civân ile
Kimdür ki ihtiyârı ile nev-res istemez

⁵ Yeni yetmelerle düşüp kalkan zahit, yeni çıkmış ayva tüyünü gönül kapanda (bir sevgilide dahi) görse istemez.

⁶ Nasibine kanaat edip bundan lezzet alan kişiler feleğin sofrasından lezzetli yiyecekler istemez.

^{6b} Lezzet-bağş-ı nevâl-ı kanâ‘ at BMSÖNE: Lezzet-bağş-ı kanâ‘ at AE.
Vezin bozuk.

⁷ Ey Nüzheş İşlerini Allah’ın takdirine bırakan hiçbir işin önünü arkasını düşünmez.

⁵ AE: 51^a, LFND: G.325

¹ Hiç kimse sevgilisini rakiple istemez; çalı çırpı gülün eteğinde bülbülü istemez.

² Neyler (çalgılar)/ ne eyler, gizli sırrımı başkalarına gösterir; (sevgili) gönlümü (sadece) nefesle çaldın, çalgıcıya (sevgiliye) ses gerekmez. (nefesi bile yeter)

³ O goncaya siyah saçı takke oldu; meclisin kenarına gelse şarab renkli fes istemez.

⁴ Aşk üstatları delikanlılar ile tazelenir; kendi iradesi ile yeni yetme (birini) istemeyen kimdir?

5. Tîğ-ı nigāha vèrse de ser hāmeveş rakīb
Yollar keser o hūnī anı ūskes istemez
Yoğdur havāş-ı lāmise dest-i ūmīde
Degmez elūm o āteş-i hūсне mes istemez
7. Eyler kūşāde revzen-i ihlāş her taraf
Beyt-i hayāl ol perī[ye] maḥbes istemez
Ḥālī degül-mi saçma kara **Nāfız** ol kesūḡ
Püskürme beḡli cāriye-i Cerkes istemez
9. Āşaf nazīr ḥazret-i Rāḡıb kerīm-dil
Vaḡtinde āh u zār ēder hīç kes istemez

6.

Müştaş-ı Bitlisī

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Sākiyā bāde bide v’āṅgeh efsāne bigū
Dāstānhā-yı hoş ez-cānib-i ḥumḥāne bigū
Men-i bīdil çe sitemhā ki keşidem ez-hūr
Ey sebū kışşa-i mā bā mey peymāne bigū

⁵ Rakib,(onun) bakış kılıcı için kalem gibi baş verse de o yolları kesen kan dökücü onu asla istemez.

⁶ (Sevgiliye) dokunma özelliği (imkānı) yokken (ona) dokunmayı hayāl edemem, elim o güzellik āteşine dokunamaz, o (kendisine) dokunulmasını istemez.

⁷ İhlas penceresi her yönü ferahlatır hayal evi o periye hapsedmek istemez.

^{7^b} periye LFND, peri AE.

⁸ Nāfız, o kişinin (sevgilinin) beni (zaten) saçma (püskürme) kara (ben) değil mi? Püskürme benli Cerkes cariyeye gerek yok.

⁹ Āşaf benzeri, cömert gönüllü Hazreti Rāḡıp (kendi) döneminde ağlayıp inleyeyen birinin olmasını istemez.

⁶ AE: 51^a

¹ Ey saki! Şarap ver, ondan sonra masal anlat. Meyhaneden güzel hikayeler anlat.

² Aşık olan ben, o özgür (sevgilinin) elinden ne acılar çektim. Ey testi! Bizim hikayemizi şarap ve kadehle söyle.

3. Tākāt u şabr u taḥammül ne-küned ey bāde
Tu berev tesliyetī bā-dil-i dīvāne bigū
Şerm dārem ne-tüvānem-ki be-pīşeş güyem
Sākīyā derd-i merā bā-şeh-i meyḥāne bigū
5. Dānemet fikir ne-dārī be-suḥan ey **Müştaş**
Sa'y kün yek ğazal-ı tırfa-i mestāne bigū

7.

Belîğ-i Yenîşehrî

Meḫā'îlün fe'îlātün meḫā'îlün fe'îlün
Müctes . . . / . . . / . . . / . . .

1. Keşîde tîğ-ı kaza ğamze-i cefā-cûlar
İki ğılâf-ı siyehdür yanında ebrûlar
Görince sāye-i zülfinde şanma dāne ḥāl
Döküldi gülşen-i ruḥsāra toḥm-ı şebbûlar
3. Sîpāh-ı ḥālden eyler gürîz kaṭre-i ḥûy
Ki tıtdı 'arşa-ı iklîm-i Rûmı Hindûlar
Ḥülāşa çāre görüñ şāne zülfine dolaşur
'Azîm başına kayd oldu ol bütün mûlar

³ Ey şarap! Kuvvetim, sabrım ve gücüm kalmadı. Sen git ve deli gönlü avutacak bir şeyler söyle.

⁴ Utanırım, onun yanında söyleyemem. Ey saki! Sen benim derdimi meyhanenin şahına söyle.

⁵ . Ey Müştak! Seni bilerim, Sözlerini düşünmezsin ancak çabala ve sarhoşça nadide bir gazel söyle.

⁷ AE: 51^b, MEBD: G. 87

¹ Çekilmiş kaza kılıcı (ve) eziyet eden bakışların yanındaki iki kaş, siyah kılıftır.
² Saçının gölgesinde tane görünce (onu) ben zannetme, (aslında) yanağın gül bahçesine şebboy tohumları dökülmüştür.

³ Ter damlaları ben ordusundan kaçır; Anadolu topraklarını Hintliler istila ettiler.

⁴ O putun saçları başına büyük bir bela oldu, tarak ise saçlarına dolanıyor, sözün kısası çaresine bakın.

5. Cihānda medh edecek hatt-ı yār var ancak
Ne kara günlere kaldı yazuk suhan-gūlar
Belīg ‘aceb-mi görenler kalursa hayretde
Bu nazm-ı pāk-i selīse turur akan şular

8.

Nüzhet ‘Ömer-i Yeñişehrī
Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün
Muzāri’ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Her mey-gulū-yı humda ki cūşış-nemāsı var
Mīnā-keşāna neş’e-i hayret-fezāsı var
02. Rā kaşlarıyla kıddümi dāl etti şiveden
Fermān-berān-ı ‘ışka o şūhuñ bu rāsı var
3. Kūyuñ yolında ağlayarak çeşm-i nā-tüvān
Almış elinde şevk-ile yüz biñ ‘aşāsı var
Tāc-ı fenāyı istemezem Kays-ı ‘ālemüm
Bālā-yı serde bülbul-i ‘aşkuñ yuvası var
5. Her bī-günāh bendesine kıymasun dēyü
Üftādegānuñ ol şeh-i hüsne recāsı var

⁵ Dünyada sevgilinin ayva tüylerini (dahi) övecek olan var ancak söz ustaları ne kara günlere kaldı, yazık!

⁶ Belīg, bu akıcı temiz şiiri görenler donup kalsa buna şaşılır mı? (Bu şiir) Akan suları durdurur.

⁸ AE: 51^b, MÜBD: s. 70

¹ Her şarap küpünün boğazında coşkunluğu arttırma ve şarap içenlerin şaşkınlığını arttıran neşe var.

² Ra kaşlarıyla (yaptığı) nazdan boyumu dal etti; o cilvelinin aşk fermanını taşıyanlara burası (bu güzelliği) /bu rāsı (ra harfi gibi kaşları) var.

³ Zayıf gözlerin, (senin) mahallenin yolunda ağlayarak heves ile eline aldığı binlerce aşası var.

⁴ Ölümlülük tacını istemem, ben âlemin Kays’ıyım, başın üstünde aşk bülbulünün yuvası var.

⁵ Düşmüş olanların, o güzellik padişahına “Günahsız kölelerinin her birine kıymasın” diye ricası var.

Dilber ki zîr-i fesde nihân êtdi kâlûli
‘Uşşâk-ı hasta-hâle görünmez belâsı var

7. Leb-rîz-i cûşîş oldı tarab-hâne-i hayâl
Hakķa ki Nüzhetün yine rengin edâsı var

9.

Nazîf-i Şöhretî

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Gül gibi vërse küşâyîş dile encâmda cām
Lîk olur bâ‘ iş-i derd-i ser-i nâ-kâmda kām
2. Çeşm-i maħmûrî kuş uyhusı vërir aldanma
Der-kemîndür naẓar êt lahẓa-ı bādâmda dām
3. Şayd olunmaz zer ü sîm ile o ser-keş âmmā
Olur elbet bir iki cām ile ibrâmda rām
- Pertev-efrûz olıcaķ bezme o hûrşîd-liķā
Görinür rûz u şâl çeşm-i mey-âşâmda şām
5. Olamaz kimse **Nazîfâ** bu felek içre be-kām
Dâlveş eylemeyince ķadin âlâmda lām

⁶ Sevgili, hasta olan âşıklara görünmez belası olan kâkûlünü fesinin altına sakladı.

⁷ Hayâlin sevinç evi çoşkunlukla ağızına kadar doldu; doğrusu Nüzhet’in yine renkli bir üslubu var.

⁹ AE: 51^b

¹ Kadeh, gönle gül gibi açılma/ferahlık verirse neticede nasipsiz başın derdinin sebebi lezzet olur.

² Süzgün gözleri “kuş uykusu” (izlenimi) verir, aldanma; (dikkatli) bak! Badem gözün bakışında tuzak vardır.

³ O asi, altın ve gümüş ile avlanmaz; ama bir iki kadeh ile üstelersen elbet boyun eğer.

⁴ O güneş yüzlü meclisi ışıkla aydınlatınca şarap içen gözde gece gündüz mum görünür.

⁵ Ey Nafiz Bu felek içinde hiçbir insan, boyunu “dâl” (harfî) gibi sıkıntılarla “lâm” etmedikçe (eğmedik.) muradına eremez.

10.

Sālim-i Şehrî

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ülü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Rencîdegāna olmuş-iken pāydār dār
Oldı başıma ḥāne-i rāḥat-medār dār
Taḥmīl eder mi dā' iye-i zārımı pādşeh
Ey dil yorulma nāfile çekmez kibār bār
3. Şahn-ı emelde bir yetişilmez gazāl koğup
Ḥayfā şanursın anı-da sen bir şikār kār
04. Kāküllerini kārına atmış o mū-miyān
Gül gibi naḳd-i cān-ile būyın şatar tār
5. ' Ağyārdan şu goncaı ben şakıların dēyü
Bî-çāre ' andelībe eder iftiḥār ḥār
' Işık içre ḥālişüm dēyeni hep birer birer
Étdi mehekk-i fūrḳat-ile gör ' ayār yār
7. Tāḳ-ı vefādan eyledi nezzāre şāhumuz
Étsün hemān rakīb-i ḥıyānet-şi'ār 'ār

10

AE: 52^a

- 1 Sıkıntılar, incinmiş (olanlar için) daimi olmuşken huzura vesile olan (huzur içinde yaşamam gereken) evim de bana dar oldu.
- 2 Padişahda/ sevgilide (beni) ağlatan istekleri (kendinde) taşır mı? Ey gönül boşuna yorulma büyükler/ sevgililer (öyle bir) yük taşımaz.
- 3 Ümit sahasında yetişilmeyen bir ceylan kovalayıp, ne yazık ki sen bu yaptığını bir avcılık işi zannediyorsun.
- 4 O kıl gibi ince belli, kaküllerini omzuna atmış; saç telleri, gül gibi can parasıyla kokusunu satar.
- 5 Diken, “ben, şu goncanı ellerden saklıyorum” diyerek çaresiz bülbüle karşı övünür.
- 6 Sevgili, gör ki ayrılığın mihenk taşı “aşk içinde ben safım” diyenleri birer birer ayar etti.
- 7 Padişahımız vefa kubbesinden izledi; vefasızlık eden rakip derhal utansın.

Tetimme

‘Arz-ı cemāl-ı pāk-ile şād ēt gedāları
Bir būs-ı dāmen-içün ēderler hezār zār

9. Sultān-ı taht-ı dilsin efendüm amān amān
Yazuk degül-mi **Şehrī**ne düşmüş yanar nār

Sâlim köleñ ‘atāya sezādur bugün şehā
Zîrā ki bizde vech-ile hāḡḡ-ı civār var

11.

Nesīb-i Şöhretī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir elinde bāde-i memzūc bir elinde enār
Sāḡī-i meclis bize gör āb ile āteş şunar
Bezm-i meyde tābiş-i la‘lin görüp şad şerm-ile
Cām-ı şahbā şu‘le-i cevvēleves çizmiş kenār
3. Māh şanma şevḡ-ı kūy-ı dilber ile pīr-i çarḡ
Nīm-şeb çıkmış şitāb ile yola elde fenār
Haşre dek yansa derūnı sūz-ı ḡasretle n’ola
Çün ḡarīm-i gūlşene destin dırāz etmiş çenār

⁸ Temiz ve güzel yüzünü sunarak köleleri sevindir; (onlar) bir kere etek öpmek için bin kere ağlarlar.

⁹ Efendim, (sen) gönül tahtının sultanısın, Şehrī’ne ateş düşmüş yanar, yazık değil mi? İnsaf et.

¹⁰ Ey padişah, bugün kölen Sâlim ihsâna lâyıktır. Çünkü bizde komşu hakkı diye bir şey var.

¹¹ AE: 52^a, SMND: s. 13

¹ Gör ki sâkinin meclisi (sâkînin) bir elinde karışmış (kıvamını bulmuş) şarap (ve) bir elindeki nar (ile) bize su ve ateşi (aynı anda) sunuyor.

² Şarap kadehi, içki meclisinde (onun) dudağının parlaklığını görüp bin kez utanarak kıvrak bir ateş gibi kenara çekilmiş.

³ (Görüneni) ay zannetme; feleğin üstadı, sevgilinin mahallesinin arzusuyla elde fener alelacele gece yarısı (dışarı) çıkmıştır.

⁴ Çınarın yüreği hasret ateşi ile kıyamete dek yansa buna şaşılmaz çünkü elini gül bahçesinin haremine uzatmıştır.

5. Eyledüm āh-ı nedāmet dūdını dilden bülend
Ben o deyri mescid êtdüm anda yaptım bir menār
Sūmenāt-ı kişver-i ‘ışk olmışam güyā **Nesīb**
Hāne-i dilde söyünmez muttaşıl âteş yanar

12.

‘İzzet-i Kādīm-i Şehrī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Hük-m-i taqdīrde hüşyār ile gāfil birdür
Kısmet-i rüz-ı ezel ‘ālim ü cāhil birdür
02. Sevķ-ı tevfiķde endāze ü mīzān olmaz
Feyż-i Mevlāya göre nākış u kāmīl birdür
3. Mānī‘ -i devlet olur ādeme ifrāt-ı zekā
Cāh-ı iķbālde mecnūn ile ‘ākīl birdür
Haķķa teslīm olagör sa‘y-ile olmaz devlet
Olsa tevfiķ-i Hudā muķdim ü cāhil birdür
5. Bir olur ‘adl-i ilāhīde Süleymān ile mūr
Dergeh-i Haķda hemān şāh-ıla sāl birdür

⁵ Gönülden pişmanlık âhının dumanını yükselttim ve bu manastırı mescit ettim; onda bir minare yaptım.

⁶ Nesib, sanki aşk ülkesinin puthanesi olmuşum; gönül evinde sönmeyecek bir ateş sürekli yanıyor.

12 AE: 52^b.

¹ Kaderin hükmünde ayık ile uykuda olan birdir; ezel günü kısmeti de âlim ile cāhile birdir.

² Allah’ın yardımının gönderilmesinde ölçü olmaz; Allah’ın ihsanına göre eksik ile bütün birdir.

³ Zekânın çok olması insanın mutluluğuna engel olur; mutluluk rütbesi deli ile akıllı için birdir.

⁴ Çalışıp çabalama ile saadet olmaz, Allah’a teslim ol; Allah’ın yardım ettiği vakitte gayret eden ile tecrübesiz birdir.

⁵ Allah’ın adaletinde Süleyman ile karınca birdir; Allah katında sultan ile dilenci birdir.

uvvet-i ali'e ba istemezz isti'dd
Manıb-ı devlete abil  n-abil birdür

7. Vıl-ı nezd-i Hd eyleyemez il ile l
Genc-i vadetde hemn skit  il birdür

Yine erbb bilür ehl-i keml adrini
Bezm-i chhlde Hssn ile Bıl birdür

9. 'zzet ramet-i H nk  bede yeksndur
Yasa brn-ı kerem bar-ıla shil birdür

13.

Ve-lehu

F'iltn f'iltn f'iltn f'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cme-i gül-penbe açmış ey gül-i hd-r seni
Bir gmden serve dndrmı ad-i dil-c seni
'-ıla ddk beybn-zr-ı derd  minete
Bir gzi hya dil vrdk gönül y-h seni
3. tein yinedr gy baılmaz hsne
Şöyle ran gösterür ol sne-yi b-m seni

⁶ Talihin kuvvetine bak hele, kabiliyet istemeyiz; devlet görevinde kabiliyetli ile kabiliyetsiz birdir.

Vezin bozuk.

⁷ Allah'ın huzuruna erien dedikodu yapamaz; birlik hazinesinde konuşan ile susan birdir.

⁸ Olgunluk ehlinin kıymetini üstatlar bilir; cahiller meclisinde Hassn ile Bkıl birdir.

⁹ Ey zzet, Allah'ın rahmeti iyi ile kötüye eşittir; bereket yamuru yasa deniz ile gl birdir.

13 AE: 52^b, İAPD: G. 134

¹ Ey yaban gl! Gl gibi pembe olan elbise seni açmış; (senin) gönül elen boy(un), seni gmten bir servi aacına çevirmiş.

² Aktan ötürü dert ve sıkıntı çölüne ddk; gönül, seni bir gözleri hya verdik; elveda!

³ O tüysüz sine, sanki ateşli bir aynadır, seni çok parlak gösterir; (o aynada) güzelliğine bakılmaz.

Bir nigāhuñ rub‘ -ı meskūnı bütün teşhīr eder
Bir murabba‘ vefkē döndürmiş o çār-ebrū seni

5. Kānda bakşan dest-i hayret [‘aqla] dāmen-gīr olur
Mū-be-mū sihr eylemiş ol ġamze-i cādū seni
Şoġbet-i dūşīneyi <bī> ‘aġyāra īmā etmede
Korġarum rüsvā ēde ol dīde-i āhū seni
7. ‘Işķ-ıla ħüsn imtizāc etmiş görince ‘İzzetā
Sen o āhū gözleri ol gözleri āhū seni

14.

Aĥmed Pāşā-zāde Nāşid
Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Verme ‘ömrüm varı bezmünde meded aġyāra yēr
Tutmasun tā kim derūn-ı sīnem üzre yara yēr
Luţfuñı īhāmda yek-cünbiş-i çeşmün yeter
Kalmasun cānā meded ol ġamze-i aġyāra yēr
3. Pertev-i berķ-i cemālūñ dilde olmaz müstaķar
Cāy-ġāh olmaz ‘aceb ol şū’le-i seyyāra yēr

⁴ Bir bakışın dünyayı ele geçirir; o dört kaş seni dört köşeli bir muskaya döndürmüş.

⁵ Nereye baksan bak hayret eli (hayrete düşen) aklın eteğine yapışır; (ona başvurur) o gönül çeken bakışlar seni büyük bir dikkatle büyülemiş. (sen akla müracat etmiyorsun)
^{5^b} hayret ‘aqla dāmen-gīr olur İAPD: hayret dāmen-gīr olur AE

⁶ O āhū gözün, dün geceki sohbeti yabancılara imā etme konusunda seni rezil etmesinden korkarım.

⁷ Ey İzzet! Sen o gözleri āhuyu, o gözleri āhū da seni görünceye kadar aşk ile güzellik kaynaşmış.
^{7^b} Sen ol āhū gözleri o gözleri āhū seni

14 AE:52^b, APND: G.17

¹ Ey ömrümün serveti, yardım et! Yüreğimin derinliklerinde yara tutmaması için meclisinde başkalarına yer verme.

² Çömertliğinde şüpheye (şüphe edenlere) gözünün bir kıpırtısı yeter. Ey cân, yardım et, başkalarının göz kırpmasına yer verme!

³ (Senin) güzelliğinin şimşeğinin ışığı gönülde barınmaz; o gezgin aleve (herhangi bir) yer, konak olmaz.

Nağd-ı cāna çünki seng-i āsitānuḡdur mehek
İmtihān-ı ehl-i ʿışka kalmadı miʿ yāre yēr

5. Ey nedīm-i bezm-i hāş-ı şāh-ı heft-iqlīm-i nāz
Vaşf ēderseñ luṭf ēdüp aḡyārı bārī yāre yēr

Nev-hırāmum nāz-ile reftāra āḡāz eylese
Teng olur her ḡaṭvesinde şīve-i ṭayyāre yēr

7. Düşme kayd-ı külfete her dem tevāzuʿ -pīşe ol
Şān vērmez çünki merd-i zīrek ü hüşyāra yēr

Muhtelifdür çün ḡamīr-i māye-i ehl-i zamān
Nāşidā teng oldu şimdi ülfet-i bisyāra yēr

15.

Ve-lehu

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cām-ı ʿışkuḡla hemān şūrīde-ser bir ben-miyem
Dāne-i ḡālūḡ hevāsıyla gezer bir ben-miyem
Gülşen-i kūyuḡda her şeb şubḡa dek feryād olur
Bülbülāsā aḡlayan ey verd-i ter bir ben-miyem

⁴ (Senin) eşiğinin taşı, can parası için bir mihek (taşı)tir; aşk ehlinin imtihanını değerlendirecek bir yer kalmadı.

⁵ Ey nazın yedi ikliminin sultanının özel meclisindeki sohbet arkadaşı, lutf edip de (rakibin) özelliklerini tarif edeceksen bārī (onu) (sevgiliye/ padişaha) kötüle.

⁶ Yeni yetmem (sevgilim) naz ile yürümeye başlarsa her adımında hızlı gidişine (uçar gibi yürüyüşüne/süzülüşüne) yer dar olur.

⁷ Büyük masraf/şaşaa derdine düşme, her zaman tevazu sahibi ol çünkü zeki, akıllı insana mevki şöhrat vermez.

⁸ Ey Naşid! Zamane halkının hamurunun mayası çok çeşitlidir; şimdi çoḡu dosta (bu) yer dar oldu.

¹⁵ AE: 53^a, APND: s. 472.

¹ (Senin) aşkının şarap kadehi ile öylece kafası karışmış sadece ben miyim; (senin) beninin arzusuyla gezen bir ben miyim?

² Ey taze gül! (Senin) mahallenin gül bahçesinde her gece sabaha kadar feryat edilir; bülbül gibi ağlayan bir ben miyim?!

3. Bir kul oğlu âfeti âteşin bıraktı ‘ âleme
Hasretiyle niçeler serden geçer bir ben-miyem
Hurdelerin fehm etmekde ‘ âcizdir erbâb-ı hıred
Nükte-i ser-i feminden bî-haber bir ben-miyem
5. Sîneler karşında hep ammâç-gâh olmuş turur
Tîr-i müjgânunla cânâ zahm açar bir ben-miyem
Kıl ü kâl u güft-gû tâ haşra dek olmaz berî
Dikkat-i müy-ı meyânun bahş eder bir ben-miyem
7. Târ u pûd-ı nükte ü inhâmdan **Nâşid** bütün
Şâhid-i mânâyâ nev-hil‘ at biçer bir ben-miyem

16.

Ve-lehu

Mef‘ûlû fâ‘ilâtü mef‘îlû fâ‘ilün

Muzâri‘ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Bir mâh-ı hüsne düşdi gönül bî-bedel güzel
Esbâb-ı hüsni cümle yerinde güzel güzel
Bağdum hemîşe ‘ ayn-ı hakîkatle cismine
Bir serv boyalı naḥl-i gül ammâ ki bel güzel

³ Bir kul oğlunun belası/güzelliği âleme ateş bıraktı; özlemiyle pek çok kişi canından vazgeçer, bir ben miyim?

⁴ Akıllı olanlar (onun) sözündeki ince anlamı kavramakta âcizdir; (onun) ağzının ucundaki nükteden habersiz olan sadece ben miyim?

⁵ Ey sevgili! Bütün sineler karşında bir hedef tahtası olmuş duruyorken bakışlarının okuyla yaralanan sadece ben miyim?

⁶ Kıyamete kadar dedikodu ve boş sözden uzak olunmaz; (senin) kıl belinin inceliğinden bahseden sadece ben miyim?

⁷ Sözün kapalılığının ve inceliğinin ipi ve yününden mânâ sevgilisine yeni bir kaftan kesen sadece ben miyim?

¹⁶ AE: 53^a

¹ Gönül, eşsiz bir güzellik ayına düştü; (o ayın) güzellik sebeplerinin hepsi yerinde, (hepsi) güzel.

² Hakikat gözüyle (onun) bedenine baktım; (sevgili) selvi boylu bir gül fidanıdır fakat en çok bel güzeldir.

3. Vaşf-ı kemāl-i hüsni ta‘ bire yok mecāl
Şâyân-ı bahş-i ma‘ reke darbu’l mesel güzel
Bezm-i tarabda gül gibi açılma var yeri
Çünkü neşât-ı meclise vermez kesel güzel
5. Var pençesinde pençe-i mühre müşâkele
İnşâf olma yine efendi o el güzel
Bir ‘ anberiyeye içmeli evvel şarâbdan
Çünkü binâ-yı şevke gerektür temel güzel
7. Nâşid ümîd-ı vaşlın edersen ol âfetün
Matlab yerinde hak bu ki gâyet emel güzel

17.

Ve-lehu

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Künc-i ‘ uzlet kaşr-ı gülşenzâr-ı devletdür başa
Feyz-i künc-ı şâyegân naqd-ı kanâ‘ atdür başa
Bâr-ı külfet-tab‘ a küh-ı Kaf-ile hem-düş olur
Kim kemâl-i şart-ı ülfet terk-i külfetdür başa

³ (Onun) güzelliğinin kemâlini anlatacak kuvvet yoktur; (bunun yerine) “şâyân-ı bahs-i mareke ? ” atasözünü söylenek yerindedir. (Güzelliğini anlatma savaş maydanı gibi zordur, /bu konu savaş çıkartacak bir konudur, ciddi bir meseledir.)

⁴ (O güzel), şenlik meclisinde gül gibi açılma yeridir; çünkü (o) güzel, neşe meclisine ağırlık/rahatsızlık vermez.

⁵ (Onun) elinde mühürdeki pençeye benzelik var; efendi, insanla bakarsan o el güzeldir.

⁶ Şaraptan önce anberli bir içki/rakı içilmelidir; çünkü şevk binasına güzel (bir) temel gerekir.

⁷ Nâşid, gerçek şu ki o âfete kavuşmayı ümit edersen talep yerinde gayet güzel bir istek olur.

17 AE: 53^a

¹ Yalnızlık köşesi benim için mutluluk köşkünün gül bahçeleridir; uygun bir bolluk köşesi bana kanaat parasıdır.

² Resmi karakterli (olmanın) yükü Kaf dağı ile eşittir; benim için sıkı muhabbetin şartı resmiyeti terk etmektir.

3. Nîk ü bed-evzâ' -ı hâķa eylemem şarf-ı şu' ur
Mağz-ı sır kim penbe-i güş-ı hâķîķatdûr baķa
Kesr-i hâķırdan n'ola êtsem kemâl-i ihtirâz
Telh gûluk mûcib-i fikr-i nedâmetdûr baķa
5. Sâye-i zûlfûñ başumdan bir zamân dûr olmasun
Devlet-i hûsnûñde ol şehbâl-i rif' atdûr baķa
Zîmmet ibrâ eyledüm da' vâ-yı vaşl-ı yârdan
Kim zuhûr-ı hâķtı bir imzâ-yı hûccetdûr baķa
7. Câna te'sîr êtdi feyz-i nuķķı bir sâhib dilin
Nâşidâ her harfı bir ta' rif'-i hikmetdûr baķa

18.

Zûlâlî-i Buķârî

Meş'ûlû fâ'ilâtü meş'îlû fâ'ilün

Muzâri' - - . / - . - . / - - . / - . -

1. Âmed be-ķahr sûy-ı men ân kâfir-i Fereng
Der-dil ğubâr-ı kîne vü der-ser hevâ-yı ceng
Ez-dûr ķün resîd dilem-râ nişâne kerd
Tîrî bi-zed zi-nâvek-i müjgân-ı ķün hadeng

³ İnsanların iyi yahut kötü hallerine kafa yormam; sırrın özü benim için hakikat kulağına (tıkanan) pamuktur.

⁴ Acı söylemek/ kötü konuşmak benim pişmanlık sebebişm olduğundan gönül kırmaktan son derece çekinsem buna şaşılır mı
AE: telh

⁵ Kakülünün gölgesi başımdan bir an uzaklaşmasın; güzelliğinin devletinde o benim için yücelik kanadıdır.

⁶ Sevgiliye kavuşma davasındaki borcumdan aklandım; (onun) ayva tüylerinin belirmesi benim için senettir.

⁷ Ey Nâşid! Bir gönül sahibinin nutkunun irfanı ruhu etkiledi, (o nutkun) her harfı benim için hikmetin tanımıdır.

18 AE: 53^b

¹ O Avrupalı kafir hışımla bana doğru geldi, gönlünde kin tozu ve başında kavga hevesi vardı.

² Uzaktan geldiğinde gönlümü hedef aldı. Hadeng oku gibi uzun kirpiklerinden bir ok fırlattı.

3. Raḥmī ne-kerd hīç be-ḥāl-i za‘ īf-i men
 Ān tünd ḥūn-ı şāhid-i bī-bāk-ı şūḥ-ı şeng
 Şad pāre kerd şīşe-i dil-rā ne-kerde būd
 Zāhid sebū-yı ‘işret-i rindān [be-] ḍarb-ı seng
5. Çīn der-cebīn ü ber-leb düşnām pīş ḥvānd
 Der-ma‘ raz-ı ḥiṭāb-ı Süleymān çü mūr-ı leng
 Cāyī gürīz nīst ez-īn deşt çünki hest
 Perḥāş-cūy şīr ü be-dil kīne-i peleng
7. Ger ‘āşıkī bi-nih tu zi-dilī be-yek taraf
 Da‘ vā-yı derd ü miḥnet ü nāmūs u neng

19.

Ve-lehu

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ne-gīred rāh-ı ğurbet çün küned nükhet zi-gülşenhā
 Ki mī-bāşed zi-ğurbet imtinān bāğ-bān müşkil
 Ez-īn pīrān-ı ḥam-geşte suḥan çün tīr mī-āyed
 Nişesten çün be-def der-pīş-i rüy-ı kemān müşkil

³ O delikanlı, cesur, işveli ve neşeli sevgili güçsüz olan benim halime hiç acımadı

⁴ Gönül camını bin parçaladı. Bu işi zahit, rintlerin işret testisine taş atarak bile yapmamıştı.

⁵ Topallayan karıncayı Süleyman hazretlerinin huzuruna çağırması gibi kaş çatarak ve küfür savurarak beni yanına çağırırdı.

⁶ Bu ovoidan (ortamdan) kaçacak bir yer yok çünkü karşımda gönlünde kaplan kını olan, savaşçı bir aslan var.

⁷ Eğer aşık isen gönlünden dert, sıkıntı, arlanma, utanma kavgasını bir kenara bırak.

19 AE: 53^b

¹ Gurbet eli yolunu tutmayıp da ne yapsın çünkü gül bahçelerinden güzel kokular gelir, bahçıvanın, gurbet eline gitmekten sakınması zordur.

² Bu beli bükülmüş yaşlılardan ok gibi sözler gelir. Yayın önünde nişan çemberi gibi oturmak zordur.

3. **Zülalî** Hızır-ı tevfiķ-i murādem yār şüd gam nîst
Ne-bāşed ba‘ d’ez-în tayy-ı beyābān-ı beyān müşkil

20.

Şāh Mecnūn-ı Buḥārî

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Müctes . . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Kālenderî ki zi-ḥod kām-yāb mî-gerded
Benā-yı hestî-i ũ çün ḥabāb mî-gerded
Eger be-kûy-ı seyāḥat fütād rüzî çend
Gümān me-ber ki pey-i nān u āb mî-gerded
3. Kesî ki pādşehî terk kerd zillet ḥāst
Dîger kücā zi-pey-i feth-i bāb mî-gerded
Her ānki bāliš-i ũ seng ü bestereş ḥākest
Me-gû ki der-ṭalab-ı cāme-ḥ^vāb mî-gerded
5. Eger su’āl küned sâ’ilî zi-**Mecnūnî**
Berāy-ı ũ ḡazel-i men cevāb mî-gerded

³ Ey Zülali! Tefvik Hızırı bana yar oldu artık elem yok. Bundan sonra beyan çölünü katetmek zor olmaz.

20 AE: 53^b

¹ Kendi muradına erişen dervişin varlığının binası su üzerindeki kabarcıklar gibi olur.

² Eğer birkaç gün seyahat mahalline düştüyse, ekmek ve su peşinde olduğunu zannetme.

³ Padişahlığı terk eden kimse alçaklığa kalkar. O kişi artık kapıları fethetme peşinde dolaşır mı?

⁴ Yastığı taştan ve döşegi topraktan olan kimsenin uyku elbisesi aradığını söyleme.

⁵ Eğer bir mecnuna bir dilenci (soru soran kişi) soru sorarsa onun cevabı benim gazelim olacaktır.

21.

Ve-lehu

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Yār-ı Leylā-veş gayrı men **Mecnūn** nīst
Şem' ez-dā'ire-i pertev-i hōd bīrūn nīst

22.

Ve-lehu

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Ān şūh bīn ki şīşe-i mā-rā be-seng zed
Şayd-ı z' a' īf-rā be-şikār-ı peleng zed
Āzürde būd sīneem ez-tīr-i gamzeş
Bār-ı deger zi-nāvek-i müjgān hadeng zed
3. Nāşī be-rūy-ı şafha-i dil tāze ber-nigāşt
Naqqāş-ı Çīn be-şūret kār-ı Fereng zed
Ez-ḥüsn-i nīm-reng ḥazer mī-nümūd dil
İ+n sāhirī tu bīn ki be-ḥüsn-i dü-reng zed
5. **Mecnūn** be-kārvān-ı reh-i ' ıışķ reh-nümāst
Z' ān-rū ki pāy ber-ser-i nāmūs u neng zed

21

AE: 53^b

1

Leyla gibi olan sevgilinin yarı Mecnun olan benden başka kimse değildir. Mum kendi ışığının çizgisinden dışarıda değildir

22

AE: 54^a

1

Bizim gönül camımızı taşla vuran o cilveli güzele bak. Güçsüz avı kaplan avı gibi avladı.

2

Yan bakış okundan göğüsüm yaralanmıştı, o tekrar kirpik okları ile bir ok attı.

3

Gönül sayfasının üzerine yeni bir resim çizdi. Çinli ressam, resimde Avrupa işini çizdi.

4

Solan güzellikten (yarım kalan güzellikten) gönül sakınıyordu. Bu sihirbazlığa bak ki iki renginin güzelliğini gösterdi.

5

Mecnun utanıp arlanmadan vazgeçtiği için aşk yolu kervanının yol göstericisidir.

23.

Ve-lehu

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes . - - / . - - / . - - / . - -

1. Nasîhatî şinev emrüz ey cihân-ārā
Me-bâş gâfil endîşe sâz ferdâ-rā
Künün-ki ber-deret âmed ser-i irâdet-i baht
Be-yâd âr garîbân-ı bî-ser ü pâ-rā

Tetimme

3. Hezâr bâr bigüftem tu-râ ne-kerd eşer
Nesîm-i şubh ne-yâred be-cüş deryâ-râ
Be-kiştzâr-ı muhabbet zi-eşk-i ne-vmîdî
Nihâl-i mihr ne-şûd sebz ez-dil-i hârâ
5. Muqarrarest ki 'âlem be-ğayrı nâmî nîst
Şinideî ki kücâ menzilest 'ankâ-ra
Be-hüş bâş ganîmet şümâr fırsat-râ
Me-gû zi-dünyâ ü bügzâr fikr-i 'uqbâ-râ
7. Hezâr şükür ki mâ fâriğ ü sebük-bârîm
Be-düş-ı gâv nihâdend dünyâ-râ

23

AE: 54^a

- 1 Ey dünyayı süsleyen! bugün bir öğüt dinle. Gafletle gezme ve yarın için düşün.
2 Bahtın kendi isteği ile kapına geldiği şu anda aciz olan garipleri hatırla
3 Binlerce kez söyledim ancak seni etkilemedi, sabah meltemi denizi coşturmaz ki
4 Sevgi tarlasına, umutsuzluk gözyaşı yüzünden sevgi fidanı taşın içinden yeşermedi
5 Dünyanın bir isimden fazla bir şey olmadığı kesindir. Anka kuşunun menzili nerede olduğunu duymuşsundur.
6 Dikkatli ol ve fırsatı kazanç olarak addet. Dünyadan konuşma ve ahiret düşüncesini bir kenara bırak.
7 Binlerce şükür ki özgür ve hafif yüklüüz. Dünya yükünü öküzün omuzuna atmışlar.

- Resîd faşl-ı bahâr şiküft lâle vü gül
Şalâ dehîd temâşâ-yı kûh u şahrâ-râ
9. Hışest mevsim-i bî-bākî ü şiküfte-dilî
Kadeh be-kef nih ü der-hande âr mînâ-râ
- Dil ez-fîrāk be-cân âmed ey vefâ-kîşân
Haber dehîd be-Yûsuf ğam-ı Züleyhâ-râ
11. Ğulâm-ı ân suhan-ı Hâfızem k'ezû **Mecnûn**
Semâ'-i Zühre be-raķş âvered Mesîhâ-râ

24.

Ve-lehu

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Raftî ü dil bî-raḫat lebrîz-i berķ-i nâle şüd
Dûd-ı ü cûşîd ü bîrûn tâht dâĝ-ı lâle şüd
- Tâ-birûn ez-ḫayme şüd hûrşîd-i 'âlem-tâb-ı men
Mâh ez-şerm-i ruḫaş 'uzlet-nişîn-i hâle şüd
3. Ez-edâ-yı cilve-i ân şûḫ-ı bî-pervâ ḫîrâm
Serv ber-câ mând kebk ez-'âşîkân-i vâlih şüd

⁸ Bahar mevsimi geldi ve lale ve gül açtı. Dağ ve ovayı seyretmek için seslenin.
⁹ Cesurluk ve ferahlık mevsimi güzel zamanlardır. Eline kadeh al ve şarap şişesini güldür.
¹⁰ Ey vefalı olanlar! Gönül ayrılıktan dolayı can çekişiyor. Züleyha'nın kederinden Yusuf'a bir haber götürün. (Yusuf'u haberdar edin)
¹¹ Hafızın o sözünün kölesiyim ki ondan dolayı Mecnun, Zühre'nin semaini Mesîhâ için oynattı.
24 AE: 54^a
¹ Gittin ve gönül, senin yüzün olmadan inleme şimşegi ile dolup taşı. Onun etrafında coştı, dışarı koştu ve lalenin siyah damgası oldu.
² Benim dünyayı aydınlatan güneşim çadırdan çıktığından beri, ay onun yüzünden utanarak ayla köşesine çekildi
³ O cesur, işveli güzelin cilveli salınmasından dolayı, servi bir yerde durdu ve keklik şaşkın aşıklardan oldu.

Yek tebessüm ez-lebeş bālīd şubhī der-çimen
Ez-ḥacālet hem ʿ araḳ gül kerd ü hem teb-ḥāle şūd

5. Çeşm-i mesteş riht imşeb ḥūn-ı şad mīnā şarāb
Cūş-i ḥūn-ı şehīdān neş'e-rā dūnbāle şūd
Bī-ḳarārem bes-ki çūn sīmāb-ı sūzānem çū şemʿ
Berḳ-i āhem feyż-baḥş-ı āteş-i cevvēle şūd
7. Tā-revān gerdīd ez-ʿ ışk-ı ruḥ-ı Leylā-veşī
Eşk-i **Mecnūn** der-çimen ḥaclet-fezā-yı jāle şūd

25.

Ve-lehu

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. ʿ Işḳ tā taʿ ab içre düşmüş sīne micmer bilmişem
Belki cism-i nā-tūvānı cümle aḥker bilmişem
Tā ḥayāl-i şuʿ le-i dīdāra dem-sāz olmuşam
Āteş-i şevḳ içre murḡ-ı cān semender bilmişem
3. Şān ü sān üstād-ı taḳdīrüm ḥōş icād eylemiş
Tā müje okla[n]mışam zūlf-i muʿ anber bilmişem

⁴ Bir sabah çimenlikte dudağından bir gülücük ortaya çıktı. Gül onun utancından hem terledi ve hem uçuk çıkardı.

⁵ Onun sarhoş gözleri bu gece yüz şarap şişesinin kanını döktü. Şehitlerin kanının coşması neşenin devamını getirdi.

⁶ O kadar cıva gibi titrek ve mum gibi yanıyorum ki ahımın şimşegi, hareketli ateşin hararetini artırdı.

⁷ Leyla yüzü birinin aşkından Mecnun, gözyaşı dökmeye başladığından beri onun gözyaşları çimenlikte şebnemin utancını daha da artırdı.

25 AE: 54^b

¹ Aşk, sıkıntıya kadar düşmüş, sineyi buhurdan olarak kabul etmişim; belki (o) zayıf bedenim tamamını bir ateş közü olarak kabul etmişim.
Vezin bozuk.

² (Sevgilinin) güzel yüzün(ün) alevinin hayâline dost olduğumda arzu ateşinin içindeki can kuşunu semender olarak kabul etmişim.

³ Allah benim kişiliğimi öyle güzel yaratmış ki kirpikle oklandığım hâlde (o kirpiği) anberli bir saç (olarak) kabul etmişim.

- Başımın ʿuryānlığı bāʿ iş nedür sevdā-yı ʿışk
Ṭāḳ-ı eflāki ser üzre tāc-ı aḥzār bilmişem
5. Her [ne] ki ders-i maḥabbet sır-ḥaṭ-ı taʿ līm eder
Bī-tevaḳḳuf peyver-i dīn-i peyember bilmişem
- Çün ḥadīṣ-i faḥr-ı dīn ser-levh-i taṣdīḳātdür
Evliyāʾllah ḳavmini evlād-ı Ḥaydar bilmişem
7. Lām-elif tā cevher-i tīḡ-ı ṣehādet kılmışam
Mā-sivā terk eyleyüp Allāhuekber bilmişem
- Ān-ḳadar āṣūfte-y-em ḥalḳ-ı cihāndan münzevi
Her leb-i pūr-ḥande[yi] ben kām-ı ejder bilmişem
9. Bes ki ṣevḳ-ı nāme-i dildārum etmiş intizār
Āmed ü reft-i müje bāl-i kebūter bilmişem
- Ehl-i maʿ nādan ḥacālet māye-em dest-i tehi
Zʾān-ki ben cevher ṣināsam ḳadr-ı gevher bilmişem
11. Pādṣāh-ı mülk-i ʿ uzlet lāyık-ı taḥt-ı cünūn
Leylī-i ṣīrīn-ı suḥan **Mecnūn**-ḳalender bilmişem

⁴ Başımın açık olmasının sebebi nedir? Aşk sevdası(dır); feleklerin kemerini başımın üzerinde yeşil bir taç olarak kabul etmişim.

⁵ Muhabbet dersinde (Hz. Peygamber'in) ayva tüyünün sırrı öğretildiği için (ben de) hiç durmadan/ şüphe etmeden dinimin peygamberini önder olarak kabul ettim.

⁶ Mademki dinin övüncü olan hadisler tasdiklerin serlevhasıdır, (o hâlde) evliyalar topluluğunu Haydar (Hz. Ali)'ın çocukları olarak kabul ettim.

⁷ Lām elifi şehadet kılıcının özü yapmışım; Allah'tan gayrı her şeyi terk etmiş, "Allahuekber"i kabul etmişim.

⁸ O kadar perişanım ki her gülen dudağı (yüze gülteni) arzu ejderhası sayıp inzivaya çekildim. (onlardan uzaklaştım.)

⁹ Sevgilinin (gelecek olan) mektubunun hevesi yeteri kadar bekledi; (sevgilinin) kirpiğin(in) gidip gelmesini (kırılmasını) güvercinin kanadı olarak kabul ettim.

¹⁰ Eli boş olan mânâ ehlinden utanmanır, fakat benim özüm cevherden anlar, ben cevherin kıymetini bilirim.

¹¹ Yalnızlık mülkünün padişahı delilik tahtına lâyıktır, tatlı sözlü Leyla'yı Kalender Mecnun olarak kabul ettim.

26.

Ve-lehu

[Rubai]

1. Dārem ṭalebī zī-ḥazret-i ‘Ālī-cāh
Yek muṣḥaf u seccāde vü yek delk iy ṣāh
Yek kert ü yek cāme zarūrīst merd
V’er īn ne-dehī nihādeem rūy be-rāh

27.

Tercī‘-bend

Ve-lehu

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

I.

1. Ey Müsülmānlar bugün ben yārdan ayrılmışam
Şubḥ-ı şādık maṭla‘ -ı envārdan ayrılmışam
Fi‘l-ḥaḳīkat ma‘den-i esrārdan ayrılmışam
Bir melek-sīmā-yı meh-ruḥsārdan ayrılmışam
3. Zerre-y-em hūrşīd-i pür-envārdan ayrılmışam
‘Āşık-ı dil-ḥaste-y-em dīdārdan ayrılmışam
Ağla mey-i nīlī ? ki ben dildārdan ayrılmışam
Nūr-ı muṭlaḳ Aḥmed-i Muḥtārdan ayrılmışam

26

AE: 54^b

1

Yüksek mertebeli hazretlerinden bir dileğim vardır. Ey padişah Bir Kuran-ı Kerim, seccade ve bir hırka isterim.

2

İnsan için bir kert (?) ve bir giysi gereklidir. Eğer bunu vermezsen yola düşerim ve giderim.

27

AE: 55^a

1

Ey Müslümanlar! Ben, bugün sevgiliden ayrıldım; ikinci fecir vaktinde güneş ışıklarının doğuşundan ayrıldım.

2

Doğrusu, sırların özünden ayrıldım; ay gibi parlak olan bir melek yüzlüden ayrıldım.

3

Bir zerreyim, nûr ile dolu bir güneşten ayrıldım; gönlü yorgun bir âşığım, güzel bir yüzden ayrıldım.

4

Nili ? şarabı ağla çünkü ben sevgiliden, mutlak nur olan Hz. Muhammed'den ayrıldım.

II.

1. Her zamān vird-i zebānum ibn-i ʿ Abdullāhdur
Zıkr-i ʿalbbüm hırz-ı cānum ibn-i ʿ Abdullāhdur
Rāḥat-ı rūḥ-ı revānum ibn-i ʿ Abdullāhdur
Maḥrem-i sırr-ı nihānum ibn-i ʿ Abdullāhdur
3. Bāʿ iş-i āh u fiḡānum ibn-i ʿ Abdullāhdur
Ḥāşıl-ı kevn ü mekānum ibn-i ʿ Abdullāhdur
Aḡla mey-i nıl ki ben dildārdan ayrılmışam
Nūr-ı muṭlaḡ Aḡmed-i Muḡtārdan ayrılmışam

III.

Tetimme

1. Sürme ḡālem yār-ı gül-ruḡsārdan dūr olmışam
Bülbül-i şūrīde-y-em gülzārdan dūr olmışam
Ṭūṭiāsā pūr-şeker ḡüftārdan dūr olmışam
Laʿ l-i şekker-riz ü gevher-bārdan dūr olmışam
3. Kūmrīyem bir serv-i ḡoş-reftārdan dūr olmışam
Şaçı sünbül ṭurre-i ṭarrārdan dūr olmışam

II

AE: 54^b

- 1 Her zaman, dilimin zikri Abdullah'ın oğludur; kalbimin zikri, canımın sığınağı Abdullah'ın oğludur.
- 2 Ruhumun huzuru Abdullah'ın oğludur; gizli sırrımın sırdaşı Abdullah'ın oğludur.
- 3 Ağlayıp inlememin sebebi Abdullah'ın oğludur; kâinatın neticesi Abdullah'ın oğludur.
- 4 Nili ? şarabı ağla çünkü ben sevgiliden, mutlak nur olan Hz. Muhammed'den ayrıldım.

III

AE: 55^a

- 1 (Yapay) sürme bir benim, gül yanaklı sevgiliden uzak kaldım; âşık bir bülbülüm, gül bahçesinden uzak kaldım.
- 2 Papağan gibi(yim), tatlı sözlerden uzak kaldım; inci yağdıran ve şeker saçan lâl (dudak)dan uzak kaldım.
- 3 (Ben) bir kumruyum, hoş yürüyüşlü bir selviden uzak kaldım; saçı sümbül, yankesici bir perçemden ayrı kaldım.

Ağla mey-i nîlî ? ki ben dildârdan ayrılmışam
Nûr-ı muṭlaḳ Aḥmed-i Muḥtârdan ayrılmışa

IV.

1. Ey şabâ ṭavf üzre gelseñ gül-‘ izârum dârına
Cümle âdâb ol şaḳın baḳma gül-i ruḥsârına
Hem ṭoḳunma gîsû-yı müşkîn ü ‘ anber-bârına
Bağludur yüz cân-ı ‘ âşık zülfinüñ her târına
3. Raḥm kııl ‘ âşık laruñ cân u dil-i efkârına
Ey şabâ ‘ arz-ı du‘ â kııl nergis-i bîmârına
Ağla mey-i nîlî ? ki ben dildârdan ayrılmışam
Nûr-ı muṭlaḳ Aḥmed-i Muḥtârdan ayrılmışa

Tetimme

V.

1. Ka‘ betü’l-‘ uşşâḳ ḥâk-ı âsitân-ı kûy-ı üst
Ḳıble-i ehl-i şafâ ṭâḳ-ı ḥam-ı ebrû-yı üst
Ṭubî-yi Firdevs-i a‘ lâ ḳâmet-i dil-cû-yı üst
Mâh u ḥûrşîd-i felek müştâḳ-ı ḥüsn-i rû-yı üst
3. Leylî-i mülk-i melâḥat nergis-i cādû-yı üst
Şad-hezârân hemçü mecnûn beste-yi yek-mû-yı üst

⁴ Nili ? şarabı ağla çünkü ben sevgiliden, mutlak nur olan Hz. Muhammed’den ayrıldım.

IV

AE: 55^a

- ¹ Ey saba rüzgârı! Tavafe etmek için gül yanaklımın evine gelersen baştan ayağa edepli ol, sakın (onun) yanağının gülüne bakma.
- ² Özellikle amber saçan, miskli saç örgüsüne dokunma; (onun) perçeminin her bir teline yüzlerce âşğın canı bağlıdır.
- ³ Ey sabâ rüzgârı! Âşıkların gönüllerindeki üzüntüye merhamet et; (onun) baygın bakışlı nergisine (âşıkların) duaları (nı) arz et.
- ⁴ Nili ? şarabı ağla çünkü ben sevgiliden, mutlak nur olan Hz. Muhammed’den ayrıldım
- ¹ Âşıkların Kâbe’si onun mahallesinin eşiğinin toprağıdır; temiz kalplilerin kiblesi onun eğri kaşının kemeridir.
- ² Firdevs cennetinin tûbâsı onun gönül çalan boyudur; gökyüzünün ayı ve güneşi onun yanağının güzelliğine hasrettir.
- ³ Güzellik ülkesinin Leyla’sı onun cadı nergisidir; yüzlerce bülbül Mecnûn’a olduğu gibi onun tek bir saç teline bağlanmıştır.

Ağla mey-i nîlî ? ki ben dildârdan ayrılmışam
Nûr-ı muṭlaḳ Aḥmed-i Muḥtârdan ayrılmışam

28.

Ve-lehu

Fe' ilâtûn fe' ilâtûn fe' ilâtûn fe' ilûn

Remel . . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Düş tîr-i nigeî ḳaşd-ı dil ü cānem kerd
Berḳ-i bîdād-gerî rû be-neyistānem kerd

Çend beyhûde zenem lâf-ı müselmānîhâ
Küfr-i zülḫî-i bütî ḡāret-i îmānem kerd

Tetimme

3. Beski 'ömrî zi-pey-i zühd ü riyâ fersûdem
Ṭā'at-ı nāḳısem âlûde-i 'işyānem kerd

Müddetî der-ṭaleb-i menzil ü me'vâ bûdem
Rîḥt sevdâ be-ser ü bî-ser ü sāmānem kerd

5. Hâ'stem ḥâṭır-ı cem'î be-kef ârem ân mâh
Zülf-râ şâne zed ü bâz perişānem kerd

Güfte bûdem be-heves mî-nigerem sūy-ı bûtân
Zûr-ı 'ışḳ âmed ü ez-güfte peşîmānem kerd

⁴ Nili ? şarabı ağla çünkü ben sevgiliden, mutlak nur olan Hz. Muhammed'den ayrıldım.

28 AE: 55^a

¹ Dün akşam bir bakış oku canım ve gönlüme kastetti. Zalimlik şimşeği kâmişlığa yüz tutmama neden oldu.

² Müslümanlık hakkında ne zaman kadar boş laflar söylerim. Bir güzel putun saçlarının küfrü benim imanımı yağmaladı.

³ Bir ömür boyu çok zahitlik ve iki yüzlülükle yıprandım. Eksik olan ibadetimi beni itaatsizliğe bulaştırdı

⁴ Bir süre menzil ve mesken peşindeydim, aşk başıma geldi ve perişan oldum.

⁵ Cem'iyet-i hatır elde etmek istedim ancak o ay saçlarını taradı ve yine beni perişan etti.

⁶ Arzuyla güzellere bakıyorum demiştim ancak aşk gücü geldi ve beni dediklerimden pişman etti.

7. H̱arf-ı rüsvāy1-ı men ẖānkeh ü deyr girift
‘Işk efsāne-i her gebr ü müselmānem kerd
Şubh-ı cān-bağş-ı vişāleş zi-Hudā mī-cüstem
Şām-ı hicrān be-ecel dest ü girībānem kerd
9. Çün künem mesken-i ẖod gūşe-i ‘üzlet **Mecnūn**
Yād-ı vağşī-nigehī ser be-beyābānem kerd

29.

Ref‘ī Āmidī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Nêrdesin sevdicegüm görmezem eyvāh seni
Cüst-cū étmedeyem girye ile āh seni
Mey-i gūlfām baña ẖūn-ı cigerdür sensüz
Görmezem bezm-i şafāda her gāh seni
3. Nice demdür ğam-ı hecrünle gözüm kan ağlar
Severem cān u gönüldeñ hele ey māh seni
Beni ‘ağyār-ı denī étse zem ü ğıybet
Kılma aşfā güzelüm étmeye güm-rāh seni

⁷ Benim rezillik hikayemin lafı tekke ve manastırı kapsadı. Aşk beni her kafir ve müslümanın konuştuğu masala dönüştürdü.

⁸ Allah’tan, can verici vuslat sabahına erişmeyi diliyordum ancak ayrılık akşamı beni ölümle boğuşturdu.

⁹ İnziva köşesini nasıl mesken yapayım Mecnun? Çünkü yabani bir bakışın hatırası benim çöllere baş koymama neden oluyor.

29 AE: 55^b, RAD: 263. G.

¹ Sevdiceğim, neredesin? Seni göremiyorum, eyvāh Ağlayarak seni arıyorum, āh
² Seni eğlence meclisinde her zaman göremiyorum; sensiz gül renkli şarap bana ciğer kanı olur.

³ Ey ay! Uzun zamandır (senin) ayrılığının üzüntüsüyle gözlerim kan ağlıyor; seni candan ve gönülden seviyorum.

⁴ Alçak rakipler benim dedikodumu yaparsa sen onlar kulak asma güzelim, (onlar) seni doğru yoldan saptırmasınlar.
Vezin bozuk.

5. Āteşe yansun o kâfir ki saña düşmen ola
Haķ bilür kim severem ey büt-i dil-ḥ^vāh seni
Derd-i ‘ışķuñla senüñ cān u cihāndan geçerem
Neyleyem terk edemem ḥāşılı billāh seni

Tetimme

7. Ben ne ķanlar yuṭaram hecr<ün>ile bilmez misin
Āh kim baḥt-ı siyāh étmedi āgāh seni
Ḥākisār olmadayam reh-güzeründe cānā
Göre bilsem dēyü bir kerre nāgāh seni
9. Nār-ı cevrüñle beni yakma amān sulṭānum
Ḳorķaram incide bu āteş-i cān-gāh seni
10. Rūzigāruñ siteminden olasın āsūde
Şolmasun verd-i ruḥuñ şaķlasun Allāh seni
11. Cümle ḥūbān-ı zamān olsa Refī‘ā da rām
Yine ister dil-i sevdā-zede ey şāh seni

⁵ Sana düşman olan kâfir ateşte yansın; ey gönlün arzu ettiği put, Allah biliyor ya seni seviyorum.

⁶ Senin aşkının derdiyle canımdan da dünyadan da vazgeçerim; ne yapayım ki vallahi seni terk edemem.

⁷ Ben ayrılıktan dolayı ne kanlar yuttum bilmez misin? Ne yazık ki kara bahtım seni (bu durumdan) haberdar etmedi.

⁸ Ey can! Senin geçtiğin yolda seni bir an görebilmek için yerle bir oluyorum.

⁹ Aman sultanım, zulmünün ateşi ile beni yakma; bu yüreğin ateşinin seni incitmesinden korkarım.

¹⁰ Zamandan sitem etmekten uzak olasın; yanağının gülü solmasın, Allah seni korusun.

¹¹ Ey şāh Devrin bütün güzelleri Refi‘ye boyun eğse de sevdaya tutulmuş gönül yine seni ister.

30.

Ve-lehu

Der-naẓīr-i Şevket

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. İlähî feyz-i enfās-ı Mesîhâ dih zebānem-rā
Be-āb-ı zindegî-i ıışķ cān bahşā beyānem-rā
Nezārem ez-siyeh-bahtî çünān bā' eynek-i hūrşîd
Hümā ne-tüvān ki bîned üstühān-ı bî-nişānem-rā
3. Menem ān gül-zār-ı kudsî Tūr-ı ma' nā-rā
Ki kerd ber-ser-i naḥl-i tecellî āşyānem-rā
04. Zî-bî-pervā gülî ümmîd-i Nükhet men nemî-dārem
Ki rengeş bi'şkened ger mî-zenem bād-ı figānem-rā
5. Ümîd-i bū-yı yārî ez-gül-i bî-dād mî-kāvem
Küned gül-güne-i ruḥsār ḥün-ı çeşm-i cānem-rā
Dehān-ı fikretem bā-āb-ı gevher gerçi mî-şüstem
Çisān güyem şafā-yı la' l-i yār-ı dil-nihānem-rā
7. Nigāhem nergis-i sîr-āb ez-seng-i siyeh çîned
Taḥayyül mî-künem ger çeşm-i şüh-ı dil-sitānem-rā

30

AE: 55^b

- 1 Ya Rabbim! Mesîha'nın nefesinin feyzini benim dilime ver. Beyanıma aşkın hayat suyu ile can ver.
- 2 Talihsizlik yüzünden o kadar zayıf düşmüşüm ki Hüma kuşu, güneş gözlüğü ile bile benim belirsiz kemiklerimi göremeyecektir.
- 3 Mana Tur'u ve kutsal gül bahçesini, tecelli ağacının üzerine koyup orada yuva yapan, kişi benim.
- 4 Pervasız bir gülden güzel kolu almayı ümit etmiyorum çünkü eğer figan rüzgarımı gönderirsem onun rengi kalmaz solar.
- 5 Zalim gülden yardım kokusunu almayı ümit ediyorum. Kanlı gözyaşlarım canımın yüzünün rengini kırmızıya boyar.
- 6 Düşüncemin ağızını cevher suyuyla yıkıyordum. Gönlümde gizlediğim sevgilimin lal gibi kırmızı dudağının saflığını nasıl anlatabayım?
- 7 Sevgilimin cilveli gözlerini hayal ettiğimde bakışlarım, kara taştan taze nergis koparır.

Refî'ā feyz-i tab' -i hā'vīş pürsîdem zi-Şevket güft
Bahrî mî-çeked ger bi'fşürî berg-i hazānem-rā

31.

Ve-lehu

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Olur 'ayyār-ı ğamze fitne-hîz-i 'ālem-i rü'yā
Varınca h'āb-ı nāze çeşm-i fettānı tegāfûlden
Zehî hikmet-i Hudā ma'cûn-la'lin eylemiş terkîb
Şekerden goncadan āb-ı hayāt-ı neş'e-i mûlden
3. Kûsûf-ı mihr şanma rû-be-rû olmuş meger ol meh
Hacālet vèrdi mihre evc-i nahvetde tekābûlden
Meyān-ı yār-ı vaşfında yine nāzik hayāl olmaz
Kılı kırk yarsa 'āşık farṭ-ı bārîk-i tahayyûlden
5. Cemālin görmeyen 'āşık yine kalur şeb-i ğamda
Olursa şem'-i bezmi nûr-ı māh u rûġan-ı gülden
Giyinmiş çeşm-i bûlbûl şanma örtmiş dîde-i 'uşşāk
Ol gül endāmı şaklar tünd-i bād-ı āh-ı bûlbûlden

⁸ Ey Refî'î! Kendi tab'imin feyzini Şevket'e sordum. Son bahar yaprağımı eğer sıkarsan ondan bahar damlar dedi.

31 AE: 56^a, RAD: 208. G.

¹ (Sevgilinin) yan bakışlarının düzenbazı naz uykusuna yatınca (sevgilinin) fitneci gözleri uykuda gibi gözükür (fakat) rüya âleminde (bile) fitne sağlar.

² Allah'ın hikmeti senin dudak macununu şekerden, goncadan, ölümsüzlük suyu olan neşe şarabından yapmış; ne güzel!

³ (Görüneni) güneş tutulması sanma, aslında o ay (sevgili) ile (güneş) yüz yüze gelmiş; (sevgili) yüz yüze geldikleri için güneşi kibir burcunda utandırmış.

⁴ Âşık, tasavvurunda incelik için aşırıyı kaçıp kılı kırk yarsa dahi sevgilinin belini anlatacak ince bir hayâl yoktur/bulamaz.

⁵ Yüzünün güzelliğini gör(e)meyen âşığın meclisinin mumu (senin yüzün yerine) yine ay ışığından ve gül yağından olursa (âşık) gamlı gecelere düşer.

⁶ (Sevgiliyi) çeşm-i bûlbûl (desenli kıyafet) giymiş zannetme; âşıkların gözü bûlbûlün ahının şiddetli rüzgarından (sevgiliyi) korur.

7. Neden reh̄m-verdedür ol şir-i mest āhū-yı istiğnā
Kaçar murğ-ı dil-i bīmār ü bī-tāb u taḥammūlden
Refī‘ā ma‘ nī-yi bigāne ile āşinā ṭab‘um
Olur yārān ḥayrān lafz-ı rengīnüm te‘emmūlden

32.

Ve-lehu

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Şaḫın pek bakma ey dil incinür ol sīm-ten nāzik
Nice ten-gülden elṭaf penbenden nerm ābdan nāzik
02. Édersem perde-i çeşmüm k̄āba giymez k̄abadur dēr
Aṇa tār-ı nighden bāfta bu pīrāhen-i nāzik
3. N’ola bī-kıymet olsa k̄ond u gonca verd ile hem-sīb
Suḥan şīrīn dehen terdür beden zībā zekān nāzik
Éder kālā-yı hūşı beyt-i dilden göz göre yağma
Söz olmaz düzd-i ‘ayyār-ı nigāh-ı fitne-fen nāzik
5. Nihānī mülk-i bābilde döker bir demde yüz biḡ ḳan
Yine ḥ‘abīde bakşaḡ ḡamze-i cādū-figen nāzik

⁷ Şarhoş aslan neden (ceylan tarafından) tekmelenmiştir? (Çünkü) nazlı âhû (şarhoş aslan gibi) hasta, kuvvetsiz, tahammülsüz (olan) gönül kuşundan kaçar.

⁸ Ey Refi! Benim mizacım âşina olunmayan anlamlara âşinadır; dostlar renkli sözlerimi etraflıca düşününce hayran kalırlar.

32 AE: 56^a, RAD: G.157

¹ Ey gönül! (Sevgili) pek çok gül tenliden daha latif, pamuktan daha yumuşak, sudan daha nazik olduğu için sakın o nazik ve gümüş tenliye sert bakma, incinir!

² (Sevgiliye) göz kapaklarımdan bir üstlük diksem “bu kıyafet kalitesizdir” der, onu giymez; ona bakış iplikleriyle dokunmuş bu gömlek yakışır.

³ (Onun) sözü tatlı, ağzı taze, bedeni güzel ve çenesi naziktir; (bunların yanında) elma ile şeker, gül ile gonca kıymetsiz olsa buna şaşılmı mı?

⁴ (O) gönül evinden akıl kumaşını göz göre göre yağmalar; (bu işe) laf söylenmez, (onun) fitneyi iyi bilen hilekar hırsız naziktir.

⁵ Uykudayken baksan, (onun) cadıları bile alt eden gözleri naziktir; (aslında) Babil memleketinde çaktırmadan bir anda binlerce kan döker.

Degüldür gam-zede te'sîr belki tîğına anun
Olurmuş müşk-sâ ol çeşm-ı âhû-yı Hoten nâzik

7. ' Aceb-kim ejder-i pür-tâb iken zîr-i külâhında
Nihândur mevc-i bûdan turre-i ' anber-şiken nâzik

Tetimme

Mîyâne târ-ı zerrîn-i hayâlümnden kemer olsa
Kuşansa olur âzürde beli ol mû-beden nâzik

9. Dür-i aşdâf-ı cândur dër isem dendânına şâyân
Dër êdüm olsa ger anuñ kadar dürr-i ' Aden nâzik

Dil-i sengîni gerçi seng-i hârâdan-da saht ammâ
O şâf-ı âyîne-i sîne çü berk-i yâsemîn nâzik

11. Şaķınma gül- ' izârum baş kadem [kıl] rûşenâ çeşmüm
Ėatı zan eyleme [hâr-ı] müjem gibi bu diken nâzik

Olur âşüfte-i ebkâr-ı fikrüm şahid-i ma' nâ
Ki hûsn-ı lafz-ı rengînüm ruğ-ı hûbândan nâzik

13. N'ola nüzhet-fezâ-yı bâğ-ı ' irfân olsa ebyâtum
Ki her bir mısra' -ı mevzûn çü nağl-i nârven nâzik

⁶ Hoten ülkesinin âhûsu gibi nâzik o gözün (kirpiklerinle) misk gibi güzel koku saçar, (âşık) sıkıntılardan incinmemiştir, (âşığa) tesir eden belki de (sevgilinin) kılıcıdır.

⁷ Kıvrım kıvrım nâzik anberli saçı, külâhının altında yakıcı bir ejderha iken dalga dalga kokusunu saklamasına şaşılr.

⁸ Bel için hayâlimin altın telinden bir kemer olsa ve o ince ve nazik belli (bu kemeri bile) kuşansa (onun) beli incinir (beli son derece incedir.)

⁹ (İnci) eğer onun (sevgilini diş) kadar nazik olsaydı (ona) Aden incisi derdim; (sevgilinin dişine) can sedeflerinin incisi dersem yakışır.

¹⁰ Gerçi (onun) taştan kalbi mermer taşından da serttir ama yasemin yaprağı gibi (beyaz) olan sinesinin saf aynası naziktir.

¹¹ Gül yanaklım; çekinme, ayağını bas ve gözümü aydınlat. Kirpiğimi dikenini sert zannetme, o diken naziktir.

11^b kadem kıl rûşenâ RAD: kadem rûşenâ çeşmüm AE

11^b eyleme hâr-ı müjem RAD: eyleme müjem gibi AE

¹² Fikrimin bakireleri açılır ve mânâ güzellerine dönüşür; çünkü renkli sözlerim güzellerin yanaklarından dolayı naziktir.

¹³ Beyitlerim irfan bahçesinde eğlenceyi arttırır ne olur? (Çünkü) (Beyitlerimin) her bir vezinli mısrası nar ağacından naziktir.

Nedîmâne Refî' ya pür-nezâket bir ğazeldür bu
Edâ nev lafz dil-keş ma' nâ bârîk suhan nazik

33.

Ve-lehu

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kible-gâh-ı ehl-i dildür Ka' be-i hüsni müdâm
Kisve-i zîbâsıdur anuñ o zülf-i müşk-fâm
Seng-i es' ad-rükn ruhsârındaki hâl-i siyeh
Şanki çâr ebrûsı dört mihrâb-ı pâk-i çâr-imâm
3. Kilk-i zerrîn-i suhan-verdür aña zer-nâvdân
Kim odur mecrâ-yı feyz-i sırr-ı Mevlâ-yı enâm
Çâh-ı zemzemdür anuñ çâh-ı zeneğdân^[1] velî
Seng-i pîş-i âsitân-ı naḥveti a' lâ maḳâm
5. Ol haremde dūd-ı âh-ı ' âşıkân bālâ minâr
Hem ezân-ı ' ışk-ı şîr-i nâledür her şubḥ u şâm
Anda Lebbeyk-ḥ^van olur dil gūyiyâ olmuş delîl
Dergeh-i vālâ-yı cānân ḥaḳ bu kim Bābü's-selām

¹⁴ Ey Refî! Bu sevgili nezaket dolu Nedîmâne tarzında bir gazeldir. Eda yeni, lafız gönül cezbediyor, mana ince ve söz naziktir.

33 AE: 56^b, RAD: G.175

¹ (Onun) güzelliğinin Kâbesi gönül ehlinin daimi kıblesidir; onun misk renkli (siyah) saçları süslü elbisesidir.

² (Onun) yanağındaki siyah ben pek hayırlı sütunun taşıdır; sanki dört kaşı (kaşları ve bıyıkları) da tertemiz olan dört imamın mihrabıdır.

³ Altın oluk onun için güzel konuşanların altın kalemidir; ki (o kalem) yaratılmışların Rabbi'nin sırrının bereketidir.

⁴ Onun zemzem kuyusu olan çenesi çukurdur fakat kibir eşiğinin önündeki taş yüce bir makamdır.

^{4^b} çâh-ı zeneğdânı RAD, çâh-ı zeneğdân AE

⁵ O haremde âşıkların âhının dumanı yüce bir minaredir; aşkın inilti sesleri ise sabah akşam (okunan) ezandır.

⁶ Gönül orada sanki hacı rehberi olmuş, Lebbeyk duasını okur; gerçek şu ki sevgilinin yüce dergâhı (Kâbe'ye giriş kapılarından olan) Babüsselâm'dır.

7. Mevc mevc dūd-ı dilden nerdübān olmuş anja
Eylemiş bād-ı şabā ferraşlğın hem iltizām
Vaķfe-i kübrā tecelli-gāh-i bezm-i vaşl-ı yār
Vaķf-i suğra daħi pīş-i derinde izdiḥām

Tetimme

9. Būs-ı ḥāl ü sīne vü ḳand-ı leb ü zülfün diler
Zümre-i ḥuccāc-ı ‘ışķ-ı Hind ü Rūm ü Mısr ü Şām
10. Zāhid ü engel raķībe yeg biñ taş atmalı
Tā ola üç recm-i vācib ḥacc-ı ‘ışķ içre tamām
11. Şaḥn-ı kūy-ı dil-rübā ‘uşşāķına deşt-i Minā
Cāna minnet anda ḳurbān olmaķ ancak ‘ıyd-ı kām
İzdiyād-ı ‘ömre bādīdür dēyü kūy-ı ḥabīb
‘Āşık anı tavāf için eder sa‘y-ı ihtimām
13. Dilde naķd-ı dağ-ı ‘ışķ olursa ol-dem farz olur
Kim bu ḥacc-ı ḥāşşa niyyet etmesün her bir ‘avām
Şoffa-ı eyvan-ı kūy-ı dil-rübā cāy-ı Safā
Merve şeng-i nerdübān-ı beyt-i şūh-ı ḥōş-ḥırām

⁷ Gönülden (gelen) dalga dalga (âhın) duman ona merdiven olmuş; saba rüzgarı da (onun) süpürme işini yapmayı seçmiş.
Vezin bozuk.

⁸ Büyük vakfe sevgiliye kavuşma meclisinin tecelli yeridir; küçük vakfe kapı önünde dahi izdiham vardır.

⁹ Hind, Rum, Mısır ve Şam’ın aşk hacıları topluluğu; (senin) sineni ve benini öpmeği, saçının ve dudağının (da) şekerini ister.

¹⁰ Zahit ve kaba olan rakibe kuvvetli (bir şekilde) bin taş atmalı; böylelikle aşk haccında vacip olan üçlü taşlama yerine getirilir.

¹¹ Gönül çelenin (sevgilinin) mahallesinin meydanı (onun) âşıklarına (Mekke yakınındaki) Mina’dır. Orada kurban olmak cana minnettir; bu ancak bayram sevinci olur.

¹² Sevgilinin mahallesini ömrün uzamasına sebep olur diye âşık onu tavaf etmek için titizlikle çalışıp çabalar.

¹³ Gönülde aşk yarasının akçesi olursa o zaman (hac) farz olur. Bu yüzden halkın alt tabakasındakiler bu tertemiz olan hacca niyet etmesin.

¹⁴ Sevgilinin mahallesindeki köşkün sofası Sefa yeridir. Merve, güzel yürüyüşlü şuh (sevgilinin) evinin merdivenidir.

15. Şayd olunmaz āhū-yı deşt-i harem memnū‘ dur
Çeşm-i yār anuñ‘ çün olmaz ‘ aşıkāna hīç rām
Hep sürüşān-ı me‘ ānī lafz-ı iħrāmın gèyüp
Beyt-i ma‘ mūrum ederler ‘ arş-ı dilde ihtirām
17. Dil-nişīn nazm oldu bu efsūn-mıdur āyā **Refī‘**
Sözlerüñ sihr-i helāl ü beytlerüñ Beytū’l-harām

34.

Mef‘ūlū fā‘ilātūn mef‘ūlū fā‘ilātūn

Muzāri‘ - - . / - . - - / - - . / - . - -

1. Şāh-ı bülend ‘ unvān şāhenşeh-i cihānbān
Sultān Ħamīd-i zīşān ḥaḳan-ı Cem menākıb
Vermek için begāyet moskuluğa hezīmet
Étdükde ‘ azm ü niyyet bā-fıkr-i rüy-ı sā’ib
3. Bu müstemend-i kem-ter bī-çāre-yi muḥaḳḳar
Göñlüm çün oldu ḥōş-ter olmuş idüm murākıb
Hātifden érdi peygām oldu derūna ilhām
Tārīḥ-i sāldür nām ‘ Abdülḥamīd-i ġālib

1202

¹⁵ Harem ovasının ahusı avlanmaz, yasaktır; bu sebeple sevgilinin gözü âşıklara boyun eğmez.

¹⁶ Anlam melekleri hep lafız ihramını giyip gökyüzünde bayındır evime /beyt-i mâmurum’a hürmet ederler.

¹⁷ Ey Refî! Şiiri gönülde yer etti, acaba bu bir efsun mudur? Sözlerin sihr-i helal, beyitlerin Beytülharam’dır.

34 AE: 56^b

¹ Unvanı ulu hakan olan cihanı koruyan hükümdar; şanlı Sultan Hamid, Hakan Cem gibi hikayesi olan.
1^b Şeh-i bülend AE

² Moskolu ‘yu ? mağlup etmek için yönünü doğru tarafa çevirme fikriyle yola çıktı.

³ Bu hakir, çaresiz, değersi ve gamlı kişinin gönlü hoş oldu çünkü bekçi oldum.

⁴ Gönle ilham geldi, gayiptan haber geldi, muzaffer olan Abdülhamit’e tarih söyledim.

35.

Kāmil Ḥasan Ṭāhir ‘Ömer-zāde eş-Şāmī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Şunarsa sākī-yi gül-çehre baña cām-ı Cem şimdi
Verür farṭ-ı kederden nūş-ı şahbā kalbe ğam şimdi
O şūḥ-ı pür-cefādan étme ümmīd-i vefā ey dil
Bu naḥvetle o bī-mihr eylemez terk-i sitem şimdi
3. Olursa mīvesi bāğuş dıraḥt-ı serv-i āzāde
Ser-efrāzān-ı ‘ālemden düşer fikr-i kerem şimdi
04. Reḥā yok kayd u miḥnetden bu demde ehl-i idrāke
Miyān-ı nāsda nā-dān olanlar muḥterem şimdi
5. Bisāt-ı cūd bir ṭayy étđi bu ‘aşruḡ buḥl-ı kārānı
Yemīnüm rāst u cūd-ı Ḥātime etsem ḵasem şimdi
Kim eyler iltizām ma‘ mūrī-yi virāne-i himmet
Hemān ta‘ mīr-i şehir-i ḥisset ābād mültezem şimdi
7. Neden bī-hūde dōkmek āb-rūy pīş-i siyeh-rūyān
Sezā-yı serzenişdür ḥaḵ bu kim **Kāmil** ḵalem şimdi

35

AE: 57^a

- ¹ Gül yüzlü saki bana Cem'in kadehini şimdi sunarsa kederin fazlalığından dolayı şarap içmek kalbe gam verir.
- ² Ey gönül! O çok eziyet eden cilveliden vefa bekleme; o merhametsiz bu kibirle zulmetmekten vazgeçmez.
- ³ Bahçenin âzade servi ağacında meyve olursa âlemin seçkinlerinden şimdi cömertlik fikri düşer.
- ⁴ Bu zamanda idrak ehline endişe ve sıkıntıdan kurtuluş yok; halk içinde cahil olanlar şimdi saygın kişiler (oldular.)
- ⁵ Bu zamanın pinti Kârûn'ı cömertlik halısını dürdü, sahabe Hâtime yemin etsem yaraşır.
- ⁶ Yıkık olanı tamir etmek için (yapılan) yardımı kim gerekli görür? Bu zamanda cimrilik şehrinin tamir etmek son derece lüzumludur.
- ⁷ Boş yere yüzü kara olanların önünde övgüler düzmek nedendir? Kâmil! Gerçi şimdi kalem (bu durumdan) sitem etse yaraşır.

36.

Ve-lehu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. La' l-i dilberden bugün bir cām-ı mey nüş eyledüm
Mest olup derd-i ser-ı dehrī ferāmūş eyledüm
Şubḥ olunca ètdi bir buseyle o meh [kāmrān]
‘Ālem-i rü'yāda hūrşīdi der-āgūş eyledüm
3. Ol-ḳadar dōkdüm reh-i dildāra eşk-i çeşmi kim
Giryeden bülbüleri gülşende hāmūş eyledüm
04. Āh u zār etdüm o deḡlū ‘arzıḡāl-ı dilde kim
Sūzişümle yār-ı bī-pervāyı medhūş eyledüm
5. Şanma ey **Kāmil** görinen gökde ebr-i bahār
Āsmānı dūd-ı āhumla siyāh-pūş eyledüm

37.

Ve-lehu

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Seni bir demde ‘azīz ètse de mülk-ı Mışra
Nīlveş āb-ı ruḡın dōkme kibār-ı ‘aşra

36

AE: 57^a

1

Bugün sevgilinin dudağından bir şarap kadehi içtim; mest olup dünya (nın verdiği) baş ağrısını unuttum.

2

O ay, sabah oluncaya kadar beni bir öpücük ile mutlu etdi; rüya âleminde güneşi kucakladım.

3

Sevgilinin yolunda o kadar çok gözyaşı dōktüm ki gözyaşından dolayı gülbahçesindeki bülbüleri susturdum.

4

Gönlün halini arz etmek için o kadar ağlayıp inledim ki ızdırabımdan ötürü korkusuz sevgiliyi dehşete düşürdüm.

5

Ey Kāmil! Gökte görüneni bahar bulutu sanma; (ben) gökyüzünü âhımın dumanıyla kapkaranlık ettim.

sipāh- pūş AE

37

AE: 57^a

1

Seni Mısır ülkesine bir anda soylu dahi etse, Nīl Nehri gibi yüz suyunu asrın seçkinlerine dōkme.

Çarlıdan ümmîd-i vefâ ‘ârife çıkmak gibidür
Süllem-i pertev-i hurşîd-ile bâm-ı kaşra

3. Yapdı Bağdâd-ı dili haṭṭı gelince o şâh
Kalmadı lutfı velî *ba‘d-ı harâbü-l-Başr*
Leşker-i gam ne-kadar êtse hücum u taṣyîk
Kal‘a-i fikri düşürdüm yine kayd u haşra
5. Bir mi bârân-ıla seylâb-ı şirişküm **Kâmil**
Ki bunun akması vâ-beste degüldür ‘aşra

38.

Ve-lehu

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Neden bu rütbe kaṭ‘-ı iltifât ey meh-liḳâ benden
Neden tâ bu kadar şarf-ı nigâh-ı âşinâ benden
Nedür bilsem günâhum n’eyledüm ta‘zîre sāyeşte
Ki bir lahza dirîğ êtmezsin âlâm u cefâ benden
3. Günâhum yok demek ol-daḥı bir güne kabâḥatdür
Hemîşe ‘afv olur senden muḳarrerdür ḥaṭâ benden

² Arif olan için felekten medet ummak güneş ışığının merdiveniyle köşkün kubbesine çıkmak gibidir.

³ O padişah ayva tüyleri belirince gönül’ün Bağdat’ını yaptı; fakat iş işten geçtikten sonra ise bir lütfu kalmadı.

⁴ Keder askeri ne kadar hücum etse de ben yine fikir kalesini kuşattım.

⁵ Kâmil, yağmur ile benim göz yaşımın seli bir mi? Zira onun akması asra bağlı değildir.

38 AE: 57^b

¹ Ey ay yüzlü, benden alâkanı neden bu denli kesiyorsun; dost bakışını bu kadar esirgiyorsun?

² Günahım nedir, bir bilsem. Azarlama gerektirecek ne yaptım? Benden bir an olsun eziyetini esirgemiyorsun.

³ Benim günahım yok, demek de bir tür kabahattir. Benim hata yapacak olmam şüphesizdir, sen daima (hataları) affedersin.

Günāh étdüm ruḥ-ı pür-tābuḡa teşbīh édüp mehi
Şudūr étmiş efendüm sehv-ile bu iftirā benden

5. Şeh-i ḥübān-ı ‘ālem olduḡuñ ḡalk-ı cihān söyler
Degüldür bu sitāyişler mücerred iddi‘ā benden

Dil üzre mühr-i mihrüñ urdum ey mihr-i ziyā-güster
Şaḡın ḡann eyleme bu ‘arz-ı iḡlāsı riyā benden

7. Degül ḡaddüm o mehle baḡşın étmek vaşl-ı hicrānuñ
Beni redd étse ey **Ḳāmil** yine ḡill-i recā benden

39.

Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Merḡabā ey meh-i ferḡunde-liḡā ḡoş geldüñ
Maḡdemüñ dīdelere vērđi ziyā ḡoş geldüñ
Ḥaḡ bilür rüz-ı firāḡuñ baḡa tārik oldı
Rüşen étdüñ şeb-i deycūrı şehā ḡoş geldüñ
3. Sensüz ey rüḡ-ı revān başuma teng oldı cihān
Gele ey dilberi pākīze-edā ḡoş geldüñ

⁴ Güneşi senin pasparlak yüzüne benzetmekle günaha girdim. Efendim, bu iftira kaza ile benden çıkmış.

⁵ (Senin) âlemin güzellerinin padişahı olduğunu cihan halkı söylüyor. Bu hâlis övgüler benden çıkan iddialar değildir.

⁶ Ey ışık saçan güneş Gönlümün üzerine sevginin mührünü vurdum; hakiki sevgimi ikiyüzlülük zannetme.

⁷ Ay (gibi güzel sevgili) ile ayrılık kavuşmasından bahsetmek benim haddim değil. Ey Kâmil! Beni reddetse de yine ümit etmek bendendir.

³⁹ AE: 57^b

¹ Merhaba, ey uğurlu ay yüzlü hoş geldin! Gelişin gözlere fer verdi, hoş geldin!

² Ey padişah Allah biliyor ya ayrılık günü bana karanlık oldu; karanlık geceyi aydınlattın, hoş geldin!

³ Ey sevgili! Sensiz bu cihan başıma dar oldu; haydi gel, ey gerçek sevgili, hoş geldin!

^{3^b} pākīze ammā AE.

Ey büt-i ‘îşve-nümā ğamzesi şemşîr-i kazâ
Ey ruḥı âyîne esrâr-ı Hudâ hoş geldün

5. Leyle-i Qadr-ı mübârek şeb-i teşrîfündür
Rûzına bayrâm eger dênse sezâ hoş geldün

Sen sa‘ âdetle ğidelden berü ey şûḥ-ı cihân
Halk teşrîfüne hep dîde-ġuşâ hoş geldün

7. Âlemün cânısın ey mâ-ḥaşal-ı mülket-i ḥüsn
Saḡa **Kâmil** gibi çok kimse fedâ hoş geldün

40.

Ve-lehu

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel . . - / . . - / . . - / . . -

1. ‘Âşığa bunca sitem bâ‘ iş-i efsûs oldu
Kaṭ‘-ı ümmîd-i vefâ eyledi me’yûs oldu
Ḥabs édüp kîselere kayd-ı ebedle ‘âlem
Acıdum dirhem-i bî-çāreye maḥbûs oldu
3. Nice ketm édebilür dil o siyeh çeşminden
Râz-ı pinhân-ı dile ğamzesi cāsûs oldu

⁴ Ey cilveli put, bakışları ölüm kılıcı olan, ey yanağı aynağı Allah’ın sırlarına ayna olan (sevgili) hoş geldin!

⁵ Mübarek Kadir gecesi (Kur’an-ı Kerim’in) teşrif gecesidir; (o) güne eğer bayram denilirse uygundur, hoş geldin!

⁶ Ey cihanın neşeli sevgilisi, sen mutlulukla gittiğinden beri halk (tekrar) teşrifini dört gözle bekliyor, hoş geldin!

⁷ Ey güzellik ülkesini fetheden, (sen) âlemin canısın; Kâmil gibi pek çok kişi sana feda olsun, hoş geldin!

40 AE: 57^b

¹ Âşığa bu kadar zulüm yazık sebebi oldu, vefadan ümidini kesti, üzüntüye düştü.

² Âlem (insanlar) (parayı) sonsuzluk endişesi ile keselere hapsetti; çaresiz dirheme acıdım, hapsedildi.

³ Gönül, o siyah gözlüden nasıl saklanabilir; (onun) bakışları gönüldeki gizli sır için (o sırrı ortaya çıkaran) casus oldu.

Bulamam baht-ı siyehkâre kabâhat yalnız
‘Âlemüñ tâli‘ -i bed yıldızı menhûs oldu

5. Hıatı geldükde seni şâd edecekdür **Kâmil**
O kadar nokta-i femden başa mahsûs oldu

41.

Ve-lehu

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Bir ‘âdeme nâ’il olmazdı vişâl-i cennete hergiz
Bu rāh-ı teng ü bārikter kıyāmetde Şırāt olsa
02. Şudūr émezdi dūzaḥa vefk-i muḥāl iken
Behiştüñ va‘desi bu rāh gibi semmü’l-hıyāt olsa

42.

Ve-lehu

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Hîç kes ber-rûy-ı ğabrā hem-çü in rāhī ne-dīd
Gūyiyā mahsûs nīst çün dehān-ı dilberest
Tengter est ez-sāha-i himmet der-în ‘ahd-i ḥasīs
Hem-çü fikr-i ‘ākılān-ı hürde-bīn bārikter est

⁴ Suçlu bahta kabahat bulamam fakat âlemin kötü talihli yıldızı uğursuz oldu.
⁵ Ayva tüyleri belirince (bu) seni mutlu edecektir Kâmil; o küçük nokta ağızdan bana aşikâr oldu
41 AE: 57^b
¹ Bu dar ve nazik yol kıyametde Sırat olsaydı, bir kişi dahi cennete asla kavuşamazdı.
² Cennet vaadi, bu yol gibi iğne deliği olsa, cehennem için münasipliği imkansızken ortaya çıkmazdı.
42 AE: 57^b
¹ Yeryüzünde hiç kimse bunun gibi bir yol görmedi. Sanki sevgililerin ağzı gibi belli değildir.
² Bu cimri dönemde himmet meydanından daha dardır ve ince gören akıllıların düşüncesi gibi incedir.

43.

Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Şeyh efendi yine kürsîde kıyâmet söyler
Rind n’eyler o dirâz kışşayı kâmet söyler
Yâr-ı tenhâ bulıcağ söyle hemân râz-ı dili
Söylemem dersene eger sendeki hâlet söyler
3. Telhî-yi cām-ı firāk söyler içenler ammâ
Bâde-nüşân-ı vişâl özge halâvet [söyler]
04. Görmedüm kimse ki dünyâdan ola rû-gerdân
Her biri sözde yine çarha ‘adâvet söyler
5. Kalmadı râbıta ‘âlemde ne kânûna nazar
Kimi söyletseñ uşul üzre de ‘adâvet söyler
Herkes rızk-ı<nı> vâren Hâzret-i Bârî-ken hep
Der-i hünkâra bakar sâhib-i devlet söyler
7. Kâm alan yok-mı bu dünyâda kimi gördümse
Çeşm-i pür-hûn-ıla ağlar da şikâyet söyler

43

AE: 58^a

- 1 Şeyh efendi kürsüde kıyamet (hakkında) konuşuyor; rint, o uzun kıssayı ne yapsın, (sevgilinin) boyu (hakkında) konuşur.
- 2 Sevgiliyi yalnız bulunca hemen gönüldeki sırrı söyle; eğer söylemem dersene sendeki hal söyler.
- 3 (Ayrılık şarabını) içenler, ayrılık kadehinin acılığından bahsederler ama vuslat şarabını içenler başka şeyler söyler.
- 4 Dünyadan yüz çeviren kimseyi görmedim; (fakat) sözde yine her biri feleğe düşman olduklarını söyler.
- 5 Âlemde ne düzen kaldı ne de kanuna bakan, kimi konuştursan âdetten düşmanlık anlatır.
- 6 Herkesin rızkını veren Allah olduğu halde (insan) padişahın kapısına bakar ve (onun için) kudret sahibi der.
Vezin bozuk.
- 7 Bu dünyadan zevk alan kimse yok mu? Kimi gördümse kan dolu gözlerle ağlar, şikâyet eder.

Tetimme

- Hüsn-i zann eyledüğün âdeme hem-bezm olsañ
Hep nifāk bahşine dā'ir saña şohbet söyler
9. Bu imiş kā' ide erbāb-ı suhan beyninde
Dinleyüp söze gelürse aña nevbet söyler
- Kime 'arz eyleyelüm derd-i dil-bimārı
Kendi cisminde eṭibbā dahi 'illet söyler
11. Söyler evsāf-ı mey ü dilberi ammā herkes
Kâmil-i nâdire-perdâz hele hikmet söyler

44.

Ve-lehu

I

Meḡ'ülü meḡā'îlü meḡā'îlü fe'ülün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Her dem felegün cevriñi şekvâdan uşanduk
2. Bir buse için yâr ile da' vâdan uşanduk
3. Bunca ğam ile hâşılı dünyâdan uşanduk
Bir devlet için çarha temannâdan uşanduk
5. Bir vaşl için 'ağyâra müdârâdan uşanduk

⁸ Hakkında iyi düşündüğün insan ile meclis arkadaşı olan ikiyüzlülük hakkında seninle konuşur.

⁹ Söz sahibi kimseler (şâirler) arasında kural şuymuş; dinledikten sonra söz verilirse ona asker mızıkası çalarmış.

¹⁰ Hasta gönlün derdini kime anlatalım? Hekimler dahi kendi bedenlerindeki hastalıktan söz ediyor.

¹¹ Herkes sevgilinin ve şarabın özelliklerinden bahseder ama zarif sözler söyleyen Kâmil, hikmet söyler.

44 AE: 58^a

I

- 1 Her zaman feleğin zulmünden şikâyet etmekten usandık.
2 Bir öpücük için sevgili ile didişmekten usandık.
3 Sözün kıyası bu kadar tasa ile dünyadan usandık.
4 Bir talih için feleğe boyun bükmekten usandık.
5 Bir kavuşma için ellere dalkavukluk etmekten usandık.

II

1. Rūyūñ görerek şafvet-i mir'āti unutduñ
Mey nūş éderek kayd-ı mübālāti unutduñ
3. Cevrūñle senūñ lezzet-i mā-fātı unutduñ
Hecrūñ çekerek zevk-ı mülākātı unutduñ
5. Maḥmūr olarak lezzet-i şahbādan uşanduk

III

1. Kılduk heves-i cāh ile bī-hūde temennā
Geh devletūñ erbābına geh çarḥa müdārā
3. Şanma serümüzde ki hemān şimdi bu sevdā
Düşdük katı çokdan heves-i devlete am mā
5. Ol dā' iye-yi dağdağa-fermādan uşanduk

IV

1. Āzāde-dilān şıklet-i hicrāna ṭayanmaz
Her sāde ruḥūñ āteş-i ruḥsārına yanmaz
3. Ben ğamdan uşandum daḥı dildār inanmaz
Dil ğamla daḥı dest-i girībāndan uşanmaz
5. Bir yār ile ey dil hele ğavġādan uşānduk

II

1. Senin yüzünü görünce aynanın saflığını unuttuk.
2. Şarap içip dertlerimizi (ve) ilgi alāka bağıını unuttuk.
3. Senin eziyetin yüzünden kaybolan lezzeti unuttuk.
4. Ayrılığını çekerek görüşme lezzetini unuttuk.
5. Sarhoş olup şarabın lezzetinden usandık.

III

1. Makam mevki hevesiyle boş yere boyun büktük.
2. Kimi zaman devlet görevlilerine kimi zaman feleġe dalkavukluk (ettik.)
3. Başımızdaki bu sevdanın yeni olduğunu sanma
4. Çoktan, şiddetli bir şekilde devlet hevesine düştük ama
5. O gereksiz telaşın arzusundan usandık.

IV

1. Hür gönüller ayrılık yüküne dayanmaz.
2. Yanağın ateşine her tüysüz yüz yanmaz.
3. Ben üzüntü (çekmek)ten usandım, sevgili usanmaz.
4. Gönül üzüntüyle yaka yırtmaktan usanmaz.
5. Ey gönül! Sevgili ile kavga etmekten usandık.

V

1. Êtsün dër iseñ sām‘ iyaya sūzişi te’şîr
 Çıl bārī ser-encām-ı dili **Kāmil** ta‘ bîr
3. Gerçi ki degül kâbil-i günçāyiş-i taḥrîr
 Nābī ile ol âfetünj êt ḥālını taḥrîr
5. Efsāne-i Mecnūn ile Leylādan uşanduk

45.

Ve-lehu

Tahmîs-i Ğazel-i ‘Ārif

Meḥ‘ülü meḥā‘ilü meḥā‘ilü fe‘ülün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

I

1. Ol çeşm-i kemāndāra dilim ṭurfe nişāndur
 Dūzdîde ḥadeng-i nigehi menzil-i cāndur
3. Hemvāre işüm anuñ’çün āh u fiğāndur
 Derdüm yine bir şūḥ-ı kemān-keşle yamandur
5. Kim ğamze vü ebrūsı hemān tîr ü kemāndur

II

1. Her neyl-i ciger-düzına kandîl göñüldür
 Sînem daḥı âteşle dögülmekde vühüldür

V

- 1 (Onun)yanışı, (onu) dinleyeni etkilesin dersen
 - 2 Kâmil’in gönlüne olanları anlat.
 - 3 Gerçi yazıya sığması mümkün değil.
 - 4 Nabi ile o âfetin halini anlat.
 - 5 Mecnun ve Leyl efsanesinden usandık.
- 45 AE: 58^b

I

- 1 O yay tutan göze benim gönlüm eşsiz bir nişangâhtır.
- 2 Aceleyle attığı bakış oku canın menzildir.
- 3 Bu sebeple işim her zaman ah edip haykırmaktır.
- 4 Derdim bir ok atan cilveli (sevgili) ile fenadır.
- 5 Çünkü onun kaşı yay, yan bakışları oktur.

II

- 1 Ciğer delen isteklerine gönül bir kandildir.
- 2 Benim göğsüm de (aşk) ateşiyle terbiye edilmekte ardıc ağacı gibidir.

3. Ol şūh ise ālūfte vū āşūfte vū müldür
Gerçi dahı gülzār-ı leṭāfetde düğüldür
5. Līkin çilesiz eşbeh-edā ḥancer-i ḳandur

III

1. Ol mūy-miyān çekmedür āgūşa nihānı
Mānend-i kemān ḥam ḳılan āşūfte-dilānı
3. Bārīk o ḳadar kim göremez dīdeler anı
O zūlfi kemendūn o ḳadar ince miyānı
5. Kim ḥalḳa-ı zihgīr kemer olsa güzerāndur

IV

1. Sāḥir midür ok atmada çeşmi hele bilmem
2. Kim çekdiği yayı çekemez Zāl ile Rüstem
3. Şarşar èremez atduğı tīre ne ‘aceb hem
Mānend-i şadef sīne -i ‘uşşāḳda her dem
5. Āzmāyış-i sehm-i nigeḥi toz ḳoparandur

V

1. Herkes çekemez ḳavs-ı ḡam-ı miḥneti ḥāşıl
Ol pençe-i ḡaddāra ḳapılmak ḳatı müşkil

-
- 3 O işveli ise iffetsiz, hafif meşrep bir çiçektir.
4 Gerçi (o) henüz letafet gülbahçesindeki bir tomurcuktur
5 Fakat tavırları kanlı hançeri olan bir kabadayı gibidir.

III

- 1 O ince belli, gizlice kucağına çekmektedir.
2 (O) çaresiz gönülleri yay gibi bükmektedir.
3 (Onun belı) o kadar incedir ki gözler onu göremez.
4 O kement saçlının (sevgilinin) belı o kadar incedir,
5 (Ki) zihgir halkası (sevgilinin beline) kemer olsa yaraşır.

IV

- 1 (Onun) gözü ok atma konusunda büyücü müdür, bilmem.
2 Ki (onun) çektiğı yayı Rüstem ile Zāl çekemez.
3 Onun attığı oka rüzgâr yetişemez, buna şaşılır.
4 Her an âşıkların sinesindeki sedef gibi
5 (Onun) bakışının azmayış oku nam salmıştır.

V

- 1 Sözün özü sıkıntı yayını herkes çekemez.
2 O vahşi pençeye kapılmak çok zor.

3. Āzādelik olmaz aña dil ü cān-ıla qābil
Üftāde yed-i cāzibe-i ʿışkı olup dil
5. Her laḥza kebāde gibi bī-tāb u tuvāndur

VI

1. Dil keşmekeş-i cevri-ile mānend-i kebāde
Yāruḡ sitemi <çok> şıklet-i ʿağyāra ziyāde
3. Bulmasam anı tenhā olmasa hīçkes arada
Şaştın düşürüp bir kere aña étsem ifāde
5. Dil kabza-ı ʿışkıında ki feryād-künāndur

Tetimme

VII

1. Ey āfet-i cān dīde-i ḥasret gilemendün
Deryūze eder çünki giriftār-ı kemendün
3. Mirʿāt-ı mücellā gibi aç sīneḡi kendün
Bir kerre güşād ét hele çöz tügme vü bendün
5. Seyr étmeyeli sīneḡi biz ḡaylī zamāndur

³ (O pençeye kapılanın) gönlünün ve ruhunun özgür olması mümkün değildir.
⁴ Gönül aşkın cazibesinin elinde zayıf düşüp
⁵ Her an kepāze gibi güçsüz kalır.

VI

¹ Gönül eziyet çekişmesi ile kepāze gibi(dir.)
² Yarın ellere zulmü çok fazladır.
Vezin bozuk.
³ Onu yalnız bulsam, orada kimse olmasa.
Vezin bozuk
⁴ Zihgirini düşürüp bir kere ona anlatsam.
⁵ Gönül aşkın kabzasında/pençesinde feryat eder.

VII

AE: 59^a

¹ Ey canın felâketi! Hasretli gözler senden şikayetçidir.
² Kemendine yakalanmış olan dilencilik eder.
³ Sen kendin cilalı ayna gibi olan sineni aç.
⁴ Bir kere düğmeni aç, ipin düğümünü çöz.
⁵ Biz senin sineni izlemeyeli hayli zaman geçti.

VIII

1. Ey kaşı kemân tut bir dil-i zârı yanunđa
Tutmağ nedür ağıyâr-ı sitemkârı yanunđa
3. Terkeş gibi tağma bu kadar bârî yanunđa
Mânend-i sîr gezdürüp âğıyârı yanunđa
5. Nâvek gibi atma beni yabana ziyândur

IX

1. Ne bu dil-i sevdâ-zedenündür ne o şâhuñ
Esrâr-ı maħabbetde kuşûr baħt-ı siyâhuñ
3. Yohsa ğam-ı ‘ işkuñda ben ol ‘ işve-penâhuñ
Qalmam geri meydân-ı maħabbetde o mâhuñ
5. Vaşlına bedel vëreceğüm rûh-ı revândur

Tetimme

X

1. Hâk çağırup el çekdi kemândan ki bu ma‘nî
Nâz geçmege ğayrı dil-i ‘ uşşâka mebni
3. degül raħmına üftâdeye ya‘ni
Atdı oğın yaşdı yayın râmi hüsni

VIII

- 1 Ey keman (yay) kaşlı! İnleyen bir gönlü yanında tut.
Vezin bozuk
- 2 Sitem eden yabancıları yanında tutmak nedir?
- 3 (Onları) en azından sadak gibi yanında taşıma.
- 4 Elleri tok gibi yanında gezdirip de
- 5 Beni ok gibi yabana atma.

IX

- 1 Ne bu sevdaya düşmüş gönlündür ne de o padişahın(dır.)
- 2 Muhabbetin esrarındaki kusur kara talihe âittir.
- 3 Yoksa ben, (yani) aşk gamındaki görkemlin (görkemli âşığın)
- 4 Muhabbet meydanından geri kalamam, o ayın;
- 5 Vuslatına bedel olarak verdiğim (şey) canımdır.

X

- 1 Hak diyerek elini yaydan çekti, bunun manası
- 2 Nazın geçmesi için aşıkların gönlü buna uygundur
Vezin bozuk.
- 3 ?

5. Çün ol büte ceş-i haṭın gördiği revāndur

XI

1. Meydānı alup ḥaḳ bu ki üstād-ı sūḥanver
Pīşrev olup zümre-i ‘irfāna serāser
3. Peyrevlere **Ḳāmil** ḳodı ma‘nī-yi mükerrer
Taş dikdi alup menzili hem başdı hevālar
5. Tīr-i ‘ālem-i ‘**Ārif** ‘aceb murğ-ı begāndur

46.

Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Ḥamdüli-llāh ki dem-i sūr u sūrūr u ser sāl
Dil maḥal olsa o dildāra heveskār-ı vişāl
Dehr rām olmada kām almada herkes ḥālā
‘Asker-i sūr-ile her sāḥa-i dil māl-ā-māl
3. Olmasa dilde revā vesvese-i ṭūl-ı emel
Ki murād olmada āmāde ger olursa maḥāl

⁴ Okçu güzellik okunu attı, (daha sonra) yayını gevşetti.
⁵ Çünkü o putun ayva tüyü askerlerinin yaptıkları yaraşır.

XI

¹ Usta binicilerin üstadı gerçek bu ki meydana egemen olarak
² Tamamıyla irfan zümresinin önde gelenlerinden oldu.
³ Kâmil arkasından gelenlere iki kez inceltilmiş manalar bıraktı.
⁴ Mezili alıp taş dikti, hava attı/ havacılar (ayaklarını) bastı.
⁵ Ārif’in kaleminin oku ilginç (ve) eşsiz bir kuştur.
46 AE: 59^a
¹ Allah’a hamd olsun ki dönem sevinç, neşe dönemidir; vuslatı arzulayan gönül sevgiliye makam olsa.
² Dünya boyun eğmektedir, herkes hâlâ istediğine erişmektedir; her gönül sahası sevinç askerleri ile dolup taşmaktadır.
³ Gönülde hırs vesvesesinin olmaması münasiptir; eğer uygun olursa (gönül) istediğini almaya hazırdır.

Dem o dem-ki ola âsûde-i âlâm her dil
Dem o dem-ki heme ‘âlem ola mesrûru’l-ḥâl

5. Vâşıl-ı kām ola her âdem ü ma‘ dūm ola hem
Kim ola dilde keder dehr ola kāma dellāl

Devr ol devr-i dil-ārā ki ola ‘ âlemde
Her gedā server ü her mu‘ dim ola mālîk-i māl

7. ‘ Ahd-i serdār ü mülûk dāver ü ekrem ki odur
Ḥâris-i mülk ü medār düvvel ü ekmel-i âl

Tetimme

Ol-ki ‘ âlemde müselleme aḡa eṭvâr-ı kerem
Her mekârimde ki var ḥişşe alur ‘ âlu’l-‘ alā

9. Muşliḡ-i kâr-ı düvel mā-ḡaşal-ı mülk ü milel
Ki görür emr-i kesel ‘ adl u meḡâmidde muḡâl

Odur ol dāver-i Dārâ-dem ü mülk-ārā ki
‘ Âr görür her melik[e] ‘ asker ü serdār irsâl

11. ‘ Âleme her ki gelür ‘ usr olur aḡa sehil
Ḥulv olur aḡa mekârimde sülûk-ı aḡvâl

⁴ Zaman öyle bir zamanki her gönül sıkıntılardan uzak olur; bütün âlem sevinç içindedir.

⁵ Her insan istediğine kavuşsun ve gam ortadan kalksın; eğer gönülde üzüntü olursa dünya sevince tellal olur.

⁶ Devir sevgilinin devridir; âlemde her köle reis olur, her nasipsiz mal mülk sahini olur.

⁷ (O) cömert ve adâletli padişahların başkumandanının saltanatıdır; (o saltanat) memleketin bekçisi, devletlerin dayanağıdır, (o) mükemmel bir hânedandır.

⁸ Onun cömert davranışları âlemde inkâr edilemez; (o) her cömertlik (hususunda) en yüksek payı alır.

⁹ Devlet işlerinde ıslah edici; milletlerin ve memleketin hâsılı; gevşek emir, adalete ve övgüde zarar görür.

¹⁰ O, Dârâ’nın adaletli hükümdarıdır, memleketi süsleyendir; (onu gören) her hükümdar, ona karşı komutan ve asker göndermeye utanır.
Vezin bozuk.

¹¹ Âleme kim gelirse kolaylık ona zor olur; güzel huylarla dünya yolculuğu ona tatlı gelir.

Gāh olur ki ol süvār elde hūsām-ı şārim
Gök demür olsa da a‘ dā dem-i dem‘ a maḥāl

13. Hāmle-ger ger olsa dem-i ma‘ rekede Kerrārvār
Ser-i ‘ adā dökülür urmasa evvel derḥāl

Dāverā dādgerā server-i a‘ lā-güherā
Melik-i ‘ ālem ü memdūḥ-ı dil ü ehl-i kemāl

15. Dār-ı ‘ ālem dem-i ‘ adlūḡde serāser ma‘ mūr
Keremūḡ ehl-i dile vāsıta-i emr-i delāl

Tetimme

Derūḡ ol dergeh-i a‘ lā ki olur maṭmaḥ-ı kām
Ümerā aḡa revā olsa demādem rümāl

17. O-ki dergeh-i murād ü emel ü maṭma‘-ı dil
Herkese muşliḡa-ı derk ü vişāl-i āmāl

Olmasa kimse mu‘ ādil saḡa ‘ ālemde maḥāl
Ki gedā vū melike dergehūḡ ola da māl

19. Her kelāmuḡda ḡikem vardur Aristo-āsā
Ki saḡa mülhem olur silk-i güher samṭ-ı lāl

¹² Kimi zaman usta binicinin elinde keskin bir kılıç olur, düşmana çelik demir de o yer kanlı göz yaşlarıyla dolar.
AE: dem-i dema maḥāl

¹³ (Eğer) savaş anında Hz. Ali gibi (düşmana) hücum etse (henüz) vurmadan düşmanların başı hemen (biri birer) dökülür.

¹⁴ Ey adaletli hükümdar, insafli, mükemmel inci, âlemin sultanı, gönlün methettiği; olgunluk sahibi!

¹⁵ Âlem (senin) adalet devrinde baştan başa mamurdur; cömertliğin gönül ehline naz emri vasıtasıdır.

¹⁶ (Senin) kapın öyle yüce bir dergâh ki arzular (arzusu olanlar) (o kapıya) göz diker, ona beyler her vakit yüzünü sürse yaşar.

¹⁷ O (dergah) ki murat ve arzu kapısıdır, gönül ona göz koyar; herkesin istediklerinin ulaştığı ve düşkünleri ıslah edendir.

¹⁸ Âlemde kimse sana denk olamaz; (senin) dergâhın öyle bir yerdir ki (orada) sultana da köleye de kapı açıktır.

¹⁹ Aristo gibi (senin de) her sözünde hikmetler vardır; sana incinin ipliği ve lalin dizilişi ilham edilir. (Söz incilerini nasıl dizeceğin sana ilham edilir.)

Dâverâ medhûne had olsa olurdum vâşıl
Aña had olsa gelür haşra o dem ‘add-i rimāl

21. Ola mühmelse de medhûnde kelāmum mesmū‘
Elem-i dehr ile dil memlū maḥall olsam lāl

Göñül âlûde-i hemm serde [de] sevdâlar var
Gelmemek emr-i muḥāl rūḥa hele dâ‘-i kelāl

23. Derd-i ser ehl-i dil-i ‘aşra müdārâ her dem
Hük-m-i dehr ehl-i kemāl ü dile derkâr ihmal

Tetimme

Dem-i da‘ vâ degül ol emr-i du‘âda **Kâmil**
Saña da vâşıl olur ḥilm-i melek herkese ḥāl

25. ‘Ömr-i itvâlle müsâ‘id ola Allâh saña hem
Ola hemvâre umûruḡda saña Mevlâ dāl

Mihr ü mehle ola devvâr süre her sâl ‘ömrüḡ
Mâh-i devr-i keremüḡ olsa ḥad-i sâlde hilâl

27. Hem du‘â ḥâşıl u ‘ilm-i ‘aded-i sâl **Kâmil**
Dâvere ‘ömr ola ele her ser-i sâl

²⁰ Ey Dâver! Seni methetmenin bir sınırı olsaydı (ben o sınıra) ulaşırdım; ona bir sınır olsaydı o an tüm kum taneleri bir araya gelirdi.

²¹ Benim sözüm ihmal edilmiş (beğenilmemiş) olsa da seni övmeye işitilmeye değer olsun; gönül dünya derdi ile dolu olsa (ve) dilsiz olsam uygundur.

²² Gönül gama bulaşmış, başta da sevdalar var, gelmemek imkânsız ruhta da tembellik hastalığı var.

²³ Zamanın gönül ehline yalakalık sürekli baş derdidir, dünyanın hükmü gönül ve olgunluk ehlini apaçık kendi hâline bırakmaktır.

²³^b ehl-i dile AE

²⁴ Kâmil, dava vakti değil, o dua işinde herkes hâl, sana da melek gibi yumuşaklığı ulaşır.

²⁵ Allah ömrünü uzatarak sana yardım etsin, Allah sana her zaman işlerinde yol göstere.

²⁶ Güneş ile ayın döndüğü gibi her yıl ömrün devam etsin. Cömertliğin, dolan ay, yaşının sınırı da hilâl olsun.

²⁷ ?

47.

Fâzıl-ı Şâmî Tâhirü'l-Ömer-zâde

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Āteş-i ğam dilde efrûz eylemiş germiyyetün
Şarşar-ı şādī perīşān eylesün cem' iyyetün
Bu cefālar bir iki gün 'ömr için çokdur bize
'Āķibet ey dehr cān almak degül-mi niyyetün
3. Neş'e-cūlar ser-nigūn olur bu miḥnet-hānede
Gör saña 'ālemde tiryākīlerün keyfiyyetün
Yemmede mähīler felekde mäh ḥüsnün fīkr eder
Bālīg olmuş yok netīce künhine māhiyyetün
5. Kān yok bikründe ammā ḥūn gelmiş çeşmüne
Ġālibā ğamlarla **Fâzıl** vardır ünsiyyetün

48.

Müstezad

1. Tīr atmada ol kaşı kemān hey-ki yamandur
Gūyāki bir āteş
Dil ğamzesinün oklarına şimdi nişāndur
Sīnem daḥi tīr-keş

47

AE: 60^a, EFD: G.93

1

Gam ateşi, gönülde senin şevkini yakmış, sevincin soğuk rüzgârı senin cemiyetini perişan etsin.

2

Ey dünya! Bize (yaptığın) bu eziyetler bir iki günlük ömür için çoktur; neticede niyetin can almak değil midir?

3

Bu mihnehânde/ dünyada neşe arayanlar tepetaklak olurlar, âlemde sana tiryaki olanların hâllerini gör.

3^b neş'e-cū EFD, neş'e AE.

4

Denizde balıklar, gökte (ise) ay (senin) güzelliğini düşünürler, (fakat) (bu işin neticesinde) senin niteliklerinin aslını/ sırrını anlayan yoktur.

5

Fâzıl, hiç söylenmemiş sözlerinde kan yok ama gözlerine kan gelmiş; galiba üzüntülerle ahbablığın var.

48

AE: 60^a

1

Ok atma konusunda o kaşı keman olan sevgili fenadır, sanki bir ateştir; gönül yan bakışını oklarına nişangâhtır, göğsüm ise sadaktır.

Bāzūsı kalın şaştı güzel nāveki dildür
Ammā çilesüzdür
Müjgānı hadeng -i dil ü cānı kaşı kemāndur
Ġāyet ile ser-keş

3. Zihgīr kadar oldu begüm çeşmüme ‘ālem
Bir kez başa rahm ét
Zīrā ki seni görmeyeli haylī zamāndur
Ey şūh-ı kemān-keş

Bu kuvvet-i bāzū ile mişlūn bulunur mı
Dünyāda bulunmaz
Zīrā ki ġubār-ı kademūn toz kıparandur
Rüstem ile söyleş

5. Tīr-i siteme **Fāzıl**-ı zār-ı siper étme
Raḥm eyle efendüm
Çekdiği elem gördüğü ġam dökdüğü kıandur
Ġāyetle müşevveş

49.

Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Ġamı haykırmak için bezm-i neşāt-efzādan
Dedi çārpāresi ol çengī-cūvānuñ çık çık

² Onun pazuları kalın, zihgiri güzel, oku gönüldür, ama çilesi yoktur; kirpiği gönle (gelen) ok, kaşı cana (vuran) yaydır; oldukça serseridir.

³ Beyim, âlem gözümde zihgir kadar küçüldü, bana bir kere merhamet et çünkü ey keman çeken sevgili, seni görmeyeli uzun zaman oldu!

⁴ Pazundaki bu kuvvet ile senin bir benzerin bulunurmu? Dünyada bulunmaz çünkü yağanın tozu, tozkoparandır.

⁵ Sitem okuna inleyen Fazıl’ı siper etme, merhamet et. Fazıl’ın çektiği ele, gördüğü keder, dökdüğü kanlı göz yaşıdır, (hâli) çok perişandır.

49 AE: 60^a

¹ Neşeyi arttıran eğlence meclisinde gamını haykırmak için o genç çenginin zili “yok yok” dedi.

50.

Ve-lehu

Fe'ilātün fe'ilātün /fe'ilün

Remel . . - - / . . - - / . . -

1. Kufî-1 rāz açdı bu şeb zen-pāre
Dedi şandukçı kıızı sehğāre

51.

Ve-lehu

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Āğāh oluñ ki şimdi eyā dilberān-1 Rūm
Mir-i livā-yı hūsn-i 'Alemdār-zādedür
Şāh-1 'alem-firāz-1 maḥabbet ki ardına
Şaf şaf sipāh-fitne süvār ü piyādedür
3. Vālī-yi sancağ-1 dil ü erbāb-1 'ışk-kim
Rāyāt-1 fetḥ ü nuşret öñince güşādedür

52.

Ve-lehu

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Biz aḥter-i sa'ādeti görmiş geçürmişüz
Engüşte mühr-i devleti görmiş geçürmişüz

50

AE: 60^a

1

Bu gece zanpara sır kilidini açdı; sandıkçı kıızı büyücüdür, dedi.

51

AE: 60^a

1

Ey Anadolu güzelleri! Şundan haberdar olun: (o), Alemdarzāde'nin güzelliğinin sancak beyidir.

2

(O) muhabbet bayrağını yükselten padişaktır; (onun) arkasında fitne ordusu saf saf (durmuş) yaya ve atlı askerlerdir.

3

(O) gönül sancağının valisi ve aşk erbabıdır; önünde Allah'ın yardımı ve fetih sancakları açılmıştır.

52

AE: 60^b, EFD: G.65

1

Biz saadet yıldızını görmüş geçirmişiz; devlet mührünü görmüş, ele geçirmişiz.

Gerçi ki ħurde sāleyüz ammā Mesīḥveş
Mehd içinde her ‘ināyeti görmüş geçürmüşüz

3. Dilde ne ħavf-ı nâr u ne fıkır-i ħisâb var
Biz vak‘a-yı kıyâmeti görmüş geçürmüşüz

Gerdün şanmasun bizi dil-teşne-i ümîd
Biz cūybār-ı ‘izzeti görmüş geçürmüşüz

5. Ğarķ-āb-ı lūcce-i ğam u tūrfān-ı dīdeyüz
Şad ebr-i derd ü miḥneti görmüş geçürmüşüz

Bir vakıt-ile felek dahı rakş eder bize
Ceyb-i dile o sā‘ati görmüş geçürmüşüz

7. **Fâzıl** piyāle növbeti leb-teşnegânedür
Biz devr-i cām-ı ‘işreti görmüş geçürmüşüz

53.

Ve-lehu

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çarḫ-ı yār olmağa ey māh ān lâzım saña
Rūz u şeb bir ‘ārız-ı pertev-feşān lâzım saña

² Gerçi bizim yaşıımız çok küçük ama Mesih gibi beşikte lütfu görmüş geçirmişiz.
Vezin bozuk.

³ Gönülde ne ateş korkusu ne de hesap endişesi var; biz kıyamet vakasını görmüş geçirmişiz.

⁴ Felek bizi gönlü ümide susamış sanmasın; biz ikram nehrini görmüş geçirmişiz.

⁵ Biz gözyaşı fırtınasında ve gam okyanusunda boğulmuşuz; yüzlerce mihnet ve dert bulutunu görmüş geçirmişiz.

⁶ Bir zamanlar bize felek bile dans ederdi, gönül kesesinde o saadeti görmüş geçirmişiz

⁷ Fâzıl, şarap kadehi nöbetine susamışlardır; biz içki kadehinin devrini görmüş geçirmişiz.

53 AE: 60^b, EFD: G.7

¹ Ey ay! Sevgilinin gökyüzü/gök yüzünde olmak için sana lazım olan şudur; gece ve gündüz ışık saçan bir yanak.
Vezin bozuk.

Hürde-bînân étmediler hîç saña işbât-ı fem
Mâ-ḥaşal şîrîn zebânum bir dehân lâzım saña

3. Kâle-i ‘ışkuñ nihân étdüm derûn-ı sînede
H^vâce-i sūk-ı maḥabbetsin dükân lâzım saña

Var esîr ol dām-ı gîsûsına bârî dilberün
Murğ-i dil-âvâresin bir âşiyân lâzım saña

5. İkisün yaqdum ḥarâb étdüm fiğân u âh ile
Ey cihân başka zemîn ü âsumân lâzım saña

Fâzılâ ‘ışk içre kaşduñ rûtbe-i vâlâ ise
Dest-bûs-ı mürşid-i ‘âlî-mekân lâzım saña

7. Hâzret-i üstâd kim evşâfını takrîr için
Ḥancer-i ebrû-yı dilberden zebân lâzım saña

İrtikâ etmek için evc-i sipihr-i medḥine
Kâmet-i dildârveş bir nerdübân lâzım saña

9. Ṭab‘ -ı pâki nazmına taḥşîn éderse ba‘ de-zâ
Da‘ vâ-yı ilhâm u ‘icâz u beyân lâzım saña

² Dikkat sahibi olanlar sana hiçbir zaman dudağın varlığını ispat etmediler; sözün özü, tatlı dillim sana bir ağız lazım.

³ Sinemin derininde (senin) aşkının kumaşını gizledim, muhabbet çarşısının tüccarısın, sana (bir) dükkân lazım.

⁴ Bari git de sevgilinin saçının tuzağında esir ol; (sen) başıboş bir kuşsun sana bir kuş yuvası lazım.

⁵ Ey dünya! Âhımın ateşi ve feryadıyla (yeryüzünü ve gökyüzünün) ikisini de yaktım, sana başka bir yeryüzü ve gökyüzü lazım.

⁶ Ey Fâzıl! Aşkta hedefin yüce bir rütbe ise sana yüce makamlı ve eli öpülesi bir şeyh lazım.

⁷ O yüce üstâdın niteliklerini anlatmak için sana sevgilinin kaş hançerinden bir dil lazım.

^{7b} hazret EFD, neşât AE

⁸ (Sevgiliyi) övmeye gökyüzünün doruğuna yükselmek için sana sevgilinin boyu gibi bir merdiven lazım.

⁹ (Eğer o) temiz yaratılışlı şiirini beğenirse bundan sonra sana beyan, icaz ve ilham davası lazımdır.

54.

Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . -

1. Ey felek-mertebe ferhunde-neseb hoş geldin
Ced-be-ced bārgēh-i cāh ü ḥaseb hoş geldin
Maḳdemünle dil ü cān eyledi raḳṣa āḡāz
Dédiler zemzeme-pīrā-yı ṭarab hoş geldin
3. Dēdi ḥāl-i dil-ile şehir-i Sitānbūl dahı
Buyur ey münteḥab-ı Rūm u ‘Arab hoş geldin
Şā‘ irān karşılayıp oldı ḳaṣīde ber-gū
Dédiler ey meded ehl-i edeb hoş geldin
5. Vērdi eşyāya ḳudūmun o ḳadar şevḳ u neşāt
Dēdi ḥumlarda dahı bint-i ‘ineb hoş geldin
Rūmīyān zerre ḳadar cem‘ olup aḡa déyerek
Āfitāb-ı ufuk u Şām u Halep hoş geldin
7. Çıḳdı **Fāzıl** dahı taḳbīl-i rikāba diyerek
Müteyemmin ēde teşrīfünī Rabb hoş geldin

54

AE: 60^b

- ¹ Ey rütbesi felekte, soyu kutlu (olan sevgili); nesiller boyunca makamı ve nitelikleri zengin olan hoş geldin!
- ² Gelişinle gönül ve ruh dansa başladı; sevinç ile şarkı söyleyerek hoş geldin, dediler.
- ³ İstanbul bile gönül diliyle “Ey Anadolu’nun ve Arab’ın güzidesi, hoş geldin!” dedi.
- ⁴ Şâirler onu karşılayıp kasideler söylediler; “Ey edep ehli, insaf et, hoş geldin!” dediler.
4^b ber-kef AE
- ⁵ Senin gelişin varlıklara sevinç verdi; küplerdeki üzüm kızı (şarap) dahi hoş geldin, dedi.
- ⁶ Rumiler tozlar gibi bir araya gelip “ Halep’in, Şam’ın ve ufkun güneşi hoş geldin!” dediler.
- ⁷ Fâzıl dahi “Allah teşrifini kutsallaştırsın, hoş geldin!” diyerek huzura çıkıp etek öptü.

55.

Ve-lehu

Ḥammāmiyye

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Eyyühe'n-nās eşidün bu süḥanı
Ya' nî ḥāl-i dil-i âteş-figeni

Düşdi bir pāre bamuḵ nāmında
Yaḳdı ateşlere encāmında
3. Penbedür çünki ser-ā-pā cismi
Ne güzel cismine uymış ismi
04. Eylemiş cisini ḥallāc-ı ḳader
Penbeden pākizeter ü nāzikter
5. Ārzü-yı ecel êtdüm ez-cān
Belki ol penbe olur ḥaşv-i dehān

Anı gözden şaḳınurlar her dem
' Āşīḳānı anın' çün yek çeşm
7. Cisini her ki temāşā eyler
Ne imiş penbe-i mīnā anlar

Tetimme

Penbeden gerçi nāzik ol ten
Deli ammā ki mişāl-i āhen

55

AE: 61^a

- 1 Ey insanlar bu sözü işitin; yani ateş saçan gönlün hâlini.
- 2 Pamuk adında bir parça düştü, neticesinde ateş yaktı.
- 3 Baştan ayağı bedeni pamuk gibi olduğu için cismine ismi çok güzel yakışmıştır.
- 4 Kader hallacı (onun) bedenini pamuktan daha nazik ve temiz yapmış.
- 5 Belki o pamuğun ağzı gereksiz sözlerle dolar (diye), ecelin gelmesini candan arzuladım.
- 6 Âşıkları onu her daim göz(ler)den sakındığı için onlar (âşıklar) tek gözlüdür (bir gözleri kördür).
- 7 Onun cisini kim hayranlıkla seyrederse gülün aslında ne olduğunu anlar.
- 8 Aslında o ten, pamuktan naziktir; delidir (askerdir) fakat (aynı zamanda) demir gibidir.

9. Cins-i ehl-i dile nāzende olur
Sifleler zümresine bende olur
Kıymet-i şā‘ iri ašlā bilmez
Kendinün qadrini hattā bilmez
11. Penbeveş olmış-iken çāk-ı dehen
Ėrmedüm devlet-i pābūsına ben
‘ Ėlemde olur-iken kūn-fürüş
Ėh-ı ‘ ışqdan olur penbe be-güş
13. Kūnı āfāka vērürken müfte
Yine sözde geçünür nā-süfte
14. Kūnına hādışeler üşüşdikçe
Katre-i āb-ı menī düşdikçe
- Tetimme**
15. Ol-kadar şāf o kūn-i semīn
Ki ėder katreleri dürr-i şemīn
Ramazān içre ėdüp bezl-i vişāl
Kāmeti oldı hamīde çü hilāl
17. Rūze-i hecrini eylerken edā
‘ İyd-ı vaşlına ėrişdi a‘ dā
Vaqt-i imsākda yokdur bahli
Her gece leyle-i qadr u visāli

⁹ Gönül ehline nazlanır; alçaklar topluluğuna köle olur.
¹⁰ Şairin kıymetini bilmez, hatta kendi kıymetini de bilmez.
¹¹ Pamuk (bitkisi) gibi ağzı yarık olduğu hâlde ben (onun) ayağını (bile) öpme saadetini eremedim.
¹² Ėleme k.ç sattığı hâlde aşıkların feryadına kulaklarını tıkır.
¹³ Herkese beleşe göt verirken, yine sözde delinmemiş (inci) geçinir.
¹⁴ (Onun) k.çında hadiseler meydana geldikçe, menî suyunun damlası düştükçe,
¹⁵ O kıymetli k.ç o kadar temiz ki (onun) damlaları değerli birer inciye değerdir.
¹⁶ Ramazanda bol bol vuslat dağıttığı için (onun) boyu hilal gibi iki büklüm oldu.
¹⁷ (Ben onun) ayrılık orucunu tutuyorken rakipler onun vuslat bayramına erişti.
¹⁸ İmsak vaktinde cimri kimse olmaz; her gece kavuşma ve Kadir gecesidir.

19. Evvel-i semt-i Kāsım-pāşāda
Bir zamān olmuş idi kün dāda
Oldı çok kerre şandukçılarda
Yüzi ol dişleri incü yérde

21. Dağı kurbān olacağ İsmā‘īl
Ya‘nī Hammācı-zāde o şakīl

Tetimme

O da bir mīd-i hi[n]d-i kaḥbe-edā
O da bir mübtezel-i bī-pervā

23. Aldı cānānemi bir ḥammāma
Kūnını ah çevirdi ama
Peştemāli kuşanup ince bele
Vérdiler her birisi-de el ele

25. Kāşki pāyına bu kalb-i ḥazīn
Ol-zamān olmuş olsaydı na‘līn
‘Anberīn turreleri başında
Nāfe-rīz oldu göbek taşında

27. Ḥalvetī rāh-ı sülūk eylediler
Münker-i ehl-i tarīkat gidiler
O kuzı yatdı hemān yüzi koyun
Oldı maḥrem buna ancağ şābūn

¹⁹ Birinci Kasım Paşa semtinde k.ç vermişti
²⁰ O dişleri incinin yüzü çok defa sandıkçılarda yere geldi.
Vezin bozuk.
²¹ İsmail, yani o kaba Hamamcızāde, de (ona) kurban olacak.
²² O da kahbe kadın peşine düşen edepsiz bir aşağılık.
²³ Sevgilimi bir hamama aldı; vah ki k.çını a.a çevirdi.
²⁴ Peştemali ince bele kuşanıp her birisi el ele verdi.
²⁵ O vakitte keşke bu hüznü kalp (onun) ayağına takunya olsaydı.
²⁶ Başındaki anberli saçları göbek taşında misk saçtı.
²⁷ Tarikat ehlinin makbul olmayan deyyusları yolu tenhalaştırdılar.
²⁸ O kuzu hemen yüzü koyun yattı; buna sadece sabun mahrem oldu.

Tetimme

29. Peştemālinden olup kîr nümūd
Gèceden şubḥ ‘ ayān ètdi ‘ amūd
Başdı cānānuma bir tūrfе yarak
Bir çuvāl penbeye şokdı mızrāk
31. Çeşm-i tās oldı çü ke’s-i ḥaccām
Şermden terledi cism-i ḥammām
Muşluğun dīdesi giryān oldı
Dil-i ḥammām-da sūzān oldı
33. Līf şanma görüp ol mübtezeli
Pīr-i ḥammāmuḡ ağardı şaḡalı
Üsini sökdigün içün yāruḡ
Bamuḡ ipliğine boḡsam yārı
35. Seni-de ‘ ışḡla zār ède felek
Gözün yaşına bulma silecek

Tetimme

36. Sen-de bir ot ile yansun cigerün
Külḡan olsun ol dil-i pūr-şererün
37. Saḡa pīr-i ramazān ḡaşm olsun
Rūy-ı sâ’im gibi benzüḡ şolsun

29 (Onun) peştamālinden erkeklik organı göründü; geceden sabah güneşinin ışınları ortaya çıktı.

30 Sevgilime garip bir y.rak bastı; bir çuval pamuğa mızrak soktu.

31 Tasın gözü hacamatçının kadehi gibi oldu; utançtan hamamın cismi (duvarları, taşları) terledi.

32 Musluğun gözü yaşla doldu; hamamın da gönlü yandı.

33 O itibarsız görüp de lif sanma; (aslında) hamamın pirinin sakalları ağardı.

34 Sevgilinin kıyafetlerini söktüğünden dolayı hiç olmazsa (onu) pamuk ipliğiyle boḡsam.

35 Felek seni de aşk ile ağlatsın; göz yaşını silecek bir şey bulamayasın!

36 Senin ciğerin de bir ateşle yansın; o kıvılcım dolu yüreğin külhan olsun.

37 Sana Ramazan’ın piri düşman olsun; oruçlu insan gibi benzin olsun!

Sen-dahı söyle a nāzūk çelebī
Buna göt vèrmenüñ āyā sebebi

39. Seni ètmekde cihāna rüsvā
‘ Āleme kılmada sırruñ ifşā
Bamuğun ismini ètdüm kıra
Çıkarup ipliğini bāzāra
41. Nice ètdün bular āyā iğdām
Bunca gözlerle bakarken hamām
Tepe gözdür diyelüm germābe
Fem-i lüle dèr ise aḥbāba

Tetimme

43. Dikişün olmış olaydı bārī
Dèr idüm bey‘ ü şirā bāzārı
Penbe oldı saña çün nām u nişān
Ne geçer üstüne şof ü kettān
45. Èdecek ‘ āşıkı tekmīl-i ‘ itāb
Dèdi ol kaḥbe-i bī-‘ ar u ḥicāb
Sik anuñ göt-de benüm oturağum
Arada sen necisin hey taşagum
47. Saña ma‘ lüm ola şaşkın koyun
Āteş ü penbe ile olmaz oyun

38 Ey nazik çelebi (oğlancı) sen de konuş; buna g.t vermenin sebebi nedir, söyle.
39 (O) seni dünyaya rezil ediyor; âleme sırrını ifşâ ediyor.
40 İpliğini pazara çıkararak pamuğun ismini kirllettim.
41 Hamam yüzlerce gözle bakarken bunca şeyi nasıl yaptın?
42 Ahbaba lülenin ağzı der ise hamama tepegöz diyelim.
43 En azından dikişin olsaydı buna pazar alışverişi derdim.
44 Pamuk senin namın ve işaretin oldu; üstüne yün ve keten geçirmek de nedir?
45 Âşığı iyice azarlayınca o utanmaz arlanmaz kahbe şunu dedi:
46 “S.k onun g.t de benim oturağım; ey t.şağım arada sen necisin?
47 Şaşkın koyun sana malum olsun; ateş ve pamuk ile oyun olmaz.

Fâzılâ kendüñe şıklet vèrme
Öyle hîzâne naşihat vèrme

49. Gūşına mîh-i naşihat kaçmak
Ölinün götine pamuk şokmak
Ède bu demde bi-ḥakk-ı ihlâş
Seni bu kayddan Allāh ḥalâş

56.

Māhir-i Şehrî

Mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn
Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Ètdi yine peyrev bizi nağme-i serāya
Beñzer dil-i sevdā-zedemüz perde-i nāya
Eylese hicāz ile o şehnāz terennüm
Bağlar dil-i ' uşşākını zencîr-i şabāya
3. Mānend-i sihām devr èdeli kavş-i vişāli
Zikrüm heme yā ḥakladur o kaşları yaya
Dil kayd olalı silsile-i zülfüne cānā
Günden güne bulmakda o zencîr ile pāye
5. Üftādeñe raḥm eyle gel ey ḥüsrev-i ḥübān
Rüsvalığı vāşıl oluyor şāh ü gedāya

⁴⁸ Ey Fâzıl kendine yüklenme; öyle ibnelere nasihat verme!
⁴⁹ Kulağına nasihat çivisi kakmak; ölünün g.tüne pamuk sokmak.
⁵⁰ Seni bu anda samimiyetsiz yapsın, Allah seni bu endişeden kurtarsın.

56 AE: 62^a

¹ Sevdaya vurulmuş gönlümüz ney perdesine benzer; (o) bize yine şarkı söyleyenleri taklit ettirdi.
² O şehnaz, hicaz ile şakısa/ mırıldansa âşıkların gönlünü saba zincirine bağlar.
³ Vuslat yayı, oklar gibi devr ettiğinden beri o kaşları yay (sevgiliyi) “Ya Hakk” diyerek zikr ederim.
⁴ Ey sevgili! Gönül, (senin) saçının zincirine bağlandığı için günden güne o zincir ile paye edinmektedir.
⁵ Ey güzellerin padişahı (şu) âşığına merhamet et; (onun) rüsvalığı hem sultana hem de köleye kadar gidiyor.

Dil-i h^vāhiş-i germ-ülfeti gelmez mi o ser-keş
Vādī-yi cefāda ‘acebā semt-i Vefāya

7. **Māhir** bulunmaz ‘ışk-ı mecāzīde ḥaḳīḳat
Maḥv eyle ten-i zerreḡi bir mihr-likāya⁵⁷.

Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Xanı ol-dem-ki o şūḥ ile görüşdüklerümüz
Aḡa üftāde olup pāyına düşdüklerümüz
Xanı ol-bezm-i nev-āyīn ile meyler çekilüp
‘Ahd ü peymān ile peymāne bölüşdüklerümüz
3. Xanı ol gül gülerək geldiḡi günler şimdi
Aḡlaruz ḥātıra geldükde gülüşdüklerümüz
Xanı ol ka‘be-i kūyında gelen ‘ömre şafā
Xanı ol luṭfına sa‘y edüp dönüştüklerümüz
5. Xanı ol şevḳ-i cemāliyle o şūḥun **Māhir**
Sūziş-i ‘ışk-ile o bāde süzüştüklerümüz

⁶ Acaba o dik kafalının sıcak ve arzulu gönlünün dostluğu cefa vadisindeki vefa semtine gelmez mi?

⁷ Māhir, mecazi (sahte) aşkta hakikat bulunmaz; her bir parçanı/ tüm bedenini bir güneş yüzlüye (güneş yüzlü için) yok et.

⁵⁷ AE: 62^a

¹ Hani, o cilveli (sevgili) ile görüştüğümüz; onun aşığı olup ayaklarına kapandığımız günler nerede?

² Hani, o yeni usul meclislerde şarap içip yeminler edip bir kadehi bölüştüğümüz günler nerede?

³ Hani şimdi o gülün gülerək geldiḡi günler nerede?. Gülüşmelerimiz aklımıza geldikçe ağlarız.

⁴ Hani mahallenin Kābe’sinde ömre huzur veriliyordu, hani senin lütfunun yanında dönüp say yapmamıza ne oldu.

⁵ Hani Māhir, o cilvelinin yüzünün arzusundan aşk ateşiyle şarap içtiğimiz günler nerede?

58.

Ve-lehu

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Şarılmış gerdan-i sîmine zülf-i yâr pîç-â-pîç
Musallaṭ genc-i ḥüsne şanki olmuş mâr pîç-â-pîç
O gendüm-gün güzel ḥālîçe ḥ^vâb-ı nâze vardıkça
Hevâdan âsiyâb-ı dil döner bî-dâr pîç-â-pîç
3. Muḥîṭ-i ḥüsn ü ânmış gerçi ol dür-dâne[yi] gördüm
Ḥurûş u cezbelerden mevce-i ruḥsâr pîç-â-pîç
5. Görinür levn diger dîde-i hoş dîdeye her-dem
Nev-â-nev ḥüsni reng-efzâ vü cevher-dâr pîç-â-pîç
7. Degüldür lüknetinden nükte-çîndür yâ lisânında
Hirâs-ı hecr için pîçîdedür güftâr pîç-â-pîç
Gidince perçem-i pür-çîni bûy-ı Çîn ü Mâçîne
Hep oldu nâfe-i âhûları nâ-çâr pîç-â-pîç
7. Raķîb-i bî-amân gül-geşt-i bâğ içre şarılmışdur
Ol serv-i kâmete çün tāk-i nâ-hemvâr pîç-â-pîç

58

AE: 62^b

- ¹ Beyaz gerdana sevgilinin zülfü kıvrım kıvrım sarılmış; sanki güzellik hazinesine bir yılan kıvrım kıvrım sarılmış.
- ² O buğday tenli güzel, ipek örtüsünde güzellik uykusuna vardıkça gönül değirmeni aşktan dolayı uykusuz bir şekilde kıvrım kıvrım döner.
- ³ Gördüm ki aslında o inci tanesi güzellik (okyanusunu) çepeçevre kuşatmış; coşkunluktan dolayı yanağındaki dalgalar (perçemler) kıvrım kıvrımdır.
- ⁴ Her an onun güzel gözü diğer gözlere renkli görünür, onun taze güzelliği rengârenk ve mücevheri alacalıdır.
- ⁵ Sözlerinin dolaşmasının sebebi kekemelikten değildir, ya dilinde nükte topluyordur ya da ayrılıktan korktuğu için sözleri birbirine dolanmıştır.
- ⁶ (Sevgilinin) kıvrım kıvrım perçemi Çin ve Güney Çin'in kokusuna gidince âhuların nâfeleri çaresiz bir şekilde kıvrım kıvrım oldu.
- ⁷ Acımasız rakip bağ gezintisinde o servi boyluya sarılmıştır; (bu durum) uygunsuz/istenilmeyen bir sarmaşığın kıvrım kıvrım sarılması gibidir.

Gel  tme c ybar-ı cevri icr  n r-ı   ışık  zre
 ıkarma d d-ı  h-ı **M hiri** her b r p  - -p  

59.

 alib-i Arnab d 

F  il t n f  il t n f  il t n f  il n

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.  e m-i b maru  kav  dil-hastas  b   re ben
H şılı bir r y-ı dil-t marına  v re ben
Sen hil l-ebr ya   m  f  ına bedr olmad n
M h-ı nevken  ehre   hretler v ren meh-p re ben
3. H    ub r  tdiyse de h sni k m şına bah 
Na d-i dil na dine h z r m  ter  b z ra ben
Bes ne-demlerde bulursam z lf-i   m den reh 
  r-i  ehb -y  Haleb leb-te neyem bir y re ben
5. Ben deg l bi  be  gibi p sk rme     k y zded r
el-Am n ey fitne-c  ra m eyle ** alib** -z re ben

⁸ Gel, a k ate i  st ne cefa nehrini akıtma; her seferinde M hir'in  hının dumanını kıvrım kıvrım  ıkarma.

59 AE: 62^b

¹ (Senin) baygın bakı larının s dık (ve)   resiz hastası benim; s z n  z  g nl  tedavi edecek bir y ze  v re oldum.

² Sen hilal ka lıya, ak am ufkunda hi  dolunay olmadan yeni ayken  ehre   hret veren ay par asıyım.

³ (Onun) g zelli inin kuma ına ayva t ylerinin  ıkması (daha fazla) kıymet katmı  olsa da ben o alı veri e g n l parasını (verecek) hazır m  teriyim.

⁴ Her ne zaman siyah (  m ) z lf nden kurtulu  bulursam (bu) k f dir; Haleb'in s t  (gibi beyaz) sevgiliye susadım.

⁵ (Sevgilinin y z nde olan) ben de ilim, y zdeki bin (tane) ben (leke) p sk rme ben gibi olan   ıklard r; ben inleyen G libe merhamet et.

60.

Ḥamdullāh Şehrî

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Be-ḥaddī nā-ümīdī ez-feyz-i āb-ı rūy-ı men bāşed
Gül-i ümmīd-i men hem-reng-i hażrā-yı demen bāşed
Kesī der-ḥāk-ı zillet yāft āsāyiş ne-mī-ḥāhed
Ger ū-rā istebrāk ez-bester-i sebz-i çimen bāşed
3. Zi-dest-ı ḥār bülbül der-gülistān mî-küned feryād
Der-ān mülket kocā rāḥat ki ḥā'in mü'temen bāşed
Be-rüyet zi'früzîş bīnem ez-pīşānī-bendāreş
Ki der-çīn ṭurra-i Hind ü nihādet Berhemen bāşed

61.

Ve-lehu

**Tārīḥ-i Tīr-endāḥten Mīr-Meḥemmed 'Arif pūr-i pūr-zūr-i Vezīr-
i A'zam Ḥalīl Ḥamīd Paşa 1197**

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Müşīr-i şīr-i şalābet Ḥalīl Paşa kim
Tamām-ı kabza-i hükmindedür bu mülk-i mecāz

60

AE: 62^b

- 1 Benim yüz suyumun feyzi öyle bir umutsuz ki benim umut gülüm çöplükteki yeşil renkle aynı olmuş.
- 2 Kimse alçaklık toprağında rahatlık bulmak istemez. Eğer o kişinin yeşil çimen kumaşından bir yatağı olsa.
- 3 Gül bahçesinde dikenin elinden bülbül feryat eder. Hain insanın güvenilir kişi olduğu bir ülkede rahat edilebilir mi ki?
- 4 Senin yüzündeki peçenden fazlaca yüzünü görürüm çünkü saçın kıvrımında siyah lüle saçların ve zamirinde (içinde) bir Brahman vardır.

61

AE: 63^a

- 1 Bu mecaz diyarı, metanetin yol gösterici aslanı olan Halil Paşa'nın hükmünün kabzasındadır.

- Felek kebāde gibi dest-i iktidārında
Sihām-ı himmetine gelmede bu meydān az
3. O şadra olmağa zihgîr hasret ile olur
Tamām-ı devreye maḳdem hilāl dā'ire-şaz
Ḥalāş-ı pençe-i ḳahrı ne-mümkin olmaḳ 'adū
Siper olursa da aḡa sipihr-i şa'bede-bāz
5. Revān o mertebede rūzigāra fermānı
Muḥālefet edemez emrine lodos u boyrāz
Düşürdi şaştına 'adli yürütdi āfāḳa
Olup muvaffaḳ o şāhib-ḳırān-ı dād-nüvāz
- Tetimme**
7. Ḥadeng-i fikrinüñ oldı hemîşe peykānı
Ḥalīde-i dil-i tersān u düşmen-i nāsāz
Kemān gibi ḳad-i gerden-firāzı ḡam eyler
Kemend-i ḡalḳ-ı Ḥamīdiyle gösterüp i'cāz
9. O Ḳahramān-ı zamāne Rüstem-i devrān
Sa'ādetle ne-dem-kim olursa tîr-endāz
Nişāngāḡ u hedef hep vücūd-i a'cādur
Ceresdür aḡa o etdiği nāle vü āvāz

² Felek, onun iktidarının elinde kepāde yayı gibidir; ihsanının oklarına bu meydan dar gelmektedir.

³ Hilal, o sadrazaman zihgir olmak için hasretle devrinin tamamlayıp bir dāire olur.

⁴ Hokkabaz gökyüzü (düşmana) siper olsa bile düşmanın (sadrızaman) kahrının pençesinden kurtulması mümkün değildir.

⁵ O rütbede, rūzgāra fermanı akıp gider; ona lodos ve poyraz muhalefet edemez.

⁶ O adaleti okşayan kutlu hükümdar başarılı oldu ve adaleti zihgirine düşürüp ufuklara fırlattı.

⁷ Düşünce okunun, muhalif korkak düşmanın gönlüne saplanan temreni oldu.

⁸ Hamid halkının kemendi ile mucize gösterip kibirlilerinin boyunu/boynunu yay gibi bükür.

⁹ O zamanın Kahramanı, devrin Rüstem'i her ne zaman saadette ok atarsa,

¹⁰ Nişangahı da hedefi de her zaman düşmanın vücudu olur; (düşmanın) inleyip bağırımları (sadrızam için) bir şeref çanıdır/ nişanıdır.

11. Netîce emr-i vezâretde taş dikdi hele
Hamîyyet ile édüp nâsa cevherîn ibrâz
Sirâyet êtdi cihâna şecâ'ati kıldı
Ta' allüm-i ok u yay u tûfenge halk âgâz
13. O şadr-ı mühteremün necl-i mehterini dahı
Olinca cümle hünlerde müsellemler ü mümtâz
Tetimme
Müderrişin-i kirâmın be-nâm u sertacı
Meḥmed 'Ârif Efendi o mekremet perdâz
15. Hevâ-yı demi sihâm oldu tab'ına lâylı
Hemân eyledi tîr ü kemâna dest-i dîrâz
Ayak yerine tevâzu' ile varup tûrdı
Hûzû'-ı kalb ile olca êtdi Ḥaḳḳa niyâz
17. Çeküp kemânı çü nerîm verince tîre güşâd
Erişdi menzîl-i maḳşûda bî-tekellûf ü nâz
Hoş ki şâd kılp rûḥ-ı Sa'd-i Vakkâsı
Ucûr-ı sünnet-i Sa'd ola eyledi iḥrâz
19. Az âzmâyiş ü idmân ile tokuz yüz kez
Ok atup oldu mîr-i necîb mahrem-râz

11 (O) vezirlik makamında hamîyetiyle mücevherli bir taş dikti ve (bunu) halka gösterdi.

12 (Onun) yiğitliği cihana tesir etti; halk yay, tûfek ve ok talimine başladı.

13 O saygıdeğer sadramazın yüksek rütbeli sülalesinin hepsi de dürüst ve seçkindir.

14 Hocaların ve soyluların baş tacı edilen, o ihsanlarda bulunan Mehmet Ârif,

15 Okun sivri ucunun arzusıyla okları yaratılışına uygun oldu (o) hemen ok ve yaya el uzattı

16 Ayak yerine tevazu ile geldi ve durdu; alçakgönüllülükle Allah'a çokça yalvardı.

17 O pehlivan yayı çekip oku atınca (o ok) hiç nazlanmadan istenilen hedefe ulaştı.
Vezin bozuk.

18 Ne hoş ki Sad-i Vakkas'ın ruhunu şâd etti, Sad'ın sünnet olan iyi davranışlarına erişsin.

19 O soylu hükümdar çok az tecrübe ve idmanla dokuz yüz kere ok atıp sırâ vâkıf oldu.

O pîşrev-i küremā ile edemez aşlā
Mücādele ne-kadar olsa haşm ‘anūd-endāz

Tetimme

21. Kemān-ı sahtını görse yedinde nerm idigün
Éder kemāl ile pervāne ‘arz sūz u güdāz
Bilürdi neydiğini tîr mîr -i‘ âlemde
Olaydı zinde şu üç pehlevān-ı tîr-endāz
23. Bırakdırup ok u yay[1] Hevācī eyler idi
Şücā‘ -i mîr-i‘ âlemle o zūr-ı bî
İzin degül tozını cüst-cüda Toz Koparan
Éderdi ‘ömri olunca bu ‘âlemi teg ü tāz
25. Vêre Hüdā berekāt-ı Halîl İbrāhîm
Ziyāfetine yetişmez cihān cihān-rikāz
Cihān tırınca bula mesnedinde istiklāl
Ol Āşafī éde dā’im Hüdā-yı bî-enbāz
27. Niçe niçe göre evlādınuy sürûrların
O mîrûn ola kemālî füzûn ‘ömri dırāz
Tamāmca iki târîhî bende Hāmdullāh
Bu demde ‘arz éder tîre-i icāz

²⁰ Düşman ne kadar inatla (ok) atsa da o soyluların önde geleniyle (sadrizamla) mücadele edemez.

²¹ Pervâne, (onun) elinde sert yayı yumuşattığını görürse tamamen yanıp tutuşur.

²² Şu ok atan üç pehlivan canlı olsaydı ok, âlemin beyinin ne/ kim olduğunu anlardı.

²³ Havacı ok ile yayı bırakıp ?

²⁴ O Toz Koparan İskender izini değil tozunu (da) araştırır; bu âlemde ömrü oldukça koşturup durur.

²⁵ Allah Halil İbrahim bereketi versin; (onun) ziyafetine (ne) dünyadaki (ne de) yer altındaki hazineler denk olamaz.

²⁶ Dünya durana kadar makamında bağımsız olsun; benzeri olmayan Allah o veziri dâim eylesin. (Uzun ömürler versin)

²⁷ Evlatlarının nice nice sevinçlerini görsün; o beyin olgunluğu çok ömrü uzun olsun.

²⁸ Köle Hamdullah iki tarihi tamamladı; şu anda da bu insanı aciz bırakan şiiri sunar.

29. Tokuz yüz adım ok atdı **Mehemmed ‘Arif Beg**
O mîr oldı eḫaḫ pehlivân-ı tîr-endâz

62.

Āgâh-ı Buhārī

Meḡ’ülü fā’ilātü meḡ’ilü fā’ilün

Muzāri’ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Hîç şorma mübtelâlaruḡ aḫvâli bellidür
Sen bî-vefâya dil vërenüḡ ḫâli bellidür
Ḳâlinden aḡla ehl-i dilüḡ ḫasb-i ḫâlin
Remmâl-ı ‘ışḡ ḡur’ asınuḡ fâli bellidür
3. Çarḡuḡ sayılmaduḡ nesi ḡaldı ḫesâbda
Bir rûz-nâmedür ki meh ü sâli bellidür
Mümtâz êdüp mülâyemet-i ṭab’ -ı âdemi
Hindüḡ ne deḡlü sâdesi-se şalı bellidür
5. ‘Asrında Bâyezîd ise ḡorlar mı ḫâline
Āgâh şehr-i Âmedüḡ eṭfâli bellidür

²⁹ Mehmet Arif Bey dokuz yüz adım (uzaḡa) ok attı; o bey münasip bir okçu oldu.

⁶² AE: 63^b, AGD: G. 91

¹ Baḡımlıların hâlini hiç sorma, (onların hâli) bellidir; sen vefasıza gönül verenin hâli bellidir.

² Gönül ehlinin sözlerinden dertleşmelerini anla; aşḡ remilcisinin kurasının falı bellidir.

³ Feleḡin hesapta sayılmayan nesi kaldı; (o) ayı ve yılı belli olan bir günlüktür.

⁴ İnsanın yaratılışındaki mülayimlik öne çıkarılsa da Hint’in ne kadar sade olursa olsun şalı bellidir.

⁵ Āgâh, Amed şehrinin çocukları bellidir, Beyazıd zamanında onu dayısına bırakırlar mı?

63.

Ve-lehu

Meḫā'ilün fe'ilātün meḫā'ilün fe'ilün

Müctes . . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. O şüh âyine-veş gayra rüz u şeb görünür
Bize 'ucub-ki nigāh èylesek 'aceb görünür
Felekde ṭālī' -i ḥ'āhiş görünmedi **Āgāh**
Hemān 'ıyde nigāh èylesem Receb görünür

64.

Ve-lehu

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel . . . - / . . . - / . . . -

1. Hıatı geldikde bize rām oldu
Ne yaman yerde gün aḥşām oldu
Yār ile şöḫbetüm **Agāh** bu şeb
Şöyle germ oldu-ki ḥammām oldu

63

AE: 63^b, AGD: G.53

1

O cilveli (sevgili) ellere gece gündüz ayna gibi görünür; fakat (biz ona) baksak (sevgili) bize garip görünür.

2

Ey Āgāh, felekde arzunun doğuşu görünmedi; bayram için (gökyüzüne) baksam hemen recep (ayı) görünür.

64

AE: 63^b, AGD: G. 357

1

Ayva tüyleri çıkınca bize boyun eğdi; ne kadar kötü bir yerde gündüz akşama döndü.

2

Āgāh Bu gece alev ile sohbetim o kadar sıcak oldu ki (ortalık) hamam (gibi) oldu.

65.

Ve-lehu

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ülü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Gördi taḥammül eyleyemez 'ışk dāğına
Pervâne düşdi dün gece şem' ün ocağına
Bir ḥ'ahişe karar mı var bī-ḳarārunuḡ
Biḡ kerre düşdi büse elinden ayağına
3. Biḡ kerre açsa kâse-i deryūzesin felek
Çarḡ-ı denī bir akça bırakmaz çanağına
04. ' Ağyāruḡ inkisārına **Āgāh** kim bakar
O şūḡ-ile mu' āmelemüz olsa sağına

66.

Ve-lehu

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Dil ḡayālinde ḡayālūḡ dil-i bī-tābdadur
Gehī mey-i şīşe geh şīşe mey-i nābdadür
Çarḡuḡ evzā' -ı ḡalaṭ-baḡşını seyr ét **Āgāh**
Bizi bir şem' ile yād étse de mehtābdadur

65

AE: 64^a, AGD: G. 326

1

Pervâne aşk ateşinin yarasına tahammül edemeyeceğini anlayınca dün gece mumun ocağına düştü.

2

Huzursuzunun (huzursuz âşığının) bir arzuda sebatı mı var? Öpücük (onun) elinden kadehine bin kere düştü.

3

Felek, dilencilik kâsesini bin kere açsa dahi alçak çarḡ (feleğin) çanağına bir akçe bile bırakmaz.

4

Agāh, o cilveli sevgili ile bir ilişkimiz olsa sağına soluna, rakibin kalbinin kırılıp kırılmadığına kim bakar?

66

AE: 64^a, AGD: G. 61

1

Gönül ḡayālinde, ḡayālın bitkin gönüldedir; kimi zaman şīşe şarabı saf şarap şīşesindedir

2

Agāh, feleğin yanlış hâller bahşettiğini seyret (buna şahit ol) ; bizi bir mum ile ansa da (kendisi) mehtaptadır.

3. Çekilür mi sitemi ol meh-i çār-ebrūnū
Hūsinnūn arķası ūimdi iki mihrābdadur

67.

Hāmī-i Āmedī

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sükker-i la' l-i lebūnden behre-yāb êtdūn beni
Mıūra sultān ey ūeh-i 'ālicenāb êtdūn beni
Bed-du' ā êtmem saņa yārumdan ey meh sen-daħı
Kām-yāb ol her ne deūlū kām-yāb êtdūn beni
3. Ey kām-ṭal' at vefā bābında sen kendūn gibi
Nā-tamām idrāk êdūp nākıū ṫesāb êtdūn beni
Devr-i nā-sāz felekden sūz u tāb giryeden
Ağlama ḫālūn yeter **Hāmī** kebāb êtdūn beni

68.

Ve-lehu

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Neū'e-i mey ġāze-i ruḫsār-ı āl olmuū saņa
Revġan<a>-i ġül dūhn-i ḫandīl-i cemāl olmuū saņa

³ O dört kaūlı, ay yüzlü (sevgilinin) sitemi çekilir mi? (Onun) güzelliġinin arkası ūimdi iki mihraptadır.

67 AE: 64^a, HAD: G.63.

¹ Lal dudaġının ūekerinden bana da bir pay verdin; ey ūerefli sultan , (bunu yaparak) beni Mısır'a sultan etti.

² Ey ay! Sana sevgilimden dolayı beddua etmem; beni o kadar bahtiyar ettin ki sen de bahtiyar ol!

³ Ey ay yüzlü, vefa kapısında beni kendin gibi yetersiz zannedip bana eksik hesap kestin!

⁴ Kötü felekten, yakıcı göz yaūından ağladığın yeter Hāmī, beni (ciġerimi) kebap ettin.

68 AE: 64^a, HAD: G.1.

¹ ūarabın neūesi (ve) yanaġının allığı (senin için) hile (vesilesi) olmuū; ġül yaġı senin güzel yüzünün kandilinin yaġı olmuū.

Oldı zîr-i lebde fikr-i bûse ğark-âb dihi
Leb şeker ğabğab turunc-ı pür-mişâl olmuş saña

Tetimme

3. Ğayra ħalvâ gibi ħâzır şulha mûm ol şehd-leb
Yan yakıl ey-dil ne mûm olmuş ne bal olmuş saña
Hüsnini taşvîr eden nakkâş dest-efşân olup
Reşha-pâş olmuş kalem püskürme hâl olmuş saña
5. Şîr-i mehtâba çalınmış mâye naḥl-i Tûrdan
Sâ' id-i sîmîn sâķı bî-mişâl olmuş saña

Hâmiyâ aldı beni bu tâze nazmun neş'esi
Bu 'asîr-i nev mey-i dîrîne-sâl olmuş saña

69.

Nedîm Üstâd

Mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Haddeden geçmiş leṭâfet yâl ü bâl olmuş saña
Mey süzilmiş şîşeden ruḥsâr-ı âl olmuş saña

Yok senün vaşf êtdigün dilber bu şehre içre **Nedîm**
Bir perî şûret görünmüş bir ḥayâl olmuş saña

² Öpücük fikri alt dudakta boğulmuş bir köylü oldu, gabgabın turunca benzetilerek sana bir nişan oldu.

³ Ey gönül! O bal dudaklı (sevgili) ellerle barışmak için hazır helva gibidir (kolaydır), yan yakıl ki sana ne mum olmuş ne de kanat.

⁴ Güzelliğini tasvir eden nakkâşın eli serpilmiş; kalemi (mürekkep) damlalar saçmış, (bu da) sana püskürme ben olmuş.

⁵ Tur'un hurma ağacından mehtabın sütüne maya çalınmış; gümüş gibi beyaz ve kutlu baldırın benzersiz olmuş.

⁶ Ey Hâmî! Beni bu taze şiirin neşesi aldı; bu yeni öz suyu sana yıllanmış eski bir şarap olmuş.

⁶⁹ AE: 64^b, ND: G.2.

¹ Letafet haddeden geçmiş de sana boy pos olmuş; şarap şîşeden süzölmüş de sana pembe (bir) yanak olmuş.

² Nedim, senin tarif ettiğin gibi bir sevgili bu şehirde yok; sana bir peri yüzünün hayâli görünmüş.

70.

Nazım

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. N'olduñ inlersin felek hercāyī cānānuñ-mı var
Her maḳāmı seyr eder bir meh-i tābānuñ-mı var
Beñzüñi ey būstān bād-ı ḥazān-mı etti zerd
Yoksa başı taşra bir serv-i ḥurāmānuñ-mı var

71.

Ve-lehu

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Giryeden reh-güzer-i yāri raḳīb etti miş yaş
Ben-de izhār edeyüm eşk ü sirişküm beş yaş
Çār-deh sāline girmiş ḥaber aldum cānān
Henüz on üçine girdüm dēyü şaklar beş yaş

70

AE: 64^b

¹

Felek, ne oldu da inliyorsun? Sözünde durmayan bir sevgilin mi (yoksa) her yere uğrayan parlak bir ayın mı var?

²

Ey bostan! Benzini sonbahar rüzgârı mı sararttı yoksa başı dik, nazlı nazlı salınan bir selvin mi var?

71

AE: 64^b

¹

Rakip göz yaşlarıyla sevgilinin geçtiği yolları ıslatmış; ben de onun beş katı olan göz yaşlarımı âşikâr edeyim.

²

Haber aldım ki sevgili on dört yaşına girmiş; “Henüz on üç yaşına girdim.” diyerek beş yaş saklar.

72.

Neş'et Mārrü'z-zıkr

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey cefā u cevre mā'il dil-rübā küsdüm saña
Ey felek meşreb hezerān āşinā küsdüm saña
Gördün-mi her yād ile tarh-ı tekellüf eyleyen
Ehl-i dil kadrini bilmez bî-vefā küsdüm saña
3. Şöyle yıkdun hâtırım ta' mîridür emr-i muhāl
Şöyle dil-gîr eyledün kim i' tizāra yok mecāl
Bî-namāz işlâhına dünyāda vërme ihtimāl
İster olsun mahşer-i rûz-ı cezā küsdüm saña
5. Var kimünle ister isen ülfet et şimden-gerü
Yetişür gayrı bu yolda tökdüğümüz āb u rû
'Azrā'il olsa firākuñ saña etmem ser-fürü
Hāşılı cānum isen etdüm fedā küsdüm saña

Tetimme

7. Şöyle mahzūnum ki gelse leyle-i kadr-i sa'īd
Olsa ol āşināda eyyām-ı mübārek rûz-ı 'ıyd

72

AE: 64^b

- ¹ Ey gönül çalan, eziyete meyilli, felek tabiyatlı (dönek), binlerce tanıdığı olan (sevgili), sana küstüm!
- ² Eller ile her gördüğüne gösteriş yapan; gönül ehlinin kıymetini bilmez vefasız (sevgili) sana küstüm
- ³ Kalbimi öyle kırdın ki tamiri imkânsız bir iştir; gönlümü öyle incittin ki özür dileme imkânı yoktur.
- ⁴ Namaz kılmayanların dünyada iyi olacağına ihtimal verme; isterse ceza günü mahşeri olsun, sana küsdüm.?
- ⁵ Bundan sonra git kiminle ahabplık etmek istersen et; bu yolda döktüğüm yüz suyu artık yeter.
- ⁶ Senden ayrılmak ölümün gelmesi ile eş olsa bile sana geri dönmem; sözün özü, canımsan (onu) fedâ ettim, sana küstüm.
- ⁷ Öyle üzgünüm ki (keşke) mübârek kadir gecesi gelse; o bildiğimiz zamanlarda mübârek günler gelse, bayram olsa.

Sîne şâf olmak barışmak ben senünle pek ba‘îd
Haşre kaldı ba‘d-ezîn bu mâcerâ küsdüm saña

9. Eyledün-mi düşmene karşı bizi âhir fedâ
Hiç dèmezsın geçemem bi-llâh senden **Neş’etâ**
Çünkü vermiş idün bilürsin kim kazâya bir rızâ
Mâ-haşal cümle kelâmum ben saña küsdüm saña

73.

Nihālî-i Halebî

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Kelîm-i Tûr-ı şevküz mû-be-mû ser-tâ-ka-dem gûşuz
Cemâl-i şâhid-i kevneynden ya‘nî nâzar-pûşuz
Hamîr-i mâye-i feyz-i tarabdur neş’emüz maḥzâ
Yine cem-ı yâre hem-dem bezme maḥrem rind-i mey-nûşuz
3. N’ola hemzâd-ı ye‘su hem-firâş-ı ârzû olsaḳ
‘Arûs-ı hacle-i bûd u ne-bûd ile hem âğûşuz
‘Aceb fihrist-i icmâl ile var tafşîlimüz bir bir
Gehî bir kaṭre-i nâciz ü gâhî baḥr-î pür-çûşuz

⁸ Sinenin saf olması ve seninle barışmak çok zor; bundan sonra bu macera haşre kaldı, sana küstüm.

⁹ Ey Neşat! Hiç, billahi senden vazgeçemem demiyorsun; en sonunda bizi düşmana feda ettin mi?

¹⁰ Çünkü biliyorsun ki kazaya izin verdin, bütün söylediklerimin özü şudur ki ben sana üstüm.

73 AE: 65^a

¹ Şevk Tur Dağı’nın hitap edileni/Musa’sıyız; inceden inceye baştan ayağa kulak kesildik; iki dünyada sevgilini güzelliğine karşı gözlerimizi örttük.

² Neşemiz sevinç feyzinin mayasının hamurudur ancak (biz) yine sevgilinin topluluğuna dost ve meclisine mahrem şarap içen bir rindiz.

³ Kederle doğduysak ve arzu ile yatak arkadaşı olsak ne olur? Varlık ve yokluğun gelini ile kucak kucağayız.

⁴ Kısaltılmış fihrisleri tek tek açıkladık, bazen değersiz bir damla bazen de coşkun bir deniziz.

5. Henüz ıarh-ı esās-ı çār-dīvār olmadın belki
Kenār-ı sâha-i hestî-nümâda hâne-berdüşuz
Göñül âzâde-i kayd-ı ęam olsa ser-be-ser çok-mı
Nihâlî bâde-i pür-feyz-i peyderpey ile hüşuz

74.

Ve-lehu

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Kemer-i hâlede ol mâh-ruhuñ ince beli
Dolanur dâ‘ire-i güşe-i âfâka dili
02. Muıribâ pîşrev-i nâz u niyâza başla
Âhâ mîrem diyerek dost belî yâr belî
3. Rind-i mey-h^vâre göre râhat için ‘âlemde
Var mı bir cây-ı ıarab meygedeveş velveleli
Yine kanûn-ı neşât üzre ayaęuñ kesme
Muıribâ meclise gel perde birün kıрма teli
5. Şüphesiz rakşa gelür elde kadeh zevkınden
Bezm-i meyde okusa yâr bu nâzük ęazeli

⁵ (Nihâlî) belki henüz dört duvarlı bir temel atamadın; (fakat) varlık sahasının kenarında yertsiz yurtsuz birisin.

⁶ Göñül baştan ayağa keder bağından azâde olsa çok mu? Nihâlî, art arda (içilen) feyz dolu şaraplarla aklımız yerindedir.

74 AE: 65^a

¹ O ay yüzünün ince beli hâle kemerindedir; ufuklardaki daireye gönlü dolandır.

² Ey algıcı naz ve niyaz pîşrevine başla; âh padişahım diyen dos belli sevgili belli.

³ Şarap içen rinde göre dünyada meyhane gibi gürültülü ve rahat bir yer var mıdır?

⁴ Ey algıcı! Meclise gel sevinç kanununa göre meclisten ayağını kesme, birun perdesinin telini kıрма.

⁵ Eğlendiğinden (dolayı) elide kadeh dans eder, sevgili şarap meclisinde bu nazik ęazeli okusa.

75.

Ve-lehu

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. O şüh-ı dil-keş āyā sīnesin bilmem neden açmaz
Meger bīm-i nigāh-ı ' aşık-ı dil-besteden açmaz
Olur zāhir ne hācet k̄āle hāl erbābına ma' nī
Bilenler şöhet-i ' ırākıyānı hīç dehen açmaz
3. Der-i halvet-serā-yı kalbi feth eyler mi her nādān
Kilīd-i mahzen-i hüsn-i yakīni sū'-i zan açmaz
Ben ol Ya' kūb-ı ye's-i Yūsuf-ı güm-geşte āmālem
Dü çeşm-i bahtımı ümīd-i būy-ı pīrāhen açmaz
5. **Nihālī** inkisār-ı kalb müşkildür ki hātırda
Kime ne ' ukde olsa tīşe-i hārā-şiken açmaz

76.

Ve-lehu

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes . - . - / . - . - / . - . - / . - . -

1. Medār-ı meclis-i derd-keşān şafāda gezer
Gehī şurāhī тұrur gāh cām-ı bāde gezer

75

65^a, NDÇ: G. 32.

1

Acaba o gönül çeken işveli (sevgili) sinisini neden açmıyor? Meğerse âşığın bakışlarının korkusundan açmıyor.
Vezin bozuk.

2

Hâl erbabına mânâ açık bir şekilde görülür, söze ne gerek var? İşrakıyın sohbetini bilenler ağızlarını hiç açmazlar.

3

Her câhil, تنها bir saray olan kalbin kapısını açabilir mi? Dostun güzellik mahzeninin kapısını kötü zan açmaz.

4

Ben kaybolmuş Yusuf'un kederli Yakub'u gibi hareket ederim, bahtımın iki gözünü gömlek kokusunun ümidi açmaz.

5

Nihālī, kalp kırmak zordur; gönülde kime her ne düğüm varsa onu taş kıran balta bile açamazç

76

AE: 65^b, NDÇ: G.20.

1

Dert çekenlerin meclisinin devri sefa verir; bazen sürahi durur bazen kadeh gezer.

Bu rûzgârda keşti-süvâr-i baħr-ı t̤ama^ç
Ġarîķ-i lücce-i ye's olsa da recâda gezer

3. Bu çârsûda alınmaz metâ^ç yok ancak
Ķumâş-ı bender-i t̤âlî^ç -gerân bahâda gezer
Misâfirân-ı cihân-gerd-i ^ç âlem-i tecrîd
Ṭarîķ-i ^ç ışķda hep terk-i mäsivâda gezer
5. **Nihâliyâ** eşer-i kilik-nâdire zâram
Şaķâm-ı hûsn-i edâya ķadem-nihâde gezer

77.

Ve-lehu

Meḡâ'ilün fe'ilâtün meḡâ'ilün fe'ilün

Müctes . . . / . . . / . . . / . . .

1. Sirişķ-i çeşm-i terûñ var şarâbı neylersin
Bu sūziş ile cigerde kebâbı neylersin
Elûñde cām-ı cihân-tâb-ı bâde var her şeb
Ziyâ-yı şa' şa'a-ı âfitâbı neylersin
3. Ħarîm-ı ĥalvet-i ^ç işretde ṭarḡ teklîf ét
Bu âb u tâb ile ey meh ĥicâbı neylersin

² Bu devirde/ rûzgârda hırs denizinin gemisine binen (kişi) ümitsizlik denizine dalsa da bir ümidi vardır.

³ Bu pazarda alınmayacak bir kumaş yoktur fakat talihlilerin limanındaki kumaş pahalıya satılır.

⁴ Tecrîd âleminin dünyayı dolaşan misafirleri aşķ yolunda hep masıvayı terk eder.

⁵ Ey Nihâli! Benzersiz kaleminin (kaleminden çıkan) eserine ağlarım, (o kalem) cilde derdine ayak basmıştır, (oralarda) gezer.

77 AE: 65^b

¹ Taze göz yaşın var, şarabı ne yapacaksın; ciğerinde bu yangın varken kebapı ne yapacaksın?

² Her gece elinde dünyayı aydınlatan bir şarap kadehi var, güneşin parlak ışığını ne yapacaksın?

³ Mahrem yeme içmede âdâbı gözet; ey ay sende bu parlaklık varken ne diye utanıyorsun?/ örtüyü ne yapacaksın?

Yeter yeter heves-i kâr u bâr-ı devlet-i çarh
Nuķûş-ı şûret-i mevc-i serâyı neylersin

5. **Nihālî** ṭab‘ı hezâr-âşinâdur ol-şûḥuṇ
O şûḥa ikide bir de ‘itâbı neylersin

78.

Ve-lehu

Meḥ‘ülü fâ‘ilātü meḥ‘ilü fâ‘ilün
Muzâri‘ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Faşl-ı şitâda meşķ-i şafâ-yı yaz hevâşıdur
Bu rûzgâr böyle geçer yaz hevâşıdur
02. Limânda olsa cûşîş-i baḥr-ı emel hemân
Fûlk-i niyaz-ı mevsiminüṇ nâz hevâşıdur
3. Bādî-yi fitne oldı nesîm u şabâ yine
Taḥrîk-i zûlf-i yâre sebeb az hevâşıdur
Bezm-i ṭarabda perde-nevâz-ı maķâm olan
Bir bûselikle bir daḥı şehnâz hevâşıdur
5. Olsun şarîr-i kilk-i **Nihālî** naġam-ṭirâz
Ḥüsn-i edâ-yı şîve-geri sâz hevâşıdur

⁴ Felek devletini işinin hevesi yerer, serap dalgasının suretinin nakışlarını ne yapacaksın?

⁵ Nihâlî, o cívelinin yaratılışında pek çok kişiyle dostluk etmek vardır; o cíveliyi niye iki de bir azarlıyorsun?

78 AE: 65^b

¹ Kış mevsiminde yaz safasını meşķ etme arzusu olur; bu zaman böyle geçer, yaz arzusudur.

² Felekte emel denizi hemen çoşsa; yalvarma mevsimindeki kayığın naz yapma zamanıdır.

³ Nesim ve saba yine fitneye sebep oldu; sevgilinin saçını kımıldadan aç gözlülüktür.

⁴ Çoşku mevsiminde makâmın perdesini okuyan bir buselik ve bir şehnâz arzusudur.

⁵ (Onun) cíveli tarzının güzelliğinde. saz havası var, nihali'nin kaleminin cızırtısı naġmeleri süslesin.

79.

Şafder

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Def' -i endüh étmez ārāyış-i dil me'yüsdur
Şu' bedür hecr-i behişt āvāze-i řāvüsdan
Bir büt-i kudşī der-āğüş étđi zāhid sübhāveş
Şanma kaçdı zıkr éđi Subbūhdan Kıddüsdan
3. Gāh éder kıubhūñ bir emrūñ hüsne abdāl ınkılab
Hōş çıkar naķş-ı nigīnūñ şuret[i] ma' kūsđan
04. Sürme-i çeşm-i şühüd olmaz serāser kā'ināt
' Ārifān Allāhuekber gūş éder nāķūsđan
5. Kıuvvet ü za' fuñ ' āleminde farkı yok
Gāv olur ' āciz ser-i dendāne-i nāmūsđan

79

AE: 65^b

- 1 Gönlün bezeği üzüntü olduğu için kederi def etmez; tavus kıuşunun feryādından cennetten ayrıldığı için sayıklar.
- 2 (Aslında) (o) kutsal bir putu tesbih gibi kucakladı, zāhid'in maksadının sübbuh ve kuddüs olan allah'ı zıkr etmek olduğunu zannetme.
- 3 Bazen bir abdāl kötülüğün bir emrini güzelliğe döndürür; (nitekim) mührün işlemedinin şekli baş aşağı çevirince güzel çıkar.
- 4 Kâinat baştan başa şahitlerin gözlerine sürme olmaz; ârifler kilise çanından "Allahuekber" sesini işitir.
- 5 ? âleminde kuvvetli ile zayıfın bir farkı yoktur; nitekim sığır nâmus dışından âciz düşer.

80.

Ve-lehu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kaşdı ol hūn-siriştün ' aşıkun cānındadur
' Āşıkun-da cānı var ise anuñ yanındadur
Mekke?-şüy-ı dāmen-i hırman olur eşk-i ümīd
Ehl-i ye'sün feyzi ebr-i çeşm-i giryānındadur
3. Her ne deñlü kötü kūteh olsa cāme-i ihsān yine
Hār-ı cān-āzār u minnet zīr-i dāmānındadur
04. Etme tedbīr-i devā-yı ' illet-i ' ışk ey tabīb
' Āşıkun derd-i dermānı ancak terk-i dermānındadur
5. Rūşen eyler şafvet-i bātin rusūm-ı zāhirī
Sālikün sırr-ı derūnı feyz-i ' irfānındadur
Yok kanā'atla **Nihālī** hīç tekāpū-yı emel
Gūy u çevgān-ı ' alāyık hırş meydānındadur

80

66^a

- 1 Tabiatında kan olan o sevgilinin kastı âşığın candır; âşığın da canı varsa sevgilinin yanındadır.
Vezin bozuk.
- 2 Ümit gözyaşları Mekke'yi yıkan bir ? olur, üzüntü ehlinin feyzi ağlayan gözünün bulutundadır
- 3 İhsan elbisesi her ne kadar kısa olursa olsun (onun) eteğinin altında can yakan ve belalı bir diken ve can, azar ve minnet vardır.
- 4 Ey hekim! Aşk hastalığının tedavisini uygulama; âşığın dermanı sadece dermānı terk etmektir.
- 5 Bâtının saflığı, zāhirin şekillerini aydınlatır; sâlikin yüreğindeki sır irfanının feyzindedir.
- 6 Nihālī, kanaat edende arzusun peşinde koşmak (diye bir şey) olmaz; alakaların guy u çevganı ancak hırş meydanında olur.

81.

Ve-lehu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Em o şîrîn leblerin yâruñ şifâdur tatmadın
Hacle-i âgûşda oynat seni o oynatmadın
Şayd eyle o âhû-yı vaḥşî ḥarîm-i cenneti
Bir tarîkle raḳîb-i kelb-sîret çatmadın
3. Şarf-ı naḳd-ı intizâr eyle düşürdükçe şikâr
Furşatı fevt étme âgyâra vaşlın şatmadın
İltifât ét sâye-i luṭfunḍa erbâb-ı dile
Mihr-i ruḥsârūñ vebâli ḥaṭṭ-ı nevle batmadın
5. Vezn-i eş'âr-ı **Nihâlî** râciḥ olmaz kimsenüñ
Şehr-i İstanbulda ṭab' ın yeñiden başlatmadın

82.

Ve-lehu

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Raḳîb-i der-ḳafâ pek bed-liḳâ bir şaḥş-ı Sindîdür
O servün pâyına düşmiş gider gūyâ akındıdur

81

AE: 66^a

- 1 Sevgilinin o tatlı duduklarını em; (sen henüz onları) tatmadan, (onlar) şifadır; o seni oynatmadan (önce) sen onu kucağının gelin odasında oynat.
- 2 Köpek suratlı rakip bir şekilde (onunla) karşılaşmadan önce cennet (gibi) olan haremın yalnız ahûsunu sen avla.
- 3 (Sevgili) vuslatı başkalarına satmadan önce (bu) fırsatı kaçırma; avı düşürdükçe bekleme parasını harca;
- 4 Yüzünün güneşi yeni (çıkan) ayva tüyleri ile batmadan önce lütfunun gölgesinde gönül ehline iltifat et/bak!
- 5 İstanbul şehrinden henüz yeniden, şâirlik kabiliyetini yeniden başa geçiremden başlamadan Nihâlî'nin şiirlerinin veznine kimse rağbet etmez.

82

AE: 66^a

- 1 Sevgilin arkasında olan o çok çirkin suratlı Sindi rakip, o servinin ayağına düşmüş gider, sanki bir akarsudur.

- ‘İzāruḡ revnaķı cāmı űikeűt ētmeḡ degöl ḡālī
Ḥavāűīűi görölmiű nüűűa-i nev-ḡaṡṡ-ı Hindīdür
3. ‘İnān-rīz-i mübāḡāt olmasun-mı ḡaylī aķrāna
űüreyyā Edhem-i Çarḡuḡ muṡallī sīne-bendidür
- Ḳalemli ķaűlarına oldu hem-pā ḡamzesi āḡir
Beni ḡāk-ile yeksān ēdeyazdı baűķa cündīdür
5. Sükün-ı naķű-ı vaḡdet űöyle ķār etmiű ki ḡölűende
űadā-yı bülbulān āvāz-ı zıķr-i naķűbendidür
- Ayaḡı ķor-mı elden pāyidār olmazsa da yārān
O űūḡ-ı kelle-germ-i cām-ı ‘iűret ķıç lewendidür
7. **Nihālī** bu ḡazelde űöyle taķlīd ētdi eṡvāruḡ
Gören ḡayrān olup an ētdi-kim űabit Efendidür

83.

Vaḡdet

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

Muzāri’ - - . / - . - . / . - . / - . -

1. Siriűkem seng-i bī-tābī be-nāf-ı āsyā bended
erāḡ-ı eűm-i űīr ez-ḡandeem rū-ber űabā bended

² Yanaḡının parlaklık kadehini kırmaym, (onun içi) boű deḡildir / (o görünen) beni deḡildir; ḡaűiyeleri ortaya ıķmıű Hindi kaḡıda yeni hatla/ayva tüyüyle yazılmıű bir nüűhadır.

³ Süreyya, felek Edhem’inin altın yıldızlı sīnebendidür; akranlarına karűı övüncünü koűturmasın mı?

⁴ Sonunda kalem ekilmiű kaűlarına bakıűları yarıdakçı oldu; o baűķa türlü bir askerdir, beni yerle bir etti.

⁵ Vaḡdet naķűının durgunluḡu ḡöl bahçesinde öyle alıűmıű ki bülbüllerin sesi Naķűibendilerin zıķır sesi gibidir.

⁶ Dostlar (verdiḡi sevinç) kalıcı olmasa da iķi kadehini (hiç) elden düşürürler mi?. O iķi meclisindeki űarap kadehiyle űarhoű olmuű cilveli sevgili bir deniz askeridir.

⁷ Nihālī bu ḡazelde senin tavırlarını öylesine taklit etti ki (onu) görenler donup kaldı ve onu Sabit Efendi zannetti.

83

AE: 66^b

¹ Gözyaűlarım bitkinlik taűını deḡirmenin göbeḡine baḡlar. Aslan lambasının gözü ḡülmemden dolayı saba rüzḡarının yolunu keser.

Nigāhem bāṭıl-ı sihr ü telism-i bûy-ı hûn gerded
Çü mevc-i nâleem ber-şu' le nakş-ı bûryâ bended

3. Per-i tâvûs-râ ber-rûḥ gülâb-ı nâle efşâned
Eger yek-şeb nigāhem ber-kef-i deryâ hınâ bended

Be-cânân nâme ger inşâ künem ber-kâğız-ı ebrî
Sirişkem bâl-ı ankâ ez-nigāh-ı âşinâ bended

5. Klîd-i ḥande-râ dendâne ne'şkistem çü dānestem
Ki dest-i ḳufl-ı ebced-râ ṭabîden ber-ḳafâ bended

Tezerv er-şevd levḥ-i mezâr-ı şehr-i tûtî
Çü 'aḳs-i şu' le ger âyîne-râ bend-i ḳab+ bended

7. Zi-tuḥm-ı şu'le şebnem gül küned bâ nergis-i mûmîn
Nigeh fânûs-ı zengârî be-ṭâḳ-ı sîmiyâ bended

Tetimme

Be-ḥod maṣṣûḳ-ı ḥod-râ mihrbân kerdem
Ki mîḳnâṭîs-i tōhmet ez-zebân-ı kîmiyâ bended

9. Zebân-ı mâr bi-sâzed beyze minḳâr-ı semender-râ
Nigāh-ı şu'le-sûz-ı âşyân ger ber-havâ bended

² İnleme dalgaları şule üzerine hasır nakşını çizdiğinde, bakışlarım, kan kokusunun sihir ve tılsımını batıl eder.

³ Eğer bir gece bakışlarım denizin köpüklerine (dibine) kına yakarsa tavus kuşunun tüyünün üzerine inleme gül suyunu dökerim.

⁴ Sevgilime, ebru kağıdı üzerine mektup yazarsam gözyaşım tanıdık bir bakışla anka kuşunun kanadını bağlar.

⁵ Ebced kilidinin elini titreyerek arkadan bağladığını anladığımda gülme anahtarının dişini kırmadım.

⁶ Şulenin yansıması aynanın cübbesinin bağcığını bağladığında sülün, papağan şehrinin mezar levhası olur.

⁷ Bakışlar paslı lambayı simya kubbesine astığında şulesinin tohumundan çığın mumdan olan nergisi gül açar.

⁸ Sevgilini kendine şefkatli yapmak iftira mîknatısını kimya dili ile bağlamaya benzer.

⁹ Eğer yuva yakan bakışlarını havaya dikerse semender gagasına yılanın dili yumurta yapar.

Nigāheş best-i çeşm ez-ḥanda-i dendān-nümā pūşed
Velī bend-i nikāb ez-şerm-i men ber-pūşt-i pā bended

11. Be-ḥ^vāb aḳmā ez-bādām telḥī-i nergiseş āyed
Girih ez-rişte-i eşkeş ser-i engüşt-i ḳasā bended
Eğer sengīn-dil vahdet bi-fehmed z'īn ḡazel ma' nī
Ṭelism evvel be-nām-ı cezbe-i āhen-rübā üfted

84.

Şāhib-i Rehāvī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Eşer-i sūz-ı dil 'uşşāḳdan ma' şūḳa 'āiddür
Sirāc ile anuñ'çün olsa 'ad pervāne vāḥiddür
Müsāvīdür meges mīzān-ı 'adl-ı Ḥaḳda fīl ile
Müsāvāt olduğu mīzānda Ḥaḳ kavli mühenneddür
3. Kemend-i mūy-ı zūlf-i yārdur bend-i dil-i 'āşık
Anuñ'çün kayd-ı kākülden rehā sevdā-yı fāsiddür
Görülmez ḥ^vāb-ı rāḥat dīde-i pūr-nemde çok demdür
Olup yeksān şabāḥ ile mesā da' vāma şāhiddür

¹⁰ Bakışları göz bağına apaçık gülmeden örter ancak örtüsünün bağına benim utancımdan ayağının arkasına bağlar.

¹¹ Uykuda kör gözlerinin acı bademini görür ve gözyaşı düğümünü değnek parmakları ile siler.

¹² Ey Vahdet! Eğer bir taş kalpli bu gazelin anlamını anlarsa ilk tılsımı mıknatısın çekiciliği adına bağlar.

84 AE: 66^b

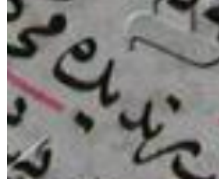
¹ Gönül ateşinin alâmeti âşıklardan mâşûka geri döner; onun için mum ile pervane sayıca birdir.

² Allah'ın adâlet tartısında sinek ile fil eşittir; tartıda eşitlik olduğu Allah sözüye Hint kılıcı gibi keskindir.

³ Sevgilinin saç teli kemendi âşıkların gönül bağıdır; onun için kakül bağından kurtulmak sevdâyı bozar.

⁴ Uzun zamandır yaşla dolu gözde rahat bir uyku görülmez; sabah ile akşam eşit bir şekilde bu dâvâma şâhittirler.

5. Hısāb  tdik e dağ-ı s ine-i mecr  h ı sehv  td m
 ayılsa derd-i hecr-i y r ne n k    hod ne za dd r

Dev dur  ab-ı mey-i g l-g n  am-ı     a
Bu  avli tevbe olmađla pe  m n  m  ekked r

7. Niz   u  ul   bir  ad ile terk  t cev    az r 
Bu   lem olduđ  f n  bu ma  n ya m s  idd r
Bu nev-v d ide peyrevlikde Nab  -i su an-sence
 den ol dah den **  hib** ta  arruz  ayr-ı v ridd r

⁵ Yarat ı sinemdeki saçları hesaplad k a hata yapt m; sevgilinin ayr lık derdi say lsa ne az ne de fazlad r.

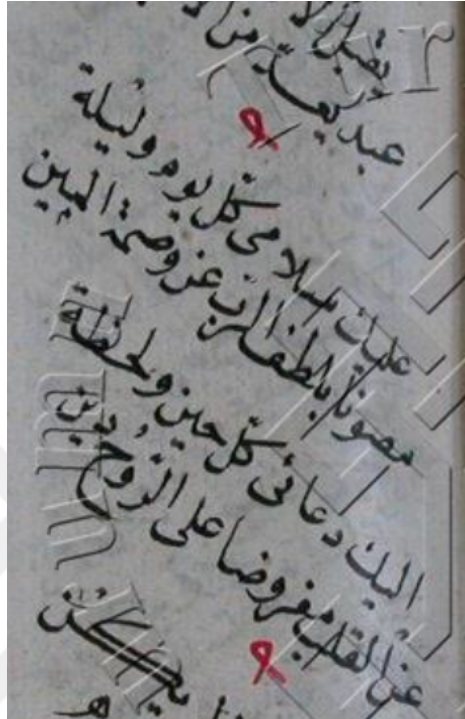
⁶ ? g l renkli  arap a k derdine devad r; bu s ze t vbe etmek pi manlığ  sağlamla tır r.?

⁷ bu d nyanın ge ici olduğu bu manaya uygundur.

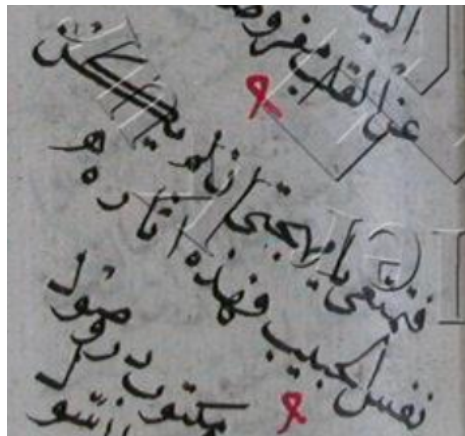
⁸ Bu yeni tarzda  l  l  konuşan N b ye sata am S hib'in ona eri mesi m mk n değildir.

رسائل و نذات
 مناسب
 بعثت كتابي مرة و نيا
 قبل عنكم و ليس
 لا رضى لا اجلا ولا كف
 من لا اتباع و خدم
 عبد
 و ولية
 الن

86.

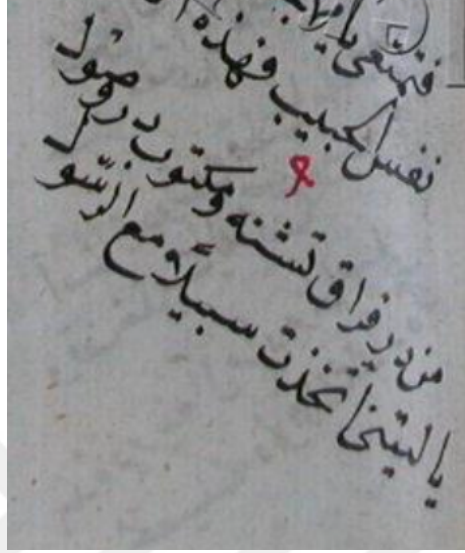
87.

86 AE: 67^a

87 AE: 67^a

88.

89.

Cāmī

Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Şūd ney-i hāme dilem-rā tercümān
Bi-şinev ez-ney çün hikāyet mī-küned
Bā zebān-ı tīz ü çeşm-i eşk-rīz
Ez-cüdāyihā şikāyet mī-küned

88

AE: 67^a

89

AE: 67^a

¹

Kamış kalem benim gönlümün tercümanı oldu. Kamış ney anlattığında dinle.

²

Keskin dili ve yaş döken gözleri ile ayrılıklardan şikâyet ediyor.

90.

Ve-lehu

Mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Ey hāk-ı deret ka' be-i erbāb-ı irādet
Ger rüy be-süy-ı tū ne-yārem be-ki ārem

91.

Ve-lehu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nāme k'ez cānān resed menşūr-ı iķbāl-i menest
Mühr-i ū ber-nāme naķş-ı levh-i āmāl-i menest

92.

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

Hezec . - - - / . - - - / . -

1. Ez-īn cānib ferāmūşī mūhālest
Ez-ān cānib ne-mī-dānem çi hālest

93.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Mā eger mektūp ne'nvīşīm 'ayb-i mā me-kün
Der-meyān-ı rāz-ı müştākān kalem nā-mahrem est

90

AE: 67^a

¹

Ey kapının toprağı, olgunluk sahibi insanların kabesi, eğer sana yüz tutmazsak kime yüz turalım.

91

AE: 67^a

¹

Sevgiliden gelen mektup benim saadet fermanımdır. Mektup üzerindeki mühür benim arzularımın levhasının nakşıdır

92

AE: 67^a

¹

Benim tarafımdan unutmak imkansızdır. O taraftan ne durumda bilmiyorum.

93

AE: 67^a

¹

Biz eğer mektup yazmıyorsak bizi kınama çünkü müştakların arasındaki sırrı duymak için kalem mahrem değildir.

94.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ger kadem rencide küned yā be-kāşāne-i mā
Kaşır-ı ferdevs şeved ez-kademeş hāne-i mā

95.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kurb-ı cānest merā bā-tū vü bu'd-i bedenī
Hem-çü der-ı ışk-ı Nebī hālet-i Veysü'l-karānī

96.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ğaraż mektübdan ıarz-ı maḥabbet ise cānāna
Götür rūḥ-ı revānum tuḥfe kı l ol māh-ı tābāna

97.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İştıyākum derdine vākıf degül şāhib-ı ukül
Nice şerḥ etsün anı mektüb yā ğayr-ı rusül

94

AE: 67^a

¹

Eğer sevgili bizim eve teşrif buyursa onun adımlarından dolayı bizim ev cennet köşkü olur.

95

AE: 67^a

¹

Veys-i Karani'nin durumu ve Peygamber aşkı gibi benim canım sana yakın ancak vücudum uzaktır.

96

AE: 67^a

¹

Mektubun amaca sevgiliye muhabbet sunmak ise latif sevgilim, bunu al ve o parlak aya hediye olarak ver.

97

AE: 67^a

¹

Benim arzumun verdiği derdi akıl sahipleri anlamaz, o mektubu Hz. Peygamberden başkası nasıl şerh etsin.

98.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Beşâretler zemîne âsumânun gözleri aydın
Cihânı rûşen êtdi maqdemün ey mäh-ı mihr-âyî

99.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Berg-i sebz olmasa mektûb-ı maḥabbetde eger
Varaḳ-ı mihr ü vefâyı kim okur kim dinler

100.

Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün
Rezec - . . - / . - - - / . . - / . - - -

1. Baş-ı bisat-ı inbisat eyleyelüm senünle biz
Şîr ü şeker veş ihtilâc eyleyelüm senünle biz

101.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Cāna olmazsa n'ola lezzet-i vuşlat ḥāşıl
Sînedē ḳāfile-i fikret-i şālün nāzil

98

AE: 67^a

¹

Yeryüzüne müjdeler olsun, gökyüzünün gözleri aydın! Ey güneşin süsü olan ay (sevgilim) gelişin cihânı aydınlattı.

99

AE: 67^a

¹

Eğer muhabbet mektubunda hediye olmazsa sevgi ve vefadan kim bahseder (onu) kim dinler?

100

AE: 67^a

¹

Seninle biz ferahlık halısını yayalım, süt ile şeker gibi çırpalım.

101

AE: 67^b

¹

Can için kavuşma lezzeti meydâna gelmezse ne olur? Gönüle senin fikrin iner.

102.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Ney gibi başımı kes sīnemi del bağrumı oy
Hıdmetünde yine ben beste-miyānam neyisem

103.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Göñül hoşlukların kılsun müyesser Hāzret-i Mevlā

104.

[Rubai]

Meḥemmed Efzūn Bin Pehlevān el-Ḥ‘ārizmī

1. H̱ob-ı vaṭan ez-taḥṭ-i Süleymān bihter
H̱ār-ı vaṭan ez-sunbul u reyḥān bihter
Yūsuf ki be-Mısr pādşāh mī kerd
Mī koft gedā-yı būden-ı Ken‘ ān bihter

105.

[Rubai]

1. Der-ğorbet eger şīr-i nerī rūbāhī
Der-menzil-i ḥōd eger gedāyī şāhī

102

AE: 67^b

¹

Ney gibi başımı kes, sinemi del ve bağrımı oy; senin hizmetinde ben yine bel bağladım/ kemer bağladım neysem oyum.

103

AE: 67^b

¹

Hazret-i Mevla gönül hoşlukları nasip etsin.

104

AE: 67^b

¹

Vatan sevgisi Süleyman’ın tahtından yeğdir; vatan dikenini sümbül ve reyhandan yeğdir.

²

Mısır’a padişah olan Yūsuf “Kenan’nın kölesi olmak (padişah olmaktan) yeğdir.” dedi.

105

AE: 67^b

¹

Eğer erkek bir arslan gurbetteyse tilki olur; eğer bir köle kendi evindeyse efendi olur.

106.

Ḳudsī-i Rehāvī Müftī-yi Haleb

Meḡ'ülü fā'ilātü meḡ'ülü fā'ilün

Muzā'irī' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Maḡsūd-ı feyż-i zevḳ vaṭan-ı ğurbetüm benüm
Maġbūt-ı şubḡ-ı şevḳ şeb-i firḳatüm benüm
Gün gibi toġdı meclisi rüşen édüp bu şeb
Bin nāz ile o şüh-ı kamer ṭal' atüm benüm
3. Tek yār ile olup feraḡ-āmüz-ı imtizāc
Dūzaḡda olsa meclis-i mey cennetüm benüm
Oldum esīr-i zülfi o şāh-ı melāḡatün
Yokdur felekde kimseye hīç minnetüm benüm
5. Ben cevher-i ma'ārif ü çarḡ ise kec-nigeh
Şarrāf-ı dehr anılayamaz kıymetüm benüm
Rāḡat ḡayālī ḡatıra gelmez bu devrde
Ümmīd-i rāḡat eylememek rāḡatüm benüm

106

AE: 67^b

- ¹ (İnsanlarca) haset edilen eğlence nimeti benim için gurbet diyarıdır; imrenilen şevk sabahı benim için ayrılık gecesidir.
- ² Benim ay yüzlü cilvelim binbir naz ile bu gece gün gibi doğup meclisi aydınlattı.
- ³ Cehennemde sevgili ile yalnız kalıp iyi geçinmeyi öğrensek bile (bu) benim cennetteki içki meclisim olur.
- ⁴ O güzellik padişahının saçının esiri oldum; (artık) bu dünyada kimseye minnetim yok.
- ⁵ Ben mârifetin cevheriyim/özüyüm; çarḡ ise çarpık bakışlıdır; dünya sarrafı benim kıymetimi anlayamaz.
- ⁶ Bu zamanda rahat olma fikri akla gelmez; rahatlığı ümit etmemek benim için rahatlıktır.

7. ‘Uzlet-güzîn-i vahdet olur **Ḳudsiyâ** ‘azîz
Ḥulyâ-yı ‘izzet eylememek ‘izzetüm benim

107.

Ve-lehu

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Meclisün câm-ı şarâb-ı nâb-ile âmâde mi
Zevk-i ğam-fersâ leb-i sâkîde mi şahbâda mı
Şâm içinde arayup gezdüm efendüm bulmadım
Nâzenînüm sevdiğüm maḥrûse-i şehbâde mi
3. Bulmadım la‘lün ḥadîşin[i] Şifâyı şerḥ edüp
Gel şahîḥin söyle dilber nüṣṣa-yı İḥyâde mi
Bûselik faşlın ederken ney-zen-i ülfete dil
Mürde-i ‘uṣṣâkı eyler bir nefes iḥyâ demi
5. Rencişi ehl-i dile bu çarḥ-ı bî-mağzuṇ n’ola
Zâta mı ‘irfâna mı yoğisa isti‘dâde mi
Gel kuzum gir koynuma şaḥîn raḳîb-i gürgdan
Eyledüm Ḥaḳḳa emânet ben-de ğanem-zâdemi

⁷ Ey Kudsî, vahdetin yalnızlığını seçen aziz olur; itibar hayâli kurmamak benim için itibardır/şereftir.

107 AE: 67^b

¹ Meclisin saf şarab kadehi ile hazır mı? Gamı dağıtan zevk sâkînin dudağında mı şarapta mı?

² Efendim, Şâm içinde gezdim de bulamadım; (benim) sevdiğim, nazlım kül renkli şehirde mi?

³ Sözlerindeki İbn-i Sina’nın Şifa eserini şerh ettim, lal dudağını o eserde bulamadım, sevgili gel doğrusunu söyle yoksa o Gazzalî’nin İhya eserinde mi?

⁴ Gönül, dostluk neyzenine buselik faslını yaparken bir sesi ve nefesiyle âşıkların ölüsünü diriltir.

⁵ Bu beyinsiz feleğin gönül ehline eziyeti nedir? Kişiye mi, ifrâna mı yoksa kabiliyete mi?

⁶ Kuzum o kurt rakibten sakınmak için gel koynuma gir (ama gelmiyorsun); ben de kuzumu Allah’a emanet ediyorum.

7. Feyz-i hāk-i Şāmdur bu nev-zemīnūn **Kuḍsiyā**
Ḥāzret-i müftī'l-enāmuḡ feyzi her bercāda mı
Āsiṭān-ı devletinde kutb-ı şāmuḡ ben daḡı
Vaḡt-i ḡıḡmet eyledüm şubḡ u mesā seccāдеми
9. Bende-i dīrīne-i āl-i murādum ḡāşılı
Maṭlabum taḡsīline devr-i felek dil-dāde mi

108.

Ve-lehu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḥānḡāḡ-ı mey gibi dūnyāda olmaz müsterāḡ
Ḳurtulam ḡamdan dēyen olsun hemīşe mest-i rāḡ
Sīne-i kīnede ḡoymaz ḡubār-ı infī'āl
Mürde-i aḡzāna īrāş eyler elbet inşirāḡ
3. 'İzz ile maḡşūda vāşıl olayım dērseḡ eger
Ḥ'āce-i 'irfāndan ders al oḡu dāīm merāḡ
Şerre meyl étme hemān ḡayr iste dosta dūşmene
Bulmaḡ isterseḡ eger dūnyāda sen fevz u felāḡ

⁷ Ey Kudsî! Bu yeni tarzın Şam toprağının feyzindendir; Hz. Müftü'nün her bir bereketi münasip mi?

⁸ Saadettin'in eşliğinde Şam kutbun olan ben bile seccademi sabah akşam hizmet vakti yaptım.

⁹ Sözün özü bu eski kölenin isteği senden ders almaktır, feleğin devri sana gönül vermiştir.

108

AE: 68^a

¹ Şarap tekkesi gibi dünyada ferahlık veren (başka bir şey) yoktur; gamdan kurtulmak isteyen daima şarap sarhoşu olsun.

² (Şarap) kin sinesinde dargınlık zerresi bırakmaz; kederden ölmüşse elbette ferahlık verir.

³ Eğer itibar ile amacıma ulaşayım diyorsan irfan hocasından ders al, daima merah oku.

⁴ Eğer bu dünyada kurtuluş ve selamet bulmak istersen hemen şerre yönelme, dost ve düşman için hayrı dile.

5. Tıfl-ı tab‘um pîr-i meyden ders okur irşād için
Neş’e-dâr oldu o ma‘şûm mercu’l şalâh
Gün dutuldu haṭ gelüp ruhsâr-ı yâre ne’yleyüm
Ol perî çehre olup ‘anḳâ-yı ġarba hem-cenâh
7. Maṭla‘ı tab‘-ı murādîden alup dāmād edüp
Ḳudsiyâ bu nazm-ı pâki eyledüm zîb ü şâh
İltifâtı şâmı şehbâ eyledi dâ‘i saṇa
Oldı şâm-ı ġurbetüm maḥsûd-ı evṭân-ı şabâh
9. Aḥterîden zibr-i ḳân-ı vechin istiḥrâc edüp
Cevher-i dendânı teḥrice lâzımdur şîḥâh

109.

Ve-lehu

Meḳā‘ilün fe‘ilātün meḳā‘ilün fe‘ilün

Müctes . . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Felek merāmıma uyğun zamân murādımca
Bu gün müsâ‘ade gördüm hemân murādımca
Ṭabî‘atımca melek çihre âfiṭâb-ı zamân
O ḥudûd-ḳad tenâsüb-meyân muradımca

⁵ Tabiatımın çocuġru doğru yolu görmek için şarap hocasından ders alır; o masum perişalığı gidip keyiflendi.

⁶ O peri yüzlü batının ankasıyla yan yana olunca ayva tüyleri sevgilinin yüzünde çıktı, gün tutuldu, ne yapayım?

⁷ Ey Kudsi, matla‘ını muradın tabiatından alıp damat ettim; bu temiz nazmı süsledim.

⁸ Dâi, (onun) iltifatının ...sı seni...yaptı; gurbet gecem sabah ülkelerinin Sı oldu.

⁹ Ahterî‘den (sözlük yazarı) tarz mâdeninin yazısını alıp diğ incisini çıkarmak için gerçekler lazımdır.

109 AE: 68^a

¹ Felek isteġime uygun, zaman istediğim gibi; bugün istediğim gibi hemen yardım gördüm.

² Zamane güneşi yaratılışıma göre melek yüzlü; onun ölçülü boyu ve beli istediğim gibi.

3. Edāsı hūb likāsı şafā-yı hātırdur
Nişār-ı cevher éder ol dehān murādımca
Ma‘ ānī-i suhanında bedī‘ o āfeti çok
Şanāyī‘ in éder o meh beyān murādımca
5. Şafā-yı şadr vèrilür lebleriyle meşrebce
Müretteb anda hemān hūsn ü ān murādımca
Nişāne gamzesi sehm-i kazādan o şūhū
Atarsa tīrini ol ebrūvān murādımca
7. Öpüp o gül ruḥın[1] koḳlayınca kākūlini
Gelür meşāmıma bŷy-ı cinān murādımca
08. Kenār-ı āb-ı leb-i geşt-i sāye-i şafşāf
Felek yanımda kelekdür cihān murādımca
9. Bu zevḳle şehe nāz eylerem bu gün **Ḳudsī**
Açıldı gül gibi ol nev-civān murādımca

110.

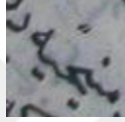
Ve-lehu

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. ‘İzz ile ‘işve-i güftārıḡa ḳurbān olayım
Nāz ile şīve-i reftārıḡa ḳurbān olayım

³ Cilvesi, hoş yüzü berrak hafızamda; o inci saçan ağız istediğim gibi.
⁴ O çok belalının(sevgilinin) sözlerindeki mânâ benzersizdir; o ay (sevgili) sanatlarını istediğim gibi anlatır.
⁵ Dudaklarıyla huyuna göre gönle neşe verir; ondaki muntazam güzellik ve zarafet istediğim gibi.
⁶ O cilvelinin yan bakışı kaza okundan işaretler; o kaşlar oklarını atarsa istediğim olur.
⁷ O gül yanağını öpüp kākülünü koklayınca burnuma istediğim gibi cennet kokusu gelir.
⁸ Sevgilinin söğüt ağacı boyunun gölgesinde ve dudak suyunda kenarında gezerim, felek ise benim yanımda bir saldır, dünya istediğim gibidir.
⁹ Kudsi, o yeni yetme gül gibi açıldı; bu zevkle şaha nazlanırım.
110 AE: 68^a
¹ Kıymetli sözlerindeki cilveye; yürüyüşündeki naza kurban olayım.

- Büy-ı ‘abher vèriyor perçemi yârûñ cāna
Şemme-i turre-i tarrârîña kurbân olayım
3. Bir nighle èdiyor âdemi mest ü hayrân
Nazra-i dîde-i sehḥârîña kurbân olayım
4. Kaşd-ı cān eyler iseñ eyle efendüm sağ ol
Ben senüñ ğamze-i Tâtârîña kurbân olayım
5. Hayf ètdüñ beni meftûn u esîr ey zâlim
El-amân deşne-i hûn-h^vârîña kurbân olayım
6. Büy-ı gülden-mi muḳaṭṭar hele bilsem hûyûñ
‘Araḳ-efşân gül-i ruḥsârîña kurbân olayım

7. Oldı âşâr . . . dan işbu ğazelüñ
Ḳudsiyâ bâ‘ iş-i eş‘ âruña kurbân olayım

111.

Ve-lehu

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
Müctes . . . / . . . / . . . / . . .

1. Şabâḥ-ı cennete hem-neş’e dürlü şubḥ-ı sa‘îd
Vêrür şafâ-yı ebed ṭab‘ u cāna feyz-i medîd

² Sevgilinin perçemi cana nergis kokusu veriyor! gidişindeki cilveye kurban olayım.

³ O, bir bakışta insanı mesr ve hayran ediyor; büyücü gözlerinin bakışına kurban olayım.

⁴ Efendim, cana kasd edeceksen et, canın sağ olsun. Ben senin Tatar bakışlarına kurban olayım.

⁵ Ey zâlim, beni (sana) esir ve meftun ettin, yazık! İnsaf et! Kan içen hançerine kurban olayım.

⁷ Ey Kudsi! Bu gazel ? oldu. Şiirlerinin sebebine (sevgiliye) kurban olayım.

111 AE: 68^b

¹ Kutlu bir sabaha, cennet sabah gibi neşe, cana ve mizaca is sonsuz bir huzur ve uzun süreli bereket verir.

Amān amān güzelüm eyle rahm **Ḳudsiye**
Uyup rakībe anı étme luṭfindan ba‘īd

112.

Ve-lehu

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ruḥlarından ol gül-i zībende rūnuḡ gül biter
Her telinden perçem-i pür-çininün sünbül biter

Sīnesinde ḥāl-i müşkīnin gören dēr **Ḳudsiyā**
Şaḥn-ı cennetdür efendi gūyīyā fūlful biter

113.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri‘ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Māha rūyuḡ ḥancerün māḥīye teşbīh eylemek
Ey ḳamer-rū dil-rübā beyne’s-semā’i ve’s-semek

114.

Es‘ad-ı Bağdādī Fahri-zāde

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Gönlüm aldı yine biḡ āl ile ol atlı güzel
Sīnesi mihr-i dıraḥşān gibi tābānlı güzel

² Güzelim aman aman! Kudsiye merhamet et! Rakibe uyup onu lütfundan uzaklaştırma.

112 AE: 68^b

¹ O süslü gül yanaklının yanaklarında gül büyür; kıvrım kıvrım perçeminin her telinde sümbül büyür (ortaya çıkar.)

² Ey Kudsi! (Sevgilinin) sīnesinde misk kokulu benini gören “Efendi, bu sanki cennet avlusudur, (orada) kaabiber yetişir.” der.

113 AE: 68^b

¹ Ey ay yüzlü gönül çalan (sevgili)! Yüzünü aya ve hançerini (hançer gibi olan kaşını) balığa benzetmek gök yüzünde balık olması gibi saçmadır.

114 AE: 68^b

¹ O atlı güzel binbir hile ile gönlümü aldı; (o) göğsü parlak ay gibi parlayan bir güzeldir.

- Çanzil olmış geliyor cām-ı mey-i naḥvetle
Kızıl elmalı ruḥı lebleri mercānlı güzeli
3. Feth edüp kişver-i cānı dili kana boyadı
Kılıcı kanlu eli kanlu delikanlı güzel
- Ḥaṭ dēyü şafḥa-i ruḥsārına ibrāz etmiş
Katl-i ‘āma gelür ol pençelü fermānlı güzel
5. Gösterüp gögsini **Es’ad** seni ögsüzce kodı
Telli mor ince ilik dügmeli kaftānlı güzel

115.

Vezir Piri Muştafa Paşa
Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel . . - / . . - / . . - / . . -

1. Giryeden ol büt-i sengine mürüvvet gelmez
Naş-ı gülden eşer-i büy-ı ḥaḳıḳat gelmez
- Seng-i ṭub‘ān-ı zamāne ne kadar sūz u güdāz
Eyleseñ çeşmine nem ḳalbine rıḳkat gelmez
3. Ḥased-i ḳalb-i ‘adū ‘illet-i müzmin gibidür
Aḡa dārū-yı müdārā ele şıḥhat gelmez
- Ey olan şifte-i devlet-i cāh-ı dünyā
Ne ‘aceb ḥatırına ‘ālem-i rıḥlet gelmez

³ Kılıcı kanlı, eli kanlı, delikanlı güzel can ülkesini fethedip gönlü kana boyadı.
⁴ O pençeli fermanı olan güzel yanağının levhasında tüylerini (hat olarak) göstermiş, katliam için geliyor.
⁵ Esad, kaftanı mor ipli, ilikli ve dügmeli olan o sevgili, göğsünü gösterip seni öksüz gibi bıraktı.
115 AE: 68^b
¹ O taştan puta göz yaşından insanlık gelmez (onu yumuşatmaz); gülün suretinden hakikat kokusunun işareti gelmez.
² Bu devrin mühür mumu taşı ne kadar da yakıcı, (onun) gözünü ıslatsak (dahi) kalbine pişmanlık gelmez.
³ Düşman kalbindeki kıskançlık yerleşik bir hastalık gibidir; ona dalkavukluk ilacı ile sıhhat gelmez.
⁴ Ey dünya makamlarına ve ikbale mübtela olan (kişi) ne kadar ilginç ki aklına göç âlemi gelmez.
Vezin bozuk.

5. Hâldür ehl-i dile lâzım olan kâl degül
Kandi zıkr etmek ile kâmuña lezzet gelmez
Pîriyâ ‘ârif-i keyfiyyet-i bezm-i dehrün
Neş’eden zevk-i humârına kedüret gelmez

116.

İsmâ‘îl Paşa-zâde ‘İşmet İbrâhîm Beg Efendi Kazâ-yı Haleb ile
be-kâm olduğda Âsitânedan Kazâ-yı mezbûra ‘azîmet édüp
Halebe varınca olan merâhil ve konakların isimlerini manzûm-ı
silk-i nizâm olınarak eyledikleri ebyât-ı bedî‘ü’l-insicâmdur

Qartal

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her doğan qartalur ‘âlemde o şehbâz-ı hüsn
Haṭṭı geldikçe füzûn olmadadır tâb-ı ruḥı

117.

Pendik

Mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
Muzâri‘ - - . / - . . . / - . . . / - . -

1. Ez-pend-i yek kesî ki tenebbüh ne-kerdeî
Dîger tu-râ naṣîhat-ı şad kes berâber est

⁵ Gönül ehline lazım olan söz değil davranıştır; şekeri zıkr etmekle damağına lezzet gelmez.

⁶ Ey Pir! Dünya meclisinin hallerine vâkıf olanın baş ağrısına bir hâlel gelmez.

116 AE: 69^a

¹ Dünyada her doğan/ canlı (bir gün) yaşlanır (fakat) o güzellik doğanın ayva tüyleri belirdikçe yanağının parlaklığı çoğalır.

117 AE: 69^a

¹ Hiç kimsenin öğütü ile kendine gelmemişsin artık yüzlerce kişinin nasihati sana aynıdır.

118.

Gegbūze

Mef'ūlū mefā'īlū mefā'īlū fe'ūlūn

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Firdevs yérinde dahı hūrī senūy olsun
Ehl-i seferüz kız saña erkek-bize kıalsun

119.

Dil

Fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Āşıķānı dil imiş çünki belāya düşüren
Şāhid ol sen-dahı zāhid biz o dilden geçdik

120.

Hersek ve Kız Derbendi

Fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Her seg-nihād bā-püserān meyl kerde mā
Der-bend-i duĥterān nihān zev!ķ kerdeīm

118

AE: 69^a

¹

Cennette de hūrī senin olsun; biz sefer ehliyiz kız sana erkek bize kalsın.

119

AE: 69^a

¹

Āşıkları belaya düşüren gönülmüş; sen de şahid ol zāhid ki biz o Dil'den geçtik.

120

AE: 69^a

¹

Her köpek tabiatlı erkeklere meyletmiştir ancak biz kızlardan dolayı içten içe seviniyoruz.

121.

Lefke

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kadd-ı yāri gāh elif-geh serve teşbīh êtdiler
Haḳ ta' bīr anda yok tūbā dēyen taḳṣīr êder

122.

Vezīr Hānı

Mef'ülü mefā'ilün fe'ilün

Hezec - - . / . - - - / . - -

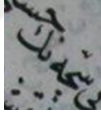
1. Êtdün o sīmīn bedenle tenhā
Şāhāne Vezīr Hānında 'işret

123.

Sükūt

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Sükūtda serv ḳad bir rüstāyī hūṣni
Beni çün bīd-i Mecnūn ser-nigūn-ı ḫayret êtmişdür

121

AE: 69^a

¹

Sevgilinin boyunu bâzan elife bâzan selviye benzettiler; onda doğru bir ifade yok, (ona) Tūbâ diyen kusurda bulunur.

122

AE: 69^a

¹

Vezir Hānı'nda o gümül tenliyle başbaşa şahlara layık bir içki içtin.

123

AE: 69^a

¹

Sükūt'da servi boylu köylü bir ... nın güzelliği beni ...bahtsız Mecnun gibi hayrete düşürmüştür.

124.

Eskişehir

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Tîşe-i ah-ı seherle çıkdı meydâna gönül
Eskişehir-i miñnetin Ferhâd-ı nev-peydâsıdur

125.

İñönü

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. İñ öñinde raķīb-i seg münşî
Ayu gibi homurdanur gördüm

126.

Seyyid-i Ğazî

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Seyyid-i Ğazîde o Bektâşî cādü ğamze
Bir bakışla alup 'aqlum beni abdâl etti

124

AE: 69^a

¹

Gönül, seher vakti "âh" baltası ile meydâna çıktı; o mihnet Eskişehir'i'nin yeni çıkan Ferhâd'ıdır.

125

AE: 69^a

¹

İn önünde nesir yaza köpek rakibi ayı gibi homurdanırken gördüm.

126

AE: 69^a

¹

O Bektâşî, cadı bakışlı sevgili Seyyid Gazi'de bir bakışla aklımı alıp beni abdâl etti:

127.

Bardaqlı

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Kāse-līs olduĝın aĝyār ile işrāb etse
Bir içim şuda boĝardum anı Bardaqlı-da ben

128.

Hüsrev Paşa

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. İltifāt etmedi ol şeh-süvār u bāzum
Dili pāmāl-ı cefā eyledi Hüsrev Paşada

129.

Bayat

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Şabāha kılmaĝa nāz eyledikde dēdüm ol-şūha
Bayat serkeşlik etme bende-hāneñdür ne māna’

127

AE: 69^a

¹

Sevgili çanak yalayıcı/dalkavuk yabancılar ile içki içse onu Bardaqlı’da bir içim şuda boĝardım.

128

AE: 69^a

¹

O usta binicim, doğanım bana yüzünü çevirip bakmadı; Hüsrev Paşa’da gönlü cefa ile ayaklar altına aldı.

129

AE: 69^a

⁰¹

Sabaha kalmak için naz yapınca o cilveliyeye “Eski sarhoşuk yapma, burası ben kölenin evidir” dedim.

130.

Bolvadin

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Bolavadinde uruldu o kaşı yaya gönül
Hâliyâ çille-i hâmyâze seni çekmededür
Çakır keyf ile çıkdı şayda imānuñ alur zâhid
Bul av dīn düşmenidür çeşm-i kâfir kişi ol-şühun

131.

Şāhīn K̄ayası

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Başup şayd eyledüm uçmazdan evvel âşiyânından
O şehbâz nigāhı ‘ākıbet Şāhin K̄ayasında

132.

İshāklı

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Va‘de-i vaşl ile olma beni İshāklıda
Géceler hasret-ile murğ-ı şeb āheng etdi

130

AE: 69^a

¹

Gönül Bolvadin’de o kaşı yaya (sevgiliye) vuruldu; ey Hâli esneme çilesi seni çekmededir.

²

Zâhit çakır keyif olarak ava çıktı, imanını alabilir, o gözleri kâfir kişi avda sevgilinin din düşmanıdır

131

AE: 69^b

¹

Sonunda o doğan bakışlıyı Şahin Kayası’nde basıp yuvasından uçmadan önce avladım.

132

AE: 69^b

¹

İshaklı’da kavuşma vaadiyle bulunma, geceler beni hasretli, ahenkli bir gece kuşu yaptı.

133.

Akşehir

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Bırak şehir-i niyāza tıfl-ı eşk-i 'aczi tenhāda
Bir ehl-i dil bulur ol bî-kesei manzûr olur elbet

134.

Arkad

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Er kad-ı nāzik-hırāmeş cilde-rîzî mî-küned
Nahl-ı Tübā h'îş-rā ez-bār-ı haclet bi'skened

135.

İlgın

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec . - - - / . - - - / . - -

1. İlgın mestî ü gafletden ey-dil
Cihān bezminün idrāk et fenāsın

133

AE: 69^b

¹

Acizlik göz yaşının çocuğunu yalvarma şehrinde tek başına bırak; elbette o kimsesizi bir gönül ehli görüp bulur.

134

AE: 69^b

¹

Eğer narin salınan boyu kendini gösterirse Tuba ağacı utanç yükünden dolayı kendini kırar.

135

AE: 69^b

¹

Ey gönül, sarhoşluk ve gafletten uyan, dünya meclisinin bir sonu olduğunu anla.

136.

Ḳadın Ḥanı

Meḡā'ilün fe'ilātün meḡā'ilün fe'ilün

Müctes . . . / . . . / . . . / . . .

1. Görüp geçürdi gönül ârzüsünü şimdi
Ḳadın Ḥanında murabba^c -nişin ü rāḡatdur

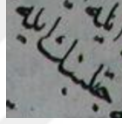
137.

Lādīk

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . . . / . . . / . . . / . . .

1. Akça emrüdü ile ayvānuḡ a' lāsını kes

Ey hevāī bāḡa muşmula diyen

138.

Ḳonya

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . . . / . . . / . . . / . . .

1. O perī cān u dili ister ise ʿetme dirīḡ
Ḳonya rāzı olur ise hemān vaşlına vēr

136

AE: 69^b

¹

Gönül, arzularını görüp geçirdi (yaşadı) ; şimdi Kadın Hanında bağdaş kurup oturmuş ve rahattır.

137

AE: 69^b

¹

Akça armutu ve aynanın en güzelini kes, ?

138

AE: 69^b

¹

O peri (sevgili) can ile gönlü isterse kıyamayıp vermemezlik etme; Konya razı olursa vuslat karşılığında (can ve gönlü) ver.

139.

Esmeyl

Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

Recez - - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1. Es meyl édüp ey rüzgâr ol cânibe vaqt-i seher
Maḥzûn olan ‘âşıqlara dildârdan getür haber

140.

Qara Pınar

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şanma kim derd-i remeddendür sîne-püş oldığın
Ağlamakdan gözlerüm Qara Pınarun ‘aynıdur

141.

Eregli

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Serinde tâc- Keykâvûsdur ol perçem-i pür-çîn
Her kula kaçşere baş egmez ol tersâ beçe şimdi

139

AE: 69^b

¹

Ey rüzgâr! Seher vakti o yöne doğru meyledip eş Sevgiliden mahzun olan âşıklara haber götür.

140

AE: 69^b

¹

Sanma ki (gözlerim) göz iltihabı derdinden dolayı zırh kuşandı; (aslında) gözlerim ağlamaktan dolayı aynı Kara Pınar oldu.

141

AE: 69^b

¹

Başındaki o kıvrım kıvrım perçemi Keykâvûs tacıdır, o Hristiyan çocuğu her kula, hükümdara boy eğmez.

142.

Hortu

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Hort tutup gözden çıkarma tıfl-ı eşküm sevdigüm
Hāksār olmuş yatur koynında merdüm-zādedür

143.

Ulukışla

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her seher duman-ı āh ile yaçar āteşlerin
Āşıkānın külhan-ı miḥnet **Ulukışlāsı**dur

144.

Şeker Pınarı

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Hayāl-i pūsesi şīrīn eder mezāk-ı dili
Şeker Pınarı-mıdur la' l-i nābı ol-şūḥın

142

AE: 69^b

¹

Sevdiğim, göz yaşı çocuğumu hor görüp gözden çıkarma; o perişan bir insanoğludur, onu koynunda yatır.

143

AE: 69^b

¹

Âşıkların eziyet külhanı Ulukışla'dır, her seher vakti (âşıklar) āh dumanı ile (o külhanın) ateşlerini yakarlar.

144

AE: 69^b

¹

(Sevgiliyi)öpme hayâli gönlün damağını tatlandırır; o cilvenin saf dudağı şeker pınarı mıdır?

145.

Yayla-yı İbn-i Ramazān

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kim-ki ğafletle bu bāzār-ı cihānda yayıla
Çide-i derd-i fenā eyler metā'-ı 'ömrini

146.

Kız Oluğı

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Koyup tenhā çözüldi bend-i 'ahdi bozdı açıktan
Edme? tā subh ağıdı seyl-i eşküm Kız Oluğında

147.

Çākıt

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Cā-be-cā kāt kāt boğul çarha istersen begüm
Cāh ile ni' met vērür ehl-i dili muhtāc eder

145

AE: 69^b

¹

Kim gafletle bu dünya pazarında yayılırsa ömrünün kumaşını ölümlülük derdiyle toplar.

146

AE: 69^b

¹

Yalnız bırakarak yeminini ortalıkta bozdu, sabaha kadar Kız Oluğu'na göz yaşlarım sel oldu.

147

AE: 69^b

¹

148.

Adana ve Cihān Şuyı

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Ğark-āb-ı feyz-ı eşk-i sehergāh iken gönül
Eyler mi iltifāt cihānuñ murādına

149.

Meses

Meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Evvel nazarda aldı dil-i zārı zor ile
Zīrā o şehsüvār-ı melāḥat Meseslidür

150.

Ḳurd Ḳulağı

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sen ğazāl-ı nāzsın yavrum ḥazer aġyārdan
Ḳurd ḳulağı ḥalkı zīrā gürg-ı bārān-dīdedür

148

AE: 69^b

¹

Gönül seher vaktinde çoşku gözü yaşında boğulurken dünyadan bir arzusu olur mu?

149

AE: 70^a

¹

Ağlayan gönlü önce bir bakışta zorla aldı çünkü o güzelliğin usta binicisi Meseslidir.

150

AE: 70^a

¹

Yavrum sen nazlı bir ceylansın, yabancılardan sakın; çünkü Kurt Kulağı halkı görüp geçirmiş bir kurttur.

151.

Payas

Mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Der-bezm-i cihān gāh nişātest ü geh endüh
Bā-ye's-i me-kiş renc-i humār-ı ğam-ı ferdâ

152.

Bêlen

Mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Dağıtma şabā kākül-i müşkînin o şühin
Murg-i dil-âvāremi Bêlene bırakma

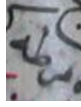
153.

Qaramut

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Künc -i ruhsârındaki hayâl o âvşâr beççenün

Qara giysün içre aşîret begidür

151

AE: 70^a

¹

Dünya eğlence yerinde bazen sevinç bazen de keder vardır. Üzüntüsü ile ertesi günün sersemliğinin kederini çekme.

152

AE: 70^a

¹

Sabâ rüzgârı, o cilvelinin kâkülünü dağıtma, âvare gönlümün kuşunu Belen'e bırakma.

153

AE: 70^a

¹

O Avşar çocuğunun yanağının kenarındaki hayâl, ?

154.

Anṭākiyye

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. ‘Arabistān dèyü maḥmūr-ı keder olma gönül
Âb-ı ‘Âsî gibi Anṭākiyyede bâde miyâḥ

155.

Ermenāz

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Çeşm-i maḥmūrını mestāne yaturken öpelüm
İrem-i nâzda ol hufte ğazālî tütalum

156.

Hān Tuman

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Qal‘a-i vuşlatı fetḥe qatı çok nâz ètdi
Hān Tumana gelicek va‘dine incāz ètdi

154

AE: 70^a

¹

Gönül, Arabistan diyerek kederlenip üzülme, Antakyadaki şarap suları Âb-ı Âsî gibidir.

155

AE: 70^a

¹

Mahmur gözlerini mest olmuş yatıyorken öpelim; nâzın cennet bahçesinde o uykulu ceylanı avlayalım.

156

AE: 70^a

¹

Vuşlat kalesini feth etmek için çok fazla naz yaptı; Han Tuman’a gelince vaadini yerine getirdi.

157.

Haleb

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Eyā şāhenşeh-i hullet benī-i mürsel ü erham
Kudūmun tā kıyāmet mā-be fahr oldu şühebāya
Cevād'ullāh-i zīşān hazret-i evvāh-ı ekremsin
Raḥīmiyyet saña haşşisedür Haḫdan berāyāya
3. Küşāde maṭbah-ı cūduñ simāt-ı raḫmun āmāde
Degül mü'minlere maḫsūs belki gebr ü tersāya
Ziyāret eyleyüp keşkül-i 'acz ü inkisār elde
Gelüp bu cāy-ı Kudḏisi-maḫām-ı nūr sīmāya
5. Kerem kıl feyz-baḫş ol ḫ'ān-ı iḫsān u şefā' atden
Siyeh-rū 'işmet-āvāre-i deşt-i ḫıṭāyāya

158.

Māhir Ḥalīl el-zikr

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' - - . / - . . / . - . / - . -

1. Raḫmet reh-i cefāda olursa 'aceb-midür
Zaḫmet pey-i şafāda olursa 'aceb-midür

157

AE: 70^a

- 1 Ey dostluk padişahlarının padişahı, merhametli peygamberlerin soyundan olan, gelişin kıyamete kadar ? ya övünç olur.
- 2 Allah'ın verdiği cömertlikle şanlanmış ve merhametlisin, senin halka karşı olan merhametin sana özel olarak Allah tarafından verilmiştir.
- 3 Senin cömertlik mutfağın ve merhamet sofran sadece müminlere değil aynı zamanda Hrisyanlara ve Mecusilere de açık ve hazırdır.
- 4 Elde acizlik ve kırılma keşkülü ile nur yüzlünün makamı ve bu kutsal yere gelip,
- 5 Hoten ovasındaki boş gezen kara suratlılara karşı ihsan ve şefaatt sofrasından lütufta bulun, bolluk ver.

158

AE: 70^a

- 1 Rahmet cefa yolunda olursa, safadan sonra zahmet gelirse buna şaşılır mı?

Düşdi beyāz gerdenüğe kākül ey perī
Âdem saña fütāde olursa ‘aceb-midür

3. Fülk-i dili yürütdi felek baħr-i fūrKate
Ġavvāş-ı cān şināda olursa ‘aceb-midür

Noķşān baña mu‘āmelesi fāide ne ķalb
Naķdi geķer ziyāde olursa ‘aceb-midür

5. Cevr ü cefāşı bī-ħad ola ‘āşıkun yine
Ümmīd hep vefāda olursa ‘aceb-midür

Bād u hevā nesīm-i seħer olmada vezān
Feyż-i göñül şabāda olursa ‘aceb-midür

7. Me’yūs-ı vaşl eđerse de sūz-ı firāk-ile
Me’mülümüz Ġudā da olursa ‘aceb-midür

Temmet

Miftāħ-ı renc ü cevri raķībān ile mūdām
Ķufl-ı göñül küşāde olursa ‘aceb-midür

9. Şehrāh-ı şehr-i ‘ışķa giden sālīkūñ dili
Pāy-ı cefāya cāde olursa ‘aceb-midür

Vérđi metā‘-ı ħüsne ‘ışķum bu revnaķı
Kālā-yı rū bahāda olursa ‘aceb-midür

-
- ² Ey peri! Beyaz gerdana kākül düştü; insan senin için düşkün olursa buna şaşılır mı?
- ³ Felek gönül gemisini ayrılık denizine yürüttü; can dalgıcı suda yüzerse buna şaşılır mı?
- ⁴ Bana karşı tavırları kusurludur, faydası yok. Gönül parası fazlasıyla geçerli olursa buna şaşılır mı?
- ⁵ Âşığın her zamanki gibi sıkıntısı çok fazladır; hep vefa umarsa buna şaşılır mı?
- ⁶ Havası, rüzgârı, seher nesimi esmekte; gönlün bereketi sabâ rüzgarında olursa buna şaşılır mı?
- ⁷ Ayrılık ateşi ile vuslat için üzülürsek bile ümidimizin Allah’tan olmasına şaşılır mı?
- ⁸ Kıskanlık anahtarı ve rakiplerin zulmüyle gönül anahtarı devamlı olarak açılırsa buna şaşılır mı?
- ⁹ Aşk şehrinin doğru yoluna giden sâlikin gönlü sıkıntı ayağı için yol olursa buna şaşılır mı?
- ¹⁰ Aşkım (onun) güzellik kumaşına bu parlaklığı verdi; yüzünün kumaşı kıymetli olursa buna şaşılır mı?

11. Tîr-ı firâka sîne hedef kavı-ı vaşlına
Âğuşumuz kebâde olursa ‘aceb-midür
Gönlüm o şâh-ı hüsnüñ öperse rikâbını
Rûhum düşer piyâde olursa ‘aceb-midür
13. Esrâr-ı ‘ışkı fâş edemez süziş-i nihân
Râz-ı derûn hafâda olursa ‘aceb-midür
Sâkî müdâm la‘l-i hayâlün derûnuma
Sâgar-nümâ-yı bâde olursa ‘aceb-midür

Temmet

15. **Mâhir** kudûm-ı şevkine rakş etti hâmemüz
Nây-ı gulü nevâda olursa ‘aceb-midür
Mecnûn edeydi Leylî-i kâkülleri dèyü
Kays-ı gönül hevâda olursa ‘aceb-midür
17. Kânûn-ı tesliyet dile vèrmez ifâkati
‘Ayn-ı şifâ devâda olursa ‘aceb-midür
Eş‘âr-ı dil-şi‘ârumuzun süz-ı ‘ışk-ile
Te’şîri her fûada olursa ‘aceb-midür

¹¹ Ayrılık okunun hedefi sîne(miz); vuslat yayının kebâdesi kucağımız olursa buna şaşılır mı?

¹² Gönül, o güzellik padişahının üzengisini öptüğünde ruhum düşüp piyâde olursa buna şaşılır mı?

¹³ Gizli yanı şaşkın sırlarını meydana çıkaramaz; yürekteki sır gizli olursa buna şaşılır mı?

¹⁴ Sâkî, lal (dudağının) hayâli gönlüme dâima şarap kadehi gösterirse buna şaşılır mı?

¹⁵ Mâhir, onun sevinçli gelişinden dolayı kalemimiz dans etti; boğaz neyi nağme yaparsa buna şaşılır mı?

¹⁶ Mecnun, Leyla’nın kâkünlerini edinsin diye gönül Kays’ı (Mecnun’un adı) havada olursa buna şaşılır mı?

¹⁷ Avutma kânunu gönlü iyileştirmez; şifanın aslı ilaçta olursa buna şaşılır mı?

¹⁸ Gönle dokunan şiirimiz aşk yangınıyla kalbe tesir etse buna şaşılır mı?

159.

Şafder

Mef'ülü mefā'îlū mefā'îlū fe'ülün

Hezec - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Leb-teşne giden 'ışkuñ-ile vādī-yi veyse
Zemzem dēyerek cān atıyor baħr-ı sevīse

Sensin baña ma'şūḡ eyā Seyyid-i Kevneyn
Şîrîn ise Ferhāda vū Leylī ise Ḳaysa
3. Her bir ser-i mūyum *erini* söyler İlāhī
Reşk-āver olup dil cebel-i Ṭur u Ḳubeyse
04. Emvāc-gēyer mağz-ı ser-i baħrdan aħrām
Her bī-ser ü pā vaḡtidūr iħrāmını gēyse
5. **Şafder** gibi dendān-ı ta'alluḡdan olur pāk
Leb-teşne giden 'ışkuñ ile vādī-yi veyse

160.

Ve-lehu

Ḥazret-i Şeyhü'l-islām Şerīf Efendi-zāde

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes . - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Veliyü'n-ni' metā farzest būs-ı ḡāk-ı der mā-rā
Ki der-sāhil resīden secde bāyed mevc-i ber-pā-rā

159

AE: 70^b

¹ (Senin) aşkınla fakirlik vadisine giden gaflet denizi için (bu) zemzemdirdiyerek can atar.

² Ey iki cihânın Seyid'i! Benim mâşûkum sensin, Ferhad'ın ki Şîrîn, Kays'inki ise Leyla.

³ İlâhi! Gönül Tur ve Kubeyse dağında kıskançlık uyandırarak her bir saç telime "bana görün" dedirtir.

Bana görün (Araf 7/143)

⁴ ÇEVİRİ

⁵ (Senin) aşkınla fakirlik vâdisine giden (kişiler) Safder gibi dünya bağı dışından temizdirler.

160

AE: 70^b

¹ Ey nimet sahibimiz Kapının önündeki toprağı öpmek bize farzdır çünkü ayakta olan dalgalar sahile ulaştığında secde ederler

Ḥabāb-āsā be-deryā kuffe ber-düş āmedem ez-Mısr
Ḳabūleş kün zi-Şafder ‘arza-i ĩn muşt ḥurmā-rā

161.

**Ḳaşıde-i Mergūbe-i Mīr Fāzıl Ṭāhirü’l-Ömer-zāde Der-sitāyiş-i
Şeyḫ Murād Efendi-zāde el-Seyyid Muḥammed Ḥalīl Efendi
Müfti-i Şām-i Şerīf**

*Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -*

1. El-meded ey bī-kesānuḡ çāre-sāz u yāveri
El-meded ey gümrehānuḡ dest-gīr ü rehberi
2. Nā-tüvān ètdi beni renc-i belā-yı çarḫ-ı dūn
Hem ‘ayān ètmekde her gün bir belā-yı dīgeri
3. Ḥāşılı ḥayrān u mehbūt olmuşam ālām ile
Rūz ü şeb ètmekdeyüm geşt ü güzār-ı serseri
Ḳondı şad şebbāz āşüb-ı belā-vü şāḫ ile
Şad daḫı hāzır serümde ètmede cevālāngeri
5. Allah Allah bu ne derd-i cān-güdāz ü sīne-sūz
Kim fiḡān u āhum aḡlatdı daḫı a‘ dālārı
Sīnemüḡ bir dem kesilmez hīç fiḡānı u nālesi
Dīdemüḡ bir laḫza ṭurmaz riziş-i eşk-i teri

² Su kabarcıkları gibi deniz yolu ile kayığımı arkama alarak Mısırdan geldim. Safder’dan bu bir avuç hurma sunumunu kabul et.

161 AE: 71^a

¹ Ey kimsesizlerim çara bulanı, yardımcısı; yolunu şaşırmışların elinden tutanı, rehberi, yardım et!

² Alçak feleğin belalı eziyeti beni güçsüz düşürdü; hem de her gün başka bir belayı ortaya çıkarıyor.

³ Sözün özü dertler ile korkuadan şaşırp kaldım; sabah akşam serseri bir şekikde gezip dolaşıyorum.

⁴ Yüz tane doğan bela ve kargaşa ile kondı, bir yüz tanesi daha hazır başımda dönüp dolaşıyor.

⁵ Allah Allāh Bu nasıl cana işleyen, sīne yakan bir dert ki inleyişim ve ahım düşmanları bile aḡlattı.

⁶ Sinemin bir an aḡlayıp inlemesi kesilmez; gözümün taze göz yaşı dökmesi bir an durmaz.

7. Āh kim atdı beni gerdūn-ı mezellet çağına
Ehl-i cāhuṅ olmuş-iken bir zamānlar bālā-teri
Uçmağı ister yine ammā hümā-yı himmetüm
Gerçi kim ğamdan dökülmüştür bütün bāl ü terī
9. Terk-i şerm étsemde ma‘ zūrum efendüm şimdi-kim
Hānmān-ı şabır tārāc eyledi ğam leşkeri
Böyle āb-rūyı ben dökmezdüm ammā n’yileyem
Miḥnetün cān u dile kār étđi tāb-ı aḥkeri
11. Dergeh-i vālāṇa geldüm derdümi ‘ arz etmege
Pür-ġamum ‘ ālemde maḥzūn eyleme ben çākeri
12. Bā-ḥuşuş bir ben gibi üstād-ı neşr ü nazm kim
‘ Ālemi ḥayretde koydı ḥāme-i siḥr-āveri
13. ‘ Ahdüm olsun tā ölince vaşf-i pākūṅ söyleyem
Eyleyem vaşfuṅla medḥūṅ naḳş-i dīvārı u deri
Şimdilik ey ḥāme āġāz ét biraz evşāfına
Tā ki ma‘ lūm ola ṭab‘ uṅ kuvvet ü zūr-āveri
15. Ol ‘ Ömer-inşāf u ‘ adl ol Bū-Ḥanīfe-ictihād
Ol Cüneydī-i‘ tikād ol ehl-i taḳvānuṅ seri

⁷ Yazık ki bir zamanlar mevki sahiplerinden daha yüksekleyen bu bayağılık feleği beni lağama attı

⁸ Üzüntüden bütün kanatları dökülmesine rağmen hizmetimin hümâsı yine uçmak ister.

⁹ Efendim, utancı terk etsem de şimdi bir özüüm var; üzüntü askeri sabır evimi yağmaladı.

¹⁰ Ben böylesine yalvarmazdım fakar eziyet ateşinin sıcaklığı cana ve gönle tesir etti, ne yapayım?

¹¹ Yüce kapına derdimi arz etmek için geldim; jeder doluyum köle olan beni bu âlemde mahrum etme.

¹² Özellikle benim gibi nazım ve nesir üstadının sihirli kalemi âlemi hayrette bıraktı.

¹³ Sözüm olsun, ölene kadar temiz vasıflarını anlatayım; senin özellikleri anlatarak duvar ve kapıları süsleyeyim.

¹⁴ Ey kâlem! Şimdilik (onun) gücü kuvveti anlaşılan kadar vasıflarını anlatmaya başla.

¹⁵ O Hz. Ömer gibi insafı ve adaletli, Ebu Hanife gibi hüküm veriyor, Cüneydi yaratılışlı ve takva sahibi bir zat.

Server-i ehl-i hüner ‘allāme-i vālā-güher
Ehl-i dil sertācı erbāb-o fazāilet dāveri

17. Şāhib-i luţf u ‘aţā vü şāhib-i zeyl-i seḥā
Kim aḡa dā’im du‘ā etmekde ḡalkuḡ ekşeri

Müfti-i Şām ol Ḥalīl Efendi kim
Görmedi şām u seher anuḡ gibi dānişveri

Tetimme

19. Ol murādī-zāde kim dā’im murād-ı ‘ālemi
Baḡş éder ol ṭab‘ -ı ‘ālī vü semāḡat zīveri
Mesned-i fetvāda zāhirde velīkin bāṭinen
Ḳudsiyānla bezm-i ḡāşu’l-ḡāş a‘lā derdi
21. Rif‘at ile ḡıḡḡa-baḡş oldu sipihre rütbesi
Sa‘d ile reşk-āver étdi aḡterānı aḡteri
Dāder-ī fetvā-penāḡa çarḡ-ı cāḡa dāverā
Ey cemi‘ -i ehl-i derdūḡ dest-ḡir ü rehberi
23. Tā ölince eyleyem sultānıma ḡayr-ı du‘ā
Eyleyem mevḡif-i medḡūḡ daḡı bu nazm-ı teri
Ḥaşre dek nām-ı şerīfūḡ söylenür āfāḡda
Eylereḡ pür-velvele medḡūḡle ḡattā maḡşeri

¹⁶ Hüner sahiplerinin önde geleni, yüce incilerin ustası,gönül ehlinin baş tacı, fazilet sahipleri (onun) vâlileridir.

¹⁷ O çokça cömetlik sahibidir halkın çoḡu ona daima dua etmekte.

¹⁸ Ne gece ne de gündüz Şam Müftüsü olan Halil Efendi âlimi görmedi.
Vezin bozuk/ sözcük eksik.

¹⁹ Âlemin muradı olan o yüce ve cömert yaratılışlı Murad oḡlu, süs/ güzellik baḡışlar.

²⁰ Görünürde Şeyhülislam’dır fakat bātında meleklerle birlikte en güzel meclislerdedir.

²¹ (Onun) rütbesi yüksekliḡiyle gökyüzüne gıpta ettirdi; uğuruyla yıldızı (diḡer) yıldızları kıskandırdı.

²² Ey dertlileri elinden tutan rehber, Şeyhülislam kardeşi, felek karşısında adaletli hükümdar!

²³ Ölene kadar sultanıma hayır duası edeyim; bu tâze şiiri de onun övgü duraḡı yapayım.

²⁴ Ufuklarda ḡaşre kadar şerefli adın söylenir; hatta ben senin methederek maḡşer yerini inletirim.

25. Böyle mi vaşf eyler idüm bende zāt-ı pākūñi
Olsa bir lahza kederden āh endişem berī
Şā‘ ir-i pākīze-güftāram cihānda şimdi-kim
Oldı ‘ aqd-i nazmuma ez-cān zühre müşteri
27. Bir ‘ aceb deryā-yı ‘ ummāndur hayālüm kim hemān
Rūz u şeb halka nişār étmekde dürr ü cevheri
Érdi söz pāyāna **Fāzıl** gel hūlūş-ı kalb-ile
Destün aç geldi du‘ ā-ı sıdķ u ihlāşuñ yeri
29. Tā ki bu bezm-i cihānda rūz [u] şeb cām döndüre
Gāhīce mihr-i münīr geh āfītāb-ı hāverī
30. Bezm-i iķbālūñ müzeyyen ola nuķl-ı sa‘ d ile
Düşmeye destünden aşlā ‘ iz ü devlet saġarı
31. Bunda ‘ iz ü cāh u devlet anda Firdevs-i berīn
İki dünyāda olasın nā’il-i h^vāhişgerī

162.

Ve-lehu

Fā‘ilātūn mefā‘ilün fe‘ilün

Ḥafīf - . - - / . - - / . . -

1. Aḥter-i ṭāli‘ et hümāyūn bād
Dem-be-dem devlet-i tu efzūn bād

²⁵ Âh Bir an olsun düşüncelerim kederden uzak olsaydı ben temiz kişiliğini böyle mi överdim?

²⁶ (Ben) şimdi (bu) dünyada temiz sözün şâiriyim öyle ki Zühre (Venüs) şiirim ile evlenmek için can atarak alıcı/müşteri (yıldız) oldu.

²⁷ Hayâlim acayip bir okyanustur, öyle ki gece gündüz halka inciler saçıyor.

²⁸ Fazıl, söz sona erdi, temiz kalp ile gel; elini aç, içten ve riyasız duanın zamanı geldi.

²⁹ Kimi zaman parlak sevgili kimi zaman da Doğunun güneşi bu dünya meclisinde gece gündüz kadeh çevirsin.

³⁰ İkbâlinin meclisi kutluluk mezesiyle süslensin; elinden asla şefar ve mutluluk kadehi düşmesin.

³¹ Burada şeref ve makam öbür dünyaya yüce Firdevs cennetine ulaşasın; iki dünyada da istediğine erişsin.

162 AE: 71^b, EFD: G. 171

¹ Bahtın yıldızı kutlu olsun ve daima devletin artsın.

Dil mest-i ğurûr düşmen-i tu
Hemçü sāgar hemîşe pür hûn bād

3. Reste bāş ez-mesā'ib-i dü cihān
Dest-gîret Hudā-yı bî-çün bād

Hāneet pür zi-hürremî bâşed
Endûh ez-dergeh-i tu bîrûn bād

5. Ānki şādî-i tu ne-h'āhed şüd
Heme dem dil-figār u maḥzûn bād

În du' āhā ki **Fāzıl** ez-cān güft
Be-ķabûl-ı Hudā-yı maķrûn bād

163.

Ve-lehu

'İydiyye

Der-Sitāyiş-i Efendi Meşārü'n-ileyh

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Ḥamdülillāh yine za'f-ı hilāl-i Ramazān
Ḳurb-ı āmed-şüd-i bayrāma olup müjde-resān

Çü 'Aden ol-daḥı bir hūşe-i engür şanup
Oldı bîçāre şüreyyā-ı güşāyende-dehān

3. Güyyiā leşker 'uşātı [ki] helāk etmek-içün
Dest-i ğufrānında bir ḥancer-i tîz ü perrān

² Senin düşmanın kibirli, sarhoş gönlü daima kadeh gibi kanla dolu olsun.
³ İki cihan zorluklarından kurtulmuş ol ve soru sorulmayan Allah senin yardımcın olsun.
⁴ Evin mutlulukla dolsun ve keder senin dergahından çıksın.
⁵ Senin sevincini istemeyen kimse daima gönlü kederli ve hüznü olsun.
⁶ Fazıl'ın bu gönülden söyledikleri dualar, yakın olan Allah kabul etsin.
163 AE: 72^a
¹ Allah'a şükürler olsun ki Ramazan Hilali eksilerek bayrama yaklaşıp onu müjdeledi.
² Aciz Süreyya da Aden memleketi gibi onu üzüm salkımı zannetti ve (şaşkınlıktan) ağzı açık kaldı.
³ Sanki askerlerin, asileri helak etmek için kullandığı merhamet elindeki (ay) uçan ve hızlı bir hançerdir.

Yoksa Bektāšī gibi almış ele keşkölün
Kaṭre düşürmege çıkmış felek-i bī-sāmān

5. Yoksa bir nāḥun-ı pür-nūr-ı kefi hūr-mıdur
Çarḥ-ı ‘ayyāra mı kapdırdı cenāndan Rıdvān

Ṭurre-i perçemini yoksa tararken Zühre
Şānesi düşdi şakın şanma ki māh-ı raḥşān

7. Yoksa bir sikkemi kapmış Cem ü Dārādan
Aydan aya felek eyler anuñ-ile ‘unvān

Teşbīhāt-ı bedr-i tamām

Yoksa bir cebhe-i maḥbūb-ı ziyā-pāş-mıdur
Perde-i ebr ile rūy u teni olmuş pinhān

9. Köhne bir ḥātem-i sīmīn-midür devrānuñ
Anı her gece eder çarḥ-ı denī zīb-ı benān

Tābiş-i faşl-ı temūz ile geçenden te’sīr
Kāse-i hāleye yaḥ-pāre mi koymış devrān

11. Dest-i tiryaki-i dūtā-yı felekde yāḥod
Ḳahve-i leyl-i siyāhī ile memlū fincān

⁴ Yoksa yoksul felek bir damla düşürmek için Bektaşî gibi eline keşkölünü mü almış?

⁵ Yoksa o (ay) bir hurinin elinin nur dolu tırnağıdır da cennet bekçisi Rıdvān (onu) cennetten, hilekâr feleğe/ gökyüzüne mi kaptırmıştır.

⁶ Sakın onu parlak ay zannetme; yoksa Zühre (Venüs), perçeminin lülesini tararken tarağı mı düşmüştür?

⁷ Yoksa felek Cem ve Dârâ’dan bir sikke mi kapmıştır da aydan aya onunla şöhret buluyor.

⁸ Yoksa (o ay) bulut perdesi ile yüzü ve vücudu gizlenmiş, sevgilinin ışık saçan alnı mıdır?

⁹ (O ay) feleğin gökyüzünün gümüşten eski bir mührü/ yüzüğü müdür? Alçak felek her gece onu parmaklarına süs yapar.

¹⁰ Temmuz mevsiminin harareti geçsin diye felek, hâle kâsesine buz parçası mı koymuş?

¹¹ Yoksa kamburu çıkmış feleğin tiryaki olan elinde siyah gecenin kahvesi ile olmuş bir fincan mıdır?

- Yoksa bir halka-mıdur ya' nî ki gerdün oldu
Bende-i halka-be-güşdur ehl-i ' irfân
13. Köhne-i halhâlî-mıdur yoksa zen-i dünyânun
Anı gerdânlık êdüp çarh-ı denî hem-çü zenân
Yoksa sencîdegî-i ecr-i şıyâm eyler iken
Düşdi engüş-t-i felekden kefi-ı taraf-ı mizân
15. Yoksa bir beyza [mı-dur] bâl-i felek altında
Anı minkârı ile kırmada rûzân-ı şabân
Kef-i gerdûnda yâ sāgar-ı billûr-mıdur
Anda ol âteş-i seyyâle midür nûr-ı efşân
17. Bûte-i hâlede yâhod ki bu sîmîn-ber-kurş
Zer-ger-i çarh anı mikrâz ile kırpar her ân
Rûzedârân-ı nücûma yâhod iftâriyye
Tönadup kıldı felek bir tabak-ı sîm-i ' ayân
19. Yoksa boğazına bir dühl aşup çarh-ı denî
Bekçiler gibi olup derbeder-i halk-ı cihân
Zührenün yoksa defi düşdi elinden nâçâr
İşidüp na' resini va' zını oldu lerzân

-
- 12 Yoksa o, halka bir küpe midir ki felek irfân ehlinin kulağı halkalı bir kölesi olmuştur.
Vezin bozuk.
- 13 Yoksa (o ay) dünya karısının eski bir halhalı mıdır? Soysuz felek onu kadınlar gibi gerdanlık yapmıştır.
- 14 Yokse oruçtan kazandığı sevapları ölçerken feleğin parmağından terazinin ucundaki el mi düştü.
- 15 Yoksa (o ay) Şaban günlerinin gagası ile kırdığı feleğin kanadının altındaki yumurta mıdır?
- 16 Ya da feleğin elinde billur bir kâse midir, (o kâsedeki) ondaki ışık saçan akıcı bir ateş (şarap) mıdır?
- 17 Ya da bu gümüş yuvarlak nesne hâle botasındadır (ve) feleğin kuyumcusu onu makas ile her an keser.
- 18 Yoksa felek oruçlu yıldızlar için apaçık simli bir tabağa iftarlık mı donattı?
- 19 Yoksa alçak felek boğazına bir davul asıp bekçiler gibi dünya halkının serserilerinden mi olmuştur.
- 20 Yoksa Zühre'nin elinden defi düştü de onun sesini, vaazını işitip çaresiz titredi mi?

21. Bilmek için dem-i imsākī yāḥod sā‘ atdür
Ki aña çarḥ-ı baḥıl olmada dā’im nigerān

Tetimme

Bezm-i gerdūnda yā micmere-i sīm-midür
‘Anber-i şeb-mi olur anda hemîşe sūzān

23. Bilmedük bilmedük ol cirm-i münîri şad ḥayf
Oldı ey kilik-i siyeh-dil suḥanunḥ hep hezeyān

Cāy-ı vālā-yı efendiye nigāh eyler iken
Felegün tacı başından düşüp oldı ḡaltān

25. Kible-gāh-ı ümerā cāy-ı penāh-ı fuḡarā
Şāh-rāh-ı şu‘ arā bār-geh-i devlet ü şān
Şāhib-i cāh u ḥaseb münteḥab- Rūm u ‘Arab
Cāmi‘ -i ‘ilm ü edeb kible-i şaff-ı ‘ayān

27. Müktedā-yı küremā şübhe-güşā-yı ‘ulemā
Reh-nümā-yı zu‘ afā ḥāşıl-ı devr ü devrān
Ya‘ni maḥdūm-ı girān-māye murādī-zāde
Dü cihānda éde Allāh murāduḥ āsān

²¹ Cimri felek, saat olduğu için ya da imsak zamanı anlamak için ona (aya) sürekli bakar.

²² Yokse feleğin meclisindeki gümüş bir buhurdan mıdır? Onda (buhurdanda) sürekli olarak gece anberi mi yanar?

²³ Ey kara yürekli kalem, binlerce kez yazıklar olsun ki o parlak cismi anlamadık ki anlamadık (bu yüzden senin) sözün hep saçma oldu.

²⁴ (Yoksa) efendisinin yüce huzuruna bakarken feleğin tacı başından düşüp yuvarlandı mı?

²⁵ Beylerin/ paşaların başvurduğu makam; fakirlerin sığındığı mahal, şâirlerin esas yolu, şân ve mutluluk kati.

²⁶ Âsalet ve makâm sâhibi, Arabistan ve Anadolu’nun seçkini, edep ve ilmi (kendinde) toplayan, apaçık safların kiblesi.

²⁷ Cömertlere örnek gösterilen, âlimlerin şüphelerini açan, zayıflara yol gösteren, zamanımızda orta çıkan.

²⁸ Yani, Murad kıymetli oğlu, Allah iki dünyada da istediklerini kolaylaştırsın.

29. Müftî-i şâm-i şerîf ol-ki fûrûğ-ı kâdri
Olmada şâm u seher mihr ü meh âsâ rahşân
Ol Hâlîl ibn-i ‘Alî ibn-i Mehemed ki anuñ
Cedd-i a‘lâsı kerâmet-ger ü kutb-ı deverân
31. Ol dūr-i pāk ü şâdef-pāre-i eslāf-ı kirām
Perveriş-yāfte-i kûlzûm-i feyz-i Yezdân
O hûner-pîşe-i dānâ-yı hekîm-endîşe
O hîred-kân-ı dil-i âgâh u Felâṭûn-i i‘zân
33. O seḥâmetlû ‘ināyetlû ki en‘âmından
Yalnız dost degül düşmeni-de ḥişşe-sitân
34. Dūd-mân-ı şeref-endûz u cihân-efrûzı
Hem-çü ḥurşîd-ı felek nûr-dih-i âlemyân
35. Cebhe-i nûr-efşânında necâbet peydâ
Fıtrat-ı şâf u münîrinde sa‘âdet-pinhân
Çarḥ fırsat-mı bulur nevbet-i dāmân-bûsa
Destden deste gezer gûşe-i tarf-ı dāmân
37. Farḡ-ı iclâline her tâc-ı sa‘âdet lâyıḡ
Düş-i ikbâline her ḥil‘at-i devlet cesbân

29 (O) Şâm-ı Şerîf’in müftüsüdür, ki onun rütbesinin ışığı sabah akşam güneş ve ay gibi parlamaktadır.
29^b mihr ü mâh AE.

30 O Mehemed oğlu Ali oğlu Halil ki onun şerefli ataları cömerttir ve Osmanlı hâkânıdır.

31 O temiz inci, büyüklerin sedef parçası Allah’ın bolluk denizinde yetiştirilmiştir.

32 O hekim gibi düşünen bilgili ve hünarlı, o Eflatun gibi zeki, gönlü açık ve akıllı.

33 O (öyle) cömer, lütuf ve ihsan sahibidir (ki) (onun) Enâm’ından sadece dost değil düşman da pay alır.

34 Dünyayı aydılata, şerefli sülalesi feleğin insanlara ışık veren güneşi gibidir.

35 Işık saçan alındaki âsâlet âşikârî temiz ve parlak fıtratında saâdet gizli.

36 Felek etek öpme sırasında bir fırsat mı bulur? Eteğin ucu elden ele gezer.

37 Saygın başının tepesine her saâdet tâcı yakışır; ikbâlinin omzuna her mutluluk hilâti yakışır.

- Dûn-ı himmet degülem Şâbit-i merhûm gibi
Her bir engüştime bir mihr-i Süleymân şâyân
39. Himmete ‘âliye-i kadrine gerdûn mebhût
Kuvvet-i debdebe-i tavrına ‘âlem hayrân
Bu sehâve[t] ü pesendîde hışâl-i hûbî
Aña irşen bırağup vâlid-i Firdevs mekân
41. Bu şıfatlarla bu ‘ismetle melekdür şanasın
Güyyiâ cismi degül ‘unşur-ı nev’-i insân
Hâne-i devlet-i vâlâsı penâh-ı ecnâs
Rûm u Tâtâr u ‘Acem Kürd ü Hünûd ü ‘Arabân
43. Dâverâ dâdgerâ server-i ‘âlâ güherâ
Ey felek-pâye hümâ-sâye ‘adîmü’l-aqrân
Sensin ol zât-ı şaḥihü’n-neseb u cismüñdür
Halka-ı silsile-i nesl-i şerîf-i ‘Adnân
- Tetimme**
45. Kuşadup ‘âlemi hep baḥr-ı muḥîṭ-i şîtuṇ
Dü kefüñden édeli seyl-i semâḥat cereyân
Bilirüm medḥ-i ferāvânına yokdur ğâyet
Diñ-i deryâ-yı şümâr étmege var mı imkân

³⁸ (Ben) merhum Sâbit gibi (ona hizmet etmekte) isteksiz değilim; (onun) her bir parmağına Süleyman’ın yüzüğü yakışır.

³⁹ Felek (onun) yüce rütbesine (nasıl) hizmet edeceğini şaşırır; tavrındaki haşmet ve kuvvete âlem donup kalmıştır.

⁴⁰ Bu güzel huy, beğenilme ve cömertlik ile Firdevs cenneti, ona babasından miras kalmıştır.

⁴¹ Bu temizlikle ve bu özelliklerle sanki (o) bir melektir; sanki (onun) bedeni insan cinsinden değildir.

⁴² Yüce huzuru Rum, Tatar, Acem, Kürt ve Arap milletleri için sığınaktır.

⁴³ Ey adaletli hâkim, âdetli vezir, yüce incilerin önde geleni; ey rütbesi gökde, sâyesi hümâ gibi olan... (Açıklama: Hümâ-sâye)

⁴⁴ Sen kusursun soydan (gelen) bir zatsın; bedeninin şerefli Adnan’ın nesil zincirindeki halkadır.

⁴⁵ İki elinden el açıklığı sel olup aktığından beri şöhretinin okyanusu âlemi kuşatmıştır.

⁴⁶ Seni çokça övmenin bir sonu yoktur, bilirim; (hiç) denizin seviyesini/ damlalarını saymak mümkün müdür?

47. Lîk ammâ ki kıomaz dilde olan şıdk u ħulûş
Bir bahâne arıyor ni‘ metiñi şükre lisân
Defter-i şi‘ rûmi ismüñ ile teşrîf èdeyüm
Eyleyem medĥüñi pîrâye vü zîb-i dîvân
49. Nice dîvân hüner-kân u güher gencîne
Güiyâ dür ile enbâşte baĥr u ‘ummân
Eyleyüp birbirine tercüme ervâĥları
Se zebân-ı suĥanum Şâ’ib ü Nâbî ü Ĥassân
51. Benem ol mu‘ cize-pîrâ-yı ma‘ ânî-perver
Benem ol nâdire-gü şâ‘ ir-i şemşîr-zebân
52. **Fâzılâ** eyleme ta‘ rîf ki nevr-i nazmuñ
Hem-çü ĥurşîd-i felek şanma ki muĥtâc-ı beyân
53. Sen velyyü’n-ni‘ amuñ ile hemân meşĥûl ol
Gâĥ medĥ eyle gehî eyle du‘ â ez-dil u cân
Tâ ki nev mâĥ-ı şıyâm eylemege men‘ -i ĝıdâ
Esb-i âfâķ-ı dehânında ola hem-çü ‘ inân
55. Rûzı ‘ ıyd u şebi kıadr ola şühûr-ı ‘ ömrüñ
Dâ’im ol şıĥĥat u devlet ile ĥurdıkca cihân

47 Ammâ ve lâkin gönüldeki sadâkatve içtenlik (senin) nimetlerini dilin şükretmesi için bahane arıyor.

48 Şiir defterimi adınla şereflendireyim; (senin) övgünü divanıma süs yapayım.

49 (Senin lütfunu temsil eden) deniz ve okyanuslar inci ile (öylesine) tıkanmıştır ki pek çok divan inci hazinesi ve maharet mâdeni olmuştur.

50 Sözümün üç lisânı olan Sâib, Nâbî ve Hassan birbirlerine ruĥları tercüme ederler.

51 Mânâları koruyan mucizeler donatan, nükteli sözler söyleyen kılıç dilli şâir benim.

52 Ey Fâzıl! Şiirinin parlaklığını tarif etme; (şiirin) feleĝin güneşi gibi açıklanmaya ihtiyaç duymaz.

53 Sen sadece “veliünniam” ın ile meşgul ol; canıgönülden kimi zaman onu öv kimi zaman (ona) dua et.

54 (Onu övmeye) oruç (vaktinin) yeni ayı yemeĝi engelleyip (yeni ay) ufukların atının ağzında dizgin/gem olana kadar (devam et.)

55 Dünya durana kadar ömrünün aylarındaki günler bayram geceler Kadir Gecesi olsun; saĝlık ve mutluluk ile sürüp git.

Ola her lahzada imdād-resānuḡ tevḡīḡ
Dest-gīrūḡ ola her ḡaṡvede Rabb-i Mennān

164.

Ġazel-i Mūzeyyel Der-Sitāyiṡ-i Ḥalīl Efendi ‘Alī-cāh

Meḡ’ūlü ḡā’ilātü meḡā’ilü ḡā’ilün

Muzāri’ - - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Āzādelik dü kevnde merdi sa’īd eder
Her bir nefesde rind-i mücerred-se ‘ıyd eder
Āḡāḡa bir nefesde ṡeb ü rüz gösterür
Zülf-i ruḡuḡ ki cem’-i siyāh u sepīd eder
3. *Hel min mezīd* dedigi nār-ı cehennemüḡ
Ma’lūm-ı ehl-i fehmi ki ḡasḡ-ı yezīd eder
Ḥūn-ı siriṡk-ile boyadur kerbelā-yı āh
Ḳalb-ı ḡazīn o demde ki ḡıkr-i ṡehīd eder
5. Eyler ḡavāle maḡṡadımı ḡarḡ baḡtuma
Baḡtum daḡı ḡavāle-i ḡarḡ-ı ‘anīd eder
Fāzıl ne dem-ki eylese āḡāze-i suḡan
Medḡ-i cenāb-ı Eṡrefi beytü’l-ḡasīd eder

⁵⁶ Her an Allah’ın yardımı imdadına yetişsin; her adımda kullarına sınırsız cömert olan Allah yardımcın olsun.

164 AE: 73^a, EFD: G.58

¹ Hürlük, insanı iki dünyada uğurlu yapar, mücerret (soyut) rind ise her bir nefeste bayram eder.

² Siyah ve beyazı bir araya getiren yüzündeki perçimin bir nefeste ufuklarda gece ve gündüzü (aynı anda) gösterir.

³ Cehennem ateşinin Yezid’e kast ederek “*daha yok mu*” dediği akıl sahipleri tarafından bilinir,

⁴ Āh Kerbala’sı kanlı gözyaşıyla boyanır, hüznü kalp o anda Şehit Hz. Hüseyin’i düşünür.

⁵ Felek, niyetimi bahtıma havâle eder; bahtım da (niyetimi) inatçı feleḡe havâle eder.

⁶ Fāzıl ne zaman sözü nâme ile okumaya başlasa Eṡref hazretlerinin övgüsünü beytü’l-ḡasīd/ kasidenin en güzel bölümü yapar.

7. Ya' nî Halîl Efendi o maḥdûm-ı pür-güher
Kim dest-i cûdı güm-şüdeyi ser-bedîd eder
Cebr-i kulûba tıynetî mecbûrdur anuḡ
Hem-vâre destî aḡz-ı du' â-yı ' abîd eder
9. Eyler mürîdî şeyḡ bir ednâ-yı işâreti
Bir nûkte-i ḡafîyesi şeyḡ-i mürîd eder
Tevfîḡ-i rehber olmaya mı öyle zâta kim
Her kârını süpürde -i Rabb-i mecîd [eder]

165.

Ve-lehu

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çekmezem ḡam ḡaddimi eyler êse âlâm lâm
Benden evvel oldı cevri-i çarḡ-ile sersâm sâm
Açmadı gül-gonçe-i maḡsûdı bunca nev-bahâr
Ḳandadur ey bâḡbân-ı dehr bu hengâm-ı ḡâm
3. Toldurup çeşm[üm] mey-i ḡünîn-i eşkümle meger
Mest êken şanmış anı gerdün-ı nâ-fercâm câm
Dehri bilmem ba' de-zîn bir zât buldum kim anuḡ
Herkese dest-i şehâsından olur en'âm 'âm

⁷ Cevher dolu o Halil Efendi'nin cömert eli yolunu kaybetmişlere yol gösterir.
⁸ Onun yaratılışı gönülleri almaya mecburdur, eli dâima ibâdet edenlerin duasını alır.
⁹ İşâretinin bir zerresi mürîdî şeyḡ eder; gizli bir sırrı (da) şeyḡi mürîd eder.
¹⁰ Öyle bir şahısa rehber olmak yakışmaz mı? Mecit Allah, onun her işini tamamlar.

165 AE: 73^b, EFD: G.105.

¹ Eğer acılar boyumu "lam" ederse (belimi bükürse) gam yemem; sâm yeli benden önce feleḡin zulmüyle sersem olmuştur.
² Ey dünya bahçıvanı, pek çok ilkbaharda maksadın gül goncası açmadı, bu keder kışı nerededir?
³ Meğerse felek sarhoşken gözlerimi cam zannetmiş, (onu) kanlı göz yaşımın şarabıyla doldurmuş.
⁴ Feleḡi bilmem, bundan sonra öyle bir zat buldum ki herkese cömertlik elinden faydalanır.

5. Müftî-i vâlâ-yı el-seyyîd Halîl-i rüşenây
Kim anuñ hecriyle oldı şubh-ı ehl-i Şâm şâm
‘İyd-ı dâmen-bûsına geldi ğamı kurbân edüp
Ya‘nî olmış aña gerdün-ı dñn u bayrâm râm
7. **Fâzılâ** murğ-ı dil-i ma‘nâya olmış gūyiyâ
Zülf-i şūh-ı gülün ħüb endâm dām

166.

**Ḳasīde-i Refī‘ Āmedī Ḥafīd-i Lebīb Der-sitāyış-i Müftî-i Şâm
es-Seyyid Muḥammed Ḥalīl Efendi Şeyḥ Murād-zāde-
Zādehullāhu Ta‘ālī Ḳadren ve Faḍlen**

*Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel . . - - / . . - - / . . - - / . .*

I

1. Ḥāmedür maḥrem-i esrār-ı dil-i müştākān
Nāmedür peyk-i hüceste-i bî-gūy-ı cānān
Ḥāmedür murğ-ı hoş-elḥān-ı gülistān-ı dehr
Nāmedür var-ise güldeste-i bāğ-ı ‘irfān
3. Ḥāmedür nāzım-ı lü‘lū’-yı me‘ānī el-ḥaḳ
Nāmedür kân-ı bedī‘-i güher-i ḥüsn-ı beyān

⁵ Aydınlık ve seyyid olan yüce Müftü’nün ayrılığıyla Şâm ahâlisinin sabahı akşam oldu.

⁶ Kederi kurban edip eteğini öpmeye geldi, yani alçak felek ve bayram ona boyun eğdi.

⁷ Ey Fâzıl! Sanki mânâ gönlünü kuşuna gül sevgilinin güzel endamı bir tuzak olmuştur.
Vezin bozuk.

166 AE: 74^a

I

¹ Kalem gönüldeki gizli arzulara sırdaştır, mektup sevgilinin uğurlu haberidir.
² Kalem hüner gül bahçesinde hoş sesli bir kuştur; mektup irfan bahçesinin gül derstesidir.
³ Doğrusu kalem mânâlar incisinin dizendir; mektup güzel beyânın bedi incisinin mâdenidir.

Hâmedür maṭlabına êrdiren üftâdeleri
Nâmedür hem nigerân-ı emele müjde-resân

5. Hâmedür ‘âşık u ma‘şūk ile hem-dem her dem
Nâmedür [hem] sebab-i ülfet ‘uşşāk u bütân

Hâmedür haste-i derd ü ğama dārū-yı feraḥ
Nâmedür şerbet-i şāfī-i marīz-i hicrân

7. Hâmedür mihr ü vefâ resmini te’yîd eden
Nâmedür bā‘ iş-i germī-i meyân-ı yārân

Hâmesüz nâme egerçi bulamaz bir şûret
Hâmeye nâmeyi yazmakla olındı raġbet

II

1. Nuṭka gel ğayrı eyâ hâme-i şîrîn-güftâr
Bezm-i ‘irfâna maḳâlûnle olup ḳand-i nişâr

Nây-ı hoş dem gibi ġāhice terennümler êdüp
Ḳıl naġam sırr-ı maḥabbet ne imiş êt izhâr

3. Gehî meşşâta olup rûy-ı ‘arûs-ı fikre
Lafz-ı rengînüni ḳıl ġâze-i hûsn-i ebkâr

Zer-i ma‘ nâyı gehî ma‘den-i dilden çıkarup
Eyle mîzân-ı ṭabī‘atle anı vezn ü ‘ayâr

⁴ Düşkünleri arzularına eriştiren kalemdir; mektup arzularını gözleyenlere müjde verir.

⁵ Âşık ve mâşûkun her an arkadaşı kalemdir, mektup da güzeller ve âşıklar için muhabbet sebebidir.

⁶ Kâlem dert ve keder hastalarına sevinç ilacıdır; mektup ayrılık hastasına şifa veren şerbettir.

⁷ Sevgi ve vefa resmini kuvvetlendiren kalemdir; mektup sevgilinin belinin çekiciliğinden bahseder.

⁸ Kalem olmadan mektub şekillenmez, kaleme mektup yazdığı için rabet edilir.

II

¹ Ey tatlı sözlü kalem, irfan meclisine sözlerinle şeker saçıp konuş.

² Hoş nefesli ney gibi kimi zaman şarkı söyleyip nağme yap, muhabbet sırrının ne olduğunu ortaya çıkar.

³ Kimi zaman meşşâta olup fikrinin gelininin yüzüne renkli sözlerinle bâkirelerin güzellik allığını sür. (AÇIKLAMA: meşşâta)

⁴ Kimi zaman gönül madeninden mânâ altınını çıkarıp yaratılış terazisiyle onu ayarla.

5. Gāhīce bender-i ‘irfāna olup şehbender
Kāle-i nazmuñı ét zīb-i dükān u bāzār
Ya‘nī ey hāme hemān şimdi yazup bir nāme
Eyle ol zāt-ı keremkāra merāmuñ iş‘ār
7. Bunı bil-kim saña andan eyü olmaz devlet
Ki pesendīde ederse sözüñ ol faḥr-ı kibār
Līk evvel edüp ā‘dāya mūrā‘āti edā
Sonra dāmānını taḫbīl ile ét vaṣf-ı şinā

III

1. Şimdi ey hāme hemān şevkle kıl feth-i kelām
Eyle evşāfına ol zāt-ı şerīfūñ iḳdām
Ser-fürū eyle anuñ pāyına ta‘zīm ile sen
Olayım dērseñ eger nā‘il-ı luṭf u en‘ām
3. Anı fıkır ét ne güherdür ki medīḥ-i pāki
Mevc-i deryā gibi ta‘dādına yétmez efhām
Fāzıl u ehl-i dil ü nükte-şinās-ı kāmīl
Ḳadr-dān-ı ‘urefā vü suḥan-ārā-yı benām
5. Nām-ı nāmīsi Ḥalīl olduğına oldu delīl
Ḥüsn-ı aḥlāk u mekārīm ile ma‘rūf-ı enām

⁵ Kimi zaman irfan limanının şehbenderi olup şiirinin kumaşını dükkân ve Pazar süsü yap.

⁶ Yani ey kalem, hemen şimdi bir mektup yazıp o cömert zâta isteğini bildir.

⁷ Eğer o soylulrın övüncü, (senini) sözünü beğenirse sana (bundan) daha iyi bir mutluluk olmadığını bil.

⁸ Faka önce düşmana saygı göster, sonra eteğini öpüp özelliklerini anlat.

III

¹ Ey hāme! Şimdi hemen kelâmı fethet; o şerefli zâtı övmeye başla.

² Eğer sen lutfâ erişeyim dersen hürmetle onun ayaklarına kapan.

³ Şunu anla; nasıl deniz dalgalarını saymaya akıl ermezse onun soylu övgü incisini saymaya da akıl ermez.

⁴ Eksiksiz nükteden anlayan, gönül ehli, ariflerin kadrini bilen, meşhur sözleri süsleyen fazıl.

⁵ Meşhur isminin Halil (gerçek dost) olduğuna güzel ahlakı ve herkesçe bilinen cömertliği delil oldu.

Pertev-i fazlı n'ola gün gibi dehri tutsa
Hâliyâ luṭf-ıla meşhûr odur müftî-i Şâm

Tetimme

7. Aḡa Nu' mân-ı zamân dênse sezâdur el-ḡaḡ
Şadr-ı fetvâya şeref vèrmededür zâtı müdâm
İltifât eyler ise saḡa o zât-ı mün' am
Sende ey ḡâme édüp 'arz-ı ricâ ol muḡdim

IV

1. Ey felek mesned eyâ lâyıḡ-ı şadr-ı temkîn
Ey olan lem' a-ı 'irfân ile ḡurşîde ḡarîn
02. Evliyâ oldıḡına şübhe mi var ecdâduḡ
Var iken sende meḡâsin ile bu ṭavr-ı behîn
3. Yine sensin var-ise luṭf u mürüvvet kânı
Kim olur aḡl olan elbette mekârim-âÿîn
Ne-ḡadar şıḡlet ise dinle beni sulṭânım
Gerḡi bir ḡılt-ı kelâm eyledi bu 'abd-i kemîn
5. Ah-kim bilmemişem bendeki muḡberligüñi
Ḥaḡ éde ṭab' -ı şerîfünde kudûretten emîn

⁶ Ey Halil! (O) cömertliḡiyle meşhur Şam müftüsüdür; cömertliḡinin ışıḡı dünyayı kaplasa ne olur?

⁷ Doğrusu ona günümüzün Nûmân'ı dense yaraşır; (onun) zâtı dâimi olarak müftülere şeref vermektedir.

⁸ Ey kalem eḡer o kıymetli zât sana iltifat ederse sen de isteḡini arz edip çabala.

IV

¹ Ey rütbesi felekde olan, kemâle erenlerin başı olmaya layık, irfân parıltısı ile güneşe yaklaşan!

² Sende bu iyilikler, bu beḡenilen davranışlar varken ecdadının evliya olduḡuna şübhe mi vardır?

³ Eḡer bir insanlık ve cömertlik mâdeni varsa o yine sensin çünkü hakiki olan elbette cömertlik gösterir.

⁴ Bu deḡersiz köle sözü bozuk söyledi; (o söz) ne kadar sıkıntılıysa da beni dinle sultanım.

⁵ Vah ki bana küs olduḡunu anlamamışım, Allah şerefli yaratılışında kuvvetli olmanı kesinleştirsin.

Hayf-kim gâfil olup bî-edeb etdüm hareket
Fikrüm ol-demde perişân idi kalbüm gamgîn

7. Cürmüme bakma amân ‘afv eyle şād ile
Tā-be-key gūşe-i nisyānda kalam zār u hazîn
Yine senden geçemem ben-de efendüm billāh
Sen-de redd étme beni lutf ile yād ét her geh

V

1. Lutfun inkâr edemem bendeñi êtdüğ memnūn
Yine ‘afv ile [sen] ihsānuña eyle maķrūn
Gāhī mektüb-ı ‘ināyetle beni yād édesin
Dèyü êtmişdi ricā saña bu ‘abd-i maķzūn
3. Şimdilik bir varak-ı lutf ile yād eyle
Fahır êdüp ben-de olam nā’ıl-i dürr-i meknūn
Ġayrı taşdı‘ yeter şimdi du‘ā eyleyelüm
Éde Haķ devlet ü iķbāl ile ‘ömrün efzūn
5. Şadr-ı cāhuñda êdüp zātuñı dā’im Allāh
Düşmenüğ derd-i ħasedle ola zār u dil-ĥūn

⁶ Yazık ki gafletle edepsizce hareket ettim; o anda zihnim karıştı, kalbim kederliydi.

⁷ Kabahatimi görme, affederek beni mutlu et; ne zamana kadar ağlayıp hüznlenerek gaflet köşesinde kalacağım.

⁸ Efendim, ben de vallahi senden yine de vazgeçemem; sen de benii reddetme, iyilikle an.

V

¹ (Ben) köleni memnun ettin, lutfunu inkâr edemem; sen (beni) yine affet ve cömertliğine eriştir.

² Bu gamlı köle “Kimi zaman beni lütuf mektubuyla an.” diye sana ricada bulunmuştu.

³ Şimdilik (beni) bir lütuf yarağı ile an; ben de övünüp (o) saklı inciye erişeyim.

⁴ Bu kadar baş ağrıttığımız yeter, şimdi dua edelim; Allah, (onun) ömrünü mutluluk ve sâadetle arttırsın.

⁵ Allah onu makamında dâim etsin; (senin) düşmanının kıskançlık derdiyle içi kan ağlasın.

Hāmeveş emrüne münkāt ola baht u iqbāl
Nāme-i ‘ömrün ola satır. ‘ade[d]den bîrûn

7. Kāyim oldıķca cihān hurrem ü handan olup
Renc ü ğamdan olasın hāşılı her demde maşûn
Muntazır lutf u cevāba bu **Refî**‘-i pür-ġam
Bāķî emrün ne ēse yine efendüm a‘lām

167.

Ve-lehu

Tārîḫ-i Terbrîk-i Üftāy Efendi Müşārü’n-ileyh

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Kālem-i nādîre-i gū kîlk-i bedî‘ü’t-tahrîr
Sırr-ı ma‘nâyı ēder böyle beyān u taştîr
Vāķîf -ı sırr-ı Hudā mazhar-ı nūr-ı Mevlā
Rehber-i rāh-ı hüdā mürşid-i ḥurşîd-naẓîr
3. Pîr-i erbāb-ı yakîn şeyḫ-i celîü’t-temkîn
Muḫyî-i sâlik-i dîn kâşîf-i esrār-ı zāmîr
Cem‘ ēdüp ma‘rifet-i ḥaḳla ‘ulûm-ı şer‘i
Zāhir ü bâtını pîrāste ol zāt-ı basîr

⁶ Bahtın ve mutluluğun kalem gibi (senin) emrine boyun eğsin; ömrünün mektubunun satırları sonsuz olsun.

⁷ Dünya var oldukça sevinçli ve neşeli ol, sözüm özü her an zahmet ve kederden uzak ol.

⁸ Bu keder dolı-u Refî, cevaba ve cömetliğı hazırdir; efendim senin emrin ne ise yine bana üzüntü verir.

167 AE: 75^a

¹ Nadir sözler yazan kalem ve güzel yazan kâmiş kalem mananın sırrını böyle satır satır beyan eder.

² Allah’ın sırrına vâķîf, Mevlâ’nın nuruna mazhar; doğru yolun rehberi güneşin eşi (olan) mürşit.

³ Yakîn sahiplerinin pîri, kemâle erenlerin parlak şeyhi; din yolcusunu güçlendiren, kalpteki sırları keşfeden.

⁴ O kalp gözü açık zat, şeriat ilimleriyle hak marifeti bir araya toplayıp zâhiri ve bâtını süsler.

5. Bā-ḥuşuş ḥaste-i rūḥāni-i derd-i ‘ışķa
Nefes-i pāk ü ‘azīziyle Felāṭūn-tedbīr
Şeyḥ Murād ya‘nī o merḥūm-i vilāyet-mevsūm
Ki mürīdāna odur pīr-i mufīdū’t-ta‘bīr
7. Kūṭbu’l-aḳṭāb-ı ḥaḳīḳat ki sipihr-i ‘irfān
Pertev-i nūr-ı kerāmātı ile oldı münīr
Muḳtedā etse n’ola ehl-i ṭarīḳat anı
Bezm-i vahdetde odur maḥrem-i esrār-ı ḳadīr
9. Ğavṣ-ı a‘zam dēsem şānına azdur zīrā
Sırr-ı bāḳīsi anuḡ eyledi dehri tenvīr
10. Evliyānuḡ dēme kim sırrı degüldür bākī
Gūş ḳıl bir bir edem ben saḡa anı taḳrīr
11. Böyle bir zātūḡ olan nesl-i necībi eyā
Evc-i efḍālde olsa n’ola ger āfāḳ-ḡīr
İşte neslinden anuḡ biri ḥafīd-i pākī
Güher-i nādire-i ḳulzūm ü ābā-yı kebīr
13. Nisbet-i ceddine muḥtāc degüldür ol zāt
Şeref-i ‘ilmi içün kendüye lāyık tevḳīr

⁵ Özellikle aşk derdinin ruh hastalarını yüce ve temiz nefesiyle Eflatun gibi tedavi eder.

⁶ Şeyh Murad, yani o işaret memleketinin merhumu; ki o müridleri için söz beyanının pîri.

⁷ İrfanın gökyüzünde hakikat kutbuplarının kutbu (olan o şeyh) kerametlerinin ışıyla parladı.

⁸ Tarikat ehli onu örnek alsın buna şaşılmaz; çünkü o vahdet meclisinde Kadîr Allah’ın sırlarını bilir.

⁹ (Onun) şânı için büyük bir gavstır deserm azdır çünkü onun ölümsüz sırrı dünyayı aydınlatır.

¹⁰ Evliyanın sırrının ebedî olmadığını söyleme; (beni) dinle, ben onu san bir bir anlatayım.

¹¹ Böyle bir şahsın soylu nesli eğer fazilet burcunda ufukları tutsa buna şaşılır mı?

¹² Onun neslinden birisi denizin nadir bir inci ve ileri gelenlerden olan soylu bir erkek torundur.

¹³ O zât atalarıyla kıyaslanmaya ihtiyaç duymaz, ilminin şerefinden dolayı kendisi (atalarından) yüksek tutulmaya lâyıktır.

- Ne güher cāmi‘ -i fetvāyı kitāb-ı zātı
Nüşha-ı nādireveş ھاḳ bu ki bī-mişl ü nazīr
15. Mültekā’l-ebḥura beñzer dēdi ğavvāş-ı ḥıred
Dil-i pūr-güher-i efdāli olunsa taşvīr
Dürerāsā dūr-i güftār-ı laṭīfi ھاḳḳā
Zīb-i gūş-ı üdebā olsa sezāvār u cedīr
17. İsm-i sāmīsi Ḥalīl mazhar-ı eltāf-ı Celīl
Lāyık-ı vaşf-ı cemīl oldı hem ol zāt-ı ḥaṭır
Berekāt ise anuñ lāzıme-i ismidür
Böyle ھاḳḳ eylemiş ol ḥazret-i Mevlā-yı zahīr
19. Pertev-endāz olalı fażl ile şehir-i Şāmī
Seḥer-i ‘ıyd gibi ētdi şühūr içre şehīr
Bārekallāh ki olmuş o ḥadaşetle yine
Vākıf-ı nükte-i envār-ı ḥadiş u tefsīr
21. İḳtifā eyler idi işrini bī-şübhe anuñ
Görse āşār-ı laṭīfini hemān İbnü’l-Eşīr
‘Aḳl-i kül fikrine nisbetle çü tıfl-ı cüz ḥvān
‘Aded-i sinni ḳalīl olsa n’ola ‘ilmi keşīr

¹⁴ O şahsın fetvaları toplayan kitabı nasıl bir incidir ki nadir bir nüsha gibi benzersizdir.

¹⁵ Akıl dalgıcı, pek faziletli mücevherle dolu gönül tasvir edilse o, denizlerin birleştiği yere benzer dedi.

¹⁶ Doğrusu nâzik sözlerinin incisi, inciler gibi ediplerin kulaklarına süs olsa uygundur.

¹⁷ Yüce adı Halil’dir, Celil (olan Allah’ın) lütuflarına mazhar olmuştur; hem de o şerefli zat güzel övgülere lâyıktır.

¹⁸ Bereket ise onun isminin boyun borcudur; zahîr olan hazret-i Mevla onu böyle yaratmış.

¹⁹ Şâm şehri cömertlikle aydınlandığından beri bayram sabahı gibi aylar içerisinde meşhur oldu.

²⁰ Hayırlı olsun! Yeniliğiyle tefsir ve hadislerdeki nurların inceliklerine vâkıf olmuş.

²¹ İbnül Esir (onun) eserlerini görseydi şüphesiz (onun) mesleğini yeterli bulurdu.

²² Külli akılın fikrine nisbetle cüz okuyan çocukdur, ilmi çok yaşı az olsa buna şaşılır mı?

SONUÇ

Ali Emiri Manzum 717 numarada kayıtlı Mecnû'a-yı Eş'âr 151 varaktan meydana gelmektedir, 1^b-25^a sayfaları Gülhan ÇAPŞEK YILDIZ ve 25^b-50^a sayfaları Mehriban DEMİR tarafından çalışılmıştır, 50^b-75^a sayfaları ise bizim çalışmamızı oluşturmaktadır.

Mesul olduğumuz varaklarda 167 şiir bulunmaktadır. Her bir beyit günümüz Türkçesine çevirilmiştir. Şiirler günümüz Türkçesine çevirilirken açıklanılması gereken kavramlar metnin sonunda “Açıklamalar” başlığı altında açıklanmış, her bir kavram için birer örnek verilmiş ve günümüz Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Söz konusu şiirlerde vezne ve anlama göre eksik yahut hatalı bir sözcük varsa şairin yayımlanmış eserlerinden de istifade edilerek tamir yoluna gidilmiş ve yararlanılan kaynaklar dipnotta gösterilmiştir.

Şiirler vezin, kafiye ve redif, nazım şekli ve türü açısından incelenmiş ve bu incelemelere çalışmada bulunan tablolarda yer verilmiştir. Mecmuanın mürettibi, tertib yılı ve yeri ile ilgili kesin bilgiler bulunmamakla birlikte eserde şiirleri bulunan şairlerin ve şiirlerin ithaf edildiği kişilerin yaşadığı yüzyıl gözetildiğinde, eserin en erken XVIII. yüzyılda tertip edildiği söylenebilir.

AÇIKLAMALAR

1. Abdâl (79/3, 126/1): Arapça asıllı bu kelime “birbirinin yerine geçen” anlamındaki “bedel” yahut “bedil” kelimelerinin çokluğu olan “ebdâl” in Türkçe teklik anlam kazanarak “abdâl” şeklinde telaffuzundan ibarettir. Abdalân yahut abdallar şeklinde çokluk hâliyle zikredilmelerinin sebebi, Vehbî’nin Nuhbe şerhinde onların Allah tarafından halkın bazı işlerini tasarruf için manevî izinle hilafet görevi verilmiş 40 neferi Şam’da, 30 neferi diğer memleketlerde olmak üzere 70 kişilik bir zümreden ibaret olmaları bakımındandır. Bunların mutasavvıflar arasında “ricâlü’l-gayb” yahut halk arasında “gayb erenleri” denir. Bunlardan biri ölünce güya diğeri “bedel” olarak onun yerine geçermiş.¹

“Birtakım itikadlar halitası olan Bektaşîliğin bütün bâtin-şii târikatlarıyla ve abdallıkla münasebeti, bazı hususlarda müşâhebeti vardır. Âbdallık gitgide Bektaşîliğe karışmıştır. Her abdal Bektâşîdir. Her Bektâşî de az çok abdâldır.”²

Örnek:

*Sînede ey şem’-i şeb-ârâ yakup bir tâze dağ
Tekye-i ‘ışkunla ben abdâlunı etdün çerâğ (Vusûlî: Dîvân: G 95/1)*

“Ey geceyi süsleyen mum, göğüsde yeni bir dağ yaktın, aşk tekkende ben abdâlını kandil yaptın.”

2. Âfitâb/Hurşîd-Zerre (2/I/3, 54/6): “Güneş tesiriyle hava ısınınca havadaki tozlar inbisât ettiğinden etrafa yayılırlar. Eski telâkkiye göre güneşin câzibesine kapılarak ona doğru koşarlarmış.”³

Örnek:

*Misâl-i zerre-i ser-geşteyem dönüp dururın
Fîrâk-ı mihr-i rûhınla benüm karârım yok (Vusûlî, Dîvân: G99/3)*

“Başı dönmüş zerreler (tozlar) gibi dönüp dururum, yanağının güneşinden ayrı duramam.”

3. Âhû-yı harem (33/15): Kâbe civârı ile Medîne’de iki tepe arasında belirli bir bölgede böcekler dâhil bütün canlıların incitilmesi, avlanması gibi her türlü

¹ Ahmet Atillâ ŞENTÜRK, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu C.I*, Osmanlı Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2016, s. 48.

² Ahmet Talat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Kurgan Edebiyatı Yayınları, Ankara 2016, s.24.

³ ONAY, s.192.

günahtan uzak bulunulması gerekli sayıldığından bu bölgelere “Harem” denmiştir. Mekke Hz. İbrahim tarafından, Medîne de Hz. Muhammed tarafından “Harem” ilan edilmiştir. Bu bakımdan bu belirtilen bölgelerde dolaşp da avlanma ve incitilmesi yasak olan ceylana “Âhû-yı Harem” denmiştir.⁴

Örnek:

Dilber âhû-yı harem olsa da bir dâma düşer
Âlemin kurtulamaz pençe-i sayyâdından (Sünbülzâde Vehbî: *Dîvân:*

G200/4)

“Sevgili Harem âhûsu olsa bile tuzağa düşer, dünyanın av pençesinden kurtulamaz.”

4. Alâyık (80/6): “Kulu bağlayıp Hakk’a giden yola girmesi, bu yola girdikten sonra da doğru bir şekilde ilerlemesini engelleyen maddi ve nefsanî nedenler, dünyevî bağlar ve her türlü engel.”⁵

Örnek:

Halâs olmaz belâlardan safâ-yı kalbe erişmez
‘Alâyıkdan geçüp her kim-ki terk-i mâ-sivâ etmez (Vusûlî: *Dîvân:* G78/2)

“Alakalardan geçip mâsivâyı terk etmeyen kişi belâlardan kurtulup gönül huzuruna erişemez.”

5. Azmayış oku (45/IV/5): Farsça “âzmûden” mastarından türetilen “âzmâyış” kelimesi “deneme”, “tecrübe”, “vukuf” gibi manalara geldiğinden “azmayış oku” tabirini “deneme oku” yahut “usta oku” olarak anlamak mümkündür. Ünsan Yücel bu okun tamamını ok yarışlarında ve “azmâyış menzillerinde kullanılan zeytûnî demir temrenli atış oku” olarak tespit etmiştir. Evliyâ Çelebi “Azmâyış’ın Ayasofya’dan çıkarılıp Okmeydanı’na getirilerek ok hedefi yapılan heykellerden birinin adı olduğunu öne sürerse de bu pek makul görünmemektedir. Çelebi, eserinin bir başka yerinde “azmâyış menzili” tabirini bir uzunluk ölçüsü olarak kullanılır: [...] *bu şehr-i bender Beç’e pek yakındur kim ancak iki üç âzmâyış menzili kadar vardur.*⁶

Örnek:

Hadeng-i işveyi der-şast-i nahvet eylemeden
Garez- dili hedef-i âzmâyış itmektür (Azîm: *Dîvân:* G44/2)

⁴ ŞENTÜRK, a.g.e. C.I, s.188-189.

⁵ Süleyman ULUDAĞ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2001, s.36.

⁶ ŞENTÜRK, a.g.e. C.I. s.512.

“Cilve okunu gurur zihgirine almaktan maksat, gönlü azmayış okuna hedef etmektir.”⁷

6. Bâkıl (12/8): Kuş beyinli, söz söylemekten dahi âciz bir Arabın adı. Araplar arasında söz söylemekten âciz, belâheti zâhir olanlar hakkında *a'yâ min Bâkıl* yani Bâkıl'dan daha beceriksiz meseli meşhurdur. Bâkıl, bir gün kucağında on bir dirheme aldığı bir âhû yavrusu ile giderken bir tanıdığına rast gelir. Bu adam kaçta aldığını sorunca bakıl diliyle cevap veremeyerek on bir sayısını göstermek için iki elinin parmaklarını açar ve dilini uzatır. Âhû da uçağından fırlar. İşte bu gibi hâllerden dolayı güzel söz söylemek kâbiliyeti olmayanlar hakkında îrad edilir.⁸

Örnek:

Kalır Sehbân-ı Velî şermile a'yâ mine'l-Bâkıl
Belâgatle ser-âgâz eylesem ta'bîr-i ma'nâya (Sünbülzâde Vehbi: *Dîvan*:

K 40 / 53)

“Belâgat ile anlamları açıklamaya başlasam, Sehbân-ı Velî utanır ve Bâkıl'dan da beceriksiz kalır.”

7. Bektâşî (126/1, 163/4): Yeniçeri Ocağı Abdalân-ı Rum'un âdeta bir devâmı olup daha sonra siyasi bir güce dönüşen Babâî hareketiyle de kuruluş itibariyle ayrıca bir bağı sahipti. Bu bakımdan kendilerini Anadolu'daki abdal zümrelerinin piri sayılan Hacı Bektâş-ı Velî'ye isnat ettiklerinden, Yeniçeri Ocağı ve Bektaşî Ocağı öylesine kaynaşmıştır ki yüzyıllar boyunca “Yeniçeri” askerlerine “Bektaşî” denmiştir.⁹

Örnek:

Şâh hakkıçün bugün ey Hayretî hayrân u zâr
Hanekân-ı 'ışk içinde baş açık bektâşîyem (Hayretî: *Dîvân*: G381/5)

“Ey Hayretî, şâh hakkı için bugün aşk tekkesinde şaşkın ve ağlayan başı açık bir Bektâşîyim.”

8. Beyt-i mamur (33/16): Bursevî'den naklen bir rivayete göre meleklerin dünya yaratıldığında Kâbe'nin bulunduğu yerde inşa ettikleri yapının adıdır. Bir diğerine göre ise Âdem'in dünyaya indikten sonra kendi eliyle inşa ettiği bir yapıdır. Bir diğerine göre Âdem dünyaya gönderildiğinde tamamen ıssız olan dünyada barınabilmesi için Allah tarafından ona cennetten ihsan edilen bir köşktür. Âdem ve

⁷ ŞENTÜRK, a.g.e. C.I. s.512.

⁸ ONAY, a.g.e. s. 82.

çocukları uzun yıllar bunun çevresinde tavaf etmişler, fakat Nuh Tufanı olacağı zaman melekler bu köşkü de alıp yedinci kat göğe çıkartmışlardır.¹⁰

Örnek:

Harîm-i Beyt-i Ma'mûrundan a'lâ olmaya Kâbe
Degüldür şâh-ı Sidre kâmetünden müntehâ kıble (Bâkî: *Dîvân* G333/2)

“Kâbe, (onun) Beyt-i Mamûr’unun hareminden daha yüksek olmasın; kıble senin Sidre dalı gibi olan boyundan daha uzun değildir.”

9. Bî-sütûn (124/1): İran’ın Kirmanşah eyaletinde bulunan Behistûn Dağı, Kral Dairus tarafından yazdırılan üç dilli kitabesi ve kaya rölyefleriyle meşhurdur. Edebî gelenekte yaygın kabul gören hikâyeye göre Hüsrev-i Pervîz’in sevgilisi Şîrîn’e âşık olan Ferhâd, bu dağın içinden bir su kanalı açsın diye Hüsrev tarafından görevlendirilir. Şîrîn için o meşhur külüngüyle büyük kayaları kırıp dağı delmeye başlayan Ferhâd’a yine Hüsrev’in bir hilesiyle ihtiyar bir kadının aracılığıyla Şîrîn’in öldüğü yolunda yalan bir haber ulaştırılır. Ferhâd bu acıya dayanamayarak elindeki külüngü havaya atıp başına isabet ettirir ve ölür.¹¹

Örnek:

Deşt-i mihnetde dil-i dîvânenün etdiklerin
Bî- sûtûn-ı kûh-ı gamda belki ferhâd eylemez (Hecrî: *Dîvân*:G 77/2)

“Deli gönlün eziyet ovasında yaptıklarını belki gam dağı Bîsütû’nunda Ferhâd bile yapmaz.”

10. Buselik (3/7, 77/4, 107/4): “Türk mûsikîsinin en eski 13 basit makamından biridir. Öpücük anlamına gelen “bûse” den” türemesi sebebiyle aynı zamanda “öpmelik” gibi bir anlam ifade ettiğinden, şairler bununla ilgili pek çok söz oyunu geliştirmişlerdir.”¹²

Örnek:

Mutribâ bûselik et nağmeyi kim dilberden
Ede ‘uşşâk usûl ile temennâ bûse (Sünbülzâde Vehbi: *Dîvân*: G224/3)

“Ey çalgıcı, sevgiliden ezgiyi buselik al, böylece âşıklar sevgiliden usûl ile/ âdet üzere bir öpücük istesinler.

⁹ Ahmet Atillâ ŞENTÜRK, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu C.II*, Osmanlı Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2017, s. 161

¹⁰ ŞENTÜRK, a.g.e., C.II, s.225.

¹¹ ŞENTÜRK, a.g.e., C. II, s. 259-260.

11. Çâr-ebrû (13/4, 66/3): Kadının elden geldiğince sosyal hayatın dışında tutan, hayatını harem dairesiyle sınırlandırmayı uygun gören bir toplumda kadının şiire konu edilmesi de hâliyle düşünülemezdi. Allah'ın halifesi ve yaratılanların en şereflişi gözüyle bakılan insan için şiir yazıldığında da peygamberler, hükümdarlar, bilginler vb. büyük şahsiyetler hep erkeklerden çıktığından yine şiirin muhatabı kadın olamazdı. Buna ilave olarak kadınlar için yazılan şiirler süfli hevesleri çağrıştıracığından bunlar hiçbir zaman saf aşkın ifadesi sayılamayacaktı. Bu sebeple İslâm dünyasında olduğu gibi Türklerde de şiirin muhatabı uzun yıllar erkek olmuş ve Hz. Peygamber ve padişahlar başta olmak üzere her sınıftan sevilen ve sayılan erkekler için onları yüceltici, yüz ve beden güzelliklerini övücü şiirler yazılmıştır. Bu çerçevede yüzünde sakal bulunmayan güzeller için “sâde-rû” ifadesinin bir ileri boyutu “dört kaş” anlamındaki “çâr-ebrû”dur. Yani artık yaş ilerledikçe yüzdeki kaşların yanı sıra bıyıklar da terleyip belirginleşmeye başlamıştır.¹³

Örnek:

Cemâl-i 'âlem-ârâsı bugün ol çâr-ebrûnun
'Aceb mescid degül midür ki vardur iki mihrâbı (Hecrî: Dîvân:G 131/3)

“Bu gün dört kaşının âlemi süsleyen güzel yüzü iki mihrabı olan garip bir mescit değil midir?”

12. Çeşm-i Bülbül (31/6): Mütercim Âsım Bürhan-ı Kâtî'da “gûr-çeşm” için *Bir cins harir kumâşdur ki çiçegini yaban eşeği gözinün timsâlinde tarh ü nakş iderler. Nitekim çeşm-i bülbül didükleri parçanın çiçegini bülbül gözi şeklinde tezvîk eylediler. 'Arabîde o kumâşa mu'ayyer dinür muhayyer vezninde diyor. Çeşm-i bülbülün göz göz bir kumaş olduğu bellidir.*¹⁴

Örnek:

Reng-i şarâb ile ruhun oldukda gülgülü
Açdı habâb-ı kâle-yi mey çeşm-i bülbül (Sünbülzâde Vehbî: Dîvân: G 257 / 1)

“Şarabın hilesiyle yanağın gül renkli olunca içki kumaşındaki kabarcık bülbül gözü (gibi) açıldı.

¹² ŞENTÜRK, a.g.e. C.II., 317s.

¹³ ŞENTÜRK, a.g.e., C. II, s. 469.

¹⁴ ŞENTÜRK, a.g.e. C.II., s.530

13. Dârâ (46/10, 163/7): İran hükümdarlarından Keyâniyân sülalesinin dokuzuncu ve son hükümdarı Dârâb'ın oğludur. Dârâb, oğlu Dârâ'ya düşkünlüğünden dolayı ona kendi adını vermiştir. Fakat daha sonra baba ve oğlu birbirinden ayırdedebilmek için babaya kadir ve şeref sahibi kimse anlamında “Dârâ-yı Asgar” denmiştir. Babasının ölümünden sonra İran tahtına çıkarak 14 yıl saltanat sürer. Makedonyalı İskenderi Anadolu, Suriye ve Mısır bölgelerini ele geçirdikten sonra Dârâ'nın sulh ve anlaşma tekliflerini kabul etmeyerek İran üzerine yürür ve harp meydanında yakınlarına rüşvet vererek onu ağır biçimde yaralayıp galibiyet kazanır. Dârâ'nın ölüm derecesinde yaralandığını görünce ona yaklaşp son vasiyetini sorar ve ardından kızı ile evlenir.¹⁵

Örnek:

Sultân-ı şark u garb şehenşâh-ı bahr u ber
Dârâ-yı dehr Şâh Süleymân-ı kâm-rân (Bâkî: *Dîvân*: K1/15)

“Doğunun ve Batının sultanı, denizlerdeki ve karalardaki sultanların sultanı, dünyanın Dârâ'sı, bahtiyar Sultan Süleyman.”

14. Edhem (82/3): “Arapça siyah yağız at demek olup aynı zamanda Şeh-nâme kahramanları İsfendiyâr ve Cemşîd'in meşhur atlarının adıdır. Buna karşılık beyaz ata “eşheb” denir. Edhem denen bu siyah atların gözünde kırmızılık olmayan cinsleri makbul imiş.”¹⁶

Örnek:

Eşheb-i rûz ile tâ Edhem-i şeb peyderpey
Haşre dek birbiri ardınca ola cilvenümâ (Nef'î *Dîvân*: K17/82)

“Gündüzün beyaz atı ile gecenin Edhem'i birbiri ardınca haşre kadar görünsün.”

15. Halebü's-Şehbâ (59/4): Suriye'nin başkent Şam'dan sonra en büyük şehri olan Halep geçmişte Osmanlı Devleti'nin en önemli merkezlerinden biri idi. Halep, süt veya sağma, Şehbâ ise kırçıl, ak anlamındadır. Şehirde yapılar Kayşanî denilen sarımsı beyaz taştan yapıldığı için “akça Halep” manasında Halebü's-Şehbâ adı verildiği söylenir. Evliyâ Çelebi, farklı bir rivayet nakleder. Hz. İbrahim Mekke'ye gitmeden önce Halep'te sütçülük yapıyordu, Sevrü's-Şehb (sağılmış inek) adında bir ineği vardı. Onun sütünden yoğurt, kaymak, tereyağı ve yoğurtçuların pîri olan Hz. İbrahim, ineğinden sağdığı sütü fakirlere dağıtmak üzere iç kaledeki camide “Makâm-ı İbrahîm”

¹⁵ Ahmet Atillâ ŞENTÜRK, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu* C.III, Osmanlı Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2019, s.46.

¹⁶ Ahmet Atillâ ŞENTÜRK, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu* C.IV, Osmanlı Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2019, s.21

denilen minberin altındaki taş tekneye doldurur, halka ne kadar dağıtsa da Allah vergisi “berekât-ı Halîlullâh” ile süt eksilmezdi.¹⁷

Örnek:

*Murg-i dil uçdı zabtına tedbir kalmadı
Şehr-i Haleb’de müddet-i te’hîr kalmadı*

Nakl itdi Rûm’a kısmetümüz dâye-i kadîr

Şehbâ’da şimdi nûş idecek bir şîr kalmadı (Nâbî: Dîvân: II. C., G826/ 1-

2)

“Gönül kuşu uçtu, onu tutmak için bir önlem kalmadı, Halep şehrinde (bunu) geciktirecemeye vakit kalmadı. Muktedir dadı kısmetimizi Anadolu’ya aktardı, Şehbâ’da (Halep’te) içilecek bir süt kalmadı.”

16. Hamam-Fil gözü (55/41): “Hamamlarda hem içeriyi aydınlatmak hem de içerideki ısıyı korumak amacıyla kubbelere “fil gözü” denen küçük yuvarlak camlar yerleştirilir. Bunlar içeriden veya dışarıdan bakıldığında çevreyi gözleyen gözlerle benzetilir.”¹⁸

Örnek:

Dîde-i câm ile endâmuñî seyr eylesün

Varma ey sîmîn-beden nâz ile hammâma dahı (Revânî: Dîvân: G480/4)

“Ey gümüş bedenli nazlanarak hamama gitme, hamam bile camdan gözleriyle boyunu bosunu seyretmesin.”

17. Hassân (12/8): “Hazret-i Peygamberin mâdihi olan Sâbit oğlu Hassân’dır. Peygamber’i hicvedenleri hicvederdi. Peygamber kendisi için Mescid-i Şerîf dâhilinde şiir inşâdına mahsus bir minber yaptırtmıştı. Çok korkaktı. Edebiyatımızda belâgat timsalidir. Zıddı Bâkıl’dır.”¹⁹

Örnek

Iztrârî eder eşârıma şimdi tahsîn

Söze geldikçe kabûl eylemeyen Hassân’ı (Nef’î Dîvân:K3/39)

¹⁷ Emine YENİTERZİ, “Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı- Prof. Dr. Turgut KARABEY Armağanı*, C.III., sy. 5., s15.

¹⁸ Ahmet Atillâ ŞENTÜRK, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu C.VI*, Osmanlı Araştırmaları Merkezi, Dün Bugün Yarın yayınları, İstanbul 2022, s. 176.

¹⁹ ONAY, a.g.e., s.203.

“Söz açıldığı zaman Hassân bin Sâbit’in şiirlerini beğenmeyen benim şiirlerimi görünce onları takdir etmeye mecburdur.”

18. Hicaz (56/2): Türk musikisinin “8” numaralı basit makamı. Bu makamdan elimizde 1893 parça eser vardır ki, makamlar arasında birinci gelir. Hicâz dörtlüsüne rast beşlisinin eklenmesiyle yapılmıştır. Dörtlü ile beşlinin birleştiği 4. derece olan nevâ (re) perdesi, güçlüsüdür. Durağı düğâh (lâ) perdesidir ve hicâz dörtlüsü ile kalır. Dizisi inici-çıkıcıdır. Donanımına si için bir bakıyye bemolü (dik kürdî), fa ve do için birer bakıyye diyezi (evc ve nim hicâz) konur. Orta sekizlideki sesleri, çıkıcı olarak, şöyledir: Dügâh, dik kürdî, nîm hicâz, nevâ, hüseyî, evc, gerdâniye, muhayyer. Niseb-i şerîfe sayısı 7’dir. Hicaz en eski makamlardandır.²⁰

Örnek:

*Âvâzunı hicâz makamında itse gûş
Huccâc-ı âşıkân kâmu “lebbeyk” dir sana (Zâtî: Dîvan: K67/9)*

“Aşk hacıları senin feryadını hicaz makamında dinleseler hepsi sana “lebbeyk” der.

19. Hıta/ Hatâ / Hoten (3/6, 32/6, 157/5): Hoten günümüzde Çin’in Uygur Özerk Bölgesi’nde Pamir-Altı dağları ile Taklamakan Çölü arasına bulunan (Taşağıl, 1998:251) bir bölgedir. Hatâ, Hatây, Hıtâ, Hoten ve Hutten isimleriyle de anılır[...] Hoten klasik Türk şiirine ahularıya konu olur. Bu yörede sürü halinde yaşayan bir ahu türü vardır. Bunlar yılda bir kez karın bölgelerinde oluşan siyah bir kitleyi düşürürler. Buna nâfe denir. Bu güzel kokulu siyah kitle, misk yapımında kullanılır. Klasik Türk şiirinde sevgilinin saçının ve beninin kokusu ile saçının rengi bu siyah kitleye benzetilir.²¹

Örnek:

*Çîn-i zülfün miske benzettim hatâsın bilmedim
Gey perişan söyledim bu yüz karasın bilmedim (Ahmet Paşa: Dîvân*

G191/1)

“Perçeminin kıvrımını miske benzettim, bunun bir hata (Hoten) olduğunu anlamadım, çok acınacak (dağınık) bir şey söyledim, bu yüz karasını fark etmedim.”

²⁰ Yılmaz ÖZTUNA, Türk Müsíkisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s.148-149.

²¹ Fırat SEVİNÇ, *Klasik Türk Şiirinde Bahçe ve Unsurlarının Anlamsal İlişkileri*, Sonçağ Yayınları, Ankara 2018, s. 67.

20. İşrakiyun (3/4, 75/2): Sezgi ve keşfe dayalı bir bilgi felsefesini benimseyen İşrâkîlik, 16. Ve 17. Yüzyıl sonrasında birçok klasik Türk şairinin şiirlerinde “işrâk” kelimesine yer vermesini sağlamıştır. Kelimenin ışık ve aydınlık anlamları da şiirde kullanımını kolaylaştırmış görünmektedir. Şiirlerde “işrâk” kavramı, sadece felsefî karşılığıyla değil lügatlerde geçtiği şekliyle ışıklandırma, parlatma; güneş ve ay için doğma, doğup etrafı aydınlatma anlamlarıyla da görülmektedir.²²

Örnek:

Kalbi mir'ât-ı zamir-i hâlet-i işrâkiyân
Hâlini 'arz eyleme ol sâhibü'l fetvâ bilir (Lâzîkîzâde Feyzullah Nâfîz:

Dîvân: K9/34)

“Onun kalbi İşrâkîlerin hâllerinin gönül aynasıdır; hâlini anlatmana, o fetva sâhibi senin hâlinden anlar.”

21. Kahraman (61/9): Kahraman, pehlivan demektir. İran hurâfâtına göre Pişdâdiyân sülâlesinden Şah Tahmures’in oğlu Rüstem-i Zâl gibi meşhur ve Kahraman-ı Katil lâkabıyla anılır bir pehlivân imiş. Üç yaşında iken devler kendini kapıp Kaf Dağı’na götürmüşler ve orada arslan sütüyle beslemişler. On dört yaşına girince öyle bir dehşet peydâ eylemiş ki, devler yüzüne bakmaktan korkarlarmış. Hattâ devlerle güreşir ve onları saman çöpü gibi kaldırıp yere fırlatmış. İki parmağıyla kaldırdığı gürzünü devler iki elle kaldıramazlarmış. Gamgam isminde elmastan bir kılıcı varmış ki karanlıkta mehtap gibi parlarmış.²³

Örnek:

Pek gırralanma kûşe-i mihrâb-ı tâ'ata
Aşkın kemân-ı sahtını çek kahramân isen (Şeyh Gâlip: *Dîvân: G182/3)*

“İbâdet mihrabının köşesinde çok da övünme, (eğer) Kahramân isen aşkın sert yayını çek.”

22. Kebâde/ kepâze (45/V/5, 45/VI/1, 61/2): “Farsça “kebâde” den galat olup talim için kullanılan yay, itibarsız, kıymetsiz, hürmet ve riayete müstahak olmayan, haysiyetsiz, rezil anlamındadır. Şiirde her iki anlamda da tevriyeli kullanılmıştır.”²⁴

²² Mustafa Uğur KARADENİZ, “Klasik Türk Şiiri ve İşrâk Felsefesi” *Kültür Araştırmaları Dergisi*, XII (2022), s. 215.

²³ ONAY, a.g.e. s.239.

²⁴ Abdullah BULUT: “Râsîh İbrahim’in Okçulukla İlgili Bir Manzumesi”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, L/ 2002/1 (2002), 9-20.s.

Örnek:

Çeke çeke gamını kaddüm kemâna döndi
Âh ol kaşı kemânım itdi beni kepâde (Mesihî: Dîvân: G235/4)

“Onun üzüntüsünü çeke çeke boyum yaya döndü, vah ki o kaşı yay sevgilim beni kebâde yayı gibi yaptı.”

23. Püskürme Ben (5/8, 59/5, 68/4): Püskürme ben tabiri Kubbealtı Lügati’nde “Yüze ve gerdana serpilmiş durumda olan ben” olarak yer alırken püskürme benli ifadesi de yine aynı sözlükte “Yüzünde ve gerdanında irili ufaklı benler bulunan.” Şeklinde açıklanmıştır (lugatim.com/s/püskürme, e-sözlük). Reşat Ekrem Koçu da Türk Giyim ve Süslenme Sözlüğü’nde benzer şekilde küçük ve birkaçı bir arada olan yüz benlerine püskürme ben denildiğini belirtmektedir. Ayrıca Koçu yine aynı kitabında, kaş göz nakşı hoş ve çizgileri düzgün yüzlere püskürme benlerin farklı bir şirinlik, tatlılık ve güzellik kattığını dile getirmiştir. (Koçu, 1967: 33).[...] “Püskürme ben” tabirinin çok fazla olmamakla birlikte şairler tarafından sevgilinin güzellik unsuru olarak farklı ve orijinal imajlar içinde kullanıldığı görülmüştür.²⁵

Örnek:

Sende bu püskürme benler turreler mevcûd iken
Sayd-ı mürğ-i câna gayrı dâne vü dâm istemez (Sünbülzâde Vehbî: Dîvân: G110/2)

“Sende bu püskürme benler ve perçemler varken can kuşunu avlamak için başka yem ve tuzağa gerek yoktur.”

24. Rüstem (45/IV/2, 61/9): Neriman’ın torunu, Zâl’in oğludur. Keykûbâd’ın asrından Keyhüsrev’in saltanatı sonuna kadar cihan pehlivânı, emirü’l -ümerâ. Zâbilistân, Seyistân onun tasarrufunda idi. Sekiz yüz sene ömür sürdüğü menkûldür. [Burhan-ı Kâtî’ Tercümesi] Rüstem, Şehnâme’de adı çok geçen efsânevî kahramandır. Bîjen’i kuyudan kurtarmıştı. Bir lâkabı da Tehemten, yani iri vücûdlu pehlivân idi.²⁶

Örnek:

Sana bu kuvvet-i baht ile kimse hasm olamaz
Olursa askerinin her birisi bir Rüstem (Nef’î: Dîvân: K36/6)

“Askerlerinin her biri bir Rüstem olursa sana bu tâlihin kuvvetiyle kimse düşman olamaz.”

²⁵ Halil Sercan KOŞİK, “Divan Şiirinde Sevgilinin Güzellik Unsuru Olarak Püskürme Ben”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]* XII. (2020), s.116-117

25. Süreyya (82/3): Arapça bir sözcük olan Süreyya, Farsça Pervîn, Türkçe Ülker sözcükleriyle ifade edilir. Süreyya yedi tane parlak yıldızdan oluşan bir yıldız kümesidir. Yunan mitolojisinde Süreyya yedi kız kardeş olarak belirtilir. Kız kardeşlerden altısı tanrılarla birisi bir ölümlüyle evlenir. Ölümlüyle evlenen kız kardeş bazen kaybolur. Klasik Türk şiirinde sevgilinin yüzündeki benlerin benzetildiği bu yıldız kümesi, Araplar ve Yahudilerce kutsal sayılır.²⁷

Örnek:

Âferîn ey rûzgârın şehsüvâr-ı safderi
Arşa as şimdiden geri tîg-ı Süreyyâ cevheri (Nef'î: Dîvân: K14/1)

“Ey safları yarıp geçen kahraman usta binici, sana aferin! Bundan sonra Süreyye mücevherli kılıcını gökyüzüne as.”

26. Şehnâz (3/7, 56/2, 78/4): Türk Mûsikîsi’nde mürekkep bir makam. Farsçada “nâzlı, şûh, güzel” demektir. Elimizde 251 örneği vardır. 28. Sıradadır. Eskiden çok, son zamanlarda daha az kullanılmıştır. XIII. Yüzyıl Türk Mûsikîsi’nde “6. âvâz sayılmıştır. En eski makamlardandır. Hicâz-kârı daha yumuşağı ve nazlısı, masal edâsına çok müsâit, pek güzel ve karakteristik bir makamdır.

Uzzâl veya Hicâz yahut Hümâyûn makamına, aşîrân (mi) perdesi göçürülmüş bir Hümâyûn ilâvesiyle yapılmıştır. Uzzâl ve Hicâz yahut Hümâyûn makamı ile dügâh (lâ) perdesinde kalır (ki bu perde, Aşîrân’da Hümâyûnün güçlüsüdür). Güçlüler, birinci derecede – Hümâyûn ile Hicâz’ın güçlülere olan -nevâ (re), ikinci derecede de- Aşîrân’da Hümâyûn’un tîz durağı olan- hüseyinî (mi) perdeleridir (ki bu perde, Uzzâde de güçlüdür.) Karışık ve daha çok inici seyrede ve tîz durağı olan muhayyer (lâ) perdesini çok kullanır. Donanımına si bakıyye bemolü (dik kürdî), do bakıyye diyezi (nîm şehnâz) konulur (fa koma diyezi dik acem ârızası da konulabilir.) Son iki ârızası Aşîrân’da Hümâyûn, ilk ikisi de Hümâyûn içindir. (2. Do diyez ârızası, her iki dizede de müşterektir.) Eğer Uzzâl veya Hicâz kullanılmışsa, nota içinde sol bekar yapılır ve fa bakıyye diyezi eklenir.²⁸

²⁶ ONAY, a.g.e. s.33.

²⁷ SEVİNÇ, a.g.e., s.139.

²⁸ Öztuna, a.g.e., s.451

Örnek:

*Kâmet-i mevzunu kim bir mısra’-ı bercestdir
Evc yâ şehnâz usulünde miyân-bestedir* (Sünbülzâde Vehbî: *Dîvân:*

G89/1)

“Sevgilinin berceste bir mısra gibi olan ölçülü boyu ‘evc’ ya da ‘şehnâz’ usulünde beline bağlamıştır/ meyanhâneye bağlamıştır.

27. Taş dikmek (45/XI/4, 61/11): “Rekor kırma yerinde kullanılır bir tâbirdir. Okçulukta rekor kıranlar için taş dikildiğinden bu tâbir meydana gelmiştir.”²⁹

Örnek:

*Kemân-keş pehlevânlar nâvek-endâz olduğu demde
Dil-i saht-ı ‘adûya taş diker şevketlü hüinkârım* (Sünbülzâde Vehbî:

Dîvân: K12/8)

28. Tatar (110/4): Tatarlar divan şiirinde yağma, zalimlik, merhametsizlik gibi vasıflarıyla ele alınır. Âşığın gönlü aşk yolunda emniyeti ve rahatı bir türlü bulamamıştır. Tatar gibi olan gamze onu hep yağmalamıştır. Eğer sevgilinin Tatar gamzesi Timur’u savaşa dâvet etse, o savaş meydanına Timur gelemmez. Sevgilinin gözü kan dökücü ve zalimdir, gamzesi ise Tatar’dır. İkisi bir araya geldiğinde ondan korkulur.³⁰

Örnek:

*Hezârân ‘özü-i leng eyler kaçır meydânâ gelmezdi
Eger Tâtâr-ı gamzen da’vet itse cenge Tîmûrı* (Bâkî: *Dîvân:* G484/3)

“Eğer yan bakışının tatarı Timur’u savaşa davet etse, (Timur) binlerce aksak özü diler, kaçır ve savaş meydânına gelmezdi.”

29. Tûl-ı Emel (46/3): Arapça *tûl al-amal* ‘dünyevi hırs, bitmek bilmeyen hırs, sonu gelmeyen arzu’ (harf. ‘uzun emel’) (> Fa. *tûl-i emel* ‘dünya hırsından kinayedir’) deyiimi, anlam ödünçlemesiyle [...]karşımıza çıkmaktadır.³¹

²⁹ Mehme Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2004, C.III., s. 419.

³⁰ MEHTAP ERDOĞAN TAŞ, *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2018, s.84

³¹ İbrahim TAŞ, Ar. Şûl-ı al-Amal ‘Dünyevi Hırs’ Tabirinin Tarihi Metinlerdeki Yansımaları, *Doğumunun 60. Yılında Zuhal Ölmez Armağanı Esengü Bitig*, Kesit Yayınları, İstanbul 2021, s.735.

Örnek:

Kurtulur çâh-ı zenahdâna düşen dil kayddan

Mübtelâ-yı zülfine pâ-bend olur tûl-ı emel (Şeyhülislam Yahya: *Dîvân:*

G227/2)

“Çene çukuruna düşen gönül saça bağlanmaktan kurtulur; dünyevi hırs saça tutulup esir olur.”

30. Zâl (45/IV/2): Sâm’ın oğlu Rüstem’in babasıdır. Anasından saçı kirpik ve kaşları beyaz doğduğundan ve babası oğlu olduğunu inkâr ettiğinden hile ile bir dağa atılmıştı. Orada Sîmurg(=Zümrüdüankâ kuşu) tarafından beslenmişti. Bu hile dolayısıyla Destan ve saçının beyazlığından dolayı ihtiyar demek olan Zâl denilmiştir.³²

Örnek:

Nece merd-efgen olur yâ rab bu dehr-i pîre-zen

Zâr olupdur pençesinde Rüstem-i destân-ı Zâl (Hecrî: *Dîvân:*G 97/2)

“Allah’ım! Kocakarı olan bu dünya, yiğitleri nasıl da yere seriyor, Zâl’ın (oğlu) Rüstem (onun) pençesinde inliyor.”

³² ONAY, a.g.e., s.33.

MESTAP'A GÖRE MECMUANIN TASNİFİ

Yer Nu.: Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 717 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-Yı Eş'âr (50 ^b -75 ^a)							
Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
50 ^b	Tevfîk	Pādşāh-ı müttakî ' Abdü'l-ḥamîd ḥān-ı velî Ḥāmî-i şer' -i mübîn sultân-ı manşûru'l-livâ	Lā-yu' ad ecr ü şevâb êde Kerîmu'llāh aḡa Kıldı altıncı kadın bir cāmî' -i zibâ bînâ	Kaside 10 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / - - -	
50 ^b	Rāğıb	Ḥarf-i niyâz-ı ehl-i maḥabbet ses istemez Râz-ı derûn-ı ' âşıka mahrem kes istemez	Tâb-âver olmuyor o perî-çehre Rāğıbâ Bundan ziyâde sūzişi besdür pes istemez	Gazel 7 beyit		-. - / -. - - / -. - - / - -	
50 ^b	Sâti'	Tenhâ-nişîn-i ' uzleti her bir kes istemez Mahbûbı gelse yanına ḡayrı kes istemez	Âḡâz-ı büselikte çıkar evce Sâti' â Şehnâz êdince nağme-i mutrib pes istemez	Gazel 7 beyit		-. - / -. - - / -. - - / - -	
51 ^a	Nüzhet	Terk êt niyâz-ı vuşlatı nālûḡ pes istemez Rām oldı ol perî bize ḡayrı kes istemez	Tefvîz êden umûrını taḡdîre Nüzhetâ Her kârda te'emmül-i pîş ü pes istemez	Gazel 7 Beyit		-. - / -. - - / -. - - / - -	
51 ^a	Nāfiz	Cānānesin raḡîb ile hîç bir kes istemez Dāmān-ı gülde bûlbûli ḡar u ḡas istemez	Âşaf naẓîr ḡazret-i Rāğıb kerîm-dil Vaktinde âḡ u zâr êder hîç kes istemez	Gazel 9 beyit		-. - / -. - - / -. - - / - -	
51 ^a	Müştaş	Sāḡiyâ bâde bide v'ângeh efsâne bigû Dāstānhâ-yı ḡoş ez-cānib-i ḡumḡhâne bigû	Dānemet fikir ne-dārî be-suḡan ey Müştaş Sa'y kûn yek ḡazal-ı turfa-i mestâne bigû	Gazel 5 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. -	
51 ^b	Belîğ	Keşîde tîḡ-ı ḡazâ ḡamze-i cefâ-cûlar İki ḡılâf-ı siyehdür yanında ebrûlar	Belîğ ' aceb-mi görenler ḡalursa ḡayretde Bu nazm-ı pāk-i selîse ṡurur aḡan şular	Gazel 6 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. -	
51 ^b	Nüzhet	Her mey-gulû-yı ḡumda ki cûşîş-nemâsı var Mînâ-keşâna neş'e-i ḡayret-fezâsı var	Leb-rîz-i cûşîş oldı ṡarab-ḡâne-i ḡayâl Ḥaḡḡâ ki Nüzhetûḡ yine rengîn edâsı var	Gazel 7 beyit		-. - / -. - - / -. - - / - -	
51 ^b	Naẓîf	Gül gibi vërse küşâyîş dile encâmda cām Lîk olur bâ' iş-i derd-i ser-i nâ-kâmda kām	Olamaz kimse Naẓîfâ bu felek içre be-kām Dâlveş eylemeyince ḡadin âlâmda lâm	Gazel 5 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. -	
52 ^a	Sālim	Rencîdegāna olmış-iken pâydar dār Oldı başıma ḡâne-i rāḡat-medār dār	Sālim köleḡ ' aṡāya sezādur bugün şehâ Zîrâ ki bizde vech-ile ḡaḡḡ-ı civār var	Gazel 9 beyit		-. - / -. - - / -. - - / - -	
52 ^a	Nesîb	Bir elinde bâde-i memzûc bir elinde enār Sāḡî-i meclis bize ḡor âb ile âteş şunar	Sûmenât-ı kişver-i ' ışḡ olmışam ḡüyâ Nesîb Ḥâne-i dilde sôyünmez muttaşıl âteş yanar	Gazel 6 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / - - -	

52 ^b	‘İzzet	Hük-m-i taqdîrde hüşyâr ile gâfil birdür Kısmet-i rûz-ı ezel ‘âlim ü câhil birdür	‘İzzetâ rahmet-i Hâk nîk ü bede yeksândur Yağsa bârân-ı kerem baħr-ıla sâhil birdür	Gazel 9 beyit		...-/-...-/-...-/-... -	
52 ^b	‘İzzet	Câme-i gül-penbe açmış ey gül-i ĥod-rû seni Bir gümüşden serve döndürmüş ĥad-i dil-cû seni	‘İşk-ıla ĥüsn imtizâc etmiş görince ‘İzzetâ Sen o âhû gözleri ol gözleri âhû seni	Gazel 7 beyit		...-/-...-/-...-/-... .-	
52 ^b	Nâşid	Vérme ‘ömrüm varı bezmünde meded ağyâra yér Tutmasun tâ kim derûn-ı sînem üzre yara yér	Muhtelifdür çün ĥamîr-i mâye-i ehl-i zaman Nâşidâ teng oldu şimdi ülfet-i bisyâra yér	Gazel 8 beyit			
53 ^a	Nâşid	Câm-ı ‘ışķunla hemân şürîde-ser bir ben-miyem Dâne-i ĥâlûn hevâsıyla gezer bir ben-miyem	Târ u pûd-ı nûkte ü inhâmdan Nâşid bütün Şâhid-i mânâya nev-ĥil‘ at biçer bir ben-miyem	Gazel 7 beyit		...-/-...-/-...-/-... .-	Mecmua’da, divandaki ¹ manzumede yer almayan 5 beyit bulunmaktadır.
53 ^a	Nâşid	Bir mâh-ı ĥüsne düşdi gönül bî-bedel güzel Esbâb-ı ĥüsnî cümle yerinde güzel güzel	Nâşid ümîd-ı vaşlın edersen ol âfetün Matlab yerinde ĥaķ bu ki gâyet emel güzel	Gazel 7 beyit		...-/-...-/-...-/-... .-	
53 ^a	Nâşid	Künc-i ‘uzlet ĥaşr-ı gülşenzâr-ı devletdür baca Feyz-i künc-ı şâyegân naķd-ı ĥanâ‘ atdür baķa	Câna te’sîr etdi feyz-i nuķķı bir sâhib dilin Nâşidâ her ĥarfı bir ta‘ rîf-i hikmetdür baķa	Gazel 7 beyit		...-/-...-/-...-/-... .-	
53 ^b	Zülâlî	Âmed be-ķahr sûy-ı men ân kâfir-i Fereng Der-dil ĥubâr-ı kîne vü der-ser hevâ-yı ceng	Ger ‘âşķı bi-nih tu zi-dilî be-yek taraf Da‘ vâ-yı derd ü miĥnet ü nâmûs u neng	Gazel 7 beyit		...-/-...-/-...-/-... -	
53 ^b	Zülâlî	Ne-gîred râh-ı ĥurbet çün küned nûķhet zi- gülşenhâ Ki mî-bâşed zi-ĥurbet imtinân bağ-bân mûşķil	Zülâlî ĥıẓr-ı tevĥîķ-i murâdem yâr şüd gam nîst Ne-bâşed ba‘d’ez-în tayy-ı beyâbân-ı beyân mûşķil	Gazel 3 beyit		...-/-...-/-...-/-... ---	
53 ^b	Mecnûn	Ķalenderî ki zi-ĥod kâm-yâb mî-gerded Benâ-yı hestî-i ü cün ĥabâb mî-gerded	Eger su’âl küned sâ’ilî zi- Mecnûnî Berây-ı ü ĥazel-i men cevâb mî-gerded	Gazel 5 beyit		...-/-...-/-...-/-... -	
54 ^a	Mecnûn	Yâr-ı Leylâ-veş ĥayrı men Mecnûn nîst Şem‘ ez-dâ’ire-i pertev-i ĥod bîrûn nîst	-	Müfred		...-/-...-/-...-/-... -	
54 ^a	Mecnûn	Ân şûĥ bîn ki şîşe-i mâ-râ be-seng zed Şayd-ı z‘â‘îf-râ be-şikâr-ı peleng zed	Mecnûn be-ķârvân-ı reh-i ‘ışķ reh-nümâst Z‘ân-rû ki pây ber-ser-i nâmûs u neng zed	Gazel 5 beyit		...-/-...-/-...-/-... -	
54 ^a	Mecnûn	Nasîĥatî şinev emrûz ey cihân-ârâ Me-bâş ĥâfil endîşe sâz ferdâ-râ	Ķulâm-ı ân suĥan-ı Ĥâfizem k’ezû Mecnûn	Gazel 11 beyit		...-/-...-/-...-/-... -	

¹ Bkz. : NÂŞİD: *Divan*: Hazırlayan: ALICI; LÜTFİ: *Divan-ı Naşid*, s. 472

54 ^b	Mecnûn	Raftî ü dil bî-rahat lebrîz-i berķ-i nâle şûd Dûd-ı ü cûşîd ü bîrûn tâht dâg-ı lâle şûd	Semâ'-i Zühre be-rakş âvered Mesîhâ-râ Tâ-revân gerdîd ez-ı ışk-ı ruḥ-ı Leylâ-veşî Eşk-i Mecnûn der-çimen haclet-fezâ-yı jâle şûd	Gazel 7 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
54 ^b	Mecnûn	‘Işk tâ ta‘ ab içre düşmiş sîne micmer bilmişem Belki cism-i nâ-tûvânı cümle aḥker bilmişem	Pâdşâh-ı mülk-i ‘uzlet lâyıḳ-ı taht-ı cünun Leylî-i şîrîn-ı suḥan Mecnûn -kalender bilmişem	Gazel 11 b		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
54 ^b	Mecnûn	Dârem talebî zî-ḥazret-i ‘Âlî-câh Yek muşḥaf u seccâde vü yek delk iy şâh	Yek kert ü yek câme zarûrist merd V’er in ne-dehî nihâdeem rûy be-râh	Rubai			
54 ^b	Mecnûn	Ey Müsülmanlar bugün ben yârdan ayrılmışam Şubḥ-ı şâdık maṭla‘-ı envârdan ayrılmışam	Aḡla mey-i nîlî ki ben dildârdan ayrılmışam Nûr-ı muṭlaḳ Aḥmed-i Muḥtârdan ayrılmışam	Terci-i bend 5 bend		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
55 ^a	Mecnûn	Düş tîr-i nigeî ḳaşd-ı dil ü cânem kerd Berķ-i bîdâd-gerî rû be-neyistânem kerd	Çün künem mesken-i ḥod gûşe-i ‘üzlet Mecnûn Yâd-ı vaḥşî-nigehî ser be-beyâbânem kerd	Gazel 9 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. -	
55 ^b	Refî Âmidî	Nêrdesin sevdicegüm görmezem eyvâh seni Cüst-cü etmedeyem girye ile âh seni	Cümle ḥübân-ı zamân olsa Refî ‘â da râm Yine ister dil-i sevdâ-zede ey şâh seni	Gazel 11 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. -	
55 ^b	Refî Âmidî	Îlâhî feyz-i enfâs-ı Mesîhâ dih zebânem-râ Be-âb-ı zindegî-i ‘ışk cân baḥşâ beyânem-râ	Refî ‘â feyz-i ṭab‘-i ḥâvîş pürsîdem zi- Şevket güft Baḥrî mî-çeked ger bi’fşürî berg-i hazânem-râ	Gazel 8 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. ---	
56 ^a	Refî Âmidî	Olur ‘ayyâr-ı ḡamze fitne-ḥîz-i ‘âlem-i rü’yâ Varınca ḥvâb-ı nâze çeşm-i fettânı teḡâfûlden	Refî‘â ma‘ nî-yi bigâne ile âşinâ ṭab‘ um Olur yârân ḥayrân lafz-ı rengînüm te‘emmûlden	Gazel 8 beyit		.. - - / .. - - / .. - - / .. ---	
56 ^a	Refî Âmidî	Şaḳm pek baḳma ey dil incinür ol sîm-ten nazik Nice ten-gûlden elṭaf penbenden nerm âbdan nâzik	Nedîmâne Refî ‘ya pür-nezâket bir ḡazeldür bu Edâ nev lafz dil-keş ma‘ nâ bârîk suḥan nazik	Gazel 14 beyit		--- / --- / --- / .. --	
56 ^b	Refî Âmidî	Ḳible-ḡâh-ı ehl-i dildür Ka‘ be-i ḥüsni müdâm	Dil-nîşîn nazm oldu bu efsûn-mıdur âyâ Refî ‘	Gazel 17 beyit			.

		Kisve-i zîbâsıdur anuñ o zülfi-i müşk-fâm	Sözlerüñ sihr-i helâl ü beytlerüñ Beytü'l- harâm				
56 ^b	?	Şâh-ı bülend ' unvân şâhenşeh-i cihânân Sultân Hamîd-i zîşân hağan-ı Cem menâkıb	Hâtifden érdi peygâm oldu derûna ilham Târîh-i sâldür nâm ' Abdülhamîd-i gâlip	Gazel 4 beyit		-. - / - . - - / - . - / - . - -	
57 ^a	Kâmil	Şunarsa sâķî-yi gül-çehre baña câm-ı Cem şimdi Verür farṭ-ı kederden nüş-ı şahbâ kalbe ğam şimdi	Neden bî-hüde dökmek âb-rüy pîş-i siyeh- rüyân Sezâ-yı serzenişdür haḡ bu kim Kâmil kalem şimdi	Gaze 7 beyitl			
57 ^a	Kâmil	La' l-i dilberden bugün bir câm-ı mey nüş eyledüm Mest olup derd-i ser-ı dehrî ferâmüş eyledüm	Şanma ey Kâmil görinen gökde ebr-i bahar Âsmânı düd-ı âhumla siyâh-püş eyledüm	Gazel 5 beyit		-. - - / - . - - - / - . - - - / - . -	
57 ^a	Kâmil	Seni bir demde ' azîz êtse de mülk-ı Mışra Nîlveş âb-ı ruhın dökme kibâr-ı ' aşra	Bir mi bārân-ıla seylâb-ı şirişküm Kâmil Ki bunun akması vâ-beste degüldür ' aşra	Gazel 5 beyit			
57 ^b	Kâmil	Neden bu rütbe kaṭ' -ı iltifât ey meh-likâ benden Neden tâ bu kadar şarf-ı nigâh-ı âşinâ benden	Degül haddüm o mehle baḡşin êtmek vaşl- ı hicrânun Beni redd êtse ey Kâmil yine zill-i recâ benden	Gazel 7 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
57 ^b	Kâmil	Merhabâ ey meh-i ferhunde-likâ hoş geldün Maḡdemün dîdelere vêrdi ziyâ hoş geldün	Âlemün cânısın ey mâ-ḡaşal-ı mülket-i hüsn Şaḡa Kâmil gibi çok kimse fedâ hoş geldün	Gazel 7 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . -	
57 ^b	Kâmil	' Âşıka bunca sitem bâ' iş-i efsûs oldu Kaṭ' -ı ümmîd-i vefâ eyledi me'yûs oldu	Ḥaṭı geldükde seni şâd êdecekdür Kâmil O kadar nokṭa-i femden baña maḡsûs oldu	Gazel 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . -	
57 ^b	Kâmil	Bir ' âdeme nâ'il olmazdı vişâl-i cennete hergiz Bu râh-ı teng ü bârikter kıyâmetde Sırât olsa	Şudür êmezdi düzaḡa vefḡ-i muḡâl iken Behiştün va'desi bu râh gibi semmü'l- ḡıyât olsa	Kıṭ'a		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
57 ^b	Kâmil	Hîç kes ber-rüy-ı ğabrâ hem-çü in râhî ne- dîd Güyyiâ maḡsûs nîst çün dehân-ı dilberest	Tengter est ez-sâha-i himmet der-in ' ahd-i ḡasîs Hem-çü fikr-i ' âkılân-ı hürde-bîn bârikter est	Gazel Beyit		-. - - / - . - - - / - . - - - / - . -	
57 ^b	Kâmil	Şeyḡ efendi yine kürsîde kıyâmet söyler Rind n'eyler o dirâz kışşayı kâmet söyler	Söyler evsâf-ı mey ü dilberi ammâ herkes Kâmil -i nâdire-perdâz hele ḡikmet söyler	Gazel 11 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . . -	
58 ^a	Kâmil	Her dem felegün cevriñi şekvâdan uşanduk	Êtsün der iseñ sâḡ iyaya sûzişi te'şîr	Tahmis		-. - . / - . - . / - . - . / - .	

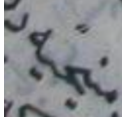
		Bir buse için yâr ile da' vâdan uşanduk Bunca gam ile hâşılı dünyâdan uşanduk Bir devlet için çarha temannâdan uşanduk Bir vaşl için 'ağyâra müdarâdan uşanduk	Çıl bārī ser-encām-ı dili Kāmil ta' bīr Gerçi ki degül kâbil-i günçâyiş-i tahrīr Nābī ile ol âfetūn et hālını takrir Efsâne-i Mecnūn ile Leylâdan uşanduk	5 bend			
58 ^b	Kāmil	Ol çeşm-i kemāndāra dilim tūrfe nişāndur Düzdīde hadeng-i nigehe menzil-i cāndur Hemvāre işūm anuñ'çün āh u figāndur Derdüm yine bir şūh-ı kemān-keşle yamandur Kim gamze vü ebrūsı hemān tīr ü kemāndur	Meydānı alup hāq bu ki üstād-ı sūhanver Pīşrev olup zümre-i 'irfāna serāser Peyrevlere Kāmil kodı ma' nī-yi mükerrer Taş dikdi alup menzili hem başdı hevālar Tīr-i ilāem-i 'Ārif 'aceb murğ-ı begāndur	Tahmis 11 bend		-. - / -. - / -. - / . - -	
59 ^a	Kāmil	Hamdūli-llāh ki dem-i sūr u sūr u ser sāl Dil maḥal olsa o dildāra heveskār-ı vişāl	Hem du' ā hāşıl u 'ilm-i 'aded-i sāl Kāmil Dāvere 'ōmr ola ele her ser-i sāl	Kaside 27 beyit		-. - / -. - / -. - / . - -	
60 ^a	Fāzıl	Āteş-i gam dilde efrüz eylemiş germiyyetūñ Şarşar-ı şādī perişān eylesün cem' iyyetūñ	Çan yok bikrūnde ammā hūn gelmiş çeşmūne Ġalibā gamlarla Fāzıl vardur ünsiyyetūñ	Gazel 5 beyit		-. - / -. - / -. - / - . -	
60 ^a	Fāzıl	Tīr atmada ol kaşı kemān hey-ki yamandur Güyāki bir āteş Dil gamzesinūñ oklarına şimdi nişāndur Sīnem daḥi tir-keş	Tīr-i siteme Fāzıl -ı zār-ı siper etme Raḥm eyle efendüm Çekdiği elem gördiği gam dökdiği qandur Ġayetle müşevveş	Müstezad 5 beyit			
60 ^a	Fāzıl	Çamı haykırmak için bezm-i neşāt-efzādan Dedi çarpāresi ol çengi-cūvānuñ çık çık		Müfred		-. - / -. - / -. - / . - -	
60 ^a	Fāzıl	Çufl-ı rāz açdı bu şeb zen-pāre Dedi şandukçı kıızı sehhāre		Müfred		-. - / -. - / . -	
60 ^a	Fāzıl	Āgāh oluñ ki şimdi eyā dilberān-ı Rūm Mir-i livā-yı hūsn-i 'Alemdār-zādedür	Vālī-yi sancağ-ı dil ü erbāb-ı 'ışk-kim Rāyāt-ı feth ü nuşret öñince güşādedür	Gazel 3 beyit		-. - / -. - / -. - / - -	
60 ^b	Fāzıl	Biz aḥter-i sa' ādeti görmüş geçürmüşüz Engüşte mühr-i devleti görmüş geçürmüşüz	Fāzıl piyāle növbeti leb-teşnegānedür Biz devr-i cām-ı 'işreti görmüş geçürmüşüz	Gazel 7 beyit		-. - / -. - / -. - / - . -	
60 ^b	Fāzıl	Çarḥ-ı yār olmağa ey māh ān lāzım saña Rūz u şeb bir 'ārız-ı pertev-feşān lāzım saña	Çab'-ı pāki nazmına taḥşin ederse ba' de- zā Da' vā-yı ilhām u 'icāz u beyān lāzım saña	Gazel 9 beyit		-. - / -. - / -. - / - . -	
60 ^b	Fāzıl	Ey felek-mertebe ferhunde-nesep hoş geldiñ Ced-be-ced bāgeh-i cāh ü ḥaseb hoş geldiñ	Çıkdı Fāzıl daḥi taḥbīl-i rikāba diyerek Müteyemmin ede teşrifūñi Rabb hoş geldiñ	Gazel 7 beyit		-. - / -. - / . -	
61 ^a	Fāzıl	Eyyūhe'n-nās eşidūñ bu sūḥanı	Ėde bu demde bi-hāḥḥ-ı ihlāş	Mesnevi	Hamma-	-. - / -. - / . -	

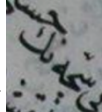
		Ya' nî hâl-i dil-i âteş-figeni	Seni bu kayddan Allâh hâlâş	50 beyit	miye		
62 ^a	Mâhir	Êtdi yine peyrev bizi nağme-i seraya Benzer dil-i sevdâ-zedemüz perde-i nâya	Mâhir bulunmaz 'ışk-ı mecâzide haķîkat Maĥv eyle ten-i zerreñi bir mihr-likâya	Gazel 7 beyit		---/.---/.---/.- -	
62 ^a	Mâhir	Kanı ol-dem-ki o şüh ile görüşdüklerümüz Aña üftâde olup pâyma düşdüklerümüz	Kanı ol şevk-i cemâliyle o şühun Mâhir Sûziş-i 'ışk-ile o bâde süzüştüklerümüz	Gazel 7 beyit		---/.---/.---/.- -	
62 ^b	Mâhir	Şarılmış gerden-i şimine zülfi-yâr pîç-â-pîç Musallağ genc-i ĥüsne şanki olmuş mâr pîç-â- pîç	Gel etme cüybâr-ı cevri icrâ nâr-ı 'ışk üzere Çıkarma düd-ı âh-ı Mâhiri her bâr pîç-â- pîç	Gazel 8 beyit		---/.---/.---/.- --	
62 ^b	Ġalib	Çeşm-i bîmâruñ kavî dil-ĥastası bî-çâre ben Ĥâşılı bir rüy-ı dil-tîmârına âvâre ben	Ben degül biñ beñ gibi pûskürme 'aşık yüzdedür el-Amân ey fitne-cû raĥm eyle Ġalib -zâre ben	Gazel 5 beyit		---/.---/.---/.- .-	
62 ^b	Şehri	Be-haddî nâ-ümîdî ez-feyz-i âb-ı rüy-ı men bâşed Gül-i ümmîd-i men hem-reng-i ĥazrâ-yı demen bâşed	Be-rüyet zi'früzîş bînem ez-pîşânî- bendâreş Ki der-çîn tırta-i Hind ü nihâdet Berhemen bâşed	Gazel 4 beyit		---/.---/.---/.- --	
63 ^a	Şehri	Müşîr-i şîr-i şalâbet Ĥalîl Paşa kim Tamâm-ı kabza-i ĥükmindeñ bu mülk-i mecâz	Ĥokuz yüz adım ok atdı Mehemmed 'Arif Beg O mîr oldı ĥaķ pehlivân-ı tîr-endâz	Kaside 29 beyit		---/.---/.---/.- -	
63 ^b	Ġgâh	Hîç şorma mübtelâlaruñ aĥvâli bellidür Sen bî-vefâya dil vërenüñ ĥâlî bellidür	'Asrında Bâyezîd ise ĥorlar mı ĥâline Ġgâh şehri-Âmedüñ etfâli bellidür	Gazel 5 beyit		'---/.---/.---/.- .-	
63 ^b	Ġgâh	O şüh âyine-veş ĥayra rûz u şeb görinür Bize 'ucub-ki nigâĥ eylesek 'aceb görinür	Felekde tâlî'-i ĥ'vâĥiş görinmedi Ġgâh Hemân 'ıyde nigâĥ eylesem Receb görinür	Gazel 2 beyit		---/.---/.---/.- --	
63 ^b	Ġgâh	Ĥaṭı geldikde bize râm oldı Ne yaman yerde gün aĥşâm oldı	Yâr ile şoĥbetüm Ġgâh bu şeb Şöyle germ oldı-ki ĥammâm oldı	Gazel 2 beyit		---/.---/.--- ---	
64 ^a	Ġgâh	Gördi taĥammül eyleyemez 'ışk dâğına Pervâne düşdi dün gece şem'ün ocağına	'Ağyâruñ inkisârına Ġgâh kim bakar O şüh-ile mu'âmelemüz olsa şağına	Gazel 4 beyit		---/.---/.---/.- ---	
64 ^a	Ġgâh	Dil ĥayâlinde ĥayâlün dil-i bî-tâbdadur Gehî mey-i şîşe geh şîşe mey-i nâbdadur	Çekilür mi sitemi ol meh-i çâr-ebrünün Ĥüsnnünün arķası şimdi iki miĥrâbdadur	Gazel 4 beyit		---/.---/.---/.- -	
64 ^a	Ĥamî	Sükker-i la'l-i lebünden behre-yâb êtdün beni Mışra sultân ey şeh-i 'âlicenâb êtdün beni	Devri nâ-sâz felekden süz u tâb giryeden Ağlama ĥâlün yeter Ĥamî kebâb êtdün beni	Gazel 4 beyit		---/.---/.---/.- .-	
64 ^a	Ĥamî	Neş'e-i mey ĥâze-i ruĥsâr-ı âl olmuş şaņa Revĥan<a>-i gül dühn-i kândîl-i cemâl olmuş şaņa	Ĥamiyâ aldı beni bu tâze nazmuñ neş'esi Bu 'asîr-i nev mey-i dîrîne-sâl olmuş şaņa	Gazel 6 beyit		---/.---/.---/.- .-	

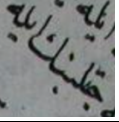
64 ^a	Nedīm	Haddeden geçmiş leṭāfet yāl ü bāl olmuş saṇa Mey süzilmiş şīşeden ruḥsār-ı āl olmuş saṇa	Yok senün vaşf êtdigün dilber bu şehre içre Nedīm Bir perī şüret görünmüş bir ḥayāl olmuş saṇa	Gazel 2 beyit		-. - / -. - - / -. - - / -. - -	
64 ^b	?	N’olduñ iñlersin felek hercāyī cānānuñ-mı var Her maḳāmı seyr êder bir meh-i tābānuñ-mı var	Benzüñi ey būstān bād-ı ḥazān-mı êtdi zerd Yoksa başı taşra bir serv-i ḥırāmānuñ-mı var	Gazel 2 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - . -	
64 ^b	?	Giryeden reh-güzere-i yārı raḳīb êtmış yaş Ben-de izḥār êdeyüm eşk ü sirīşküm beş yaş	Çār-deh sāline girmiş ḥaber aldum cānān Henüz on üçine girdüm dēyü şaḳlar beş yaş	Gazel 2 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
64 ^b	Neş’et	Ey cefā u cevre mā’il dil-rübā küsdüm saṇa Ey felek meşreb hezerān āşinā küsdüm saṇa	Çünkü vêrmış idün bilürsin kim ḳazāya bir rızā Mā-ḥaşal cümle kelāmum ben saṇa küsdüm saṇa	Gazel 10 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - . -	5. beyitte, diğere beyitlerde bulunan “küsdüm saṇa” redifine yer verilmemiş, vezin başka sözcüklerle tamamlanmış.
65 ^a	Nihālī	Kelīm-i Tūr-ı şevḳüz mū-be-mū ser-tā-ḳadem gūşuz Cemāl-i şāhid-i kevneynden ya’ nī naḳar-pūşuz	Gönül āzāde-i ḳayd-ı ḡam olsa ser-be-ser çok-mı Nihālī bāde-i pūr-feyz-i peyderpey ile hūşuz	Gazel 6 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - ---	
65 ^a	Nihālī	Kemer-i hālede ol māh-ruḥuñ ince beli Dolanur dā’ire-i gūşe-i āfāḳa dili	Şüphesiz raḳsa gelür elde ḳadeḥ zevḳinden Bezm-i meyde oḳusa yār bu nāzük ḡazeli	Gazel 6 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
65 ^a	Nihālī	O şūḥ-ı dil-keş āyā sīnesin bilmem neden açmaz Meger bīm-i nigāh-ı ‘āşık-ı dil-besteden açmaz	Nihālī inkisār-ı ḳalb müşkildür ki ḥātırda Kime ne ‘ukde olsa tīşe-i hārā-şiken açmaz	Gazel 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - ---	
65 ^b	Nihālī	Medār-ı meclis-i derd-keşān şafāda gezer Gehī şurāḥī ṭurur ḡāh cām-ı bāde gezer	Nihālīyā eşer-i kilḳ-nādire zāram Şaḳām-ı ḥüsn-i edāya ḳadem-nihāde gez	Gazel 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
65 ^b	Nihālī	Sirişk-i çeşm-i terün var şarābı neylersin Bu süziş ile cigerde kebābı neylersin	Nihālī ṭab’ı hezār-āşinādur ol-şūḥuñ O şūḥa ikide bir de ‘itābı neylersin			-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
65 ^b	Nihālī	Faşl-ı şitāda meşḳ-i şafā-yı yaz hevāşıdır Bu rüzḡār böyle geḳer yaz hevāşıdır	Olsun şarīr-i kilḳ-i Nihālī naḡam-ṭirāz Ḥüsn-i edā-yı şīve-geri sāz hevāşıdır	Gazel 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	

65 ^b	Şafder	Def'-i endüh étmez ârâyiş-i dil me'yûsdur Şu' bedür hecr-i behişt âvâze-i tâvûsdan	Kuvvet ü za' fuğ Gāv olur 'âciz ser-i dendâne-i nāmûsdan	Gazel 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
66 ^a	Nihālî	Kaşdı ol hûn-siriştûñ 'âşıkun cānındadır 'Âşıkun-đa cānı var ise anuñ yanındadır	Yok kanā'atla Nihālî hiç tekāpū-yı emel Gūy u çevgān-ı 'alāyık hırş meydānındadır	Gazel 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
66 ^a	Nihālî	Em o şîrîn leblerin yāruñ şifādur tātmadın Hacle-i āgūşda oynat seni o oynatmadın	Vezn-i eş'âr-ı Nihālî rāciḥ olmaz kimsenūñ Şehr-i İstanbulda ṭab' ın yeniden başlatmadın	Gazel 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
66 ^a	Nihālî	Rakīb-i der-ḳafā pek bed-liḳā bir şahş-ı Sindîdür O servūñ pāyına düşmiş gider gūyā akındıdur	Nihālî bu ğazelde şöyle taklîd etdi etvāruñ Gören hayrān olup zan etdi-kim Şabit Efendidür	Gazel 7 beyit		--- / --- / --- / - --	
66 ^b		Sirişkem seng-i bî-tābî be-nāf-ı āsyā bended Çerāğ-ı çeşm-i şîr ez-ḥandeem rû-ber şabā bended	Eğer sengîn-dil vaḥdet bi-fehmed z'în ğazel ma'nî Ṭelism evvel be-nām-ı cezbe-i āhen- rübā üfted	Gazel 12 beyit		-. - / -. - / -. - / - .-	
66 ^b	Şahib	Eşer-i sūz-ı dil 'uşşākdan ma'şūḳa 'āiddür Sirāc ile anuñ'çün olsa 'ad pervāne vāḥiddür	Bu nev-vādîde peyrevlikde Nabî-i suḥan- sence Êden ol dahlden Şahib ta'arruz ğayr-ı vāriddür	Gazel 8 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . ---	
67 ^a				Gazel 2 beyit			Arapça
67 ^a				Gazel 2 beyit			Arapça
67 ^a				Müfred			Arapça
67 ^a				Müfred			Arapça
67 ^a	Cāmî	Şüd ney-i ḥāme dilem-rā tercūman Bî-şinev ez-ney çün hikāyet mî-küned	Bā zebān-ı tîz ü çeşm-i eşk-rîz Ez-cüdāyîhā şikāyet mî-küned	Gazel 2 beyit		-. - - / -. - - / -. -	
67 ^a	Cāmî	Ey ḥāk-ı deret ka'be-i erbāb-ı irādet	-	Müfred		-. - / -. - / -. - / -	

		Ger rûy be-sûy-ı tû ne-yârem be-ki ârem				-	
67 ^a	Câmi	Nâme k'ez cânân resed menşûr-ı iķbâl-i menest Mühr-i ü ber-nâme naķş-ı levh-i âmâl-i menest	-	Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
67 ^a	Câmi	Ez-în cânib ferâmûşî mûhâlest Ez-ân cânib ne-mî-dânem çi hâlest	-	Müfred		. - - - / . - - - / . -	
67 ^a	Câmi	Mâ eger mektûp ne'nvisim 'ayb-i mâ me-kün Der-meyân-ı râz-ı müştākân kalem nâ-mahrem est	-	Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
67 ^a	Câmi	Ger qadem rencide küned yâ be-kâşâne-i mâ Kaşr-ı ferdevs şeved ez-qademeş hâne-i mâ	-	Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
67 ^a	Câmi	Qurb-ı cânest merâ bâ-tû vü bu' d-i bedenî Hem-çü der-'ışķ-ı Nebî hâlet-i Veysü'l-karanî	-	Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
67 ^a	Câmi	Ėaraż mektûbdan 'arz-ı maħabbet ise cânâna Götür rûķ-ı revānum tuħfe kıl ol mäh-ı tâbâna	-	Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
67 ^a	Câmi	İştîyākum derdine vâķıf degül şâķib-'ukûl Nice şerķ êtsün anı mektûb yâ Ėayr-ı rusûl	-	Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / - .-	
67 ^a	Câmi	Beşâretler zemîne âsumānuķ Ėözleri aydın Cihānı rûşen êtdi maķdemüķ ey mäh-ı mihr-âyîn	-	Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
67 ^a	Câmi	Berg-i sebz olmasa mektûb-ı maħabbetde eger Varaķ-ı mihr ü vefâyı kim oķur kim diķler	-	Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	
67 ^a	Câmi	Başı-ı bisat-ı inbisat eyleyelüm senünle biz Şîr ü şekerveş ihtilâc eyleyelüm senünle biz	-	Müfred		- . . - / . - - - / -. - - / . - -	
67 ^b	Câmi	Câna olmazsa n'ola lezzet-i vuşlat hâşıl Sînede kâfile-i fikret-i şâlün nâzil	-	Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	
67 ^b	Câmi	Ney gibi başımı kes sînemi del bağrumı oy Hidmetünde yine ben beste-miyānam	-	Müfred			

		neyisem					
67 ^b	Cāmī	Göñül hoşlukların kılsun müyesser Hâzret-i Mevlâ	-	Mısra		---/---/---/..--	
67 ^b	Cāmī	Hob-ı vağan ez-taht-ı Süleymân bihter Hâr-ı vağan ez-sunbul u reyhân bihter	Yûsuf ki be-Mısr pādşâh mî kerd Mî koft gedâ-yı bûden-ı Ken'ân bihter	Rubai			
67 ^b	Cāmī	Der-gorbet eger şîr-i nerî rûbâhî Der-menzil-i hûd eger gedâyî şâhî	-	Rubai			
67 ^b	Kudsiyâ	Maḥsûd-ı feyz-i zevk vağan-ı ğurbetüm benüm Mağbût-ı şubḥ-ı şevk şeb-i fırkatüm benüm	‘Uzlet-güzîn-i vahdet olur Kudsiyâ ‘azîz Ḥulyâ-yı ‘izzet eylememek ‘izzetüm benüm	Gazel 7 beyit		---/---/---/..--	
67 ^b	Kudsiyâ	Meclisün câm-ı şarâb-ı nâb-ile âmâde mi Zevk-i ğam-fersâ leb-i sâķide mi şahbâda mı	Bende-i dirîne-i âl-i murâdum ḥaşılı Maṭlabum taḥsîline devr-i felek dil-dâde mi	Gazel 9 beyit		---/---/---/..--	
68 ^a	Kudsi	Hânķâh-ı mey gibi dünyâda olmaz müsterâḥ Ḳurtulam ğamdan dēyen olsun hemîşe mest- i râḥ	Aḥteriden zibr-i kân-ı vechin istiḥrâc edüp Cevher-i dendânı teḥrice lâzımdur şîḥâḥ	Gazel 9 beyit		---/---/---/..--	
68 ^a	Kudsi	Felek merâmıma uyğun zamân muradımca Bu gün müsâ‘ade gördüm hemân muradımca	Bu zevkle şeḥe nâz eylerem bu gün Kudsi Açıldı gül gibi ol nev-civân muradımca	Gazel 9 beyit		---/---/---/..--	
68 ^a	Kudsi	‘İzz ile ‘işve-i ğüftârıḡa ḳurbân olayım Nâz ile şîve-i refṭârıḡa ḳurbân olayım	Oldı âşâr dan işbu ğazelün Kudsiyâ bâ‘ iş-i eş‘ârıḡa ḳurbân olayım	Gazel 7 beyit		---/---/---/..--	
68 ^b	Kudsi	Şabâḥ-ı cennete hem-neş‘e dürlü şubḥ-ı sa‘îd Vêrür şafâ-yı ebed ṭab‘ u câna feyz-i medîd	Amân amân güzelüm eyle raḥm Kudsiye Uyup raķibe anı êtme luṭfindan ba‘îd	Gazel 2 beyit		---/---/---/..--	
68 ^b	Kudsi	Ruḥlarından ol gül-i zîbende rûnuḡ gül biter Her telinden perçem-i pür-çininün sünbül biter	Sînesinde ḥâl-i müşķinin gören dēr Kudsiyâ Şaḥn-ı cennetdür efendi ğüyîyâ fûlful biter	Gazel 2 beyit		---/---/---/..--	
68 ^b		Mâḥa rûyuḡ ḡancerün mâḥiye teşbîḥ eylemek Ey ḳamer-rû dil-rübâ beyne’s-semâ’i ve’s- semek	-	Müfred		---/---/---/..--	
68 ^b	Es’ad	Göñlüm aldı yine biḡ âl ile ol atlı güzel	Gösterüp göġsini Es’ad seni öġsüzce ḳodı	Gazel		---/---/---/..--	

		Sînesi mihr-i dıraḥşān gibi tābānlı güzel	Telli mor ince ilik düğmeli kaftānlı güzel	5 beyit		-	
68 ^b	Pîrî	Gıryeden ol büt-i sengîne mürüvvet gelmez Naḳş-ı gülden eşer-i bûy-ı ḥaḳîḳat gelmez	Pîrîyâ ‘ârif-i keyfîyyet-i bezm-i dehrüñ Neş’eden zevḳ-i ḥumârına kedûret gelmez	Gazel 6 beyit		..--/..--/..--/.. -	
69 ^a		Her doğan kartalur ‘âlemde o şehbâz-ı ḥüsn Haṭṭı geldikçe füzûn olmadadır tâb-ı ruḥı	-	Müfred		..--/..--/..--/- .-	
		Ez-pend-i yek kesî ki tenebbüh ne-kerdeî Dîger tu-râ naṣîhat-ı şad kes berâber est		Müfred		..--/..--/..--/- -	
69 ^a		Firdevs yêrinde daḥı ḥurî senüñ olsun Ehl-i seferüz kız saña erkek-bize ḳalsun	-	Müfred		..--/..--/..--/- -	
69 ^a		‘Âşḳânı dil imiş çünki belâya düşüren Şâhid ol sen-daḥı zâhid biz o dilden geçdik	-	Müfred		..--/..--/..--/.. -	
69 ^a		Her seg-nihâd bâ-püserân meyl kerde mâ Der-bend-i duḥterân nihân zev!ḳ kerdeîm		Müfred		..--/..--/..--/.. -	
69 ^a		Ḳadd-ı yâri gâh elif-geh serve teşbîh êtdiler Ḥaḳ ta‘bîr anda yok tûbâ dâden taḳşîr êder	-	Müfred		..--/..--/..--/.. -	
69 ^a		Êtdüñ o sîmîn bedenle tenhâ Şâḥâne Vezîr Ḥânında ‘işret	-	Müfred		..--/..--/..-- -	
69 ^a		 Sûḳûtda serv ḳad bir rüstâyî ḥüşni Beni çün bîd-i Mecnûn ser-nigûn-ı ḥayret êtmîşdür	-	Müfred		..--/..--/..--/.. ---	
69 ^a		Tîşe-i ah-ı seherle çıḳdı meydâna gönül Eskişehir-i miḥnetin Ferhâd-ı nev-peydâsıdur	-	Müfred		..--/..--/..--/- .-	
69 ^a		İñ öñinde raḳîb-i seg münşi Ayu gibi ḥomuedanur gördüm	-	Müfred		..--/..--/..--/- .-	
69 ^a		Seyyid-i Ġazîde o Bektâşî cādū ḡamze Bir baḳışla alup ‘aḳlüm beni abdâl êtdi	-	Müfred		..--/..--/..--/.. .-	
69 ^a		İltifât êtmedi ol şeh-süvâr u bâzum Dili pāmâl-ı cefâ eyledi Ḥüsrev Paşada	-	Müfred		..--/..--/..--/- .-	

		Kāse-līs olduğın ağıyār ile işrāb etse Bir içim şuda boğardum anı Bardaklı-da ben		Müfred		..--/.--/.--/. .-	
69 ^a		Şabāha qalmağa nāz eyledikde dēdüm ol- şūha Bayat serkeşlik étme bende-ḥāneḡdür ne māna'	-	Müfred		..--/.--/.--/. ---	
69 ^a		Bolavadinde uruldı o kaşı yaya göñül Ḥāliyə çille-i ḥāmyāze seni çekmededür	Çakır keyf ile çıkdı şayda imānuḡ alur zāhid Bul av dīn düşmenidür çeşm-i kāfir kişi ol- şūhuḡ	Müfred		1.beyit: --./--./. --./--. 2. beyit: ---/.---/. ---/.	Birinci ve ikinci beytin vezinleri farklı.
69 ^b		Başup şayd eyledüm uçmazdan evvel āşiyānından O şehbāz nigāhı 'ākıbet Şāhin Kayasında	-	Müfred		..--/.--/.--/. ---	
69 ^b		Va' de-i vaşl ile olma beni İshāklıda Géceler ḥasret-ile murğ-ı şeb āheng etdi	-	Müfred		..--/.--/.--/. -	
69 ^b		Bırak şehir-i niyāza tıfl-ı eşk-i 'aczi tenhada Bir ehl-i dil bulur ol bī-kesi manzūr olur elbet	-	Müfred		..--/.--/.--/. ---	
69 ^b		Er kad-ı nāzik-ḥırāmeş cılve-rīzī mī-küned Nahl-ı Tübā h'īş-rā ez-bār-ı haclet bi'skened	-	Müfred		..--/.--/.--/- .-	
69 ^b		İlğın mestī ü gaflerden ey-dil Cihān bezminūḡ idrāk ét fenāsın	-	Müfred		..--/.--/.--	
69 ^b		Görüp geçürdi göñül ārzūsını şimdi Kadın Ḥānında murabba'-nişin ü rāḥatdur	-	Müfred		..--/.--/.--/. -	
69 ^b		Akça emrūdi ile ayvānuḡ a' lāsını kes Ey hevāī bāga muşmula diyen	-	Müfred		..--/.--/.--/- .-	
69 ^b		O perī cān u dili ister ise étme dirīḡ Konya rāzı olur ise hemān vaşlına vēr	-	Müfred		..--/.--/.--/- .	
69 ^b		Es meyl édüp ey rüzgār ol cānibe vaqt-i seher Maḥzūn olan 'āşıklara dildārdan getür ḥaber	-	Müfred		..--/.--/.--/- .-	
69 ^b		Şanma kim derd-i remeddendür sīne-puş	-	Müfred		..--/.--/.--/-	

		oldığın Ağlamakdan gözlerüm K̄ara Pınaruñ ‘aynıdur				. -	
69 ^b		Serinde t̄ac- Keykāvūsdur ol perçem-i pür- çîn Her k̄ula kayşere baş egmez ol tersā beçe şimdi	-	Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
69 ^b		Hor t̄utup gözden çıkarma t̄ıfl-ı eşküm sevdigüm H̄aksār olmış yatur koynında merdüm- zādedür	-	Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	
69 ^b		Her şehir duman-ı āh ile yakar āteşlerin ‘Āşikānın külhan-ı mihnet Ulukışlāsı dur	-	Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	
69 ^b		Hayāl-i püsesi şirîn eder mezāk-ı dili Şeker Pınarı-mıdur la‘l-i nābı ol-şühin	-	Müfred		. - . - / . - . - / . - . - / . -	
69 ^b		Kim-ki gafletle bu bāzār-ı cihānda yayıla Çide-i derd-i fenā eyler metā‘-ı ‘ömrini	-	Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	
69 ^b		Koyup tenhā çözüldi bend-i ‘ahdi bozdı açıkdan Edme? tā subh̄ aq̄dı seyl-i eşküm Kız Olduğında	-	Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
69 ^b		Cā-be-cā kat kat boğul çarha istersen̄ begüm Cāh ile ni‘ met v̄erür ehl-i dili muhtāc̄ eder	-	Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	
69 ^b		Çarḡ-āb-ı feyz-ı eşk-i sehergāh iken gönül Eyler mi iltifāt cihānuñ murādına	-	Müfred		- - . / - . - . / . - - . / - . -	
70 ^a		Evvel nazarda aldı dil-i zārı zor ile Zīrā o şehsüvār-ı melāhat Meseslidür	-	Müfred		- - . / - . - . / . - - . / - . -	
70 ^a		Sen gazāl-ı nāzsın yavrum h̄azer āgyārdan Kurd kulağı halkı zīrā gürg-ı bārān-dīdedür	-	Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	
70 ^a		Der-bezm-i cihān gāh nişātest ü geh endüh Bā-ye‘-s-i me-kiş renc-i humār-ı ğam-ı ferdā	-	Müfred		- - . / . - - . / . - - . / . - -	
70 ^a		Dağıtma şabā kākül-i müşkīnin o şühin Murḡ-i dil-āvāremi Bēlene bırakma	-	Müfred		- - . / . - - . / . - - . / . - -	
70 ^a		Künc -i ruhsārındaki hayāl o āvşār beçcenün	-	Müfred			

		 giysün içre ‘ aşîret begidür					
70 ^a		‘ Arabistân dèyü mahmûr-ı keder olma göñül Âb-ı ‘ Âsî gibi Antâkiyyede bâde miyâh	-	Müfred		...-/...-/.../..	
70 ^a		Çeşm-i mahmûrını mestâne yaturken öpelüm İrem-i nâzda ol hufte ğazālî tütalum	-	Müfred		...-/...-/.../..	
70 ^a		Kal‘ a-i vuşlatı fethe katı çok nâz êtdi Hân Tūmana gelicek va‘ dine incâz êtdi	-	Müfred		...-/...-/.../..	
70 ^a		Eyâ şâhenşeh-i hullet benî-i mürsel ü erham Kudūmunı tâ kıyâmet mâ-be fahr oldu şühebâyâ	Kerem kıl feyz-bahş ol h‘ân-ı ihsân u şefâ‘ atden Siyeh-rû ‘ işmet-âvâre-i deşt-i hıtâyâyâ	Gazel 8 beyit		...-/...-/.../..	
70 ^a		Rahmet reh-i cefâda olursa ‘ aceb-midür Zahmet pey-i şafâda olursa ‘ aceb-midür	Eş‘âr-ı dil-şi‘ârumuzun sūz-ı ‘ ışk-ile Te‘şîri her fūada olursa ‘ aceb-midür	Gazel 18 beyit		...-/...-/.../..	
70 ^b	Şafder	Leb-teşne giden ‘ ışkuñ-ile vâdî-yi veyse Zemzem dèyerek cân atıyor baħr-ı sevîse	Şafder gibi dendân-ı ta‘alluqdan olur pāk Leb-teşne giden ‘ ışkuñ ile vâdî-yi veyse	Gazel 5 beyit		...-/...-/.../..	
70 ^b	Şafder	Veliyü’n-ni‘ metâ farzest būs-ı hāk-ı der mâ- râ Ki der-sâ+hil resîden secde bâyed mevc-i ber-pâ-râ	Habâb-âsâ be-deryâ kuffe ber-düş âmedem ez-Mısr Kâbüleş kün zi- Şafder carza-i ĩn muşt hurmâ-râ	Gazel 2 beyit		...-/...-/.../..	
71 ^a	Fâzıl	El-meded ey bî-kesānuñ çäre-sāz u yaveri El-meded ey gümrehānuñ dest-gîr ü rehberi	Bunda ‘ iz ü cāh u devlet anda Firdevs-i berĭn İki dünyāda olasın nā‘il-i h‘āhişgerĭ	Kaside 31 beyit		...-/...-/.../..	
71 ^b	Fâzıl	Aħter-i tāli‘ et hümāyūn bād Dem-be-dem devlet-i tu efzūn bād	ĭn du‘ āhā ki Fâzıl ez-cān güft Be-kabūl-ı Hudā-yı maķrūn bād	Gazel 6 beyit		...-/...-/.../..	
72 ^a	Fâzıl	Hamdülillāh yine za‘ f-ı hilāl-i Ramazān Kurb-ı āmed-şūd-i bayrāma olup müjde- resān	Ola her lahzada imdād-resānuñ tevfk Dest-gîrūn ola her haţvede Rabb-i Mennān	Kaside 56 beyit	Iydiyye	...-/...-/.../..	
73 ^a	Fâzıl	Āzādelik dü kevnde merdi sa‘ ĭd êder Her bir nefesde rind-i mücerred se ‘ iyd êder	Tevfk-i rehber olmaya mı öyle zāta kim Her kārını süpürde -i Rabb-i mecĭd [êder]	Gazel 10 beyit		...-/...-/.../..	
73 ^b	Fâzıl	Çekmezem ğam kıddimi eyler êse ālām lām Benden evvel oldu cevri-i çarħ-ile sersām sām	Fâzılā murĭ-ı dil-i ma‘ nāya olmış gūyiyā Zūlf-i şūħ-ı gülūn hūb endām dām	Gazel 7 beyit		...-/...-/.../..	
74 ^a	Refī‘	Hāmedür mahrem-i esrār-ı dil-i müştākān Nāmedür peyk-i hüceste-i bĭ gūy-i cānān	Muntazır lutf u cevāba bu Refī‘ -i pür-ĝam	Terkib-i Bend		...-/...-/.../..	

			Bākī emrūñ ne ʿese yine efendüm a‘ lām	5 bend			
75 ^a		ʕalem-i nādīre-i gū kīl-k-i bedī‘ ü’t-taḥrīr Sırr-ı ma‘ nāyı ʿeder böyle beyān u taṣṭīr	‘Aql-i küñ fıkırine nisbetle ʕü tıfl-ı cüz ḥı‘ān ‘Aded-i sinni ʕalīl olsa n’ola ‘ilmi keṣīr	Kasīde 22 beyit		. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . -	

KAYNAKLAR

- ÂGÂH: *Dîvân*: AKPINAR, Şerife: Âgâh Dîvânı ve İncelemesi: Konya 2006, 625 s., Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- AHMET NÜZHET: *Divan*: Hazırlayan: YILDIRIM, Yusuf: Ahmed Nüşet Divanı: Sivas 2020, 348 s., Cumhuriye Üniversitesi Yayınları No: 221.
- AHMET PAŞA: *Dîvân*: Hazırlayan: TARLAN, Ali Nihat: Ahmet Paşa Divanı: Ankara 1992, 312+69 s., Akçağ Yayınları Genel Yayın No: 51, Türk Klasikleri/Divanlar: 3.
- AKBAYAR, Nuri: *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, İstanbul 2001, Tarih Vakfı Yurt Yayınları VII+189+ ۷۳ s.
- AYDIN, Abdullah: “Klasik Türk Edebiyatında Evliliğe Dair Menfi Düşünceler, Negative Views about Marriage in Classical Turkish Literature”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İstanbul 2015, 15. sy., 103-132.s.
- AYDIN, Abdullah: “Klasik Türk Şiirinde Levendâne Tarz”, *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*: Ankara 2016, sy.70, 5-23.s.
- BÂKÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: KÜÇÜK, Sebahattin: *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*: Ankara 1994, XVI+ 472+3, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 601.
- BELÎĞ: *Dîvân*: Hazırlayan: DEMİREL, H. Gamze: 18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlil): Elazığ 2005, XIII+ 442, T.C. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- BEYLİKÇİ İZZET BEY: *Divan*: Hazırlayan: ŞEN, Fatma Meliha: Beylikçi İzzet Bey Divanı (İnceleme-Metin): İstanbul 1995, 306 s., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi.
- BİTLİSLİ MÜŞTAK: *Divan-ı Müştak Baba*, İstanbul 1846, 107.s., Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, D.No: 201603360
- Bkz.: KESİK, Beyhan: “Enderunlu Kâmil ve Şiirleri”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2019, 5.C., 1. sy, 71-93. s. 57-110.

- BULUT, Abdullah: “Râsih İbrahim’in Okçulukla İlgili Bir Manzumesi” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*: Ankara 2002, L.C.: sy.2002/1.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar: *Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı; Ötüken Türkçe Sözlük*: İstanbul 2007, I.C.: a-dem, 1414 s., II.C.: den-işk, 1423 -2833 s., III.C.: işl-myo, 2841-4265 s., IV.C.: n-tek, 4272- 5680 s., V.C.: tel-züz/dizin, 5689-7095s., Ötüken Neşriyat A.Ş., Yayın Nu: 683, Kültür Serisi: 336.
- DEVELİ, Hayati: *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu I*: İstanbul 2015, I.C.: 204+۳۴۹ s., Kesit Yayınları.
- DEVELİOĞLU, Ferit: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*: Ankara 2013, XX+1392+319 s., Aydın Kitabevi Yayınları, Sözlük Dizisi: 1.
- DİLÇİN, Cem: *Yeni Tarama Sözlüğü*: Ankara 2018, 495 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 503.
- ECE, Selami: *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)*: Erzurum 2015, XIII+ 793 s, Eser Basım Yayınları.
- ENDERUNLU FÂZİL BEY: *Divan*: Hazırlayan: BEYHAN, Esra: Enderunlu Fâzıl Divanı (Metin-İnceleme): İzmir 2021, 984 s., T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- ERASLAN, Saniye: “Klasik Türk Şiirinde “Mül” ün Bilinmeyen Kullanımları, Unknown Uses of "Mul" in Classical Turkish Poetry”: *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İstanbul 2020, 25. sy., 331-353.s.
- ERDOĞAN TAŞ, Mehtap: *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*: İstanbul 2018, 606 s., Kitabevi Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer: *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara 2020, 165 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 673. Gramer Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları; 21. c
- HÂMÎ AHMED: *Divan*: Hazırlayan: YILMAZ, Kadri Hüsnü: Ankara 2011, 304 s., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- HAYRETÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: MUSLUOĞLU, Ferhat: Hayretî Dîvânı (Tenkitli Metin-Dil İçi Çeviri): Çanakkale 2022, XVII+772 s., Paradigma Akademi Yayınları.
- İPEKTEN, Haluk; İSEN, Mustafa; TOPARLI, Recep OKÇU, Naci: KARABEY, Turgut: *Tezkirelere Göre İsimler Sözlüğü*: Ankara 1988, XII+580 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 942, kaynak eserler dizisi: 12.
- İZZET ALİ PAŞA: *Dîvân-ı İzzet ve Nigâr-nâme (Tezkire-i Nigâriyye)*: Hazırlayan: KUTLAR OĞUZ, Fatma Sabiha: İzzet Ali Paşa Dîvân-ı İzzet ve Nigâr-Nâme (Tezkire-i Nigâriyye): Ankara 2019, 308 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Ana Yayın Numara: 3651 Kültür Eserleri Dizisi: 621.
- İZZET ALİ PAŞA: *Divan*: Hazırlayan: KUTLAR OĞUZ, Fatma Sabiha: *Dîvân-ı İzzet ve Nigâr-nâme (Tezkire-yi Nigâriyye)*: Ankara 2019, 307 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı Ana yayın numarası: 3651, Kültür Eserleri Dizisi: 621.
- KANAR, Mehmet: *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul 2006, 1597 s., Say Yayınları Sözlük Dizisi
- KAPLAN, Yusuf: “Türk Hamam Kültürünün Divan Şiirine Yansımaları Reflections of Bath Culture on the Classical Ottoman Poetry”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*: Erzurum 2010, sy.44, 131-155 s.
- KARADENİZ, Mustafa Uğur: “Klasik Türk Şiiri ve İshrâk Felsefesi Classical Turkish Poetry and Ishraq Philosophy”, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2022, 12. sy., 201-219.s.
- KARAKAŞ, Mahmut: *Bir Mutasavvıf Şair ve Eserleri*: Konya 2012, 550 s., T.C. Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Şehir Kitaplığı Dizisi: 11.
- KARTAL, Ahmet: “Klasik Türk Şairinin Dilinden “Halep” “Halep” in Classical Turkish Poetry”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İstanbul 2014 12.sy., 77-92.s.
- KESİK, Beyhan: “Enderunlu Kâmil ve Şiirleri”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2019, 5.C., 1. sy, 71-93.s.

- KILIÇ, ATABEY “Mecmûa Tasnifine Dâir”, Hazırlayanlar: AYNUR, Hatice, ÇAKIR, Müjgân, KONCU, Hanife, KURU, Selim S., ÖZYILDIRIM, Ali Emre: *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, İstanbul. 2012, 75-96 s.
- KOŞİK, Halil Sercan: “Divan Şiirinden Sevgilinin Güzellik Unsuru Olarak Püskürme Ben”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*: 2020, 6.y., 12.sy., 113-129.s.
- KURNAZ, Cemal, ÇELTİK, Halil: “Şairlerin Gözüyle Mecmua”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2013 C.8/1, 21-49.s.
- KURTOĞLU, Orhan: *Zâtî Dîvânı -Gazeller Dışındaki Şiirler (İnceleme-Tenkitli Metin)*: Ankara 2017, 326 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Ana Yayın Numara: 3545 Kültür Eserleri Dizisi: 552.
- LÂZİKÎZÂDE FEYZULLAH NÂFİZ: *Dîvân*: Hazırlayan: DEMİR, Hiclâl: *Lâzîkîzâde Feyzullah Nâfiz ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*: Ankara, 2017, 575 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3516, Kültür Eserleri Dizisi: 533.
- M. Fatih KÖKSAL: “Şiir mecmualarının önemi ve “Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi” (MESTAP)”, Hazırlayanlar: AYNUR, Hatice, ÇAKIR, Müjgân, KONCU, Hanife, KURU, Selim S., ÖZYILDIRIM, Ali Emre: *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, İstanbul. 2012, s.409-431.
- MEHMED SÜREYYÂ: *Sicill-i Osmanî*: Yayına Hazırlayan: AKBAYIR, Nuri; Yayına Eski Yazıdan Aktaran: KARAHAN, Seyit Ali: İstanbul 1996, 2.C., 339-684 s., Tarih Vakfı Yurt Yayınları: 30, Eski Yazıdan Yeni Yazıya: 1.
- MENGİ, Mine: “Fes ya da Püsküllü Bela ve Şiir”, *Prof. Dr. Mehmet Özmen Armaganı*: Adana 2014, 231-238.s.
- MERMER, Ahmet; DENİZ, Sebahat; BAYRAM, Yavuz; ALICI, Lütü; EFLATUN, Muvaffak; KOÇ KESKİN, Neslihan: *Üniversiteler İçin Türk Edebiyatına Giriş*: Ankara 2015, 597 s., Akçağ Yayınları: 842, Eski Türk Edebiyatı: 3.

- MESİHÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: MENGİ, Mine: *Mesîhî Dîvânı*: Ankara 2020, 323 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Ana Yayın Numara: 3677 Kültür Eserleri Dizisi: 633.
- NÂBÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: BİLKAN, Ali Fuat: *Nâbî Dîvânı*, İstanbul 1997, I.C.:IL+650 s., II.C.:651-1349 s.
- NÂBÎ: *Hayriyye-i Nâbî*: Hazırlayan: KAPLAN, Mahmut: Ankara 2008, 323 s., Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 350, Araştırma İnceleme: 51.
- NÂŞİD: *Divan*: Hazırlayan: ALICI, Lütfi: *Divan-ı Naşid İnceleme-Tenkitli Metin*: Malatya, 1998, T.C İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- NÂŞİD: *Divan*: Hazırlayan: ZÜLFE, Ömer: *Naşid [1749-1791] Dîvânı*: İstanbul 1998, T.C Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- NEDİM: *Divan*: Hazırlayan: Macit, Muhsin: *Nedîm Dîvânı*: Ankara 2017, 317 s., T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ana Yayın Numarası: 3371, Kültür Eserleri Dizisi: 511.
- NEF'Î: *Dîvân*: Hazırlayan: AKKUŞ, Metin: *Nefî Divanı*: Ankara 2018, 300 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Ana Yayın Numara: 3571 Kültür Eserleri Dizisi: 569.
- NÜZHET: *Divan*: Hazırlayan: ÇABUKEL, Hatice: *Divan-ı Nüzhet İnceleme- Tenkitli Metin-İndeks*: Kahramanmaraş 2003, 417 s., Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- ONAY, AHMET TALÂT: *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı: Hazırlaya: KURNAZ, Cemal: Ankara 2016, 558 s., Kurgan Edebiyatı Yayınları: 96, Edebiyat, Dil, Araştırma ve İnceleme Dizisi 43.
- ÖZTOPRAK, Nihat “Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme, An Essay on Clothing Finery in Divan Poetry”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*:İstanbul 2010, 4.sy., 103-154.s.

- ÖZTUNA, Yılmaz: *Türk Mûsikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*: Ankara 2000, 586 s., Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 245, Kaynak Eserler Dizisi 2.
- ÖZTÜRK, Mürsel: *Farsça Dil Bilgisi*: Ankara 2017, XII+2105 s., Murat Kitabevi.
- PAKALIN, Mehmet Zeki: *Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I.C.: A-H, 876s., II.C.: I-P 784s., III.C.: R-Z, 670 s., İstanbul 2004, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2505, Bilim ve Kültür Eserleri: 646 Sözlük Dizisi.
- PALA, İskender: *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*: İstanbul 2004, 637.s., Kapı Yayınları, İskender Pala Bütün Eserleri: 16
- RÂGİB PAŞA: *Dîvân*: Hazırlayan: DEMİRNAĞ, Ömer: *Koca. Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*: Van-1999, XI+398 s., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi.
- REFİ‘ ÂMİDÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: AYDEMİR; İbrahim Ahmet: *Refî‘ Âmidî Dîvânı (Edisyon-Kritik)*: Balıkesir 1989, XXII+ 314 s., T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- REVÂNÎ: *Dîvân*: [Hazırlayan]: AVŞAR, Ziya: *Revânî Dîvânı*: Ankara 2017, 467 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Ana Yayın Numara: 3145 Kültür Eserleri Dizisi: 428.
- SAKAOĞLU, Necdet: *Bu Mülkün Kadın Sultanları Valide Sultanlar, Hatunlar, Hasekiler, Kadınefendiler, Sultanevendiler*: İstanbul 2015, 791+16 s., Alfa Yayınları.
- SEVİNÇ, Fırat: *Klasik Türk Şiirinde Bahçe ve Unsurlarının Anlamsal İlişkileri*, Ankara 2018, XIX+494 s., Sonçağ Yayınları.
- SEYYİD MEHMED NESİB: *Divan-ı Seyyid Mehmed Nesib*, İstanbul 1845, 52.s., İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, D. No: 00591.
- SEZEN, Tahir: *Osmanlı Yer Adları*, Ankara 2017, IX+ 1140 s., T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 26.
- SEZEN, Tahir: *Osmanlı Yer Adları*: Ankara 2017, 1140 s., Tc. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 26.

SÜNBLZÂDE VEBÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: YENİKALE, Ahmet: *Sünblzâde Vehbî Dîvânı*: Ankara 2017, 502 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

ŞEMSEDDİN SAMÎ: *Kâmûs-ı Türkî*: Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş [Önsöz]: *Şemseddin Samî ve Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 1996, 5+ ۱۰۷۴ s., Çağrı Yayınları: 2, Lugatlar Dizisi: 1.

ŞEMSEDDİN SAMÎ: *Kâmûs-ı Türkî*: Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş [Önsöz]: *Şemseddin Samî ve Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 2007, 16+ ۱۰۷۴ s., Çağrı Yayınları: 2, Lugatlar Dizisi: 1.

ŞENER, Mehmet: “Mina”: Ankara 2020, XXX. C., s. 96-97.

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ: *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, İstanbul 2017, XVI+576 s., Yapı Kredi Yayınları.

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ: *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, I. C.: İstanbul 2016, Âb-Azrail, 519s., Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi , II. C.: İstanbul 2017, Bab-Çüşteri, 591 s., Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi, III. C.: İstanbul 2019, Dâbbe-Düzgün, 424 s., Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi , IV. C.: İstanbul 2020, Ebabil-Füsûn, 512 s., Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi, Dün Bugün Yarın Yayınları, V. C.: İstanbul 2021, Gabgab-Güzellik, 512 s., Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi, Dün Bugün Yarın Yayınları, VI. C.: İstanbul 2022, Hâb-Hindî, 512 s.

ŞEYH GÂLİB: *Dîvân*: Hazırlayan: KALKIŞIN, Muhsin: *Şeyh Gâlib Dîvânı*, Ankara 1994, 461+۱۶۴ s., Akçağ Yayınları Genel Yayın No: 51, Türk Klasikleri / Divanlar: 14.

ŞEYHÜLİSLAM YAHYA: *Dîvân*: Hazırlayan: KAVRUK, Hasan: *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*, 511.s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Ana Yayın Numara: 3147 Kültür Eserleri Dizisi: 430.

ŞU ‘URİ HASAN EFENDÎ: *Ferheng-i Şu’ûrî Lisanu’l-Acem*, Hazırlayan: YILMAZ, Ozan: İstanbul 2019, I.C.: [آب]-[بهمی] 970 s.; II.C.: [پا]-[دو هو] 11+970-1891.s.; III.C.: [قمدری] [ذر خش] 14+1893-2854 s.; IV.C.: [کی]-[کیمن]

12+2855-3774 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 126, Edebiyat ve Sanat Serisi: 29, Sözlük Dizisi: 3.

ŞÜKUN, Ziya: *Farsça-Türkçe Lûgat Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya*, İstanbul 1984, I.C.: 3+706+9 s.; II.C.: 706-1374+[IX] s.; 3.C.: 1397-2040+[II] s., Milli Eğitim Basım Evi.

TAŞ, Hakan: “Klasik Türk Şiirinde Türkçe Sözcüklerde Med” : Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi: *The Journal of Turkish Cultural Studies*: İstanbul 2008, 19.sy., 143-156.s.

TAYYARZÂDE ATÂ: *Târîh-i Enderûn*: Hazırlayan: ARSLAN, Mehmet: İstanbul 2010, 941 s., Kitabevi: 440, Osmanlı Tarihi Kaynakları: 12.

TULUM, Mertol: *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı; Birinci Kitap, Meninski'nin Thesaurus'u ve XVI: YÜZYIL İSTANBUL TÜRKÇESİ, Meninski'nin Thesaurus'u ile Evliya Çelebi'nin Seyahatname' sine ve Başka Metinlerden Derlenmiş Verilere Göre XVII. Yüzyıl İstanbul Türkçesinde Sesler ve Ses Benzeşmeleri Üzerine Bir İnceleme*: Ankara 2011, 8+1960 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 1036.

ULUDAĞ, Süleyman: *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2001, 390 s., Kabalcı Yayınları.

UZUN, Mustafa İsmet, “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2003, XXVIII. C., s. 265-268.

ÜNAL, Sadettin; YAŞAROĞLU, M. Kâmil; UZUN, Mustafa İsmet: “Kâbe”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*: İstanbul 2001, XXIV. C., 14-26 s.

ÜNVER, İsmail: “Çeviriyazıda* Yazım Birliği Üzerine Öneriler”; *Türkoloji Dergisi*: Ankara 1993, 11.C., 1.sy., 51- 89.s.

VUSÛLÎ, Dîvân: Hazırlayan: TAŞ, Hakan: *Vusûlî [ö.1000/1592] Dîvân [İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin]*: Ankara 2010, 368 s., T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3308, Kültür Eserleri: 500.

YAHYA NAZİM: *Divan*: Hazırlayan: ÇAKIR, Mustafa Sefa: Yahyâ Nazîm Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin): Sivas 2018, 1383 s., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

YAHYA TEVFİK: *Dîvân*, Hazırlayan: YILMAZTÜRK, Hasan: *Yahya Teyfik ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*: Ankara 2014, XVII+595 s., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi.

YENİTERZİ, Emine: “Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri”: *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı-Prof. Dr. Turgut KARABEY Armaganı*, III.C., 15. s.

ZÂTÎ: *Dîvân*: Hazırlayan: TARLAN, Ali Nihad: *Zâtî Divânı (edisyon kritik ve transkripsiyon)*: İstanbul 1967, I.C., XXXII+ 496 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:1216

ZÜLFE, Ömer: “Üsküf Üzerine”: *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi; The Journal of Turkish Cultural Studies*: İstanbul 2005, 12.sy., 167-190.s.

ZÜLFE, Ömer: *Hecrî Kara Muhyî'd-Dîn Meḥmed [ö.1557] Dîvân (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin)*: Ankara 2016, 212+36 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 1197.

ZÜLFE, Ömer: *Metin Şerhi*: İstanbul 2015, 224 s., Marmara Üniversitesi Yayınları No: 830.

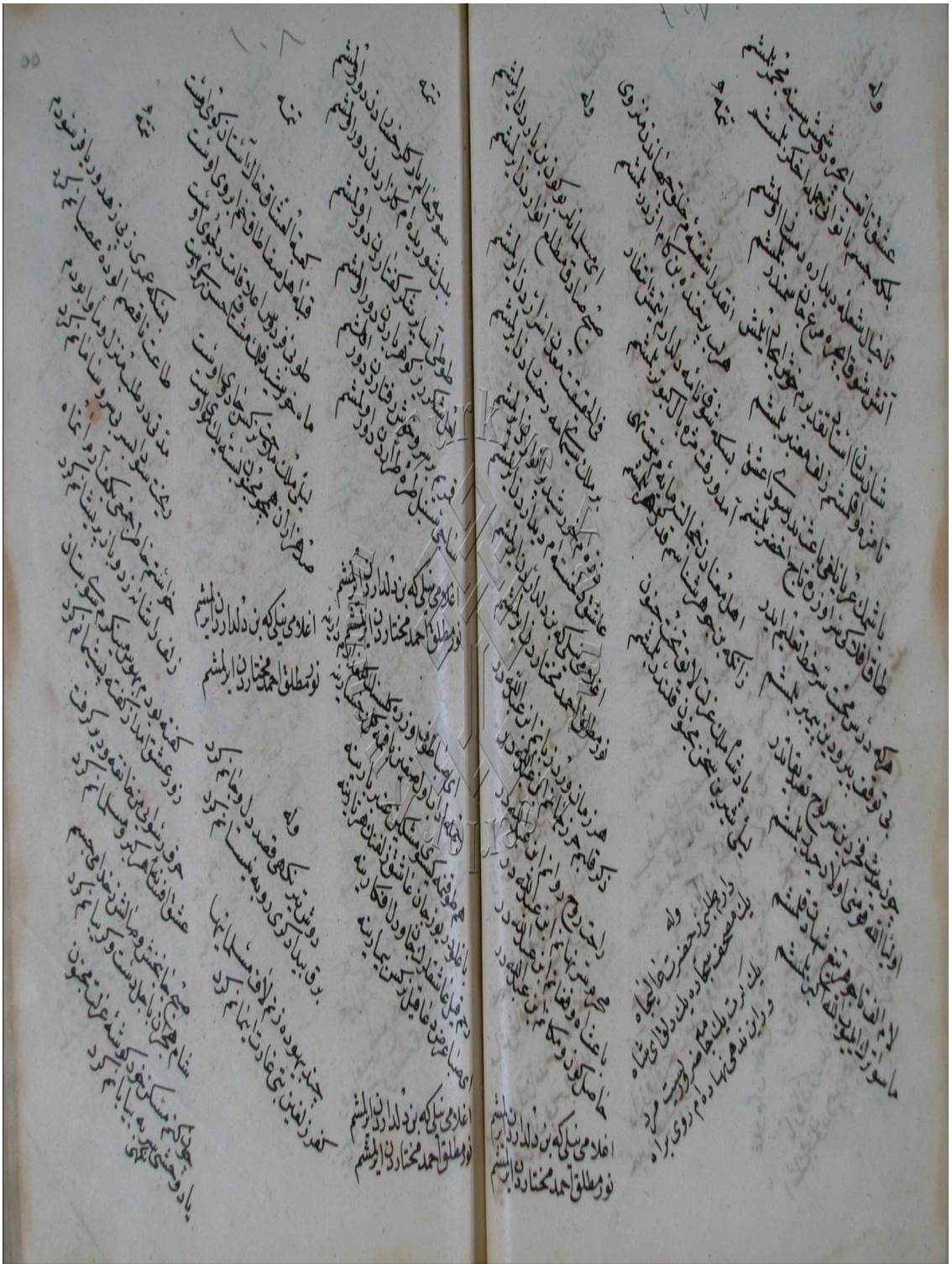
ZÜLFE, Ömer: *Şiirin İzinde Sözü'n Gölgesinde; Osmanlı Şiirinde Kelimeler, Kavramlar, Deyimler*: İstanbul 2011, 263 s., Bilge Kültür Sanat No.: 462.

TIPKIBASIM

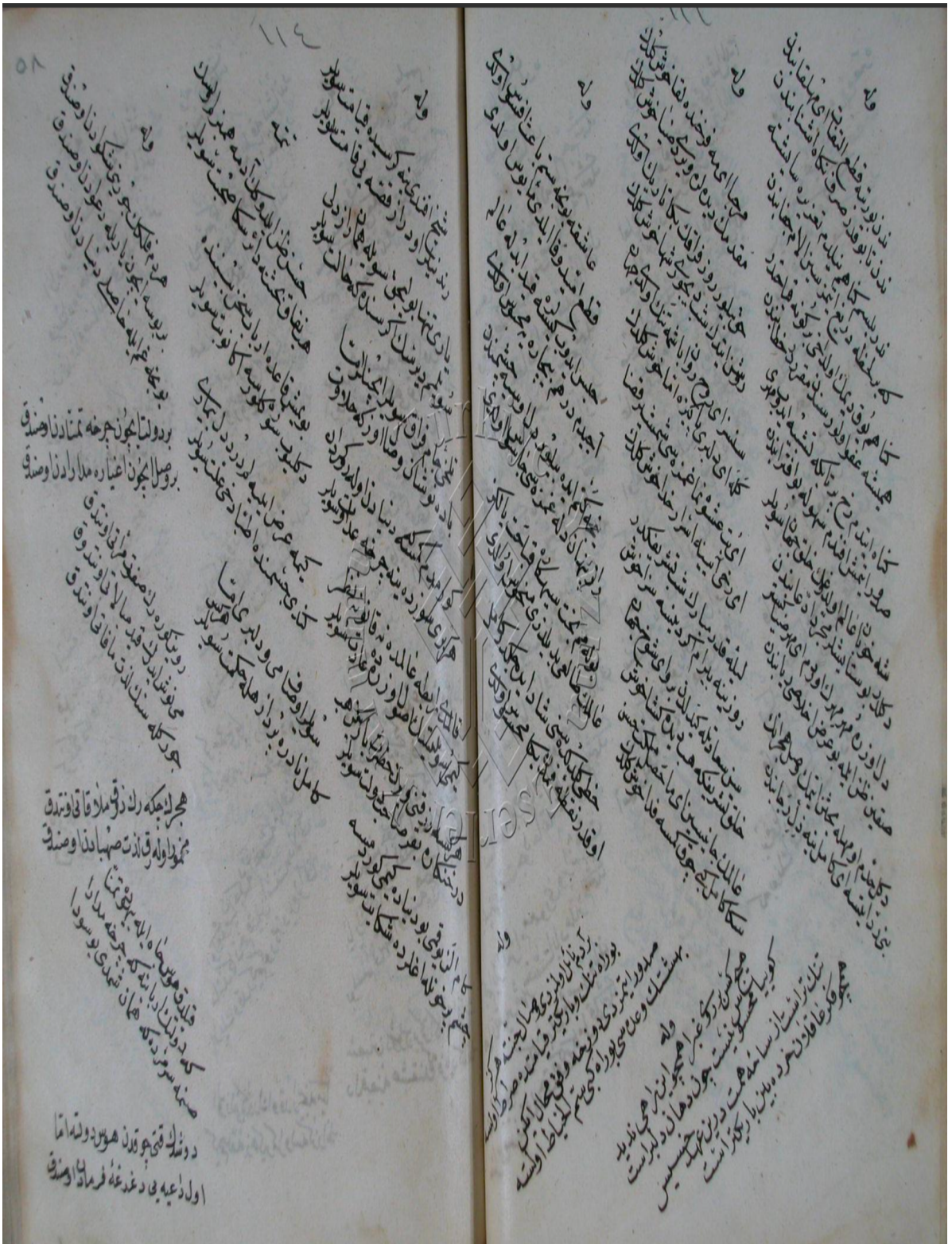
Üst kapak

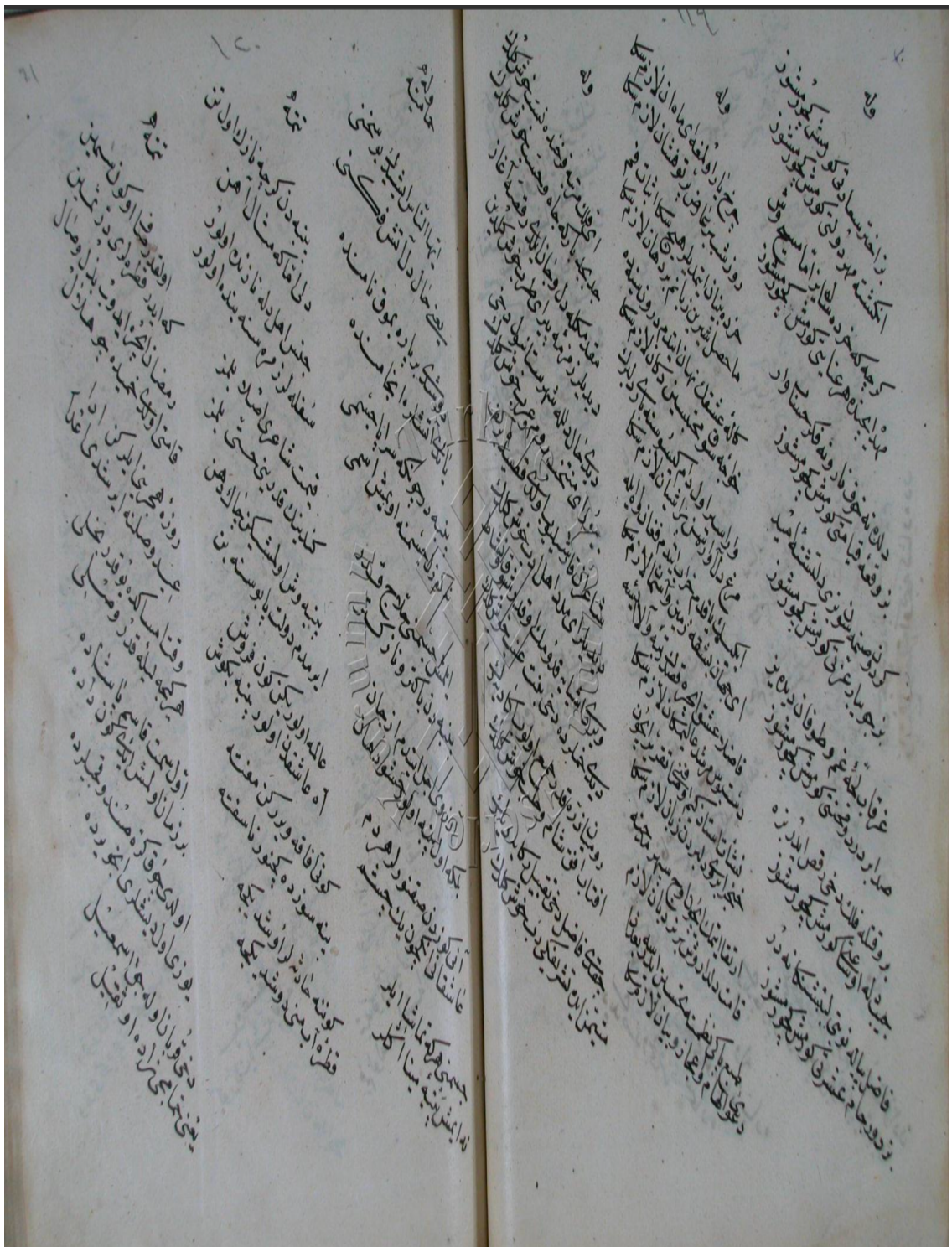

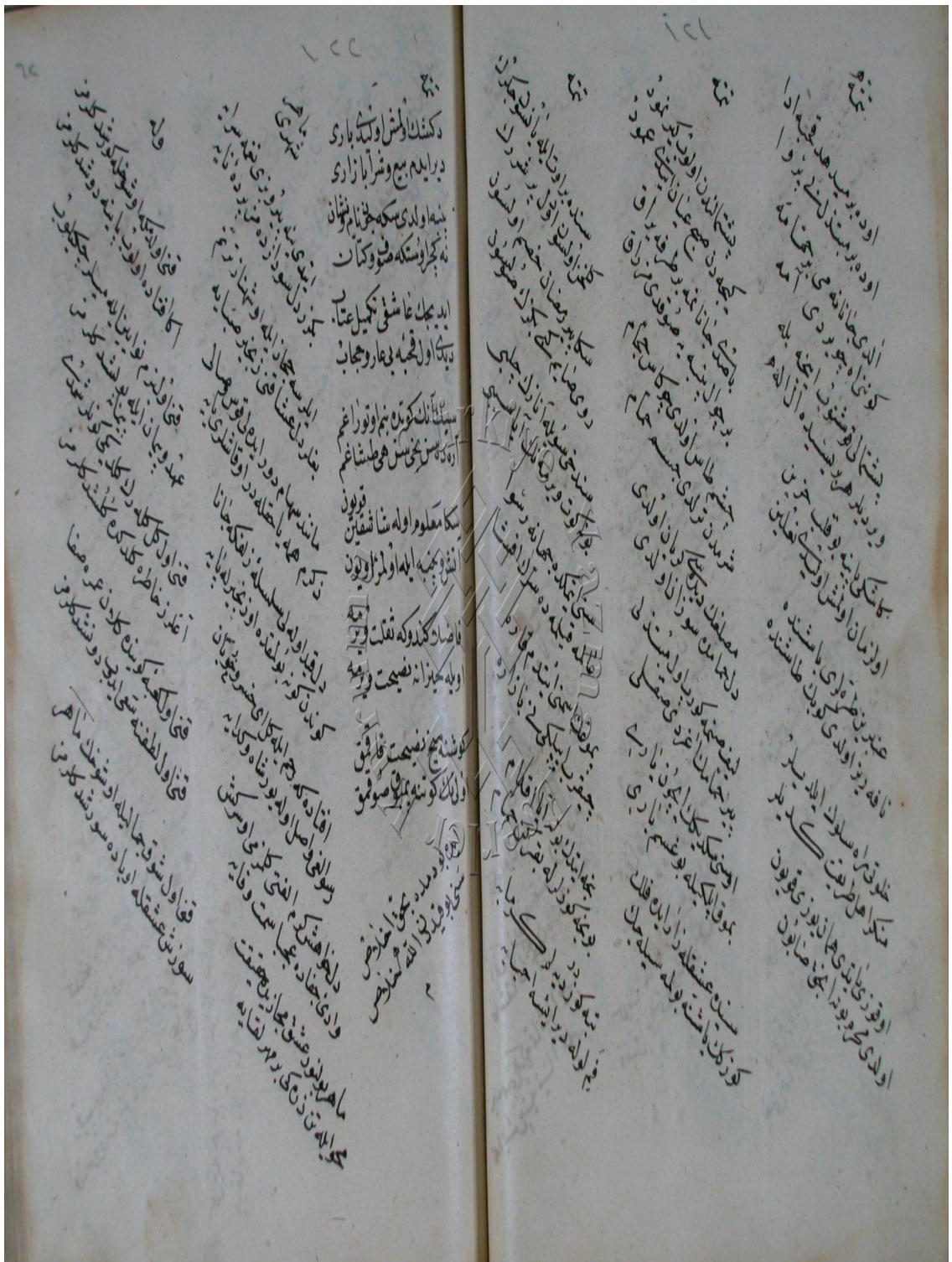
[The page contains dense handwritten Persian script arranged in approximately ten vertical columns from right to left.]

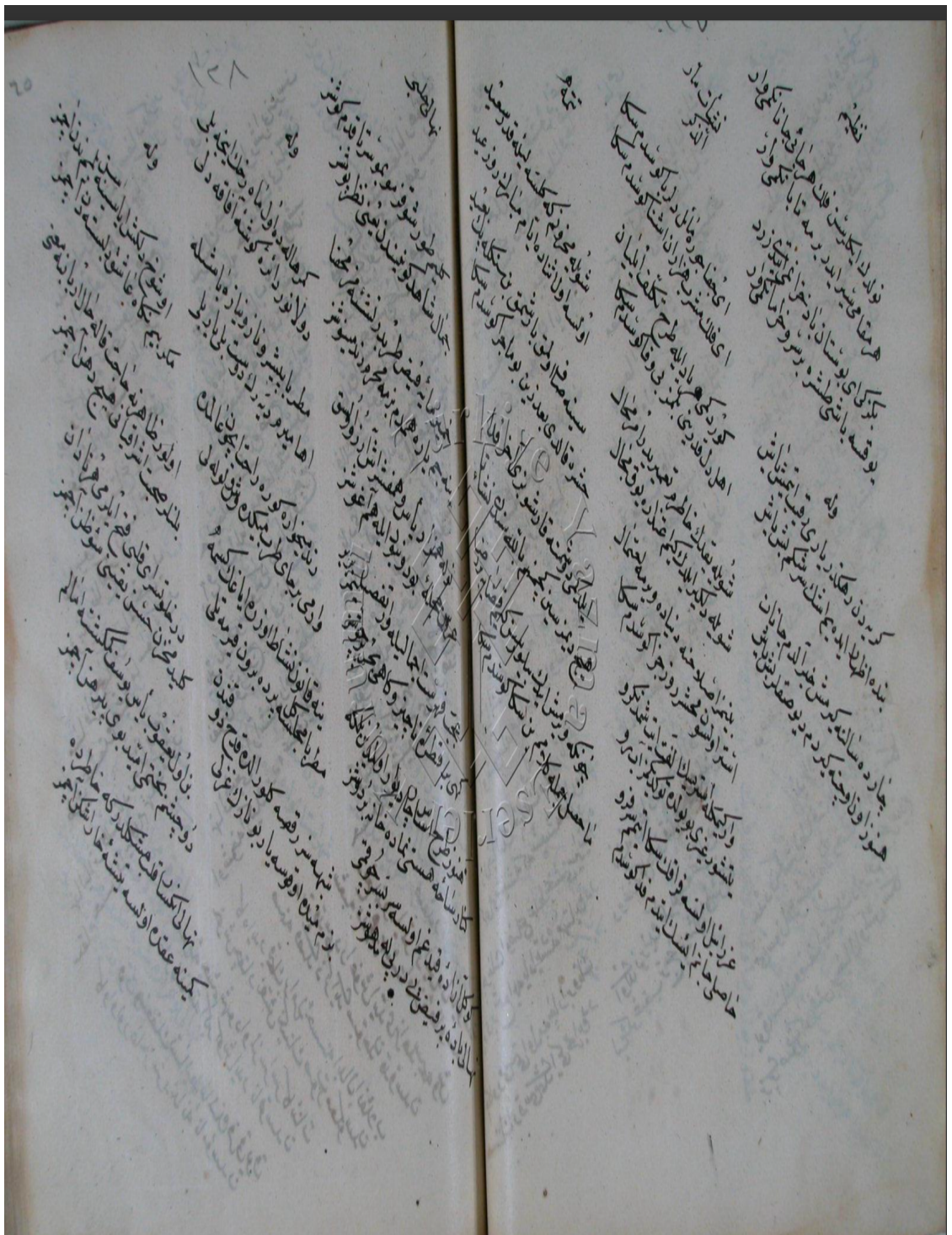

Handwritten text in Persian script, likely a manuscript or a collection of poems. The text is written in a cursive style and is organized into several columns. The right page contains a large block of text, while the left page has a smaller block of text at the top and a larger block at the bottom. The text is written in a cursive style and is organized into several columns. The right page contains a large block of text, while the left page has a smaller block of text at the top and a larger block at the bottom.

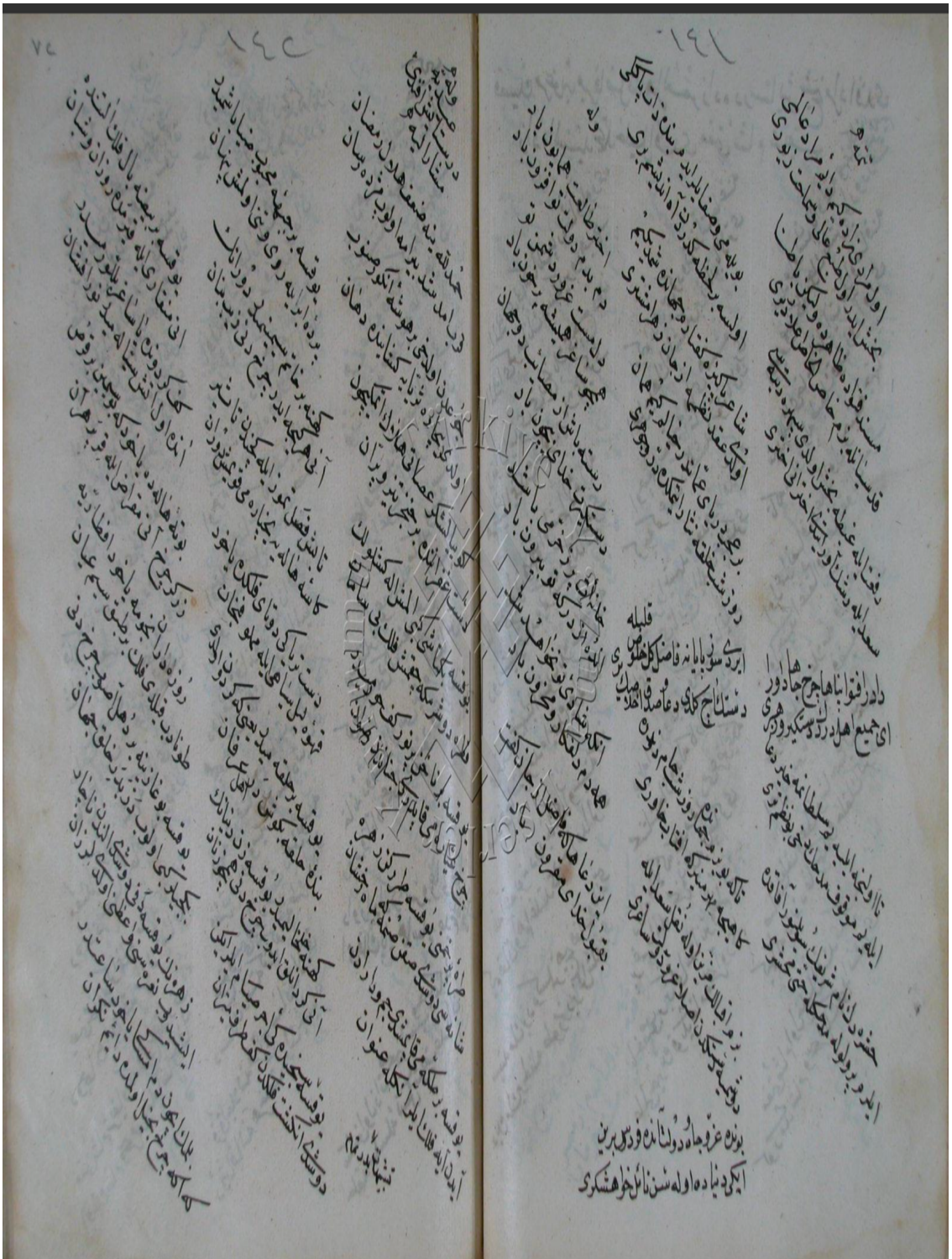

Handwritten text in Persian script, likely a manuscript. The text is written in a cursive style and is organized into columns. There are several red ink markings, including dots and lines, which appear to be part of the original text or annotations. The script is dense and fills most of the page area.

[illegible][illegible]

Alt kapak:

